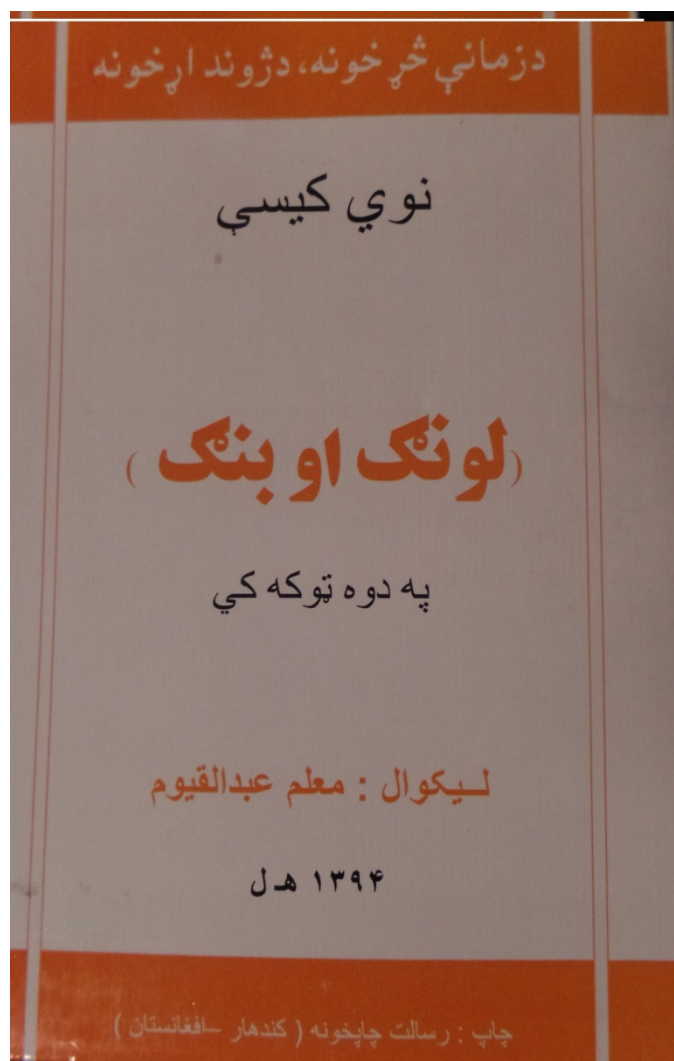

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

1
www.ketabton.com

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د کتاب په اړه

د کتاب نوم: ----- نوي کيسې (لونگ او بنگ).

ليکوال: ----- معلم عبدالقوم

د کمپيوټر چاري: ----- ليکوال

د چاپ شميره: ----- زر ټوگه

چاپ ځاي: -- رسالت چاپخونه (کندهار — کابل)

E:mail

Aqauym7@gmail.com

Nasirdec91@gmail.com

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

نوي کيسې

د

لونگ او بنگ

په دوه ټوکه کې

ليکوال: معلم عبدالقيوم

۱۳۹۴ هـ ل

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

فهرست:	صفحه
۱ - مننه	۵ - ۶
۲ - د مقدمې پر ځای	۱۰ - ۷
۳ - تقریظ	۱۱ - ۱۵
۴ - لمړۍ ټوک، اوله کیسه "لونگ"	۱۷ - ۳۰
۵ - د لونگ سُنْتې	۳۱ - ۳۷
۶ - د ونډې غوښه	۳۹ - ۵۳
۷ - لونگ او ښوونځی	۵۵ - ۷۳
۸ - د ښوونځی، ښوونکي او کتاب سوځنه	۷۵ - ۹۵
۹ - پلرنی مینه خوشي کول	۹۷ - ۱۱۷
۱۰ - د قوماندان ښځه ورکه سوه	۱۱۹ - ۱۳۳
۱۱ - د تښتې دلي ښځې برخلیک	۱۳۵ - ۱۳۸
۱۲ - کوټره	۱۳۹ - ۱۴۸
۱۳ - د کوټري او لونگ لیونی مینه	۱۴۹ - ۱۶۷
۱۴ - د کوز دې په شپه د کوټري تې ښته	۱۶۹ - ۱۷۸
۱۵ - سهار د قوماندان په کورکي	۱۷۹ - ۱۸۶
۱۶ - لونگ سر تیر سو	۱۸۷ - ۲۰۵
۱۷ - سمندر، سر تیر سوو	۲۰۷ - ۲۳۰
۱۸ - زخمې پیره دار و تښتاوه	۲۳۱ - ۲۵۵
دوهم ټول	۱۵۷
۱۹ - د یوه کلیوال ژوند	۲۵۹ - ۳۹۴
۲۰ - یوه ضمني خبرتیا	۳۹۵ - ۴۰۵

پای

بسم الله الرحمن الرحيم

مننه:

په سرکي غواړم له هغو ښاغلو او قدرمنو دوستانو څخه مننه وکړم چې زما دغه څو لیکلي جملې ئې تر چاپ کولو مخکې په خورا مینه سره و لوستې، دوی هر یوه جلا جلا زه دې ته هڅولی یم چې لیکلې ته دوام ورکړم. هم ئې د دې لیکنې د ښه والي او تکمیلولو د پاره لار ښوونې راته کړېدې. هغوی هر یوه ښاغلي ډاکتر صاحب "وطندار"، ښاغلي عبدالرحمن "بسام" صاحب، ښاغلي پوهنمل حاجي محمد "نوزادي" صاحب، ښاغلی استاد عبدالرحمان "رحماني" صاحب، دکابل پوهنتون مخکني استاد ښاغلي محمد شریف "هیواد دوست" صاحب، تکره لیکوال او شاعر محمد عاریف "خزان" صاحب. پدې توگه ښاغلي عبدالقیوم "نورزي" صاحب څخه مننه چې هر وخت به ئې د تلیفون دلاري زما د لیکنې په باب معلومات او وضاحت غوښتې، تر هغه وروسته به ئې په تفصیل سره خپل نظر راسره شریکوی. بلې ښاغلي "خزان" صاحب د دې لیکنې د لیک دود د درست والي په برخه کې ډېره خواري کړېده.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د دوی ټولوڅخه د مننې علاوه هریوه ته د ښه ژوند غوښتونکی یم.

چې را څخه پاته نسي دلته د خپلي میرمنې دهمکاریو یاد کوم چې د گډ ژوند له هغه لمرۍ ورځې څخه په هوښیاری او مرانه زما د څو څو ځله تبدیلیو، بې کاریو، څو ځلي زخمي کیدو، څو ځله او په کلونو بندي گیريوچې هرځل به مې د خلاصون او ژوندی پاته کیدو تمه نه وه، اوبیاڅو ځلي فرار کیدو په داتولو سختو شپوکي ئې هیڅ وخت راته ونه ویل چې نوره ستړې یم.

بلکې خپله د معلمی وظیفه ئې پر مخ وړل، زه ئې په محبسونو کي هم چا ته محتاج نه یم پرې اېښی، او لویه خبره ئې لا دا چې اولادونه ئې ساتل، او مکتبونه ئې په لوستل. د خپلو څلورو وایو اولادونو څخه ترحد زیات خوښ یم چې اوس ئې د ژوند کولو مناسب شرایط راته برابر کړي او هم مې د کتابونو د چاپ لگښت هر ځل ورکوي. خدای دي زما هر دوست ته همداسي اولادونه ورکړي.

په زیات درنښت!

عبدالقیوم

د مقدمې پر ځای

دا به ډېر سخت کار وي ما او هر بل کس ته چې په یوه نا برابره ټولنه کې، هلته چې بیوزله ولسونه یې د خپل ژوند په هره برخه کې لکه: فکر، مذهب، سیاست، حکومت، اقتصاد، کلتور او نور ... هر څه ئې، د پردو پرستو ټوپکوالو، مافیائی او جاسوسو کړیو تر سخت ظلم، وحشت او وحشیانه بیرېدونکي او زیاتیدونکي فشار لاندې په سختې نفس کاري. په داسې پیچلو او مغلقو شرایطو کې راگیر یو لیکوال به څنگه وکولای شي، د ظالمانو له خوا د هغوی د غیر انساني، غیر اسلامي او غیر اخلاقي کړنود سرته رسولو څخه بشپړه پرده پورته او دهغوي څیرې ولسونو ته لڅي او بر بندي کړي؟

یا دي دهغوی "نارواوي" د کاغذ پر مخ د لیکنې په بڼه تر خلکو پورې ورسولای شي. په ټولنه کې لرو ډېر شمیر لیکوال، چې هیله ئې ده که وکولای شي د خپلو خلکو ذهنیتونه په واقعیت وپلو او لیکلو سره څه روښانه کړي، پدې هیله، که دوی وکولای شي، خپل هیوادوال وپوهوي، چې څنگه هغوی په بې خبري کې د دښمنانو د دسیسو همیشه ښکار وي. موږ افغانان په یوه غریبه او د علمه لیرې پا ته ساتل سوې ټولنه کې ژوند لرو تر څو چې د پردو په مټ ولاړ

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

خائين، جاسوس او د خدايه نه بېرېدونکي ظالمان پر واک وي نو ليکوالو ته د حقيقتونو را لڅول ستونزمن کار دی.

د زمانې د تېگانو، جاسوسانو، ظالمانو، خاېنيانو او وژونکو د مخه پرده پورته کول او د هغوي اصلي څيري خلکو ته بنسودل، هغه وخت ښه کيدای سي چي ولسونه وپېښ وي. لا تر اوسه زموږ ليکوال مجبور دي په خپلو ليکنو کي د زمانې د تېگانو نومونه مستعار وليکي، مخامخ گوته چا ته نه سي نيولای، د کيسې سيمه او ځاي نه سي ښوولای. دا ټولي ستونزې د ليکوال مخي ته پرته دي.

که څه چي زموږ په ټولنه کي له پخوا څخه هم زورواکو خپل ظلمونه د هېچا د سترگو څخه پټ نه تر سره کول. ځکه هغوی هېڅ بيره ئي د چانه لرل، زورور او جابر د خپلو ظالمانه کړنو د توجيه کولو، عملي کولو او ځانو ته د برأت د پاره هغه وسله په لاس کي لرل اولري، چي هر وخت به ئي د هغي په مرسته د ټولني د پرمختگ لاره په اسانۍ سره بندوله.

د دوی د دې وسلې په وړاندي هېڅ بله "وسله" مقابله او سيالي نسي کولای. يوازنی "وسله" چي د دوی د وسلې په وړاندي بايد و کارول سي هغه علم او پوهه ده چي ولسونه باندي سمبال سي، چي په خواشني سره موږ داسي "وسله" لا تر اوسه هم په ولس کي نه ده وپېشل سوې. لا مو ولسونه بي وسلې (بي زده کړو) دي.

په هغو بشري ټولنو کي چي اقتصادي او توليدي زېر بناوي ئي په څو اشخاصو او يا د ټولني په ځانگړو کړيو پوري تړلي وي؛ هلته په ژوند پوري تړلي ټولي مسلي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

(ټولنيزی، سیاسي، مذهبي او کلتوري) د اقتصاد پر لور خپله ور لغړي او جوت د اقتصاد تر اغيزي لاندې وي. پس د مظالمو او ظلمونو مخالف احساس لرونکي ليکوال هم د دغسې ټولنې غړی دی. هغوی له دې کبله چې دوی هم ځانته ژوند او ټولنيزي اړيکي لري او دهغو تر اغيزي لاندې وي. دا چې ليکوال د ټولنې د عادي انسانانو په نسبت د خپلې هغه لږ او يا ډېرې پوهې په برکت د ظالم په پټو او لوڅو موخونو چې د بيوزلو ولسونو سره ئې ځاننن کوي پوهیږي. دوی د خپلې پوهې په اندازه تر عادي خلکو په ټولنه کې د بي عدالتیو څخه زیات ځورېږي. هغه پدې چې دا ئې درک کړې وي چې ظلمونه ظلمان کوي نه د خدای تعالی لخوا را باندې نازل، پس د خپلې ځورېدنې او د ظالم څخه د کرکې د څرگندونې وسیله ئې خپل قلم وي. په یوه شکل د شکلونو خپل زړونه خالي کوي.

څوک خپل نظریات د شعر په قالب کې د قلم تر څوکه راباسي او څوک ئې د نثر په شکل. ماهر اشخاص په ښکلو بیتو او پخو جملو کې خپله موخه را نغاړي او د خلکو تر غوږو ئې رسوي. ما په خپله دې لیکنه کې کوښښ کړې دئ د خپلې ټولنې او ټولیز ژوند څخه یو عکس واخلم او تاسې ته ئې در وښیم چې زموږ پر ولس څه په څه چل تیر سول اوڅه تیرېږي دکه دغه بدبختی راکړي او څوک ئې چاغوي. چې ورور دورور، زوی د پلار په وړاندې جنگیږي؟ په کیسوکې خیالي څه نسته واقعي پېښې دي. ماغوندي خلک چې خپل مطلب تر تا سو پوري رسول غواړی، هرڅوک د خپل

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

توان په پیمانه یو څه لیکي، د لیکلو د پند او هنر کمزوري
به ئې لوستونکي ورته بخښي.
د نیک بخته راتلونکي ژوند خاوندان سی!

تقریظ:

د دوو کیسو په باب:

هر انسان د خپل فکري وس په اندازه د یو نه یوه کمال او هنر خاوند وي. کولای سي د ځان، ټولني او ان دا چي د نړۍ په اړه یو څه فکر وکړي. د ښو او بدو څخه ئې په خپلو فکرونو کي د ښو او بدو پدیدو خاطرې واړوي او راواړوي او کله نا کله د ټولني او خپل ژوندانه ناخوالي یا په ویلو او یا هم په لیکلو کي په ډېر هنري شکل څرگند کړي. نو ځکه کله همدا راز انسانان د خپلو خیالونو په بهیر کي په نوښتو ډکو لیکنو او څیړنو لاس پوري کوي. دا هغه انسانان دي چي نه یواځې د کمال او هنر خاوندان به وي. بلکي د کسبي کمالاتو تر څنګ څښتن تعالي فطرتي او قدرتي وړتیا هم ور په برخه کړې وي. نو ځکه بیا همدا لیکوالان، ادیبان او پوهان دي چي د ټولني ناخوالو ته ځیر کیږي په انسان مین وي او د مظلومو انسانانو د ملاتړ په ترڅ کي په مبارزو، لیکنو او ویناوو پیل کوي، چي په ټولنه کي د نوښت او د یون سبب ګرځي. یو له داسي انسانانو څخه پرته له مبالغې څخه ویلي شم چي پوخ علمي او ادبي لیکوال ښاغلي عبدالقیوم دی. کله چي مي د لومړي ځل لپاره د ده له درو چاپ شوو اثارو څخه دوه چاپ شوي اثارونه "استبداد" او "د کندهار غښتلي نامیان" په نامه ولوستل، بیخي راته جوته

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

شوه چې دی یو پوخ لیکوال دی او په خپله ټولنه کې یو پوخ سیاستوال هم.

لیکوال د خپلو لیکنو په بهیر کې د ټولنې ټول رنځونه، کړاوونه او هر راز ناخوالې په خورا دقت او مهارت سره څرګندي کړي دي. خپله لیکوال هم په خپل ژوندانه کې له خورا سختو کړاوونو، رېږونو او ناخوالو سره مخامخ شوی، خو خپلې مبارزې او حوصله مندۍ ته ئې دوام ور کړی دی. وګورئ سراسر "استبداد" د لیکونو اثر ته؛ تاسې ته به هر څه په خپله څرګند شي.

کله چې ما ته د نوموړي دوست د یو بل اثر پانې “دوې کیسې” چې د دوو داستانونو پخه لیکنه ده، لاس ته راغلې، هغه راته وویل، چې دا به ولولې او یو څه به پرې ولیکي. د محترم لیکوال په دې خبره خوشاله شوم چې دا پانې ولولم، خو وارخطا په دې شوم چې د داسې پیاوړي لیکوال په لیکنه به زه کمزوری څه ولیکم. خو خیر، په لوستلو مې پیل وکړ. لوستلو ئې سخت له ځان سره یوړم، ځکه ډېر خوندور لیکل شوي و، او که رښتیا ووایم، هره پاڼه مې چې لوستله، ورسره جوخت مې اوبښکي له سترګو بې اختیاره توییدې.

دومره ئې لیوال شوم چې درې ځله مې په مینه او وینه په شوق سره ولوست او که لنډه ئې کړم نو د لوستلو په ترڅ کې دغه لاندې څو ټکي چې زما په اند سره د داستان د پیاوړتیا او ادبي خوښت په کې له ورايه ځلیري، ولیکم:

۱. که چیرې وغواړو د داستانونو د لوستلو په ترڅ کې د دغه اثر د لیکوال، ادبي او د لیکنو هنري پیاوړتیا

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

څرگنده او ثابته کړو نو گورو چې خپله لیکوال د خپلو هنري لیکنو په هره کلمه او په هر توري خورا ټینګ تسلط او لاس بری لري او د داستان په کانفلکس "confelex" او غوټه خلاصولو کې دومره پیاوړی تللی چې هر لوستونکی داسې له ځانه سره اخلي چې خامخا به ئې تر پایه په مینه سره لولي.

بله خبره دا چې لیکوال دومره په خپلو لیکنو پوخ او حاکم دی چې د ټولنې او کلیوالي ژوندانه لوري او ژوري ئې او هر راز ناخوالي ئې د بیلو بیلو سیاسي رژیمونو په لړ کې په خورا ادبي او هنري قوت سره څیړلي او هر څه ئې روښانه کړي دي.

۲. دغه ادبي اثر په خورا سلیس او روانه توګه د خلکو په ژبه لیکل شوی چې لږ څیز پوهه کسان ئې هم ولولي، د داستان په موخه او مفهوم اوچته پوهیږي او سرئ پرې خلاصیږي چې ټولنه کې په تیره بیا زموږ په ټولنه کې څه بیلا بیلو ناخوالو او کړاونو تر چتر لاندې زموږ بیوزله ولس کړیږي او له منځه ځي.

۳. هر لوستونکی د داستان په لوستلو داسې فکر کوي چې دی پخپله د داستان غړی دی، چې دا د لیکنې ادبي ځانګړتیا او قوت بڼې.

۴. داستان کې مبالغه بیخي نشته، هر څه ریالیستيکي بڼه لري او داسې ښکاري چې لیکوال په خپلو سترګو هر څه لیدلي او کټ مټ ئې په خپلو لیکنو کې په هنري چوکاټ کې ځای ورکړی دی.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

۵. څنگه چې پورته ورته اشاره وشوه، داستان په غوڅه توګه ریالستيکي اړخ لري او د ادبي ریالیزم له بڼوونځي څخه په علمي توګه برخمن دی.

۶. ځینې لوستونکي بڼائي داسې فکر وکړي چې لیکوال یو کلیوالي لیکوال دی او هسې په کلیوالي کیسو بوخت شوی مګر زه په ډاګه وایم چې هنري او ادبي ځانګړتیا او پیاوړتیا په همدغې ټکي کې نغښتي، چې لیکوال په خپلو لیکنو کې دومره ماهر دی چې د یوه کلي استبداد او کړاونه او ناخوالي ئې داسې انځور کړي چې په ټول هیواد او ان دا چې په نړۍ کې ئې استبداد او استبدادي رژیمونو ته خوله ماتوونکي جواب ورکړی دی.

نو ځکه د لیکنې ځانګړتیا په دې کې هم پرته ده چې داستان د ټولنې په ژبه او خوږه لهجه په امانت داری سره لیکل شوی.

۷. تر کومه وسه چې ما د محترم معلم صاحب عبدالقیوم خان دغه اثر چې دوو داستانونو کې نغښتی “دوې کیسې” “لونګ وېنګ” ولوستې، نه یوازې یو ادبي او هنري لیکنه ده بلکې که چیرې د سینمائي هنرمندانو او فلم جوړونکو شخصیتونو لاس ته ولوړي او د فلم او سینما په هنر کې ځای ورکړي، خورا قوي سینمائي داستان به پرې جوړ شي، چې حتا هنرمندان به ئې د سینما او فلم په اسمان کې لکه ستوري وځلیري.

په همدې ځای خپلې خبرې لنډوم، ګران لوستونکي به ئې په خپله ولولي چې دغه دوه داستانونه څومره انقلابي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

خوځښت او څومره په ټولنه کې د بدلون یون په جوشیدو راولي.

نوزه په پای کې د ښاغلي معلم صاحب عبدالقیوم د لیکنو ادبي نړۍ، نه یوازې ستایم او په دې لار کې د ده زیات بریالیتوب او پیاوړتیا غواړم، بلکې ترې هیله لرم چې تل خپل قلم همدا راز ځغلنده او پیاوړې وساتي او په خپلو لیکنو خپل لوستونکي په لوستولو بوخت کړي. دا احسان به ئې ابد تر ابد زموږ په غاړه وي.

په خورا درنښت

د کابل پوهنتون مخکنی استاد،

محمد شریف" هیواد دوست"

2015،12،6 م

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

نوي کيسې

لمړی ټوک

اوله کيسه

لونگ

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

یوازې پنځوس کاله پخوا وېنار ته نژدې د ډېرو
بیوزلو کورنیو په شان د لونگ پلار اکبر هم په یوې
غریبې کورنۍ کې د ژمي په یوه سړه او تیاره شپه کې
چې نه څراغ و، نه دوا، نه ډاکټر و، نه روغتون؛ پر
سپیره ډاگ، لڅه مخکې، څړو خاورو له موره وزېږېدې.
اکبر د خپلې زوکړې له هغه لومړنۍ ورځې څخه په
لوړه او خوارۍ کې راگیر غټیدئ. د هیواد د نورو غریبو
انسانانو په ډول د ژوند سختیو، ستونزو، خواریو او
نیستیو داسې وټکاوه، چې په وروسته کې د جوشي خبستې
غوندي پوخ او کلک سو.
لا پوره غټ سوی هم نه و، چې پلار ئې ورته د یوه
بل تر ځان لا هم غریب سړی وړه لور ورپه نامه کړه.
اکبر او پلار ئې لا په گډه، د ولور یوه ځنډه ادا کړې نه
وه چې په بلې پېښې واوښتل.
متل دی وائي چې ډېره د یتیم له سره نه چیري. دا دی
د اکبر مور او پلار غبرگ د وبا په کال د وبا ناروغی

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ووهل او مړه سول. اکبر یوازي او یتیم پاته سو. خسر
ئې چې د اکبر د پلار رښتونی یار او اشنا و، ویی لیدل
چې زوم ئې یتیم پاته سوی، هغه ئې خپل کور ته
راووست، او خپله لور ئې بي له ولور اخیستلوڅخه
ور واده کړه.

اکبر او ښځې ئې تر واده وروسته ډېر اولادونه
وزېږول، مگر اولادونه ئې نه پاییدل.

په کلیوالو کې عام او مسلط ذهنیت داسې را جوړ و،
د هغو بیوزله خلکو چې اولادونه به ئې نه پاییدل، پر
هغوی به یو بل زیاتي تور او تومت تړل کیدئ.

ویل کیده به چې پر دوی د رب قهر نازل سوی دئ؛
پر دوی د پتو بلاوو، پیریانو او خبیثه ارواوو اثر پروت
دئ. دا ښځه او سړی پر درانه ځای ختلي دي... او داسې
نور نور توروته.

په کلیوالو کې د دغه ډول پاڅه منفي ذهنیتونو اغیزي
موجودي وي، چې اکبر او ښځه ئې مجبوره سول، د
خپل اولاد د پایښت په هیله هره ورځ پر فرضو لمونځونو

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سربيره نفلي لمونځونه هم وکړي. بيا به دواړه جوړه پر
زيارتونو، تعويذگرو، سيدانو او پيرانو باندې هم گرځيدل.
هر چيري او د هر چا څخه به ئې دا يو خواست او يوه
غوښتنه لرله:

- د اولاد د پايښت له پاره دعا، دم، چوف، تعويذونه،
ځاښتونه، پليتي او توبندونه.

د ټولو هغو مړو د قبرونو له سرو څخه د خوردي
اخيستل، د ډېرو هغو پيرانو دربارونو ته په هيله ورتگ
چي نومونه به ئې د خلکو په خولو کي وو، او خلکو به د
هغو په باب داسي ويل:

- هغه پلانی پیر نه دی! اه، د ده قربان سم، د رب
نازولی دی، ټول پیریان ده مسخر او تابع کړي دي!
يا هغو پيرانو ته چي لوی لوی لنگرونه ئې چلیدل، له
مځکي او اسمانه به خلکو ورته پېسي، غواښي، پسونه،
چرگان، اسان، اوبښان او حتا لوړني د دروړو په نوم ور
وړلي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اکبر او بنځي ته به ئې چې څه لاس ته ورتلل،
ودغسې لویو پیرانو ته ور وړل.

د هغو په دربار کې به ئې شپې او ورځې تیرولې. په
دربار کې به ئې د دربار کارونه سر ته رسول، څو د پیر
بڼه پاملرنه ځان ته را واړوي او خدای هم ځینې راضي
سي.

بالاخره، په ډېرو بې گټو گرځیدو، راگرځیدو،
دروږو او شکرانو ورکولو باندې ستړي، مفلس او ناهيلي
سول. وروسته له ډېرو ستړیاوو، سرگردانیو او خواشینيو
گاللو په ولس کې د منل سوي متل سره سم ئې تن
وتقدیر ته وسپاره. پر دې خبره په ظاهره دواړه سره سلا
سول: "چې نه کوي حبیب، نو څه به وکي خوار طیب."
نور نو اکبر او بنځي ئې د فکر د خرابوالي، لوړو او کم
ځواکو خوړو او خواريو په سبب مایوسه او د مینې،
محبت، د میره او مایني تر منځ د اړیکو چلونه یو مخ
هیره کړل.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د اکبر به هلته نور هم خولک تنگ سو، چي د خپل کور د باندي په کوڅه کي به ئي د خپلو تربرونو، خان، ملک، او پير اولادونه ليدل چي هر يوه به سور او سپين مخ ناست و، او يا به گرځيدل. او هر کال به ئي يو بل کوچنی هم زير اوډه.

د غريبی او ډېرو نورو خواريو سربيره، د اولاد نه لرلو ئي له ژوند څخه زړه وړ تور کړی و. په مغزو کي چي ئي هر څه و، هغه به و، خو کله نا کله به ئي تر خوله يوه د خواشینی خبره هم را ووتله:

- خدایه! دا مور بيو زله بنده گان دي يوازي خواريو او غمو ته پيدا کړي يو؟

په دغه ډول بنځي چي ئي و خپل يو وزری ناروغ ميره ته کتل، ډېره زوکلیدله. سربيره پر هغه چي اولاد ئي نه لاره، د خپل راتلونکی ژوند څخه ئي وهم او بیره هم درلودل او د ځانه سره به ئي گروم کاوه. هر وخت به د ځانه سره گډه وه:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- که خدای مه کړه، سبا مې د ا میره نه وي، د میره
تبرونه او میراث خواره به زما سره څه وکي؟ ایا زما
سره به هم داسې وکي لکه د "ببوگلي خاله" سره چي
میراث خورو وکړل؟ یا، یا، زما خدایه! مه مې سر توره
وه، که به سر توره کیږم، ما ته نو مرگ راکړه.

وخت ناوخته خو به ئې خپل سر، سر تورکړ، او
غبرگ لاسونه به ئې پورته کړل، اسمان ته به ئې خوله
ونیوله. هیڅوک نه پوهیدل چي هغې به لا څه ویل؟ خو
یوه خبره ښکاره وه چي ښځه د اولاد په نه لرلو زورېده
او ورځ تر بلې ئې خپل وزن پایلې او د بدن غوښه به ئې
توی او اوبه کیده.

د میره او مایني دواړو څخه خوب له سترگو الوتې و،
شپه او ورځ په فکر او سودا کي وو. دوه درې کاله اکبر
او ښځه ئې یو له بل څخه جلا بیدیدل.

یوه ورځ سهار وختي چي ښځه له خوبه را پورته
سوه، ډېره خوشحاله ښکارېده. اکبر ولیدل چي ښځه ئې
نن خوشحاله ده، غوښتل ئې د خوشحالی په سبب ئې

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پوه سي. هغه لا بڼځه نه وه پوښتلي، چي بڼځي خپل مير ه
ته داسي وويل:

- اه سړيه! واوره؛ يوه خبره درته كوم، ته به نو وائي
چي څه خبره به وي؟ او يا بل ډول فكر و نه كي. كه څه
هم ما او تا خو ژبه كړې وه، چي نور به اولادونه نه
زيروو. مگر يو اولاد به پيدا كوو، هغه په دې چي برائي
شپه، په خوب كي يوه نوراني سپين ږيري سړي داسي را
ته وويل:

- د الله (ج) له دربار نه اميده نه سي، تا ته به لونگ
در كړي او هغه به د خيره سره لوى سي.
د اكبر بڼځي زياته كړه:

- زه باور لرم چي دې نوراني سړي به رښتيا را ته
ويلي وي. وگوره! كه دا ځل په رښتيا الله (ج) ما او تا ته
زوى را كړئ، فكر دي وي چي هير ئي نه كړي، هغه
وخت چي ملا صاحب ئي په غور كي اذان وركوي، نو
سمدستي ورته ووايه چي د لونگ نوم پرې كښيږدي. هير
دي نه سي.

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

هغې بیا پر اکبر تاکید وکړ:

- گوره، هیر ئې نه کړې!

اکبر هم د سپېڅلې او کلکې عقیدې خاوند ؤ، د خپلې
بښځې خبره ئې زړه ته تیره سوه او ټینگ باوري سو،
چې خدای به زوی ورکړي.

کال داسې تیر سو، لکه یو گړی. د بښځې زوی وسو.
دا دئ وروسته له ډېرو کلونو له تیرېدو پس یو ځل بیا د
اکبر د خوني پر بام سهار وختي درې نارې وسو:

- د خدای له داده، د مړو له یاده، د اکبر زوی وسو!
دا درې نارې ټول کلي واورېدې. دا هیله خو د دوی
پوره سوه. خدای (ج) دوی ته زوی ورکړی. سهار چې د
نوي پیدا سوي هلک پلار اکبر خپل زوی په خپلو ډنگرو
لاسونو په غیږه کې نیولی مسجد ته په دې نیت وروړئ،
چې ملا صاحب به ئې په غوږ کې اذان ورکوي. خو
ملا صاحب چې سهار تر اذان مخکې د اکبر د زوی د
زېږېدو ناره اورېدلې وه، نو د اکبر په لیدو پوه سو، چې د
مسجد پر لور ئې نوی پیدا سوی زوی را اخیستی دئ.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مگر بل څه ورسره نسته، مانا دا چې اکبر په خالي لاس ور روان دی.

ملا خپل یوه چري ته ورږغ کړه، ورته وئې ویل:
- هلکه ورسره، د "اکبرگي" د زوی په غور کي اذان ور وکړه.

اکبر چې د ملا صاحب سپکه لفظ "اکبرگي" واورېدی، خو څه ئې ونه ویل. چري د هلک په غور کي اذان وکړ. که څه هم چې اکبر د ملا په کړو خپه سوی و، بیا هم د ملا پر خوا ورغلي، هغه ته ئې په عاجزانه او کمیني سره وویل:

- ملا صاحب، زما او د مور ئې د هلک دپاره د لونگ نوم خوښ دی، دغه نوم پر کښیږده.
خو ملا صاحب له دې کبله چې اکبر تش لاس ورغلی و، خپه و. هغه پر هلک باندي د نوم له ایښولو څخه انکار وکړ.

اکبر د ملا څخه پوښتنه وکړه چې ولي نوم نه باندي ږدي؟ ملا ورته وویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

-اکبره! د هلك په غور كې خو مو اذان مفت درته وکړئ، بس دي نه دي؟ د نوم ايښولو ميوه او شيرېني دي هم نه ده راوړې او بل د لونگ د نوم سره خو د "عبدال" او "محمد" توري نسته.

اکبر ته هغه د پښتو متلونه چې تربرو به ئې هر وخت په قصدي توگه د ده مخ ته تکرارول: "هستي کوي مستي"، "چی نه لري سړي، نه دي کورت خوري نه غوري" ورياد سول. اکبر په پټه خوله او خپه زړه هلك کور ته راوړی او د خپلي ښځې څخه ئې خبره پټه وساتله.

اکبر خپلي ښځې ته وويل:

- الحمدالله چې خدای پاک ما و تا ته زوی را کئ، نور نو زموږ پر مينه ميراث خور پيدا سو، که زه مړ هم سم، په تا به مي فکر خراب نه وي او ستا پر لور به مي سترگي کړې نه وي.

اکبر خو هر څه په غوږو اوږېدل او د سر په سترگو ليدل. کوم وخت چې به د کلي د يوه ماږه په کور کي

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هلک وزېږېدئ، سهار وختي پر بام تر درو نارو سربيره،
ځانېست به د توپکو ډزونه کيدل، خوشحالي به وي، ملا
صاحب او چريان به تر لمانځه وروسته د يو شمير مړو
سره يو ځای د خان سراچې ته ورتلل، د هلک په غوږ
کي به ئې هلته اذان ور کاوه، ماښام به نشره ويل کيده،
نوم به اېښول کيدی، مبارکۍ به وې، او شيرېنۍ به وېشل
کيدې.

اکبر به وويل:

-ای زموږ خدايه! موږ دي په کومه گناه او د چاه په
گناه نيولي يو؟

خير، اکبر خپل زوی د لونگ په نوم ونوماوه. اکبر
چي په دوو لاسونو يو څه گټل، هغه ئې په خپل زوی
لگول. لونگ د "لونگ" په شان د مور په مهربانه او پاکه
غيره کي او د خپل پلار تر سيوري لاندې راوغوړيدئ.
له مور او پلار څخه ئې د ژوند کولو لومړي حرکات او
ډولونه لکه خوړل، خبري کول، شفقت او مهرباني زده
کړل.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ په خاورو کې تر څارپوڅو کولو وروسته، ولاړ سو او قدم ئې واخيست؛ يوه نيمه خبره ئې زده کړه. ژر د کوره کوڅې ته راووت. په خاورو او خټو کې د نورو کوچنيانو سره په ټولنه ورگډ سو؛ د همزولو سره په خبرو او لوبو بوخت سو. هغه په کوڅه کې داسې څه زده کړل چې په کور کې د هغو زده کړه ممکن نه و.

لونگ به لا شپږ کلن سوی نه و، چې د ژوندی پاته کیدو او نفقې پیدا کولو لپاره د کلیو د نورو بیوزلو کورنیو د ماشومانو په شان د خپل کمکي بشري وس او ځواک سره برابر د خپل مور او پلار سره په خواریو کې بوخت سو.

لونگ تر پلار د خپلې موره سره ډېره مرسته کوله. پدې ډول د مور ئې لاس په خلاص و. د لونگ پلار ناروغ او یو وزری سړی و. د اقتصادي کمزورتیا په وجه ئې بڼځي ورسره ملا وتړله. هغې له هیڅ کاره مخ نه گرځاوه. د لو او لور پر وخت، د کودو، د درمندونو پر وخت ئې په فصلونو او وډنوکي وږي ټولول.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د هرکس او ناکس د کورونو کارونه به ئې کول. اکبر
به بیا هم په دې شکرونه کښل او ویل به ئې:
- د خدای تعالی مهرباني ده، د ښځې مې اوس د خپل
زوی سره خوله پرې سول، هغه نوره له یوازیتوب او بې
کسۍ راووته.

د لونگ سنتي

د لونگ پلار يوه ورځ د خپل زوی خوا ته تر کتلو وروسته، خپلي ښځې ته مخ وړ و او وایي، او ورته وې وویل:

-ښځې! سړکال خو باید له خیره سره لونگ هم "سنت" کړو.

د ښځې هم د خپل خاوند خبره خوښه سوه. مگر د لونگ پلار ته ئې داسې وویل:

-سړیه! گوره، دغه یو زوی لرو، نه مو د هغه د نوم ایښولو ښادي جوړه کړه، نه مو پر زوی چا نشره وویل، نه مو د اووم شپه پر رونه کړل، نه مو غاښ کوچه وکړل او نه مې د سر کلی (سرخریلو) ورځ په دریو او خوشحالی ولمانځله.

اکبر وویل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- وسه مونه لرل، که نه د چا نه خوښيزي چي په خپل
زوی هوس او خوشحالي و نه کړي.

د اکبر ښځي وويل:

- پر سنتي به ئې نو د خيره سره يوه ښادي نيسو؛ زه
خپل هوس په کوم. پرېږده چي د تربرو ئې زړونه
وچوي. ته ئې ويني سبرکال مي چرگه پوره ۱۲ چرگوري
لري؛ ما خوويل چي ټول به خرڅ کم، گوندي څو روپۍ
په جوړي کړم، کله چي د بلوڅو کډي په دوبي د رېگه
کلي ته راشيوه سي، د چرگي د چيچانو په پيسو به د هغو
څخه يوه سیرلی رانیسم، زما او لونگ جان به سات په تیر
وي، که خدای کول بل کال به هغه لو بزه او لنکه سي،
حلق به مو په لوند وي. خیر، سنتي ئې تر هر څه
ضرور ده، نو ټول د چرگي چيچيان به تر خپل لونگ
جار کړم، ټول په يوه شپه حالوم، د کلي ښځي خبروم،
ټوله شپه ښي د ربي پر وهم او خوشحالي په کوم.

په داسي وخت کي چي د اکبر ماینه (ښځه) ښه پر
جوش راغلي وه، اکبر د توکي په ډول پر ور درسته کړه:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- هو، هو! ښه اواز خو دي هم دی!

ښځې ئې ورته وویل:

- تر خوله دي تیره یم، خود مي ښه اواز دی.

پر اکبر نه یوازي لونگ گران و، د هغه مور هم پر

گرانه وه. هغه خپلې ښځې ته وویل:

- ښه خبره دي وکړه، خو ته لږ صبر وکړه چې منی

را ورسیري، دا کارونه د مني دي.

اکبر د دې خبرې کولو سره په فکر کې ډوب سو.

اکبر پدې په فکر کې ډوب سو، چې د خپلې ښځې دغه

هیله به څنگه پوره کوي؟ له لږ ځنډ وروسته ئې سر

راپورته کړ او بیا ئې خپلې ښځې ته وویل:

-ښځې! ټول خلک خپل زامن په مني ځکه سنت کوي

چې له یوې خوا هوا سره وي، له بلې خوا مچان هم کم

وي. په سره هوا کې زخم ژر وچیري. بل، زه به پوښتنه

کوم، کله چې په کلي کې ونډۍ کیدله، او باور مي راځي،

ان شاءالله د مني په لومړیو شپو او ورځو کې به کلیوال

یوه ونډۍ وکړي. ولي چې کلیوال ټول زړه خوړي سوي

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دې. زه به د ونډې په ورځ پوره دوه چاريكه (چاركه)

غوښه د بنادې جوړولو له پاره درته راوړم.

اكبر له لږ ځنډ وروسته زياته كړه:

- ته تلوار مه كوه، ستا د چرگي چيچيان لا اوس

كوچني دي. هغه پرېږده چي څه نور غټ سي، بيا به

هغه خرڅ كړو. يوازي مو په مخكي د هلك سنتی نه

ده، اختر هم را روان دی. اختر ته به ستا د چرگي

چيچيان ښه غټ سوي وي، هغه به په ښو پيسو خرڅ

كړو. د چرگانو په پيسو به د اختر له پاره زوی ته يو

كميس او پرتوگ وكړو. پخوا مو زوی ته يو كميس بسنه

كوله، خو سړكال د خيره سره تر پخوا څه زيات ټوكړ په

كار دی، ولي چي وهلك ته تر سنتی وروسته پرتوگ هم

ضرور دی.

اكبر بيا په خندا د يوې ټوكي په ډول خپلي ښځي ته

وويل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- ستا خو به ښه یاد وي، څه ښې وختې وې، کله چې
زه هلک وم، مور همزولو تر ۱۵ او ۱۶ کالو پورې
پرتوگان نه لرل، کمیسونه مو اغوستل او بس.

ښځې ئې وویل:

- خاوري څه شي ښه وختونه و، لوی لوی سړی
به واست لځه... به گر ځیده لاست.

اکبر وویل:

- څنگه ئې کوي ښځې، د زمانې سره به ځو.

اکبر بیا زیاته کړه:

- ښځې، بل سبب همدغه و، چې ما به تل درته ویل،
لږ صبر وکړه، ځکه زما په دغه لږو پیسو خو د کمیس او
پرتوگ دواړو د پاره توکر نه کیږی.

د لونگ مور د میره خبره ومنله، میره ته ئې وویل:

- سړیه، ته رښتیا وائی، زما دې خبرې ته والله که
هیڅ پام و، چې پرتوگ هم غوښت غواړي. ولچی (والله
چې) لونگ جان به کله کله را ته ویل چې موري، په
جومات کې مو یو شمیر هلکان اوس پرتوگونه لري.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- وگوره بنځي! رښتيا يوه بله خبره راياده سوه. دا استاد فيضو خو هم يو څه خشمري غواړي، مفت خو هغه هم دا ستا د زوی "بلاگي" نه پرې کوي.

د لونگ مور پرته له ځنډه په خندا ځواب ورکړ:

- څه ورک سه، د شي د پرې کيدو پر وخت بيا زما زوی سو، ستا نه؟

تر ټوکي وروسته بنځي خپل ميره ته داسي اطمینان ورکړ:

- غم مه کوه، هر څه به سم سي. دا ځل چي هگی والا کلي ته را شوه کيږي، ما به ان شاء الله د خيره سره ۲۰ هگی دخپلو چرگو څخه ټولي کړي وي، هغه به خرڅي کړم، پوره لس روپی کيږي. د هغه تير ځل هگیو لس روپی مي هم ټينگي ساتلي دي، يو څه پلميت او پتاسي چي مي د خلگو له کورونو راوړي دي، هغه به په ټوکر کي ورسره غوټه کړم، د استاد فيضو اکا مخ ته ئي کښيږده، تر يوه تومن (پخوا يو تومن شلو افغانیو ته ويل کيدل. ليکوال) خو به دا زوی مری هم زیاتي نه غواړي؟

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د لونگ پلار د خپلې بڼې د خبرو په اورېدو ډېر خوشحال سو.

*** **

يوه ورځ مسجد ته چا داسې خبر راوړ:
- د جمعې په نېکه شپه د غرگي د کلي عبدالله لالا
خپله وچه غوا ونډۍ کوي.
د خبر په اورېدو سره د کلي مشر وويل:
- هر څوک چې په ونډۍ کې ونډه غواړي، يوه ورځ د
مخ دي ملا صاحب ته ووايي.
د لونگ پلار چې د همدغسې خبر اورېدو ته ئې غوږ
اړولی و، ژر ئې ملا صاحب ته وويل:
- زه هم غواړم په ونډۍ کې ځان شريک کړم.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د ونډۍ غوښه

دا دی د ونډۍ ورځ را ورسیدله؛ سهار چي اکبر د مسجد څخه کور ته راغی، خپلي بڼځي ته ئې وويلي: هله، ژر سه؛ هغه دوه شلي (څلويښت) افغانۍ چي مي په تاساتلي وي، نن ئې د لگښت ورځ ده، هغه را که چي ځم، ونډۍ درته راوړم.

د دې خبري په اورېدو د لونگ مور په ډېره خوشحالي سره چسته له خپله ځايه ولاړه سوه؛ د تاخچې غوتي او غوراشي ئې د خوني په منځ کي سره راچپه کړي، په ډېر مشکل ئې په غوتو کي هغه څو کاله مخکي ساتلي او د خپلي خولي سپمولي دوه شلگون نوټونه پيدا کړل.

اکبر نو د کلونو ذخيره او سپمولي پيسې د ځانه سره واخيستي، د غرگي د کلي پر لور ور روان سو. په هغه کلي کي د اوبو د ژرندي مخ ته د غټ پښيي توت سره پر خټينه سويه (تنګاچه) ونډۍ وال عبدالله لالا د څو نورو

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سرو سره پیتاوي ته ناست و. چرې او ساتول ئې مخ ته ایښي وه، غوا ئې هم را وستلې او هلته تړلې وه. عبدالله لالا انتظار و، چې په ونډۍ شریک ټول کلیوال راسي. دا دۍ یو په ونډۍ شریک اکبر هم ځان ور ورساوه. اکبر وناستو کلیوالو ته سلام وا چوه. تر سلام او روغبړ وروسته، اکبر و عبدالله لالا ته ورنژدې سو، په کراره او عاجزانه توګه ئې هغه ته خواست وکړ. داسې چې که ده ته د دوه نیم شلو ونډه ورکړي. دوه شلې لرم او پاته ۱۰ افغانۍ به ان شاء الله څو ورځې وروسته درکړم. عبدالله لالا چې د ځوانۍ څخه یو خرابات او مناجات سړی و، او اکبر هم په ځوانۍ کې وخت ناوخته د هغه سره کښینستی، کله کله چې به پرې راغلی، نو خپل روڼ ئې تیراوه، یو دم مم ئې ورسره واهه. په هغه یارۍ ئې یو ځل بیا د اکبر وچ، ژر مخ او ډنگرو لاسو ته وکتل، زړه ئې پر وسو. د اکبر خبره ئې ومنله، ورته وئې ویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- اکبر جانہ! پروا نه کوي، لس گون دي ستا بلا
واخلي ته خو مي پخوانی يار يي.
بيا نو اکبر په ډاډه زړه هلته خپل پټو تر ځان لاندي
کړ او پر کښينستی. په ونډی شريک سړي څوک راغلي
او څوک را روان وو. ټول په ونډی شريک ونډه وال او د
مسجد ملا صاحب سره راجمع سول.
عبدالله لالا پر ملا صاحب ږغ وکړ:
- ملا صاحب، ان شاء الله څوک به نور پاته نه وي،
ته لاس پورته کوه، دعا کوه.
ملا صاحب تر اعوذ بالله او بسم الله ورورسته يو لنډ
سورت ولوست، او دعائي وکړه. تر دعا وروسته،
عبدالله لالا پر خپلو اولادو ږغ وکړ:
- هلکو! غوا را ولی.
زامنو ئي غوا راوستله.
ناستو خلگو يو د بله سره ويل:
- د پلاني د لاس غوښه به ښه خوړه وي.
بل پر بل سړي لاس کښيښود.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

څو عبدالله وملا صاحب ته وويل:

-په چا غوا حلاله کړو؟

ملا صاحب خلگو ته مخ وړ واراوه، وئې ويل:

- زما په باور خپله دي عبدالله لالا غوا حلاله کړي،

دی خپله ښه تقوا داره مسلمان دی.

خلگو د ملاصاحب په خبره کي څه ونه ويل. د غوا

پښې ئې وتړلې، بيا ئې را چپه کړه، څو تنو ټينگه ورته

ونيوله. ملا صاحب، عبدالله لالا او ناستو ټولو الله اکبر،

الله اکبر ووايه. عبدالله دغوا پر غاړه چاړه راکش کړه.

ژر ژر ئې په گډه سره پوست کړه. کوټی، پښې او ديلبند

ئې هغو ته ورکړل، چي وختي ئې پيسې پرېکړي وې.

د غوښو د سرجمع څخه ئې ملا صاحب ته دوې کټوي

غوښه ورکړه. تر هغه وروسته د حلالې غوا پر څرمن،

غوښې لس کوټي کښيښول سوي. له کليو راغلی خلگ

زړه خوړي (هغه سړی چي زيات وخت ئې غوښه نه

وي خوړلي) وو. هر چا د اومو غوښو له ليدو خوند

اخيست.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د غوښو هره کوټه د لسو تومنو وه. اوس نو د هغو ونډه چې پنځه تومنه ده، هغو په دوو نفرو یوه کوټه د غوښو واخیستله. نوري برخي په څلورو، پنځو، شپږو او حتا اتو نفرو سره شریکي وې. خو د محمد اکبر ونډه د دوه نیم شلو افغانیو وه، چې په غریبو کې نو اکبر لوی برخه وال و.

ټول خلگ ورته حیران وه، چې اکبر څونه ډېره غوښه کور ته وړي؟ اکبر د یوې کوټې څلورمه برخه کور ته وړي. دا وخت لمر پرسر او غرمه نژدې وه. اکبر غوښه را واخیسته، ډېر خوشحاله و، لڅی پښې په میتو کوڅو کې د کور پر خوا داسې په مینه را روان و، لکه یوه لویه فتحه چې ئې کړې وي. په فکرونو کې غرق دی، دځانه سره وائي: چې کور ته ورسم بنځه او لونگ جان به غوښه و ویني څونه به خوشحاله سي. د جمعي شپه خو لا لیري ده، بنځه به مې د غوښو څخه لغړ را وباسي او یوه خوندوره ښوروا به ځیني راپخه کړي. په دغه فکر او خوشحالی کې په یوه چارناله (د خُغاستي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هغه ډول ته وائي چې تر تيز تللو تيز او د سياليو تر
ځغستلو کراره وي) کور ته راورسیدی.

په لوی اواز ئې بنځي ته ناره کړه غوښي مي
راوړې. دا د اکبر او د هغه د بنځي په ژوند کي لومړی
ځل و، چې دونه زیاتي غوښي د هغو کور ته راځي.
بنځي ئې په ډېر هوس د غوښو څخه هډوکي را وایستل
او پر نوره غوښه ئې مالګه وشنډله. غوښي ئې په یوه
وچه او کلکه لښته وپیښلي. بیا ئې د لرګی دوه سرونه په
پري وتړل، د خپلو خونو مخ ته د ولاري وني په یو ښاخ
را وځړولي.

د لغرو څخه ئې ماښام ته خوندوره ښوروا پخه کړه،
دا نو د اکبر، بنځي او لونګ هغه د خوښی څخه ډکه شپه
وه چې شاهانو به دغسي شپه نه وي لیدلې. تر ښورا
خوړلو وروسته چې شپه پخه سوه، لونګ بیده سو، بنځي
او میره په تیاره کي دغه خبره سره اړوله او را اړوله،
خو د خبرو په پای کي د لونګ مور خپل میره ته وویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

— د جمعې مباره کي شپې ته استاد فيضو کاکا (هغه کلیوال ماهر سړی، چي هلکان ئې سُنْت کول) را وغواړه، زه به سبا سهار لا ښځي خبري کړم.

تر دی خبري کولو او تصمیم وروسته دواړو سرونه کښینول او بیده سول. د لونگ مور سبا اومه غرمه کي خپل لوی پرنی پر سر کي، له کوره ووته، چي کلیوالي ښځي خبري کړي، او هغوی ته ووايي، خو د جمعې شپې ته د دې کور ته ورسې او د لونگ د سُنْت په ښادۍ کي گډون ورسره وکړي. او له هغو کورو څخه چي درې ئې لرلې، هغه هم راټولي کړې. ښځه تر گونگو مابنام پوري په کورونو وگرځیده. هغه په ستریا ځکه نه پوهیدله چي زیاته خوشحاله وه.

کله چي کورته راغله، خاوند ئې اکبرهم پر کور و. بیا سره کښینستل، مجلس ئې ډېر خوړ و، یو بل ته ئې وویل، چي دیگ، کاسې او هغه څه چي په کارپړي، د فلاني او یا فلاني له کوره به ئې را وړو. د شپې تر ناوخته ئې پر دغه خبرو خوند اخیستی او پام ئې په بله

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

وو. هر سهار به ئې غوښي د خوني څخه دباندې د ونې په بڼاخ ځړولې او د شپې به ئې په خونه کې ساتلې. اکبر او بنځي ئې په کور کې لږ غلمين اوږه ساتلې و. خپله ئې اوربشینه پخوله او خوړله. څه وړې چې ئې میده کړي او پاک کړي ئې لا نه و، لازمه ئې وگڼل چې د لونگ د سنتی په بنادې کې د هغو څخه کار واخلي. نو د لونگ پلار هغه څه وړې چې دوی د کودو د ټولولو پر وخت په پردیو وډونو کې ټول کړي و، هغه ئې وټکول، پاک ئې کړل، ټول ټال یو مشتک (یومت) غنم سول. د لونگ پلار تر ژرندي پورې د مشتک د وړلو له پاره کوم مردار هډی (خر) نه لاره. مجبور سو، مشتک ئې په شا کړ او تر ژرندي ئې یووړ. ستړی ستومانه په ژرنده کې د روڼ (نوبت) رسیدو تر وخته هلته د ژرندي په یو کونج کې په خاورو کې پرېووت. ناوخته د مشتک د اوږه کولو وار ور رسیدی. د مشتک تر اوږه کولو وروسته، اسیوان (اسیابوان) مزد اوشکردانه (یوئي) "مزد" مزدوری غوښتی او بل "شکرانه" شاگردانه

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

شیرېنې او په غربی رواج "تیپ". د اکبر د مشتک څخه
چې څه اوږه د مزد په نوم او څه د شکر داني په نوم
واخیستل سول، بار ئې نور هم سپک سو. هغه ئې را په
شا کړل، ماښام ناوخته سترې کور ته را ورسیدې.

د شپې ئې د ښځې سره مجلس ډېر خوړ و، دواړه
سترې وو؛ په خبرو، خبرو کې بیده سوی وو. د ښځې ئې
غوښې د باندي په ونه ځړولي هیري سوي وي، چې
د شپې ئې خوني ته راوړي. خو اکبر تر بیدېدو مخکې
غوښې ولیدلې او خوني ته ئې را دننه کړې.

ښځه چې سهار له خوبه راویښه سوه، تر لمانځه
وروسته ئې د نغری په کومې کې پر هغه برنۍ په
پړوندو کې پټ کړي او باندي څه پرور، خاشي او
خړلي واچولي؛ په پو، پو کولو تر زیات دود پورته کیدو
وروسته اوږ بل سو. بیا ئې د اوبو ډکه توره گډوه پر
دېگدان کېښودله. کله چې د گډوي اوبه پر اېښیدو سوي،
د جوارو اوږه ئې په خاورېن کاشنه کې واخبل. پر اوږ
ئې تبخی کېښود، د جوارېنو اوږو څخه ئې ټکی

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

جوړي کړې، یو مخ او بل مخ ئې پر تاوده تبخي باندې
څه وچ وکړل. بیا ئې سورسکان د اور په پروندو کې بنځ
کړل، چې په مغز پاڅه سي.

میره او ماندینې بیا هغه د بنادی جوړولو او
خوشحالی خبرې سره پیل کړې. اکبر خپلې ماینې ته ویل:
- ترنارې کولو وروسته به ځي، دیگ او کاسې به د
همسایه گانو له کورونو را ټولوي.

په همدې وخت کې یو دم د لونگ د مور ورپه یاد
سول، چې غوښې خو ئې د شپې د باندي د یاده وتلي دي.
یو اه ئې تر خوله ووت، ژړنې وځستل، تر خوني
ووتله، ژړنې ونې ته وکتل، وئې لیدل چې غوښه نه سته.
د خفگانه ئې سر پر له وگرځیدی، پر سترگو ئې توره
شپه سوه، ډوبه پر مخکې ولوېده.

اکبر په خونه کې د ننه د هغې پر مخکې د لوېدو درز
واورېدی. اکبر چې له خوني راووت، گوري بنځه ئې د
سرای په غولي کې په خاورو کې لېته پټه بې حاله پرته
ده. ژر ژر ئې له خاورو څخه خپله بنځه را پورته کړه

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

او په کش کش ئې تر خوني ورسوله. لونگ د دوی په درې له خوبه را وېش سو، وئې لیدل چي مور ئې بي سده پرته ده، په ژړا سو.

اکبر په وارخطائې کله لونگ اراموی او کله د خپلې بڼځي لاس، پښو او تندي ته لاس ور وړي. پر مخ ئې اوبه ور وپاشی، بیا ئې اوبو ته دوه پلمیته واچول، دغه خوری اوبه ئې د بڼځي په خوله کي ور واچولې، د خدای فضل و، بڼځه پر سد راغله.

د کلمی تر ویلو د مخه ئې اوله خبره دا وه:

-غوبني، غوبني، غوبني!!!

میره ئې ورته وویل:

— څه وائي، غوبني، غوبني، څه در پېښ سول؟ څه

وسول، څه وائي؟

بڼځي بیا په نیولي او خفه اواز خبره درسته کړه:

- غوبني نه سته!

اکبر چي غوبني ئې په خونه کي مخته څرېدلې، ورته

وویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- هغه دې څرېزې. ته بیده وي، ما د شپې غوښي

خوني ته راوړې.

د دې خبرې په اورېدو سره ښځه کړا کړا، عادی
حالت ته را وگرځیده. هغې چې غوښي ولیدې، نو
وروسته ئې کلمه و ویله او شکر ئې وکښی.

څه شیبه وروسته، اکبر ورته وویل:

- زه به د حا جي مراد لالا د کوره دیگ او کاسې

درته راوړم. ته ولاړه سه، څه غلمین اوړه لاندې که.

د لونگ مور ولاړه سوه، مگر لاسونه او پښې ئې
ریږدېدل. اکبر د اوړو کاشین، په گډوه کې اوبه، د مالګې
کنډولې او د مشتک څخه لږ غلمین اوړه ورته را نژدې
کړل، او بیا ئې وویل:

- اول به دیگ او د ښوروا د پاره کاسې در ته راوړم.

بیا نو ځم استاد فیضو کاکو به را ولم. ته لونگ خوشحاله
ساته او خونه هم جارو که.

ښځې په ډېر مشکل سره اوړه لاندې او واځښل، او د
استاد فیضو اکا د راتگ له پاره ئې په خونه کې د کالو

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

منځلو خاورېن تشت سر چپه کښېښود، پر سر ئې
نغاړکې ور هواره کړه. د دې له پاره چې لونگ د سنتې پر
وخت پر دغه لور ځای کښېښوي.

اکبر ژر، ژر د همسایگانو څخه پېتلې او خورېني
کاسې او کا شینان کور ته راوړل.

بیا اکبر له کوره ووت، او تر لږ وخت تیرولو
وروسته، اکبر د استاد فیضو اکا سره جوړه کور ته
راننوت. لونگ چې د خپل پلاره سره استاد فیضو اکا او
بیا د هغه په بغل کې کوچنۍ د چرو، امبور او پلاس څخه
ډکه درنه بغل ځولې ولیدله، په ځان وپوهیدې. ځکه استاد
فیضو کاکا دکلي ټول ماشومان پدې پیژانده چې هغه
ماشومان ستنه وي.

خو پلار او مور ئې لونگ په چل چل سره هغې
خونې ته ورووست، چې د ده د سنتې د ناستې ځای پکښې
جوړ کړل سوی و. استاد فیضو اکا د کوچنیانو د
تیرایستو او بوخت کیدو په لاره کې ډېر مهارت لاره. هغه

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پوهیده چې څنگه یو هلک تر خپل تاثیر لاندې را ولي
فکر ئې بل لورته واړوي او ژر ئې سنت کړي.
استاد فیضو اکا نور لونگ ته وخت ورنه کی چې ځان
دورې دورې کي، د سترگو په رپ کي ئې لونگ سنت
کي او د کوره څخه ووتی.

*** **

نور نو لونگ پروت و، یوه اړخ او بل اړخ ته ئې مور
بالبښتونه ورته کښینول. سپین ټوکر ئې پر پښو هوار او
هغه د بلا کي پرې کړې ټوټه ئې په زرغون تار کي
اچولې تر چپه پښه غوټه وه. پلار ئې اړخ ته ورته
کښینوست، مچان ئې ځیني شړل. مور ئې سره له دې
چې د سهار غوڅارېدو څخه ئې بدن درد کوی، د ډوډۍ
او بنورو په پخولو اخته وه.

د ماښام تر لمانځه وروسته د کلي بنځي، نجوني او د
لونگ همزولي هلکان د خپلو میندو سره د لونگ کور ته
راغلل. بنځو خپلي دولاغي، برقي او پروني له سرو ایسته
کړل، کشرانو د لونگ د مور سره په ښه مینه او اخلاص

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د ډوډۍ په سمولو او اچولو کې مرسته وکړه. تر ډوډۍ
خوړلو وروسته، ټولو کلیوالو بښځو، نجونو او خپله د
لونگ مور په شریکه سره د شپې تر نیمایي پوري گډي
او جلا جلا بدلي وویلې، هم شلې وکړې، هم اتنونه. ټولو
شپه ئې په ډېره خوښۍ سره سبا کړه.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ او بنوونځی

دا هغه کال و چې د ثور د میاشتي پر اوومه نیټه ئې د افغانستان په حکومت کې یو خورا لوی او اساسي بدلون راغلی و. هغه دا چې د یوې ټنبلې او عیاشي کورنۍ واکدارۍ ته د تل لپاره د پای ټکی ایښودل سوی و. ورسره سم و حکومت ته د سرکار د نوم پر ځای د خلقي حکومت نوم ورکړل سوی و. خو بیا هم په حکومت کې وظیفه لرونکو او کار کونکو سړو ته ولسي وگړو د سرکاري سړو خطاب کوی.

د یوې ورځې تر پایه د هیواد په لیري پرتو سیمو کې هم خلگ خبر سول چې په مملکت کې پاچا گڼېتي راغلي ده. د ډېرو خلگو په زړونو کې د پخوانیو کورنیو حکومتونو څخه د کرکي او بیري پر ځای د خلقي حکومت سره د نژدېوالي مینه را پیدا سوې وه.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د خلکو مینه دښوونځۍ سره راپیدا سول، ولسونه باورمند سول، پدې چې پاچا نه خدای دی او نه د خدای سیوری. هر څه چې دی، هغه خپله هم دغه خلک دي. د هیواد په هر گوټ کې د ښوونځیو جوړولو له پاره علم دوستو خلکو خپل حکومت ته وړیا مخکې په اختیار کې ورکړې، حکومت د ښوونځیو جوړولو تر څنګ هر ځای د لیک او لوست د زده کړې وړیا کورسونه پرانیستل. خلکو د لیک لوست د زدکړو کورسونو ته مخه کړه؛ د هغو خلکو له جملې څخه یو تن اکبرکاکو هم و، چې د خپل اخبني ملا نیک محمد په تشویق ئې د لیک او لوست د زده کولو په کورس کې ځان شامل کړی و. او هم ئې خپل یوازنی لونګ زوی وښوونځی ته ورکړ. په عامو او غریبو ولسونو کې و حکومت ته د ورنژدې کیدو روحیه را وخوتیدله، خو په هیواد کې د دې بدلون راتلو سره سم د هیواد دننه د مفتخورو او پردو پرستو خلکو او له هیواده بهر ئې د افغان دښمنو قهر هم را وپارا وه.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په همدې وخت کې لونگ نژدې اته کاله عمر لاره.

هغه ته به خپل مور او پلار په ګډه دا خبره کوله:

- لونگ زویه، ښوونځی به ووايي، د خیر سره به لوی سرکاري سړی در څخه جوړسي، او که نور هیڅ هم نه سوي، نو معلم خو به سي. بیا به نو د خیره سره پیسي لري پیسي، عزت به لري، واده به درته وکړو. زموږ هیله خو همدا ته ئي، مور او پلار دي دواړه ستا بلا واخلي.

لونگ د خپل مور او پلار پدې مهربانه او له محبته ډک نصیحتو زیات خوشحالیږي. ماما ئي هم دغه یو خوره ئي لونگ درلود. پر ماما باندي خوره ئي زیات گران وي. د اکبر کور ته نژدې یوه کلیوالي ښوونځی پرانستل سوه، چې یو ښوونکی ئي درلود. ملا نیک محمد د لونگ ماما د مسجد د ملایي په څنگ کې ئي د ښوونکي وظیفه هم لرل، د دغي ښوونځی ښوونکی سو.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د لونگ پلار اکبر د خپل اخښي ملا نیک محمد په مرسته چې په ملا نیکو سره مشهور و، سړکال نوی په ښوونځۍ کې چپراسي مقرر سو.

په وطن کې د نوي حکومت په منځ ته را تلو سره په خلگو کې د ښوونځۍ سره د کرکې پرځای مینه زیاته سوه. ډېرو خلگو چې پخوا خپل اولادونه ښوونځیو ته نه ورکول او یا به ئې په رشوتونو ورکولو له ښوونځیو اېستل، اوس ئې په ډېره مینه خپل اولادونه ښوونځیو ته شامل کړل.

دا دی لونگ په خیر وښوونځۍ ته روان سو. کلیوالي ښوونځۍ د دوی له کور څخه لږ لیرې په یوه زاړه سرای کې چې د وې خونې ئې لرلې، پرانیستل سوی و.

ملا نیکو چې یو قراردادي ښوونکی و. وښوونځۍ ته نژدې د مسجد امامت هم کاوه، کلیوال دې ته را بلل چې خپل اولادونه په ښوونځۍ کې شامل کړي؛ ځکه هغه په ښوونځۍ کې شاگردانو ته سپاره، پښتو کتاب، حساب او

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

خط په هغه خپل ډول چې د ده زده وه، هلکانو ته وربښودل.

کله چې ښوونځی پیل سو، د لونگ پلار اکبر ته هم تنخوا چالان سوه. د هري میاشتي په وروستیو کې ئې، ۵۵۰ افغانۍ پخه تنخوا وه، چې ۵ افغانۍ تحویلدار صاحب ګرځولې او ۵۴۵ افغانۍ ئې کور ته را وړې.

مهم لا دا وه چې په دغو شپو او ورځو کې نوی حکومت و حکومتی سړو، معلمینو، پوځي خلکو، مامورینو، کارګرو او اجیرو ته کوپون ورکړی. (واده لرونکو ته د کابل په وزن اته مني کوپون او واده نه لرونکو ته څلور مني کوپون) د دې امر سره سم اکبر هم د اته سیره کوپون خاوند سو.

هغه په خپل تیر ژوند کې هیڅ وخت پر یو ځای د غلمینو اوږو اته سیره کور ته نه و راوړې. اوس د هري میاشتي په وروستیو کې اوږه، بوره، چای او غوړي کور ته را وړې. په کور کې ئې اوږه، بوره او غوړي پیدا

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سول، خلق ئې لوند سو. کورنۍ ژوند ئې لږ ښه سو.
دی هم اوس یو سرکاري سړی و.

دا لومړی کال ئې په خیر او خوشحالی سره تیر کړ.
لونگ د ښوونځۍ لومړی کال په خوښۍ پای ته
ورسوی، په ښه نمره بریالی سو. هغه خپله درې میاشتني
رخصتي د مور او پلاره سره په کارونو کې مرسته کوله
او په څنگ کې ئې د خپل ماما څخه د پښتو کتاب، حساب
او خط لیکل زده کول او قران مجید ئې لوستی. نیکو ډېر
ژر په لونگ د دوهم ټولگۍ پښتو کتاب او حساب ولوستل.
لونگ اوس د دوهم ټولگۍ پیل کیدو ته ښه تیاري لرله.
رخصتي مخ په پای ته رسیدلو وه، په څو ورځو کې
چې بیا ښوونځی شروع کیدل، اکبر هم خوشحاله و. یوه
ورځ معلم نیکو د لونگ پلار ته وویل:

- اکبره! د ښوونځۍ تر پرانستلو یوه هفته مخکې به د
خیره سره ښوونځی ته ورسې، د ښوونځۍ د سرای
پر غولي انگر چې سره زوزان، چغک او زومی را شنه
سوي دي، هغه به وکارې، سرای به د خاشو څخه ښه پاک

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کې، د خونو دیوالونه به څړوبی کې، اوبیا به نو د سرای
غولي بڼه خيشت او او پاشي کړې.

ملا نیکو زیاته کړه:

- سر معلم صاحب تیره ورځ راته وویل، چي پدې
شپو او ورځو کي مفتیش صاحب له ښاره راځي، ان شا
الله موږ دواړه درځو، د ښوونځی سرای او خوني د نژدې
گورو.

لونگ چي هوښیار هلک و، د خپل پلار، مور او ماما
هره خبره ئې تل په غوراوړېده، نو ئې د ماما تر هدایت
او خبرو وروسته خپل پلار ته وویل:

-بابا جان، دا د ښوونځی جارو کول خو نو تر هغو
پرديو مزدوریو لکه د غنمو لو کولو، د ویالو تر اشرونو،
د دیوالونو تر وهلو، د خښتو تر مښلو، انگور کښیو، یوي
کولو، غوبل کولو، گوروانی او چوپانی ټولوڅخه ډېره
اسانه نه دي؟ اکبر وخنډل او وئې ویل:

-هو، زویه! دونه فرق لري لکه مځکه او اسمان.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- لونگ ته چې د خبرو نوره موقع په لاس ورغلي وه، خپلو خبرو ته ئې ادامه ورکړه:

- پلار جانې! زما هغه ورځې چې تابه په سرو او ټکنده غرمو کې د کور او کلي څخه لیرې فصلونو کې لوونه کول، ما او مور به د غرمې ډوډۍ سورسک او د خپروګي ماما د کور شلومبې په کونج کې در وړلې، نه هیرېږي.

د لونگ مور د خپل زوی خبره ونيوله او ميره ته ئې وويل:

- لونگ جان زوی مې شکر دی هوبسيار هلک دی، هر څه ئې په یاد دي. رښتیا په هغه سره اهار کې چې لمر به پر سړیو نیزه را کښته ولاړ و، په هغه گرمۍ کې به ما او لونگ لڅي پښې د کلي لیرې فصلونو ته وتا ته اوبه او خواړه نه دروړل؟

زما غمجنې خو پښې څه پخې او سختې وې، مگر د لونگ جان د پښو نازکې ګوتې به تڼاکي او د سرو زوزانو به ډکې سوې. زما هغه ستا په ډورو، ګرزونو او خاورو

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لړلی سپیره مخ، وچ حلق، تټاکي او د سرو زوزانو ډک
لاسونه او پښې، په لاره (لور) پرې کړي گوتي چي اکثر
وخت به دي لاسونه په سرو وېنو لړلي وو، څيري څيري
کالي د ناريو او لشو څخه ډکه ږېره له ياده نه دي وتلي.
هغو کارونو ته ناروغ کړي.

اکبر وويل:

-هو، زموږ ژوند خو په هوکه او يا سوکه تيرېدئ، ملا
نيکو ته دی خدای خير ورکړي چي سرکاري خواري ئي
را پيدا کړه او زه ئي سرکاري نوکر کړم.
د لونگ مور بيا خبره واخيستله:

- زما زوی به د خيره سره ښوونځی خلاص کړي؛
خط خو شکر اوس لا ويلای سي، دی به هم سرکاري
سړی سي، ښه پیسې به وگټي، زما او ستا ټول ارمانونه
به را پوره کي.

لونگ چي په خپل زاړه لنډي تلټک کي پېچلی پروت
و، د مور د خبرو په پای کي په ټوکه وويل:

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

- پلارجان! د مور جانې ارمان خو راملوم دی؛ مور
مي هر وخت وائي، زوی به خپله مور د خیره سره حج
ته بیایي، مور مي نور څه نه غواړي.
ټولو وخنډل زیاتي د دې خبرې سره لونک
پرېوت او بیده سو.

کله چي دوهم کال بسوونځی پیل سوه، اکبر څلور
میاشتي تنخوا واخیستله، کوچنی اختر هم را نژدې سوی
و. اکبر ځان او لونک ته د نویو کالو له پاره له بازار څخه
د گلېهار د فابریکې ټوکر او خپلي بنځي ته ئې څه د
شولی او څه د چیت ټوکر راوړی. د لونک مور په
ډېر هوس د خوني مخ ته نغاړکی هواره کړه، ستن، تار،
انگشتانه او نوی ټوکران ئې را واخیستل، د اختر له پاره
ئې په ډېره خوشحالي کالي گنډل پیل کړل.

اکبر د خپلي بنځي سره ناست او د زړه خواله کوله:
- بنځي! خدای مو ناره وا ورېدله، دغه خواری
(چپراسیتوب) را ته پیدا سو، نیکو دي خدای په دواړو
جهانو کي سر لوری لري. که نه سړکال نوزه د بل د

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

خواریو نه وم... نفس مې بند بند کیږی. او تر ټولو ښه ئې
لا دا چي ته هم د وړو د تولیدو او د پردو د کورونو له
کارو بیغمه سوي، خدای یوه گوله ډوډی دا دی په عزت
را رسوي.

ښځي ئې ورته وویل:

- سړیه، هو، شکر دی، خو ته مې زړه مه را اچوه
هر وخت مه راته وایه چي ناروغه یم، ډېر کارونه په
مخکي لرو، دا زوی مو سبا او بیگاه د خیره سره ځوان
دی واده غواړي. لونگ پرما اوتا باندي دواډه حق لري.
مگر د پردی ښځي کور ته را وستل، خو مفتی نه دي.
اکبر وویل:

- ښځي! ته فکر مه کوه، هغه دی نوي حکومت د دغه
ناوړه دود لوړ ولور یا د ښځو خرڅول یو ناروا عمل
وگانه او اعلان ئې کړل چي پر ښځه باندي تر شرعي
ټاکل سوي مهر زیاتي پیسې اخستل جایز نه دي. خدای
مهربان دی، نه دي دي اورېدلي:

- چي شپه تر میان، خدای مهربان!

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د لونگ مور وويل:

- هروخت چي مي د لونگ ناوی کور ته
راوستله، هلته به د خیره سره ارامه سم.
- هو، رښتیا سړیه! تا خو قول کړی و، کله چي دغه
مياشت تنخوا واخلم د خیره سره د خپلو غم به هم وخورم.
اکبر وويل:

هو، دا کار ان شالله کوم.
درې سره میړه، بنځه او زوی ئې لونگ سخت
خوشحاله وو. دوی د اختر راتلو ته ورځي او شپې
شمیرلي. د دوی په ژوند کي به دا لومړی اختر وي، چي
ټول نوې کالې او خپلې ولري. اکبر وويل:
- بنځي! څه شی به د پخیدو دپاره راوړم، د اختر په
شپه به ئې پاڅه کړو، سړ کال به موږ له کوره هم د اختر
په سهار ماجت (مسجد) ته د خیره سره کاسه ور ووزی.
ځونه خوند به وکي، ځکه هر اختر به زه ماجت ته خالي
لاس ورتلم.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ملا نیک محمد چې د هري میاشتي په وروستیو کې به د ولسوالۍ مرکز ته تللی او د هغه ځایه به ئې خپل او د اکبر میاشتنۍ تنځاګاني دځانه سره راوړې، مګر دا ځل کور ته خالي لاس راغی. ملا نیک محمد چې د شپې کور ته راوړسیدې، ډېر خوا بدې و. ما بنام ئې اکبر او خپلې خور ته کیسه کول:

- یو ډېر بد خبر مې را وړی دی.

کبر او خور ئې ورته وویل:

- خدای دي خپل فضل وکړي.

دوی ورته غوږ سول او وې وویل:

- وایه، خدای دی خیر کړي، څه پېښه ده؟

ملا نیکو په ډېر خفګان، وېرې او وهم سره چې ناري

ئې په حلق کې وچي وچي کیدې وویل:

- هیڅ مې باور نه راځي، اوس هم لکه خوب چې

وینم، ولسوالۍ ته تللی وم، بنوونځی ته ورغلم، ما ویل که

تحويلدار صاحب زما او ستا تنځاوي را وړي وي، اختر

را روان دی ځیني را وا به ئې خلم، او را به ئې وړم.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لاکن هلته په بازار کې لا چوپه چوپتیا وه، د ولسوالۍ په
بنوونځۍ کې یوازې د جانک زوی مست، مست،
گرځیدى.

اکبر د ملا نیکو خبره ونيوله:

- هغه لنډى معلم یادوي؟

ملا نیکو ور زیاته کړه:

- هو، هغه لنډى یادوم، یوازې هغه خوشحاله و،
داسې پورته او کښته سرې سترګې ګرځیدې. زه بیا د
خدای نا خبره د پخوا په شان چې د هر معلم او مامور په
لیدو به خوشحالیدم، له خندا څخه په ډکه خوله مې د ټولو
سره روغېړونه کول، مګر بنوونکى را سره د تیر په
ډول نه وو، څو زه هم د تحویلدار صاحب په څنګ کې
دا سې غلى کېښستم.

د تحویلدار صاحب څخه مې په کراره وپوښتل، چې
تتخاګانې دي را وړي دي که نه؟ تحویلدار صاحب په هم
داسې کراره پوه کړم چې تتخاګانې نسته. ملا صاحب

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

خبره خرابه ده، ته وده چې خدای لا څه کوي. بیا ئې نور

هم چې څوک ئې وانه وري په کراره را ته وویل:

- ملا صاب وه ئې واژه!!!

ما وویل:

- څوک؟ ... څوک ئې وواژه؟؟؟

تحويلدار صاحب پر خوله لاس را ونيوئ او زیاته ئې

کړه:

- فکر دي ونیسه...! د جانک زوی ته ئې اشاره وکړه،

چي دی در پوه نه سي. که درباندي اشتباهي هم سي

...هغه خو موږ او تاسي له پخوا څخه بڼه پیژنو چي ...

زوی نه و؟ اوس خو داسي معلومیزی چي دوی مړ کړی

وي.

- ما هم په کراره ورته وویل: زاره دي را وچوله،

څوک چا مړ کی؟

تحويلدار صاحب بیا په کراره، کښته او خفه اواز را ته

وویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- ملا نیکو، گوره؛ زه تا پیژنم او ته ما پیژني... چي نه زه حزبی وم او نه ته.

- ما ور درسته کړه: هو، دا خو رښتیا ده. پدې خبرو نه پوهیږم، اوس خبره څه ده؟... ژر را ته وایه څه خبره ده؟ ده بیا را ته وویل:

- ملا نیکو! قسم په خدای که مي پرخوله راځي، داسي خفه يم لکه سکه پلار چي مي چا را وژلی وي.

بیا ئې په سترگو کي اوبنکی ورغړېدې. خبره ئې وژول را وژول، خو اخر ئې وویل:

- هغه سپین ږېړی نور، نور... ئې وواژه!!!

- زه بیا هم سم پوه نه سوم. ما هغه ته تسلي ورکړه چي خیردئ، د الله امر دی... اخر مي ورته وویل: څوک چا وواژه؟ هغه په ډېر تکلیف خبره پوره کړه او وي وویل:

- تره کی صاب!!!

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- د دې خبرې په اورېدو سره زما هم د بدن وېښتان جگ ودرېدل، هکې حیران پاته سوم نور مې نه خولې کار کاوه نه لاسونو په ډېر مشکل مې ویل چا؟

تحويلدار صاحب سرکښته اچولی و د جانک زوی ته اشاره وکړه، او زیاته ئې کړه، په ظاهره داسې معلومېږي لکه دوی چې...! مگر دا چې د چا په ټونگ به دغه سپین برېږی وژل سوی وي، زه هم نه پوهیږم.

- زما تر سترگو هم بې اختیاره اوښکی را توی سوي، او له ادارې راووتم، مخ د بازار پر خوا راغلم.

حکومتي مامورېن، سرتیري او حتا ټول خلک خفه وو. په بازار کې خندا ورکه وه، یوه له ډاره ډکه فضا وه. زه هم له ډېره غمه پرسیدلی لکه ډک ټوپک په څه نه پوهیدم، بس دغسې سیده کور ته را روان سوم.

د دې خبر په اورېدو ټول غمگین سول. د لونگ چې په خبره سر خلاص سو، دی هم زیات خفه سو.

د لونگ مور سر سرتور کې، ښیرا ئې وکړه، ویی وویل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- هر چا چې د غه سپين ږېرى سړى وژلى وي، خداى
دي هغه په خپل عذاب گرفتار كړي!
تولو وويل:

- امين، يا رب العلمين.

لږ وخت لا تير نه و، چې د هيواد پر شمالى پولو
سړى متجاوزي لښكري د ميړيانو په شان زموږ پر
خاوره را وبهيدلي او له هوا څخه را واورېدلي. زموږ په
هيواد كې ټولي را غوړيدلي هيلي ئې مړي كړې، د وطن
حالات پر بل مخ واوښتل. د افغانستان په خاوره كې د
پرديو ليري او نژدې هيوادونو پټو او ښكاره لاسوهنو
زور واخيست.

اه! دا دى په كليو كې چك چكه خپره سوه چې
ښوونځى ته تلل كفر دى. د لونگ مور او پلار چې دا
گونگوسې وا ورېدې، زړه نا زړه سول، چې لونگ
ښوونځى ته واستوي كه نه. بل دا چې اكبر نوى د تتخا

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ځاوند سوی و؛ ملا نیک محمد او د لونگ مور د واپرو د
ملا نیک محمد څخه وپوښتل:

- ملا نیکو، ته خو ملا ئې، یو ځل خو په قران کې ښه
پسی وگوره، که رښتیا ښوونځی ته تلل او ښوونځی
لوستل کفر وي، چې لونگ ځینې را وباسو.
ملا نیکو دوی ته وویل:

- خوري او اخښې! ما خو سبق لږ ویلی دی، تر اوسه
مي نه دي لوستي چې ښوونځی ته تلل او یا سبق ویل دي
کفر وي. هلته خو کم څه چې ما لوستي دي او ما ته مي
استاذ راښولي دي، وائي چې علم پر نر او ښځه
- دواړو - فرض دی، بیا هم زه به دا ځل ښه قران
شریف پر وگورم.

په هر ډول چې وه، بخت د افغانانو سره یاری و نه
کړه. تر اختر څو شپې مخکې چې، اکبر، لونگ او دلونگ
مور لا اختر ته هوسیږل. د ژوند اول اختر ئې و چې
پلار، مور او زوی درو سرو نوي کالي ورته لرل، خو
وائي نه غوښتل.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د ښوونځي، ښوونکي او کتاب سوځنه

يوازي درې ورځي اختر ته پاته وي چي د لونغ د
ښوونځي د سوځلو او د ښوونکي د وژلو دپاره وښوونځي
ته يوه ډله مولونه وهلي څنور توپکوال سړي ورغله.
شاگردان د خپل ښوونکي ملا نیک محمد سره ټول د
توپکوالو په ورتلو او ليدو سره وارخطا سول.
شاگردان او ښوونکي صاحب ملا نیک محمد نه
پوهيدل، چي خبره څه ده؟ په دې وخت کي اجل نيولی
چپراسي اکبر چي د غيرحاضرو شاگردانو ليست ئي
وړی و، هغه هم ښوونځي ته راورسيدي. دوه غيرحاضر
شاگردان ئي هم د ځان سره له کورونو او کوڅو څخه
راوستي وو.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دغو د خدايه نه بيرېدونكو بېرو، بد رنگو څڼورو،
رېرورو او ټوپكوالو په تونده او سپكه لهجه و معصومو
شاگردانو ته وويل:

- مکتبیانو! ژر سی، ژر سی خپل د بخل ځولو څخه
کتابونه، کتابچي، د قران سپاري، پنسلونه او د مشق هغه
د لرگو تختي ټولي دباندې راوباسئ. دلته ئې د سرای په
منځ کي کوټه کړئ او په کوټو کي هواری سترنجی گانی
هم د سرای په غولي کي د کتابونو پر سر واچوئ.
دې بېرو د لرگو جوړي دوي توري تختي هم ماتي
ماتي کړي او د کوټه کړو کتابونو د پاسه ئې کښيښوولي.
شاگردانو هغسي چي ټوپکوالو ورته ويل، هغسي کول.
وروسته د څڼورو ټوپکوالو مشر چي د خبرو د لهجي
ئې معلوميدله يو پاکستاني بي غيرته پښتون افسر به و،
شاگردانو ته په پوچ ويلو پيل وکړ:
- سکول (ښوونځی) د کافرو دپاره دی، د مسلمانو د
سبق ويلو ځای جومات (مسجد) او مدرسه وي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

تر چټياتو ويلو وروسته ئې د معلم صاحب ملا نيك محمد او چپراسي اكبر لاسونه او پښې وړ وتړل. بيا ئې هغوى د دغو كوټه كړو كتابونو او لرگو دپاسه كښينول؛ د قران مجيد سپارو، كتابونو، كتابچو او نورو ته ئې اور وړ واچاوه.

دا د هر انسان په خاصه د معصومو زده كوونكو له پاره عجه د وحشت، وهم او بيري څخه ډكه يوه صحنه وه.

كله چې بيوزلو معلم ملا نيك محمد او اكبر د سوځلو څخه د ليري رغبتلو هڅه كوله، نو د پاكستان نو كړو ټوپكوالو د الله اكبر په ويلو پر هغوى ډزې وكړې او د ټوپكو په مرميوئې دغه دوه مظلوم، غريب، بي كسه، بيوسه مسلمانان ئې غلبل، غلبل كړل.

دوى مړه لانه وو، خو له حركته ولوېدل. دا مسلمانان او پښتانه د اور په لمبو كي سوځيدل، نارې ئې پورته اسمان ته خټې، څو چې كرار كرار ئې اوازونه چوپ، چوپ او ساوي ئې ووتې.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کله چې د اور په سرو لمبو کې دا دوه غریب بې
کسه او بې وسه افغانان لو لپه سول، ولاړو ټولو
شاگردانو ژړل. له بیړي ئې اندامونه څه چې زامی هم
کړیږدی. په خپل راتلونکي نه پوهیدل، چې د دوی سره به
دغه ظالم ولاړ ږبرور، څنور او ټوپکوال څه وکړي؟
نورو ټولو ولاړو شاگردانو یوازې د ځان ژغورلو په
فکر کې وه او ژړل ئې، مگر د لونگ خپل ځان هیرو،
په زړه نو بیا بې له یوه الله څخه بل څوک څه پوهیدل،
چې پر ده به لا څه تیرېدل. ولي چې د دې واړه معصوم
افغان ماشوم مخ ته د هغه یوازنی مهربانه پلار او کران
ماما د ټوپکو د مرمیو تر ضربې لاندې او د سره اور په
منځ کې په ژوندونۍ سوځیدل، ډېره دردونکې صحنه وه.
لونگ د خپل پلار او ماما له بدن څخه د وېنو فواري،
د هغوی ترخولو را وتلی ناري، غلبلې، خیزونه، د هغوی
پر بدنونو د اور بلي لمبي او د هغوی لپه تکی په وېښو د
سر په سترگو ټولي ولیدلي. ټوپکوالو د ملا نیک محمد او

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اکبر پر نارو او بغارو خندل او چا به لا د الله اکبر، الله اکبر ناره هم کوله.

د دې صحنې لیدل د لونگ له پاره یو محشر و،
محشر!!!

په دې ډول د پردو په لمسونه او د پردو په خدمت کې ولاړو توپکیانو دلته خپله وظیفه سر ته ورسوله او له بنوونځی څخه ووتل.

توپکوالو د تلو پر وخت د سرای پر دروازه یو لیک وځړاوه او ولاړل. کله چې توپکوال د بنوونځی څخه ولاړل، بیرېدلي کوچني شاگردان چې هر یو به د بنوونځی له سراهه دباندې را وتل، شا و خوا به ئې وکتل، چې څوک نسته، نو په کوڅو، مخکو او باغونو کې د خپلو کورونو پر لور ځغستل. هیچا تر خپلو پښو لاندې مخکې نه لیدله.

مگر لونک د خپل وړوکتوب او ماشومتوب سره سره د دې پر ځای چې د کور پر خوا وځغلي، هغه مخ پر اور ور ځغستل: د بابا، بابا، ماما، ماما نارې ئې وهلې. د

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اور په پړندو ورگډ سو، په خپلو نازکو خپرو ئې د سره
اور له منځه د خپل پلار او ماما سوځلي اندامونه چې د
اور لمبې لا په پوري وي، را ایستل.

پر درست جهان څوک نه وو، چې د لونگ مرستي ته
ورغلي وای. د لونگ لاسونه، پښې او مخ په سرو پړندو،
ایرو او دود تور د پلار او ماما سوځلي غوښي او سوځلو
هډونو ئې لاسونه تڼاکي او په پړوندو ئې پښې هم
کباب سوي.

لونگ یوازي هغه هډونه له اوره را ایستل چې غوښي
به ئې سوځل سوي وې. تر هغو ئې په تنهائي د خپل
پلار او ماما سوځلي اندامونه له اوره را ایستل، څو چې
مور ئې له کلي څخه کومک ته راوړسیدل.

د لونگ مور په کلي کې د ورغلو او بیرېدلو شاگردانو
له خولي دغه غم لرلي خبر واورېدی. د لونگ مور هغه
چې په کورونو او کلي کې به د دې د بنایست، ستر او حیا
نقلونه کیدل، د دې غمجن خبر په اورېدو سره ئې یو دم
بې ارادې د پت ساتلو او ستر پرده څیرې کړله.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هغه څه چې خلکو به افغانيت او د حيا د خوندیتوب
وسيلي بللي، د لونگ مور دوی داسې مجبوره کړل چې
هر څه ئې ليري وغورځول؛ د لیونۍ په شان ئې پورنې
په تخرگ کې ونیوه، لڅ مخ، سر توره، ببر سر او لڅې
پښې په کوڅو کې مخ د ښوونځی پر خوا ئې داسې
راځستله، لکه یو وحشي زمری چې په ښکار پسې
ځلي.

د لونگ مور د سترگو په رپ کې د ښوونځی دروازي
ته ځان ور ورساوه. د ښوونځی دروازه خلاصه ولاړه
وه. هغه په دروازه همداسې ښوی ورننوتله. گوري چې د
سرای پر غولي د مور نازولی ښایسته لونگ د اور د تورو
پړندو په دا منځ کې په دود او ایرو لړلی د پلار او ماما
په سوځلو هډو پورې لکه سورکی میړی مښتی او د اور
له منځه سوځلي هډونه را کښوي.

د لونگ مور هم سمه په پړوندو ورگډه سوه او په خپلو
سرو لاسونو او سپینو مړوندونو ئې سوځلي هډونه له
اوره را ایستل. پر زوی او مور باندي غم او درد دونه

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

غلبه کړې وه، چې نه لونگ او نه يې مور د خپلو ځانونو
د سوځلو پروا لرل.

د دواړو، مور او زوی اوبښکي په سترگو کې وچي
سوي وې، نور ئې اصلن په بدن کې اوبه نه وې. د زړه
له سخت درد او خفگان له امله ئې د خپلو سوځلو
لاسونو او پښو سوزش، او د تناکو درد هير وو. د لونگ
غمجنې مور هم د خپل ميره او ورور سوځلي هډونه په
خپل پورني کې را واخيستل. لونگ ئې تر لاس ونيوئ،
د خپل کور پر خوا چې اوس نو کور ورته کورگی و، را
رهي سوه.

د کلي سړي، بنځي او ماشومان له خپلو کورونو نه را
وتل. داسي يو ماتم او چوپتيا خپره وه، تا به فکر کاوه،
چې ټول کليوال مړه يا ئې له کلي کډه کړې ده او کلی د
سرو او مرو خالي او تور دی. د لونگ مور په ساندو
ساندو کې ويل:

- را وه ئې وژل ورور او پلار د لونگ جان

زه ئې کرم کونډه او يتيم سو زما جانان

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پر تاسې دې له غیږ او له اسمانه ټکه پرېوزي
چی اخته ټوله په ویر سئ د خپلوانو او د ځان
را وه ئې وژل ورور او پلار د لونگ جان....
تردا وخته لا درست کلیوال پر ځای وو. په کوڅه کې
یوازې دوه سوځلي او دردېدلي یوه مظلومه ښځه او بل
کوچنی بې گناه ماشوم، هغو دواړه هم فقط یوازې یو
گری مخکې مړوښی ښځه وه، اوس کونډه ده او زوی ئې
لونگ دپلار د مهربانۍ څخه بې برخې یو یتیم سو، را
روان وو.

په درست کلي هیڅ انسان او مسلمان نسته، مرسته څه
چې یو د رحم ږغ پر وکړي. میره ئې د ښوونځی د
چپراسي او ورور ئې یو ملا امام او د ښوونکي په گناه
وژل سوي وو.

دوی په دې نه پوهیدل چې څنگه، چیرې او چا د
دوی د وژلو فتوا ورکړی وه. او ولي د دوی د مرگ پچه
را وختله، دا فتواگران څوک او تطبیق گران څوک وه؟

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په دې خبره چې څوک مسلمان او څوک کافر دی، هر
څوک ښه پوهیږي؛ مگر جبر داسې ظالم دی چې هیڅوک
نه پوهیږي؟

*** **

اوس خو ټوپکوالو د ښوونځۍ په دروازه یو لیک
ځړولی دی. هغوی په لیک کې لیکلی دي:
- دا دوه خلک چې د کفری حکومت سړي وو،
د شرعي محکمې په امر مړ ووژل. د شریعت په حکم او
د الله پاک حد پر جاري کړ، د دوی جنازه او هدیره څوک
نسي کولای.

لونگ او مور ئې د خپلو دوستانو سوځلي هډونه خپل
کورگي ته ورسول. د لونگ مور په خپلو ښځینه سوځلو،
تټاکو او زخمي لاسونو او لونگ په خپلو کوچنیو سوځلو
او تټاکو لاسونو په داسې حال کې چې تر کوچنیو او
نازکو گوتو ئې وینې بهیدلي، په مځکه خبرې ولگولي،
د سرای د غولي په منځ کې ئې مځکه وکیندله، د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دواړو - نیک محمد او اکبر - هیډونه ئې یو ځای په کښې پټ کړل.

په دې ژر مازېگر پر ټول کلي یوه چوپتیا خپره وه؛ ټول وگړي لکه چي دمرگ په خوب بیده وي. سته داسي څوک چي غم نه پیژني، له غمو څخه بې خبره وي. ځیني واقعیتونه د با احساسه انسانانو په زړونو کي توفانونه را زیږوي.

لونگ او مور ئې له غمه ډک زړونه د قبر شا و خوا تاوېدل را تاوېدل. اما هغه وخت چي پر سوځلو هیډونو ئې خاوري واړولې او د قبر خوله ئې پټه کړله، ور سره سم لونگ هم نور خپله خوله وتړل او چوپ سو، هیڅ خبري ئې نه کولې. د لونگ مور په لوړ اواز وویل:

- وروره، په تا او اکبر څه وسول؟ تاسي څه کړي وو؟ ولي خبري نه کوي؟ ای بي وفا دنیا،.. ای د خدای ظالمانودا په مور مو څه وکړل؟

مور او زوی دواړو شپه د پټو کړو هډو سره په ژړا تیره کړه. لونگ دخپل پلار پر قبر پر هغه لنده خاوره پر

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مخي پروت و، د ډېري ژړا څخه ستړی او خوب وړی و. مگر مور ئې هلته په ژړا شپه رونه کړل. سهار گوري چي لمر د پخوا په شان لکه نوري ورځي چي به پر وخت راخوت، په هغه ډول ئې بي پروا خپله رڼا خپره او کرار کرار مخ پر لوړه خوت. د لونگ مور حيرانه وه، چي لمر ولي زموږ په غم غمجن نه دی. ولي ئې زموږ په شان مخ تور نه دی. هغې لمر ته ډېر وخت کتل وکتل؛ بيا ئې لمر ته په اشاره وويل:

- ستا دي د ا سور مخ داسي تک تور سي لکه زما د ميره او ورور چي اور ور تور کړله هډونه.

د لونگ مور بيا خپل زوی لونگ په غير کي ټينگ ونيوئ، پر مخ ئې مچ کی، په خپله لمن ئې د لونگ د بارخوگانو څخه خاوري او ختي ليري کړې. د لونگ د لاسونو او پښو ټټاکو ته به ئې وکتل چي ويني ځيني را بهيدي نو په کرړو، کرړو به ئې وژړل.

بيا ئې لونگ ته وويل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

-ای زما د زړه سره! ای زما د سترگو توره! اوس نو
يو ته ئې چې زما د سر تاج به يې! زه پردې په غم لړلي
لوی او ارت جهان کي پرته له تا بل څوک نه لرم. او ته
بې له ما بل څوک نه لرې. ته خورا سره خبري کوه.
-ته ولي چوپ سوي؟

-زما څخه مرور سوی ئې؟

مور ئې زیاته کړه:

- زویکه! زه ستا مور وم، سر له دغه گریه ستا
پلار هم سوم. زه به ستا ټولي هيلي پوره کوم.
لونگ لکه چې د مور خبري نه اورېدي. داسي ډوب
تللی و. هغه یوازي دا یوه خبره وروسته تر اوږده نفس
اخیستلو تکراروله:

- بابا، ماما!

مور او زوی کری ورځ او دغه شپه ټوله د سوځلو او
بنځ کړو هډونو سره په ژړا سهار کړه.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د اکبر او کورنۍ څخه ئې هغه د اختر دپاره راوړی
نکړيزي، د اختر میوه او نوی کالي، هر څه هلته پر ځای
پاته سول.

سترگي خو به بې له شکه چي نعمت وي، هغه چي
زړه سواندي وي او هرو هغو سترگو چي د غه صحنه
لیدلي وي، هغو ته نو سترگي نعمت نه، بلکي قیامت وي.

نن اختر دی. لونگ ته چي مور کالي گنډلي و، بې
اغوستلو پاته سول. د لونگ چي سترگي پټي سي، هغه
صحنه ئې په مغزو کي راسي، یو دم یو ناره وکړي:
- بابا، ماما!

د لونگ مور هڅه کوله د لونگ له فکره دغه صحنه
وباسي. نور لونگ یوازي د خواري مور د سترگو تور
دی. مور به ئې د هر ځل ور ږغ کولو سره ورته ویل:
- لونگه زویه، ستا بلا خو دي پر ما سي.

خو هغه خوشحاله او شوخ هلک داسي زهیر و، چي
شوخي ئې نوره نه پیژندله. مور خو ئې له پخوا څخه د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ د هري شوخی په مقابل کي ترېو تندي، بده خبره او بنسټه هغه ته تر خوله نه را وتل؛ اوس ئې مور "نذر" واخيستی چي د خپل ژوند تر پايه به د خدای ج د رضا او لونگ ته د اوږده ژوند په هيله هره د جمعي شپه او د جمعي ورځ ثوابي روژې نيولي.

خو د لونگ له ذهنه هغه صحنه چي د بد رنگو، ملونو وهلو توپک سالارانو د دوی په بنسټونکي کي د ده پلار او ماما بي گناه او په ظالمانه ډول وويشتل او د اور په لمبو کي ئې وسوخل، هغه صحنه چي د پلار بدن به ئې د هري مرمی د لگيدو پر وخت توپونه وهل او مولونو وهلو به الله اکبرونه ويل او خنډل به ئې، نه هيرېږي. د هري مرمی وېشتلو سره به د وېنو فواره را وبهیده.

د هغه کتاب چي لونگ ئې د زده کولو سره مينه لرله، هغه کتاب سور اور سو؛ د ده مهربانه پلار او ماما ئې وسوخل. د لونگ په ذهن کي دا صحنه واخېدل سوه. تر هغي ورځي وروسته په کليو کي نور د کتاب ويل، د ليک زده کول او قلم په کور کي لرل، د کفر علامه او د

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

واجب القتل دليل سو. له دغي غمجنې پېښې وروسته، په کور کې د مکتب د کتابونو لرلو د ډېرو افغانانو سرونه له تنه جلا کړل.

د لونگ مور چې لا خپله عده پوره کړې نه وه، لونگ کرار کرار پر خبرو راغی؛ د لیکلو او حساب سره ئې مینه بیرته را ژوندۍ سوه. بې له قلم او کاغذ لرلو څخه ئې پر محکه د لاس په گوټو، د لرگو او خاشو په واسطه څه لیکل او مخ ته به تلې.

لونگ د خپلې مور د کوټواله هکۍ وه. لونگ لکه نوم چې ئې لونگ و، په هغه شکل مور ته د لونگو بوټی سو. په خپلو همزولو کې به له لیرې ځلیده. هغه هر چیرې او په هر څه چې به بوخت و؛ پلار، ماما او د هغو بیګناه وژنه او سوځنه ئې له فکره نه وتل. په تیره بیا پلار.

ځکه پلار به ئې هر وخت چې سهار وختي له کوره وتی، که به لونگ بیده هم و، ده به ئې پر سره لاس

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

تیراوه او پر تندي به ئې مچاوه. لونگ اته کاله د پلار د لاس تیرولو او مینې سره عادت نیولی و.

د لونگ مور ته د خپل میره هغه خبره ور په یاد سوه، چې یوه ورځ د لمانځه تر ادا کولو وروسته کور ته راغی او وئې ویل:

- بڼځی! دغه زموږ د ملا نصیحت نن داسې بل ډول و، د لمانځه تر ادا کولو وروسته ئې وویل:

- د قیامت علایم معلوم سول، د مسجد سره د خلکو مینه کمه سوه، د مکتب سره مینه زیاته سوه.

یوه ورځ د لمانځه تر دعا وروسته، ملا صاحب اکبر ته کرار پسته مگر درنه ژبه په مانا داره شکل ویلي و:

- اکبره! ته غریب سړی ئې، ستا سره نه ښائي چې زوی دي مکتب ته ورکې. مسجد ته ئې را استوه چې سپاره ووائي، کلمه او لمونځ زده کړي، ښوونځی ته ئې مه استوه.

د لونگ پلار په کلي کې غریب سړی و، هستي، نیستي او ټوله شتمني ئې د انګورو څلور جویي باغ او

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دوی به له چار دیوالۍ زړې خونې له پلاره څخه په میراث ورپاته وي. د باغ اوسول (حاصل) ئې د ومره نه و. هغه ملا صاحب ته یوازي یو من وچ کشمش ذکات ورکولای سواى.

د همدغه غریبې له وجهې تربرونه، کلیوالو د نوی ملا په درولو او د زاره ملا په لیرې کولو کې هم نه پوښتئ. ملا صاحب هم په داسې موقف کې ولاړو کلیوالو ته په زیات ارزښت قایل نه وي. اوس خو ملا صاحب ټوپک لا هم لري.

د لونگ مور او پلار هغه وخت پدې خبره پوهیدل، چې د دوی په اولاد پیدا کولو په تیره بیا د لونگ غوندي زوی په لرلو ئې تربرونه خوښ نه وو.

د لونگ پلار د شپې د ملا صاحب دا خبره چې ده ته ئې په مسجد کې کړی وه، د لونگ مور ته وکړه:

- دا زوی دی مسجد ته را استوه چې سپاره ووائې،

لمونځ او اودس زده کړي!!!

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د لونگ مور چې د ميره له تربرو څخه ښه زړه نه لاره، د لونگ تر زوكري مخکې څو ځله مخامخ دا خبرې له هغوی څخه اورېدلي وې چې ښې زويه او دوچې ښځې په نوم ئې يادول. د لونگ مور د خپل ميره د تربرو مخامخ او پسې شا خبرې اورېدلي وې، چې ويل به يې:

- اکبر زوی نه لري، ميراث دی.

د اکبر تربرونو به د اکبر د باغ، ښځې او کالو ویش تر خپلو منځو کاوه. اوس چې د لونگ مور ته هر څوک د لونگ په هکله ښه خبره هم کوي، دا شک کوي چې پدې خبره کې نه چې د تربرو لاس وي، د خبرې منفي اړخ به ئې ښه سنجوی.

د لونگ مور چې هيڅ وخت ئې وځپل ميره ته خبره نه ورغبرگوله او د هغه خبره ئې پر مخکې نه اچوله، مگر دا ځل ئې ميره ته ويلي و:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- زه خپل زوی بشوونځی ته نه اچوم، لمونځ زه خپله ورزده کوم، شکر قران شریف مې زده دی، د ملا خبره پرېږده.

د لونگ مور ته هر گړی هغه د میره خبرې ورپه یادېږي او ارمان به ورته درېږي، او باورمنده کیدله چې هغه وخت لا دغه د ملا خبره چې زوی دی مسجد ته را استوه، بې مقصده نه وه.

دا دی تر خپلي عدې پوره کیدو مخکې چې خبره تربرو ته ورسېږي، یا تربرونه د لونگ مور ته څه ووائي، او یا ئې کوم یو ځانته په نکاح کړي دې د خپل زوی سره تصمیم ونیوي، چې نور باغ، کور، هدیره هیره او پرېږدي، پر یوه نامعلومه خوا وتښتي.

بنځه د خپل زوی لونگ سره د شپې په تیاره کي له خپلي خوني راووتله، د ورور او میره قبر ته د لونگ سره ودرېدله، د دوی څخه ئې رخصت واخستی پر هغه خاورو ئې سجده وکړه، خاوره ئې مچ کړه.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ هم د پلار او ماما د قبر خاوري په خپل مخ
پوري وموښلې، بيا ئې د خدای په امانې ځينې واخيستله
او خپل پلرنی کور، کلی او د خوارۍ گودران ئې
پرېښول. د لونگ مور په زيات ارمان سره داسې وويل:

د کتابونو په اور

را ومو سوځل ميره او ورور

قسمته دا څه دي وکړل؟

چی پرېږدم خپل کلی، کور

د کتابونو په اور....

لونگ هم چې د خپل پلرنی مینې څخه تلې، څو ځله به
ئې تر شا شا خپل کور ته ورکتل، خپل کلی، کور، هدېره
او باغچه ئې ارمانيدل.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پلرنی مینه خوشي کول

مور د خپل زوی لونگ سره د شپې په تیاره کي د خپل کور او کلي څخه لیري بل پردي کلي ته ولاړه. اوس نو دوی په دغه نوې کلي کي د هیچا هیڅ هم نه دي او څوک ئې په پلار او نیکه هم نه پوهیږي. پدې پردي کلي کي یوه خدای پرسته بڼه اوسیدله، چي دهغي میره څو کاله مخکي مړ او دا کونده سوي وه. سر او نیم سر وایره اولادونه او د میره څخه باغ او پتی ورته پاته و.

دغی کونډي بڼي د خپلو خونو په څنگ کي ولونگ او مور ته د اوسیدو د پاره یوه خونه ورکړه. د لونگ مور

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

چي د خواريو سره د وړکتوب څخه بلده بڼه وه، اوس چي کونده او د بل همسايه سول، نو د نر ميره په شان ئي کار ته ملا وتړله. ساده خر پرتوگ ئي واغوستي، پورني ئي هم تور پر سر کي، وېښتان ئي د ايله پر ځاي تنگي کوڅي کرلي، ځان جوړول ئي لا وختي پرې اېښي وه. لونگ هم شکر دى تکړه او په ژبه پوه هلک دى. هغه ته خو سمدستي خواري پيدا سوه؛ د کليوالي کوندي پنځه وري پياني. هغه خپل نس واراوه. مور ئي هم ارامه کښينه نسل، ژر ئي په کليوالو بڼوځان پيژانده. دې هم د پخوا په ډول کار شروع کي. کليوالو بڼو به وخت نا وخته د خپلو کالو منځلو په ورځ مرستي ته ورغوښتل، تر کالو منځلو وروسته به ئي څه لاس ورته نيوي.

نور نو د لونگ مور د هر ډول ورپيدا سوو خواريو څخه مخ نه چپاوه. د هر کور کالي به ئي پرېولل، غرکي به ئي ور شربلي، تلکان به ئي ورگنډل، وړي به ئي ور شني، ډوډي به ئي ورپخولي او يا کله چي به بڼو

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

خپل کورونه پاکول، نو د مرستې له پاره به ئې د لونگ مور وربلل.

د کار تر تمامیدو وروسته به ښځود لونگ مور ته پر لږ لاس نیولو سربیره، پاته سوی خواړه، څه چای او بوره هم ورکول. د لونگ مور ژر د دې کلي د ښځو په منځ کې پدې مشهوره سوه، چې یوه مسلمانې، د باور وړ او نه لاس وهونکې ښځه ده.

د لونگ مور هم خپل یوازنی زوی لونگ ښه نازاوه او د هغه روزني ته ئې پام کاوه. ځکه دا پوهیدله چې زیات شمیر په نس ماړه بې علمه خانان او په تیره بیا دغه نوی د پاکستان پلاس روزلی افغان ټوپک سالاران او پیسه وال پاک نفس خلگ نه دي. همیشه د لونگ د مور دا خبره وریادېده، چې د لونگ پلار به تل هغې ته ویل، شکر به کاږو چې زوی لرو، زما تر مرگ وروسته به زما مینه توره نه پاته کیږي او زموږ د کاله څراغ به لگیدلی وي. د لونگ مور ته دوه شیان لکه: پر ځان باور او د لونگ ملگریټیا هر څه وو. لونگ هره ورځ د ورځي

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پسونه پيول او ماښام سترې چې به کور ته راغی، څه سبق ئې هم وایه او بیا به د خپلې مور په څنگ کې پر هغه نازکه نغاړه کې پرېوتی. مور او زوی په دواړو یو زور تلک لاره.

لونگ به په هغه ورځ خوښ و، چې مور به ئې د کالو، مینځلو او یا تلک گنډلو پر ځای، و یوې لوی میلمستیا او یا کلیوالي ښاديو ته د کار او پخلي له پاره وربلل سوی وه. د شپې به لا لونگ تیارې نیوله، ځکه په هغه ورځ به ئې مور د نورو ورځو خلاف ډېره وختي له خوبه پورته کیدله، د لمانځه تر ادا کولو وروسته به ئې سمدستي خپل زور غټ پینه، پینه تور پورنی پر سر او خپلې زړې کلونې به ئې په پښو کړې، لونگ به ئې هم سهار وختي له خوبه را وېښ کړ.

لونگ به د لمانځه تر ادا کولو وروسته سهار وختي د بدائي ښځې پسونه څر ته بوتلل او اومه کی غرمه به ئې ماړه کور ته راوستل. هغه به د پسونو د شپې خوړلو دپاره څه واښه هم ورسره راوړل. بیا به ئې نو په بیغمه

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

زړه سره خپله سپاره په څنگ کې ونيول او خپل زور
کړوپ، روئې بې سر پوښه ديگ د ځان سره واخيستل او
هغه کور ته به تلې چې مور به ئې چيري کار کاوه.
که څه هم چې لونگ نو اوس نامې خدا د بدو سترگو
دې په امان وي، نژدې د دولس ديارلسو کلونو ښه غښتلې
هلک دی، خو د مور يو زوی دی. کليوالي ښځې هم د
لونگ څخه پلو مخ ته نه نيسي.

د لونگ مور مجبوره وه، تر هغه کوره ځان وختي
ورسوي چيري چې د ا به کار ته وربلل سوی وه. ځکه د
وړو اخښل او د کور جارو کول، هغه کارونه دی چې د
سهار تر ناري مخ ته بايد وسي. د لونگ هغه ورځ د
خپلې مور سره ښه تيرېدله، کوم چې په هغه کور کې به د
ده همزولي هلکان او نجوني زياتي وي. د ډول ډول
نجونو او هلکانو سره به ئې لوبې کولې. د ټولو
همزولو هلکانو او نجونو لونگ خوښ و. د لونگ مور د
کليو هکانو او نجونو خاله بلله او لونگ ئې د خاله زوی

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ چې بڼه هلک و، حتا د ټولو کلیوالو بڼځو هم خوښ

و.

د ډېرو بڼځو د لونگ رنگ څه چې د هغه بشپړي،
سمي، پوره او هوښیاری خبري خوښي وي. هر یوې
غوښتل د ده سره خبري وکړي. په هره بڼادي کې د لونگ
مور ته کلیوالو بڼځو نصیحتونه کول، چې خواره مه سي،
دغه زوی ته دي سپلني دود وه، له بدو سترگو دي په امان
وي، بدې سترگې سته چې له نظره ئې نه کړي.

د شاه اغا له زیارته څخه ور ته د نظر تور بندونه
راوړه او ور په غاړه کوه ئې.

لونگ هم د خپلو همزولو نجونو او هلکانو په منځ کې د
هرې لوبې په سر کې میراو وي. د کلیو بڼځو به خپل تر
منځ د لونگ د مور د خوا پاکۍ او چابکۍ صفتونه کول.
کله نا کله به کلیوالو بڼځو د هغې په غیاب کې یوې بلې
ته سره وویل:

- فلانۍ خواره مه سي، خوري! ته خو یو ځل پر خاله
بڼه پام وکړه، کار ئې څه کوي ځوانه جان(جهانه) هم ده،

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

په رنگ کي هم جوړه نه لري. داسي معلوميری چي دا له ذاته اُپره نه ده، کوم مصيبت وهلي را معلوميري.

د لونگ مورد خپل مجبوريت له مخي د خپل ژوند په غم لړلي داستان هېچا ته نه سواي ويلاي. په هر صورت، د بنځو ځانگړتيا خو دا ده چي د خپل مير ه په مخکي د پردی بنځي د کمال خبري نه کوي رنگ خو لا پرېږده. مگر د هغو بنځو چي مير ه ئي دري، څلور مایني لري، هغوی بيا دا خيال نه ساتي. دا چي څنگه د بد مرغه قوماندان تر غوره د لونگ د مور د بنایست خبره ورسیدله، معلومه نه ده.

د لونگ مور د کلیوالي بنادیو په هر شپه، سره له دې چي د کار تر ختم وروسته به که هر ځونه زیات نا وخته هم سو، دې ترخپلي خوني ځان رساوه.

له هغې ورځي څخه چي د قوماندان تر غوره د لونگ د مور د بنایست خبره رسیدلي وه، نور ئي خپلي بنځي هيري وي د لونگ د مور په فکر کي ډوب و، چي څنگه به وي؟ کله به ئي لاس پر برسي. د لونگ مور د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

قوماندان په کږو کږو پوهیدله یوه شپه چې د لونگ مور د
توپکوال قوماندان کور ته د کار له پاره ور وبلل سوه، د
لونگ مور د ځانه سره ویل:

- یا الله! پر تا ځان سپارم؛ له هرې بلا ما او بچی مې
را ساته.

بیا ئې په ډېر افسوس سره وویل:

- یا زما ربه! مور دې هم بنده گان یو؟ که نه؟ غریبي
دې ځان وخورې، د یوې گولې ډوډۍ له پاره مې د پردو
د کورونو وڅوارېو ته ځان اچولی دی. بې غیرته والله که
یم، خو بې کسه او بې وسه یم. پردی کلی دی، سر توره
خو دې کړم، بې کوره خو دې کړم، یوازي د عزت په
ساتلو کې را سره مرسته کوه!

بیرته ئې وویل، دا هم د شکر ځای دی چې لونگ
زوی خودي را کړی دی. په لونگ مې زړه تکیه دی، پدې
توگه ئې خپل ځان ته تسلا ورکړه چې څه شکر لونگ خو
را سره دی.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

قوماندان د څلورو معلومو اورتو (عورتو) خاوند و،
زیاته حرامه شتمني ئې را ټوله کړې وه. سربیره پر دا
ټولو چې لرل ئې، بد ارواح او په هدو و نا پاک سړی هم
و.

دغه قوماندان به تل د سترگو تر کونجو هري بنځي ته
کتل. د لونگ مور چې د ده د بنځو له خوا هر ځل وکار
ته وربلل کیده، قوماندان به د لونگ مور ته پرته له اړتیا
یوه خبره کوله او پدې ډول به ئې په هغې باندي ځان
لیدئ.

د لونگ مور د خپلي حیا ساتلو په منظور د قوماندان
څخه مخته پلو نیوی. د هغه خبره به ئې داسي تیره
کړه، لکه هیڅ چې ئې نه وي اورېدلي.
قوماندان ته خو خپلو بنځو د میره په سترگه نه کتل؛
لکه هرو ډېرو ماینو لرونکو میرو ته چې ئې بنځي د
میره په سترگه نه گوري. نو ئې د میره په کړو تلو او
کړو کړو خوا نه بدېده په داسي حالت کي را گیری بنځي
له خدایه غواړی چې خاوندان ئې پر یوه بلا وا وړي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په دې شپه چې د قوماندان د کشرې او ګراني بڼې پلرګنې او خورلنې میلنې وې. اول خو دا چې میلنې بڼه ناوخته راغلې. ډوډۍ ناوخته وکښل سوه. د چای څښلو، د لوبښو منځلو او د دالانچې پاکولو بڼه زیات وخت ونیوي، په اسمان کې سپوږمۍ تر سر اوښتې وه. ایله چې د لونګ مور لوبښې او لږګې سره ټول او له کاره فارغه سوه.

لونګ هم کله چې نور کوچنیان او همزولي ئې بیده سول، راغلی و، د اور په دالانچه کې چیرې چې مور ئې په کار بوخته وه، بیده سوی و. د لونګ مور یو څه د وریجو کوینی موینی، سوځلي د نه ساتلو وړ پاته سوي خواړه په خپل روڼې د یګې کې واچول، غوښتل ئې چې د قوماندان له بڼې څخه رخصت واخلي. بیا نولونګ له خوبه راوبښ کړي او خپل کور ته ولاړه سي.

نور نو نژدې دی د سهار پیروني را پورته کیږي؛ د قوماندان ګراني او نازولي مایني چې د ټول کور واکداره وه، د لونګ مور ته وویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

-خاله! ته یو ځل ماتله (معطله) سه، لونگ د خوبه مه
را وېښوه.

د دې خبرې کولو وروسته، ښځه د خپل میره د خوب
خونې ته ورغله، میره ته ئې وویل:

- که ستا خوبه وي، ښه هوا ده، ټول کوچنيان بیده
دي، دا میلمني به یو ساعت په باغچه کې وگرځي، لوی
ښځې دي، گلان او بوټي دي نه ماتوي. د لونگ مور به
دلې زموږ تر بیرته راتلو پر کوچنيانو پام کوي.

قوماندان چې په زړه پاک سړی نه و، هغه چې د
لونگ د مور د یوازي پاته کیدو ئې واورېدل، نو هغه څه
ئې ور په یاد سول، چې له ښځو ئې اورېدلی و:
- د لونگ مور ځوانه او په رنگ ښایسته ده.

د قوماندان نور خپل باغ او باغچه هیږسول، شرمېښ
له خدایه څه غواړي؟ باد او باران.

قوماندان له خدایه دا ساعت غوښتئ. په زړه کې
خوشحاله سو، ژر ژر ئې خپلې صدرې ته لاس کې، له

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

جيبه ئې د باغچې د قلف کلې را وايستلې او خپلې
کشري ماینې ته ئې ورکړې.

د قوماندان ښځه راغله، د لونگ مور ته ئې وويل:
- يوازي د يوه ساعت د پاره لا پاته سه، ښه هوا ده،
کوچنيان ټول بیده سوي دي، ايله چي میندی ئې اوس
لرېبې غمه سوي، مور يو ځل دا باغچې ته ورځو او ته په
کور کي پر دغه کوچنيانو پام کوه، مور ژر راځو.

د لونگ مور ناچاره وه، و ئې منله او خپل کور ته له
تلو پاته سوه. کله چي ټولي ښځي باغچې ته تللي، د
قوماندان هغه مشره ښځه لنډه له نورو ښځو څخه را
وگرځیده او راغله د لونگ د مور سره د اور په دالانچه
کي کښینستله. ځکه د هغې د خپلې ښي د میلنو سره وړ
نه وتی، د لونگ مور هم د دې ښځي په پاته کیدو
خوشحاله سوه؛ ځکه هغه يوازي بیرېده.

تر لږ خبرو او مجلس کولو وروسته، د اور دالانچه
گرمه وه، د قوماندان مشري ښځي ته خوب ورغی دالته د
لونگ څنگ ته پرېوته او بیده سوه. د دې ښځي او میره

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

تر منځ د میره توب او بشځیتوب خوند لا ډېر وختونه
مخکې نه و.

د لونگ مور له یوې خوا نا ارامه وه او له بلې خوا
بښو ورته پرې اېښي کوچنیان، ټول د لوی سرای د
غولي په منځ کې پر خټینه تنګاچه بیده وو. نوکله چې د
قوماندان مشرې بښه (د کوتري مور) دلته د اور په
دالانچه کې د لونگ د اړخه سره بیده سوه، د لونگ مور
دا او لونگ دواړه بیده پرې ښوول او خپله د تاوده دالانه
را ووته، د باندي پر تنګاچه د ماشومانو په منځ کې
پرېوته.

له بیرې او تشوېشه خوب نه ورتی، او پرځای وېښه
پرته وه. په همدې وخت کې ئې ولیدل چې په غم لرلی
قوماندان په تلوار لکه د مني د وروستیو شپو وړی ليوه
چې په ښکار پیدا کیدو پسې سر گردان ځغلي په هغه شان
سر تور سر، بېره رېره او توپنګچه په لاس د خپلې خوني
د باندي راووت او سیده د اور د دالانچې پر خوا ورغلی.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د سد دسره تللی او سترگو ئې سم نه لیدل ؛ فکر ئې کاوه، چې د کور ټولې ښځې باغچې ته تللي دي، یوازې د لونگ مور پاته ده او د اور په دالانچه کې پرته ده. د اور دالانچه څه توده او لږ تیاره وه. ده په دالانچه کې دومره ولیدل چې ښځه د لونگ په خوا کې پرته ده. فکر ئې کاوه چې دغه د لونگ مور ده.

بس پر ښځه ئې ځان واچوی، او ورسره پرېووت... ښځې هېڅ مخالفت ورسره ونه کړ، خپل ځان ئې چوپ نیولی و. قوماندان پدې فکر کې سو، چې ښځې له بیړۍ ئې ځان چوپ نیولی دی. ده خپل کار وکړ. تر پایه پوه نه سو، چې دا ئې خپله ښځه وه. د غلا، بیړي او وهم خبره وه. وروسته ژر خپلې خونې ته ولاړ.

ډېر خوښ پدې سو، چې د ده په فکر د لونگ مور مخالفت ورسره ونه کړ. لږ وروسته چې ټولې ښځې د باغچې څخه بیرته کورته راغلې.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د کونړي مور د قوماندان مشر ه بنځه هم د اور دالانچۍ
څخه ور ولاړه سوه، خو بڼه خوشحاله په بڼځو گډه سوه.
بيا خپلي خونې ته ولاړل.

د لونگ مور چې د سرای په منځ کې پر تنگچه وېښه
پرتله وه، هر څه ئې د سر په سترگو وليدل او بڼه پوه
سوله چې بلا وه، برکت ئې نه. هغې له ځانه سره
وويل، گوره، چې د کومو بڼو اعمالو له برکته خدای (ج)
د درنده او وحشی حيوان له بربډه ئې روغه اوسالم.
وساتلم.

بيا ئې هم له بېرې ټول بدن رېږدېدئ، په سره هوا
کې توده تبه پر راغله، په خولو کې لنډه خيسته
سوه، خبرې ئې سمې نه سواي کولاي، غوښتل ئې چې
اجازه واخلي او کور ته ولاړه سي. پدې وخت کې
قوماندان له خپلي خونې څخه خپلي کراني بڼځي ته ور
برغ کړل:

-بڼځي! تاسي راغلاست؟

ماينی ئې: هو، راغلو!

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

قوماندان زياته كړه:

- دغه د لونگ جان مور نن د اشپزۍ او لوبښو منځلو
سربيره، ستاسي ډېر خدمت و نه كئ؟ په خداى چي دا
ډېره مسلماننه بڼځه را ته معلوميزي، يوه د پټي خولي
ميرمنه ده. كه كوم اضافي كالي مالي وه لرې، يوه جوړه
وركړه، زموږ به خيرات سي او د دې به يوه پرده په
وسي. دغه سل روپۍ هم زما له خوا وركړه؛ داسي د پټي
خولي ميرمنه والله كه تر دا اوسه پوري ما د مزدورانو په
تخم كي ليدلي وي.

خداى سته د قوماندان پردې مهربانۍ او د لونگ دمور
پر وارخطا گۍ دهغه كشر بڼځه لږ اشتباهي سول. څه ئي
و نه ويل. د لونگ د مور په زړه نو يو پاك الله خبر و.
حلق ئي وچ وچ كيدئ. هغه بي خوبه، بيرېدلى او
حيرانه پاته وه چي اوس څه وكړي، څه ووائې، چا ته د
زړه غوټه خلاص كړي او څه ئي له وسه كيږي؟ هغه
اوس سل په سلو كي باورمنده سوه چي قوماندان لاس نه
اخلي ځكه ئي ورته سلگون وركړئ.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هر ډول چي و، هغي خپل زوی لونگ له خوبه راوېښ کړ، د پاته سوو سړو خورو ډک ديگ، او د قوماندان د مایني ورکړي د زړو کالو غوټه ئې را واخيستل او د لونگ سره یو ځای د قوماندان د کلا د دروازی تر ولاړ توپکوال را تیره سوه.

د لونگ مور د خپل زوی سره په تیاره کوڅه کي د کور پر خوا روانه وه او چورتونو پر سر اخیستي وه، لاری ته ئې پام نه و.

یو ځل به ئې په فکر کي ور وگرځیدل: چي راسه، د تیري شپي کیسه د هغه ماینو ته وکړه. بیا په چورت کي ډوبه سوه، او د ځانه سره ئې وویل:

- شرم، حیا، غریبي، کمزوري، د زوی کوچنیوالی، مجبوریت، پردی کلي او تر ټولو لویه خبره سر توره یم، کونډه یم نه چي خپله پدې خبره کي بد نامه سم؛ ځکه په غریب او کونډه پوري ژر تهمت مېنلې.

هغه بل لوری خو توپکوال، زورور جنګ سالار دی. یو شمیر حيله گر ملایان او نا پوهه کلیوال هم ور سره

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

يولاس دي. نور اړخه، هر څه پر ځان تيره وه او ځان
ساته؛ تر اوسه خو ئې په تاڅه نه دي کړي. توکل پر الله.
بيا ئې په ډېره نا اميدۍ کرار له ځانه سره وويل:
- کونډه ئې، غريبه ئې او زوی دي لا ماشوم دی.
لويانو ويلي دي: "چې نه لرې سړي، مه کورت
خوره، مه غوړي." لونگ سره له دي چې خوب ځنگاوه،
خو د خپلي مور دغه د نا اميدۍ خبرې ئې اورېدې، په
دغه گړۍ ئې څه و نه ويل، ځکه خوب پر زور و.
د لونگ مور د خپل ځان سره پرېکړه وکړه، چې خپل
ځان به خپله وساتي.

اوس نو سپيدې وچاودي، نژدې سهار و، چې خپلي
خوني ته را ورسیده، سترۍ ستومانه پرېوته. ژر سهار
سو، ملا اذان وکړ، دې هم کلمه وويله او را پورته سوه،
خپل لمونځ ئې ادا کړ. بدن ئې ور سره مرسته نه کوله.
څو ورځې ناروغه سوه او د چا د کور کارو ته، به نه
تلل.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ژوند ئې سترې دى؛ نور د پخوا په شان د هر چا د
کور کارو ته ځان رسوي، خو د قوماندان د کور پر خوا
ور گوري هم نه. ډېر ځله د خان بنځو د لونگ مور
وغوښتله، چي کار ته ورسې، بناديو او ميلمستياو ته ئې
د کار له پاره خبره کړه، خو د لونگ مور قسم کړى و،
کار ته څه چي بيا به د قومندان د کور په دروازه سر ور
دنده نه کړي.

*** **

په دغو شپو او ورځو کي له دغه کلي څخه هم د
نورو کليو په شان هره ورځ يوې يا دوو کورنيو د
پاکستان پر خوا کډه کوله. ځکه د يوه لوري جنگونه وه او
بل خوا ته په کليو کي کار ورک سو. لونگ هم څو ځله
خپلي مور ته وويل:

- مور جاني! ډېر خلک پاکستان ته ځي که زه او ته هم
پاکستان ته ولاړ سو، بده به نه وى. کليوال حتا ملا صاحب

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لا ويل چي هلته مفت اوږه، غوړی، خيمه اونور شيان
افغانانو ته مفت ورکول کيږي؛ ډېري کورنۍ کډه سوي.
د لونگ مور په زړه کي د پاکستان او د هغو د
مزدورو څخه سخته کرکه درلوده، ځکه چي له پاکستانه
راغلو توپکوالو د هغي ميره او ورور ور وژلي وو. خو
بيا هم حالاتو هغه مجبوره کړه، د يوې بلي کورنۍ سره
په گډه پاکستان ته مهاجره سوه.

*** **

د لونگ مور چي کله پاکستان ته ورسیده، هلته د
مهاجرو کمپ ته د خپل زوی لونگ سره ورغله. د ځای
او يوې خيمي د تر لاسه کولو او راشن پاس د په لاس را
وړلو له پاره يوه افغان ته چي د کمپ مشر و، ورغله. د
کمپونوزيات مشران د وطنه تللي خانان او ملکان وه.
ډېری دهغوی خو لا په وطن کي په زړه ناپاک، غل
او حرام خور سړی و، هغوی د مهاجرو سره مرسته
مشروط کوله. د کمپ مشر د لونگ له موره اول د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پيسو(رشوت) غوښتنه كول، چي هغې نه لرلې. بله
غوښتنه ئې بد اخلاقي چي دې ځان نه سپاره. بله غټه
ستونزه ئې لا دا وه، چي د ميره تذكره ئې چاته نه
سواى بنودلای، نه چي څوك ئې و نه پيژني.
د لونگ مور پدې فكر كي وه، كه د مهاجرو په كمپ
كي خلك خبر سي، چي دا د هغه اكبر ښځه ده، كوم چي
نژدې دوه نيم كال مخكي توپكوالو وژلى و، نه دا چي
مرسته به ور سره و نه كړي، بلكي تربرونه به ئې هم
خبر سي، بيا به دا په زور د ميره كولو د ستونزي سره
مخ وي.

*** **

نو ښه ئې دا وگڼل چي بيرته وطن ته را
وگرځي. لونگ او مور ئې په ډېرو ستونزو ليدو سره
بیرته نا امیده افغانستان ته، هغه كلي ته راغله، چي
لومړی ځل د خپل اصلی ټاټوبی ورته ورغلي وه. هغې
ښځي چي پخوا ئې ځای ورکړی و، بيا ځای ورکړی.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د قوماندان بڼه ورکه سوه

وروسته له څه دو میاشتو تیرېدو د قوماندان مشر ه
بڼه په ځان وپوهیدله، چې له هغې شپې څخه چې میره
ئې د خپلې خونې څخه په بد نیت د لوندې د مور په تلابن
راوتلی و، په تیروتنه او سر ناخلاصۍ کې د دې سره
پرېوتی و، اوس په نس کې کوچنی لري.

په زړه کې خو زیاته خوشحاله وه، مگر دا چې څنگه
او په چا به دا ومني، چې دا کوچنی ئې د خپل میره څخه
دی، ځکه میره خوئې ډېر کلونه د دې سره کار نه لاره، له
دې سببه ئې تشوېش او بیرته لرل.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بنځي خپلي بني، مير ه او دوستان نه سواي خبرولاي،
چي د هغي کوچني په نس دي، ځكه د دي پوښتني سره
مخامخ كیده، چي د چا څخه دي کوچني په نس سو؟ نه
پوهيدل چي څه وكړي؟ يو څه وخت ئي هڅه كوله، غټ
كالي واغوندي، مخامخ پر چا وړ نه سي، د هر چا څخه
ئې ځان پيچي.

په دغه شان د حمل اخيستلو ئي پنځه مياشتي تيري
وي، چي يوه ورځ ئي كشره بن پر شكمنه سوه. هغي ته
تشوېش پيدا سو. ځكه د كشري بنځي سره خو قوماندان
قول كړي و، چي دنوربنځو سره به نور كار ونه لري.
د قوماندان كشره بنځه، د دي پر ځاي چي د مير ه سره
خبره سپينه كړي، اول غواړي خپل ځان پوره باوري
كړي، چي مشره بن ئي په رښتيا اميدواره او په نس كي
څه لري، كه نه. ځكه دي هم په دغه شپو كي په خپل نس
كي اولاد لاره. نو يوه ورځ كله چي مشره بن ئي خپلي
كوټي ته ولاړه، لږ وروسته، دا هم بي له دي چي له هغي
اجازه واخلي، داسي بنوي په خونه ورننوته.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هلته مشري بني ئې خپل کالي بدلول. کشري بني د مشري بني هر څه لڅ او د سر په سترگو وليدل. پر سر ئې لکه د اور لمبه چي وگرځيده، دغسي لنډه (ژر) د کوټي راووته، په ځغاسټه خپلي خوني ته ولاړه، او دخوني دروازه ئې د شا لخوا ځنځير کړه. تر ماښامه د خوني راونه وتل. هغې په خپل ځان خولي ولگولې، خپل وېښتان ئې وشکول، او بالښتانو ته ئې سوکان ورکړه. داسي پوچي خبري ئې له خولي څخه را وتلې، چي د باندي هم اورېدل کيدې.

دوې نوري بني او د قوماندان لور کوټره يوه هم نه پوهيدل، چي څه پيښ سوېده؟ بني دواړي راغلي، د مشري بني ئې وپوښتل:

- څه دې په وکړه؟ چي داسي بغاري وهي او ښراوی کوي، رد اوږد وائي.

مشري ښځي ځان بي خبره وښود. تر ماښامه پوري ښځه له خپلي خوني را و نه وته.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مشره بنځه خو وپوهیده چې د میره نازولي بنځي مي
نس ولیدی. خبره مي تر میره رسیږي، دا چې هغه به څه
وايي او یا به څه کوي، دا هغه څه دي چې دا ئې تر مخه
فکر نه سي کولای. د شپې نا وخته کله چې میره ئې کور
ته راغلی، د پخوا په ډول د خپلي کشرې بنځي خوني ته
ننوتی، وئې لیدل چې د معمول خلاف د خوني د روازه
کلکه تړلی ده.

دروازه ئې وټکوله، بیا ئې په زور سره دروازه
پوري وهله او خوني ته ورننوت. بنځه د قوماندان مخي
ته ولاړه نه سوه، سلام ئې وانه چوئ. سر بیرې پر هغه
ئې ژړل، بنسټ راوي ئې کولي. قوماندان بنځي ته نژدې
کښیښتی، په ناز ئې خپله بنځه وپوښتل:

- گراني! څه پېښه ده؟

بنځي یو دم د خپل میره وغاړی ته د جنګره پېښې په
شان خپلي سړی منګولي ور واچولي او کمیښ ئې تر
لمني ور څیري کړ، پر مخ ئې ور توکړل، او بیا ئې
ورته وویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- درواغجنه! ستا چي هغه خوښه وه، نو زه دي څه کولم؟

په دغه وخت کي چي قوماندان خوني ته دننه سو،
مشره ښځه ئې راغله، دباندې ئې غوړ ورته ونيوئ؛
دماپښين څخه ئې لا خپله غوټه موټه تياره ټوله کړې وه.
په خونه کي دننه چي قوماندان د خپلي گراني ښځي
خبري وا ورېدلې، هک پک پاته سو، نه پوهيدئ، چي په
کومه ورانه ئې ښځه خبره سوې ده، او چا خبره کړی ده؟
د هغه څخه هم د کلاوي سر ورک و. ځکه ده خو ډېري
تيروتنې او لاس وهني کړي وې.

قوماندان د ځان سره فکر کاوه چي امکان لري. د
لونگ مور به څه ورته ويلي وي، ځکه چي هغه تر هغي
شپي وروسته بيا دا ډېر وخت کيږی، چي زمور کور ته د
کالو منځلو او د ښځو سره مرستي ته نه راځي. سخت
وارختا سو، په خبرو کي گنگوره سو. بيا ئې ژر ژر
وويل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- ته څه وايي؟ څه وايي؟...څوک؟...څوک مي خوښه ده؟

بنځي ئې خبره ورسره اوږده نه کړل، د مير ه د چورتونو او تشوېش خلاف ئې د خپلې مشري بني نوم پر خوله راوړئ.

قوماندان په زړه کي شکر وکښئ، داسي خوښ سو، لکه هيڅ چي نه وي پيښ سوي د ځانه سره ئې وويل:

- شکر

چي د لونگ د مور او يا د بل ادرس خبره نه وه.

د خپلې بنځي په باب خو مطمئن و؛ نو په خدا زياتي تر قسمو لاندي سو او خپلې گراني مايني ته ئې وويل:

- ستا سر قران دئ، ما دي ووهي، چي ستا تر واده وروسته مي بيا د هغې د خوني پرده هم نه ده ور پورته کړي. ته څه وايي؟ هر چا چي هرڅه درته ويلي دي، رښتيا نه دي. ته زما خبره ومنه.!!!

بنځي ئې بيا ورته وويل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- زما خبرې رښتیا دي، زه درواغ نه وایم، ته متهم هم نه تړم، که زما خبره نه مني، ورسه، خپله د هغې نس وگوره، دا له کومه سو؟

قوماندان حیرانی واخیست، چې دا څه را ته وائي.
هیڅ ئې باور نه را تللی. فکر ئې خراب سوونه چې دا مشرې بڼه مې د کم بل چا سره جوړه سوې وي.
که داسې نه وي، نو څنگه ئې نس پک سوی دی؟
ولي په ځان خو ئې باور و، چې لاس ئې نه دی ور وړی. وروسته له ډېرو خبرو اوږدو او چرتونو څخه درد ورغلی. ولاړ سو، توپک ته ئې لاس کړ، او کشري بڼې ته ئې وویل:

-نور دي نو خولک را تنگ کی، ما ډېر وژلي دي، خو په خپلوانو او خپلي کورنۍ کې به مې دا لومړی وار وي، چې خپله بڼه وژنم. دا دی اوس ورځمه، که ستا خبره رښتیا وه، هم دا نن شپه ئې په دغه توپک، هلته په خپله خونه کې ځای پر ځای وژنم.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کشره بنځه ئې په زړه کې ډېره خوښه سوه، ځکه دا باوري وه په خپله ئې د بني غټه سوي خيټه ليدلې وه. هغې خپل مير ه ته وويل:

- که ما تهمت تړلې و، يا زما خبره درواغ سوه، نو بيا راسه، په دغه ټوپک ما مړه که. ما خپل خون دربخښلې دئ.

مشري بنځي چي د خپل مرگ خبره وا ورېده، باوري سوه، چي بي پوښتني وژل کيږم، ځکه قوماندان به ډېر ځل په کور کي خپلو بنځو ته ځان ښکاره کاوه. قوماندان به کله ناکله د خپلو نارواوو اعمالوپه خاصه د قتلونو او وژنو کيسې په کور کي هم کولې. ويل به ئې: - د مقاماتو موخه ئې (د پاکستان ISI) څخه و څه چي به د هغوی هدايت و، هغه مي تل سر ته رسول. د فلاني لور هغه چي مکتب ته به تلل، هغه مي ووژله؛ فلاني مامور، فلاني ښوونکی، فلاني بزگر او په لسگونو د اردو او پوليسو سرتيري ټول ما ترور کړي دي....

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

څو چي دى له خوني را وتى مشري بنځي دوي پښې
خپلي وي او دوي ئې نوري پور كړې. پخوا تر دې چي
توپكوال مير ه ئې له خپلي خوني را ووزي، په يوه شيبه
كي بنځه وركه سول كه څه هم چي شپه او تياره وه، خو
دا له كوره ووته او پر نامعلومه خوا ولاړه.

قوماندان چي توپك په لاس له خپلي خوني راووت،
هلته د شاله خوا ئې كشري بنځي دواړه لاسونه چپه
پسي پورته او له خدايه ئې وغوښتل، چي بن ئې ووژل
سي او قوماندان په يوه بلا اخته سي.

كوم څه چي د دوى هيله وه، هغسي و نه سول. د دوى
دواړو د هيلو خلاف، كله چي قوماندان د مشري بنځي
خوني ته ورغلى، گوري چي "ځاى سته او جولا نه."
يوازي ئې لور (كوتره) په خونه كي بيده ده. ټول سراى
او هر څه نور ئې وپلټل، بنځه ئې پيدا نه كړه. د كشري
بنځي ادعا په ظاهره رښتيا سوه.

قوماندان ته اوس دوي خوارى ور پيښي سوي. له يوې
خوا و خپلي گراني بنځي ته بي اعتباره سو او له بلې

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

خوا ئې مشره بڼه وټبښتیدله، دا شرم هم ورته پاته سو....

نور د قوماندان له سترگو خوب والوت. هغه هڅه کوله، چې خپلې کشرې او گرانې بڼې ته دا ثابته کړي چې یوازي دا ورباندې گرانه ده، او د دې د بڼې سره نه دی یو ځای سوي.

بل خوا ته پدې فکر کې هم و، چې دا ټبښتیدلی بڼه به ئې د چا سره یو ځای سوي وي؟ دا شرم به چا ور اړولی وي؟ هغه فکر کاوه حتمي به مې بڼه زما په ټوپکوالو کې د کوم ټوپکي سره جوړه راغلی وي. هغه خپل هر ټوپکي ته په مغزو کې د شک په سترگه کتل.

نه پوهیدئ چې چا به دا بد نامي ور اړولی وي؟ او بده ئې لا دا چې بڼه ئې ژوندی ژراندې ورکه سوه؛ د بڼې و پلرگنې ته به څه وايي، چې لور ئې چیري ده؟ قوماندان ټوله شپه گرانې بڼې ته په زاریو او د بلي ورکې بڼې په باب په چورتونو کې تیره کړه. پدې شپه ئې لا فکر کاوه، چې ممکن بڼه به مې د خپل پلار

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

تر کوره تللي وي. په دغه چورتونو کې وچې شپه پر سهار سوه. سهار ئې نه غوښتل پردې څوک خبر کړي. په پټه خوله ئې د خپلې ښځې د پیدا کیدو په موخه کوند پی (بېله دې چې څوک پوهه یا خبر سي پلټنه کول) پیل کي.

تر ټولو مخکې ئې د خسر کور ته ښځې واستولې، چې ځان ته دا معلومه کي، ښځه ئې د پلار کور ته تللي ده او که نه؟ کله چې له هغې خوا، لیږل سوو ښځو احوال ورته راوړی، چې ښځه هلته نه ده تللي، اوس ئې نو نور هم فکر خراب سو.

هغه شا و خوا په پټه خوله معلوماتونه کول، څو ټولي هڅې ئې بې نتیجې سوي پدې منځ کې ورځي تیري سوي. دا دئ د تښتیدلي او ورکې ښځې پلرگنۍ خبره سوه، چې لور ئې د میره په کور کې نسته. هغوی راغلل، د قوماندان څخه ئې د خپلې لور د مړي یا ژوندۍ معلومات غوښتنه کوله.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

قوماندان خپلې خسرګنۍ ته سم ځواب نه درلود. د
بنځي د تېښتې اصلي سبب چې څه پېښ سوه، نه سي
څرګندولای. د بنځي مور او پلار فکر کاوه، چې
قوماندان به حتمي د دوی لور وژلي وي. قوماندان چې
نه ئې خپله بنځه وژلي او نه بندي کړې وه، او نه ئې
کولای سواى، هغه تريخ حقيقت چې دی هم سم نه په
پوهيدئ، بيان کړي.

ځکه قوماندان پدې باور و، چې بنځه ئې خرابه نه
وه، او که پر هغې تور هم وتړي، خپله لمن په خپل
پورته کوي. وروسته له دېرو بي نتيجو هلو ځلو، د
بنځي خپلوان مجبوره سول، هلته د ټوپکمارو په نوم
محکمې ته ورغلل؛ د خپل زوم (قوماندان) د لاسه
عارض سول. هغوی د خپلې لور دمړي او يا ژوندی
معلومات ئې غواړي. دا هغه وختونه وه، چې په هيواد
کي دمرکزو نو څخه پرليرو پرتو کليو باندي
ټوپکسالارانوخال خال خپل سيوری غوره ولی و.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په هغه محکمه کې زور او زرو خبره سر چپه کړه. د
توپکوالو محکمې د قوماندان خوا ونيوله. د بنځي پلار ئې
بندي کړ او تور ئې پر ولگاوه، چې د قوماندان بنځه ئې
پټه کړې ده.

تر ډېرو وهلو او ټکولو وروسته، د توپک سالارانو
قاضي حکم وکړ، چې د ورکې بنځي پلار دي خپله لور د
میره کور ته حاضرې کړي او پنځه زره افغانۍ نغدي
جرېمه دي هم تحويل کړي.

کله چې د لور پلار ته د محکمې پرېکړه د ملا قاضي
له خوا واورول سوه، سړی وويل:

-د خدای روی دی، هم مي لور وژل سوېده، هم ما
بندي کوی او هم مي جرېمه کوی؟ دا عدالت او انصاف
نه دی؛ زما سره دي عدالت وسي!

خو قاضي ورته وويل:

- تا پر يوه جهادي قوماندان ته تړلی دی او درواغ
دي ويلي دي، هغه زموږ يو مجاهد دی. زموږ د سنگر

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

انديوال دی، د سرو روسانو سره جنگيږي، محکمې د شريعت سره سمه فيصله کړي، بايد عملي سي.

په کلي او کورونو کي خبري، ورځ تر بلې ډېرېدلې او تودېدلې. د ځس کورنۍ نو اوس د خپلي لور د مرگ او ژوند خبره هيره کړه، د خپلي کورنۍ د يوازينۍ مشر او سپين ږېږې د خلاصيدو وسه هم نه لري او د پنځو زرو افغانيو د جرمې د ورکړي وسه خو بيخي نسته. په حقيقت کي ئې زور د جهادي قوماندان سره برابر نه و. په عجز، زاريو او مرکو ئې نفس وخوت، چي د قوماندان له شره ځان خلاص کړي.

ډېري هلي ځلي ئې وکړې، خو گټه ئې و نه کړه. په پای کي دې ته مجبوره سول، چي د جرمې د ورکړې له امله ئې خپله لږ مخکې گرو کړل. لنگه غوا او مردار هډۍ ئې په کمه بيه ورته خرڅ کړل. مگر د خپلي لور پيدا کيدل ئې تر وس وتلي خبره وه؛ ځکه د هغي د مرگ او ژوند معلومات نسته.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

له بلي خوا، د خسر کورنۍ د محکمې له خوا هره ورځ د وراستول سوي ماسل (محصل) څخه په تنگ سول، ځکه ماسل هره ورځ ډوډۍ او پیسې غوښتې. په پای کې د قوماندان د خسر کورنۍ یوه شپه د هغه د نارواوو او نا دودو او د ماسل د ماسلانی څخه د ژغورلو په موخه، خپل کور او کلی پرېښود او د شپې په تیاره کې ښار ته ور وتښتیدل.

*** **

د قوماندان کشره ښځه چې امیندواره وه، قوماندان او ټوله کورنۍ ورته خوشحاله او پدې هیله وه، چې گوندي کشره ښځه به ئې زوی ورته وزېږوي؛ خو نه دا هیله ئې پوره نه سول. دې هم لور وزېږله. پدې ډول قوماندان او کشره ښځه ئې د لور په زیږېدو نور هم غمجن سول.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د تېنډلي بڼې برخليک

د کوټري مور چې د حتمي مرگ څخه د ځان د
خلاصون او پټیدو په هیله د میره د کوره ووتل، خپله
یوازنی لور کوټره ئې تر شا پرې اېښی وه. دې یوازي
د خپل سر امان غوښتی. تر لوی ښاره پوري ئې ځان

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ورسوه، په ښار کې تر څو میاشتو ژوند کولو وروسته
ئې هغه د خپل میره څخه په نس سوئ زوی پیدا سوی و.
که څه چې د ښځې په کلی کې لا د لونگ نوم خوښ
و، بیا ئې هم پر خپل زوی د "سمندر" نوم کښینود. هغې
د خپل ژوند د اړتیاوو د پوره کولو له پاره د کلي د لونگ
د مور څخه په الهام اخیستلو سره کار کولو ته ملا وتړله.
هغې د خواریو او مزدوریو ځان نه سپموی. یوه ورځ
ئې خپل ماشوم زوی د درملنې دپاره روغتون ته وړی
و. هلته په روغتون کې یوې ښځینه ډاکټرې تر څه
معلوماتو وروسته، مرسته ورسره وکړل. په روغتون کې
ئې د پیاده په توګه د کار موقع ورته برابره کړه.
تر کار پیدا کیدو وروسته، ښځه د معاش خاونده سوه.
زوی ئې د روغتون په وړوکتون کې بې له پیسو د
ورکړې ورساتل کیدئ او روزل کیدئ. وخت ډېر ژر
تیرېدئ کوچنی سمندر د سترګو په رپ کې ښوونځی ته د
تلو عمر ته رسیدلی و. مور خپل زوی ښوونځی ته شامل
کئ.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د سمندر د مور چې اوس ئې په خپل معاش او کوپون
گوداره کيږي. ژوند ئې يو څه رونق ونيوی، نو پلار،
مور، ورور او کورنۍ ورياد سول، خپله يوازنی پر دې
گرانه لور (کوټره) ئې تر بل هر چا ډېره يادېده او هر
وخت ئې دا هيله وه، چې که څوک ورته د خپلې مور،
پلار، ورور، خور او لور احوال د کلي را وړي.

د خپلې لور کوټري په باب خو ئې پدې ډېر تشوېش
کاوه، چې هغه به اوس پيغله وي او میری گانو به چا ته
واده کړې وي؟

د دې دا تشوېش پرځای و. واقعیت دې میره مور
هیڅکله د مور په شان مهربانه، نه وي. نو د کوټري مور
به روغتون ته د دوی له ولسوالۍ څخه هر ورغلي
ناروغه ته ورتله او په غیر مستقیمه توګه به ئې د کلي
په احوال ځان خبروئ.

هغې به له هر ناروغه سره راغلی پایوزان جلا جلا
پوښتل، خو خبره سي چې په کلي کي څوک مړه او
څوک ژوندي دي؟

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

يوه ورځ ئې په روغتون كې د يو بسترسوي ناروغ له خولې واورېدل، چې ويل ئې:

- زموږ د كلي ټوپكوال قوماندان هغه چې ښه ډېر كلونه پخوا ئې يوه ښځه ژوندۍ ژړانده ترې تم سوي وه، څه وخت دمخه ئې پيغله لور هم د خپل مزدور (لونگ) سره جوړه راغله او د هغه سره له كوره وتښتيدله.

د دې خبرې په اورېدو سره د كوتري مور په زړه كې خوشحاله سوه، چې لور ئې كوتره په خپل بخت پسې تللي ده. د پلار ظالم او د هغې د كشري ښځې له نارواوو خلاصه سوي ده. هغې ته دا خبره يقيني بربښيدله، چې په كلي كې خو د لونگ په نوم بيله د خاله د زوی لونگ څخه بل هلک دلونگ په نوم نه و. دې خبرې د هغې زړه ته بشپړه تسلي وركوله.

کوټره

کوټره چې په بنایست کې وتلی پیغله ځینې جوړه سوی
وه، ډېره هوښیاره سوی هم وه، او په ټولو رازونو د خپل
ژوند بڼه پوهیدله. هغې تل له ځانه سره د خپل برخلیک
په هکله سوچونه کول. په هغه کور کې چې دا لوییده، یو
خوا ته بې پروا او ظالم پلار، بل خوا ته د مور ورکه، د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

نيکه بنديتوب، د انا، خاله او ماماگانو څخه را جلاوالی او
د هغوی پر نا معلومه خوا تلل، د مور د بنو او ميرو
ميندو سره په کور کي ژوند، دا ټولي ناخوالي وي چي د
هغې ژوند ئي په رښتيا ور سخت او تريخ کړی و.
په وروستيو وختونو کي خو ئي پلار هم کور ته
چندانې نه ورتلی؛ پدې چي يوه ښځه د کوتري مور ئي
ورکه سوه، د کشري ښځي سره خفه و، د دوو نورو ښځو
څخه خو لا پخوا لاس پر سر و. هغه د خپلو نورو
ټوپکوالو سره په کوټه کي اوسيدئ، هلته ئي هلکانو
خدمت کاوه، مگر هغه پخوانی ددبه ئي نه وه پاته.
سره له دې چي ډېر وخت تيرسوی و، بيا هم کله نا
کله ئي په زړه کي د لونگ د مور سره خيالي يادونه او
مينه په زړه کي را ژوندی کيدله. هغه به غيرمستقيم له
هلکانو څخه د لونگ او د هغه د مور پوښتنه کوله، خو
بيرته به ئي ځان تير کئ.

*** **

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هاته د خپل کلي څخه ليري د لونگ مور خپلي
خواري کاري، غاز پر غاز، يکي پر يکي غران پر غران
سر پر سر سره ږدي. هغه پدې فکر کي وه چي په خپل
ژوند کي د لونگ جان کور ور جوړ کړي او ناوې ئي
وويني. دا نو د لونگ د مور وروستۍ او خورا لويه هيله
وه.

لونگ د خپلي مور يوازي زوی و. هغه به نو ۱۷ يا
۱۸ کلن ځوان و. ښه روغتيا، ښه قد او بازو خدای
ورکړې وو. مور ئي ښه کالي، صدری او څپلی په
اغوستل، د پاچ لنگوته ئي په سر تړله، او بهرام جانی
چوتي (څپلی)، يا زرښه سوچه چوتي ئي په پښو کولي. د
کليو ډېرو نجونو په زړونو کي ئي ځای نيولی و. د کلي
په ټولو ځوانانو کي د لونگ جوړه نه وه.

دا ئي لا څه چي لونگ د مسجد سبق ويلی و، حتا
ليک ئي ليکلای او لوستلای سواي. په هر کور او کلي
کي نر او ښځي ټولو لونگ په ښه رنگ، ځواني او ښو

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اخلاقو یادا وه. د کلي ډېرو نجونو ته هغه یو پیژندل
سوی ځوان و. د هرې نجلۍ زړه غوښتل چې د لونگ
سره واده وکړي. مگر بې کسې او غریبې ټولې
د روازي د لونگ پر مخ تړلي وې.

د لونگ اسکیرلي مور چې د ټول کلي په راز، خیر
او شر پوهه وه، د ټولو کورنیو نجونې ئې ښې پیژندلې،
د هر چا سره ئې دوستي زړه نه غوښتلې او هر چا ته
ئې زړه نه سو ورنژدې کیدلای. په خپلې غریبې او
خواری ئې څه پیسې سره یو ځای کړې وې، چې د لږ
ولور د ورکړې وسه ئې درلوده او یوه خوشحالي ئې پرې
جوړولای سوه. هغې به هر وخت ویل: چې د غه یو
زوی مې دی، هر څه چې لرم او گتم، د ده د خوشحالی له
پاره ئې لگوم.

*** **

یوه ورځ چې لونگ کور ته راغی، د ډوډۍ خوړلو پر
وخت ئې خپلې مور ته وویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- ادي! زموږ د کوره سره نژدې قوماندان تیرېدی،
روغبر مې ورسره وکې، زه ئې اول ونه پیژندم،
وروسته ورسره ملګرو هلکانو ورو پیژندم. هغه زما په
لیدو ډېر خوشحاله سو. مورجاني تاته ئې هم ډېر
سلامونه ویل. ماته ئې وویل:

- هلکه، ستا څخه خو ښه ځوان جوړ سوی دی. مور
خو دي بیخي ښه ښځه وه، دا ډېر کلونه زموږ کره نه ده
راغلي، جوړه خو ده؟

بیا ئې زیاته کړه: چي ته هم نه را ګرځي، ډېر خو
سره ليري نه یو؟ په څه خواري اخته یې که نه؟
ما ورته وویل:

- یوازي د خپلي مور خدمت کوم او په مسجد کي
سبق وایم.

لونګ یوه سا واخیسته، بیا ئې مور ته وویل:
- قوماندان را ته وویل، راسه زموږ انډیوال سه، جنگ
ته دي نه استوم. تابه د ځان سره ګرځوم، په تا باور لرم.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هلته زما سره عربان، د مقاماتو سړي او نور ډېر خلگ
سته، هغه به سبق هم درته وائي.

د دې خبرو په اورېدو ئې د مورد زړه شرک سو، سر
ئې پر له وگرځيدئ او په فکر کي ډوبه سوه، بيا را
پورته سوه، د ځانه سره گډه سوه:

- يا خدايه! ميره او يوازنى ورور دې را څخه
واخيستل، د تربرو له بيړي مي کور او کلی پرېښود،
اوس دې بيا دلته دا ظالم قوماندان را ته بلا کئ...ولي، ما
څه گناه کړې ده؟

د لونگ د مور زړه ته تيره سوه، چي قوماندان له دې
لاس نه اخلي، او پدې چل لاره خلاصوي. هغې خپل
زوی ته څه و نه ويل، او چوپه خوله پاته سوه.

لونگ چي اوس چټ ځوان و، پوه سو، چي د مور ئې
نه ده خوښه. هغه ته يو ځل بيا د خپل ښوونځي سوځيدل،
د پلار اوماما بي رحمانه وژنه، له هغه د کتابونو اخيستنه
او سوزونه ور په ياد سول.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په فکرونو کې لاهو سو، او د هغو بد مرغو ټوپکيانو
بنۍ ئې تر سترگو سوي. يو دم لکه له خوبه چې راوبښ
سي؛ د هغه ظالم اواز ئې په غور کې ازانگه وکړه. هغه
لږه شيبه وروسته، بيرته له فکرونو او سوچونو را ووت.
د هغه په زړه کې چې هر څه تير سوي و، خو د اوس
له پاره ئې په ښکاره څه ونه ويل.

لونگ هم يوکليوالی ځوان و، و بیکاره کلیوالي ځوانانو
ته په کلیو کې د ناستي او ولاړی ځایونه، د مجلس او
بنډار ځایونه همدغه د ټوپکوالو اتاقونه وو. د هر ځوان د
بنډار سره مینه وي. ټول د کلي ځوانان پدې مصیبت لږل
سوي و.

لونگ به د خپلي موره په پټه د ورځي یو ځل د
قوماندان اتاق ته ورتلی. هغه هلته کلیوال او غیر کلیوال
خلک لکه: پاکستانیان، عربان او نور ډول ډول خلک
لیدل. چای، ډوډی او مجلس هلته وو.

د ترور، وژلو، سوځولو او نړولو کیسې، چور او د
څه په لاس راوړلو کیسې به هلکانو کولې، په ورځ کې

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

يو ځل به د نويو ځوانانو د جلب و جذب دپاره د عربي او پاکستاني ISI استازو له خوا پر هغه دنيا او اخرت كي د جنتونو، حورو او غلمانو وعدي او زېري وركول كيدل. قوماندان له نورو ټوپكوالو كسانو څخه په جلا كوټه كي اوسيدئ. هغه به زيات وخت د مخابري په نوم په يوه كوټه كي د دوو بڼايسته هلكانو سره چي په دواړو ئي تورخو بڼايسته، بنوي د ميكس يا ټيرون كالي اغوستل، دهغوي سره ناست او پروت وو. د مخابري كوټي ته هيڅوك بي له هغه د اجازي ورتلاي نه سواي. هر هغه څوك هلته ورتلاي سواي، چي زيات به ورته اعتباري و.

د لږ وخت په تيرېدو، لونگ په خپله ناسته، پاسته، كړو، بڼايست او جرأت سره د عربو او پاكستانيانو پاملرنه ځان ته ورواړوله. لونگ ته اجازه وركړل سوه، چي په ټولو كوټو او سرايو حتا د مخابري اتاق ته هم بي له تلابني او پوښتني ورسوي. هغه پدې ډول د دوي په كار او خدمت كي ځان مشغول كړ.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ ته وخت نا وخت د نورو جنگياليو او افرادو په نيامه (په پټه) کوم عرب او يا پاکستانيوال isi څه لاس هم نيوي، څه پاکستاني کلداري به ئي لاس ته ورتلي. دا کار د لونگ د نور فعاله کيدو او تشويق سبب گرځيدئ.

قوماندان هم پر لونگ نسبت نورو جنگياليو ته زيات اعتماد کاوه. هغه لا د لونگ مور له ياده نه وه ايستلي. قوماندان د خپل کور ټولي چاري لونگ ته وسپارلي. اوس نو لکه مرغانو ته چي د انه واچوي او يا هيليو ته مله په اوبو کي کښيږي.

د قوماندان په خام خيال که ئي د لونگ مور يو ځل بيا په نصيب سي. لونگ سربيره پردې چي د جنگياليو، پاکستانيانو، عربو او مخابري کوټو ته بي له اجازې ورتلای سي، د قوماندان کور ته هم په خلاص مټ لاس رسي پيدا کړي و. د لونگ مور د قوماندان، ځای او کورته دلونگ په ورتلو هغه وخت خبره سوه، چي کار تر کار تير و.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هغې بېوزلې د لونگ د را گرځېدو هڅې د خپل وس
برابر وکړې، خو بې گټې وې. هلته د قوماندان په کور
کې د قوماندان درو سرو ورپاته بڼځو نسبت نورو
مزدورانو ته لونگ ته لا هماغسې د کوچنیوالي په سترګه
کتل، چې د خپلې مور سره به د دوی کور ته ورتلئ،
هغوی به لونگ له نازه لونګین باله.

د قوماندان د هغې مشري تېنټېدلې بڼځې لور کوتره
چې د لونگ همزولې وه، کله چې به لونگ د خپلې مور
سره د دوی کور ته ورتلئ، هغه وخت به دې د لونگ
سره لوبې کولې؛ اوس دواړه برابر ځوانان وو، وروسته
له ډېرو کلونو ئې بیا یو بل سره پیدا کړل. په لیدو ئې
هغه تیرې خاطرې په زړونو کې را تازه سوې، دلیدو په
هغه اولو څو ورځو کې ئې په زړونو کې یو له بله مینه
سره را پیدا سوه او یو پر بل سره مین سول.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د کوتري او لونگ لیونی مینه

د لونگ او کوتري تر منځ د کوچنیوالي دوستي اوس د
ځوانۍ په لیونی مینه واوښته. د لونگ او د قوماندان د لور
تر منځ مینه د دوو نه تجربه لرونکو ځوانانو مینه وه. د

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

دوی د ډېر احتیاط سره سره د ډېر وخت له پاره دا مینه پټه پاته نه سوه.

د لونگ او کوتري تر منځ په پاکه مینه د قوماندان یوازنی کشره ښځه څه، بلکي درې سره په کور کي ناستي ښځي ښي پوهیدلې. څنگه چي دوی ټولو کوتره خپله لور نه گڼل. هغوی کوتره د ښي لور بلله. پس درې واره ښي خوښي وې چي کوتره بد نامه سي. دوی خوشحاله پدې وې چي کوتره د یوه مزدور سره جوړه ده.

د قوماندان درو سرو ښځو په گډه کوښښ کاوه، چي د کوتري او لونگ تر منځ د مینې اړیکې د بد نامي تر پولې ورسوي. خو کوتري او لونگ په ډېر احتیاط او مهارت د ټولو نه پټه په شپه کي په سرای، پر بام، کله هم په باغچه کي سره لیدل، د خپلي مینې د ټینګښت او بي خطره پایښت تارونه ئي نغاړل.

دوی دواړه چي به هر ځل سره مخامخ کیدل، د مینې او محبت کولو پر ځای ئي ټول وخت پدې تیرېدئ، چي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

نور به څنگه پر مخ ولاړسي. نژدې یو کال دوی په پټه سره لیدل. د کورنۍ نجلۍ کوټري خو په وس او اختیار کې یوازي او یوازي خپله اراده او خپل ځان و. هغې به لونگ ته اطمینان ورکوي:

- ځان درسره وژنم، ترخپل سر در سره تیره یم او تر مرگ به درسره یم، بې له تا مې ټول ځوانان په دین او دنیا وروڼه دي، نور لونگه ته پوه سه او کار دي چې څنگه کوي.

لونگ چې د کوټري رښتوني، د مینې ډکې او غیرتمندې خبرې اوري، حیران به پاته سو، چې څه وکړي؟ هغه یو غریب، یتیم، بې کسه نوی ځوان دی. هغه داسې په فکر کې ډوب د خپلې مور لیدو ته ولاړی. اوس په دوه زړه کې دی، چې د خپلې مور سره خپل مشکل شریک او مشوره وکړي که نه؟ ځکه لونگ پوهیدئ، څه وخت مخکې چې هغه د قوماندان ځای ته تلئ، مور ئې دومره ډېره خوښه نه وه.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اوس نو لونگ حيران و چې څه وکړي. يوې خوا ته هغه کوتره چې مور ئې د کوره وتلې او ورکه سوئ وه، د نيکه کورنۍ ئې ورکه وه، پلار ئې هغه د سړو د سر قاتل، بل خوا ته خپله غريبې، يوازنی کونډه مور، بې کسې، پردی کلی دا ټول غمونه او جنجالونه به دی څنگه پر سر واخلي؟ اخر څه وکړي؟ هلته د کوترې سره په هر ځل ليدنه کې کوتره د غيرت او مينې خبرې ورته کوي. لونگ زړه بايللی دی، نه په ناسته پوهيږي او نه په ولاړه. هر څه چې فکر کوي، بله لاره او چاره نه وينې. بې له خپلې مور څخه بل تيرونی خواخوږی او دوست نه لري. چې ده ته مشوره ورکړي. د خپلې مور څخه د بيري سربيره زيات شرميږي هم، نو توکل ئې پر خدای، زړه ئې را غونډ کئ، راغئ؛ خپل يوازنی مرستندوی مور ته کښينستی، ټوله کيسه ئې بې پردې او سپينه ورته وکړه.

مور ئې چې د خپل زوی خبرې واورېدې او د هغه مينې ته ئې وکتل، په فکرونو کې ډوبه سوه، سر ئې پر

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

زنگونو کښینود؛ ټولي تیرې پېښې ئې یو ځل بیا په فکر کې له سره را وگرځیدلې او تر یوې اوږدې دمې وروسته ئې سر را پورته کړ، او اوږده سائې وایستله. د لونگ د مور نو د لونگ سره د خبرو پر وخت دغه تکیه کلام و:

- لونگه زویه! مورکه دي ستا بلا واخلي. زه چې تپیدم، ستا له پاره تپیدم؛ زما یوازنی هیله ستا خوشحالي او ستا د زړه ساتل دي. که زما د سر په بیه هم دا خبره تمامه سي، ځان به تر تا جار کم. هغې زیاته کړه:

- هو، زویه! زه پوه سوم چې پر کوتره دي زړه بایللی دی، په هر ډول چې وي، دا کار به ان شا الله کوو. زه ستا د دغې غوښتنې د پوره کیدو په لاره کې درسره یم. د لونگ مور له ځایه ورو ولاړه سوه، خپل زوی لونگ ئې پر سر او مخ مچ کړ او په زړه پوري ئې ټینگ ونيوئ، بیا ئې ورته وویل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- گرانه زويه! ما تاته ويلي وه چې زه نوره ښځه نه يم، اوس نر ميره يم، ستا په خاطر د کوتري د پلار پر ټولو بديو او دښمنيو ئې سترگی پټوم. زه چې تالرم، عزت لرم؛ نو مور دي ستا بلا واخلي، فکر دي مه خرابه وه. غر که هر څومره لوړ سي بيا هم پر سر ئې لاره سته. ښه سو، چې خبره دې کړم، "سلا د مړو هنر دئ" ته بې غمه اوسه، په يوه اوونۍ کي دننه دننه به زه هر څه درته سم کړم. يو ځل به زه خپله هم کوتره له نژدې ووينم. په رنگ کي خو کوتره ښايسته او په خوی کي هغه وخت چې ما ليدلې وه، يوه حيا ناکه نجلۍ وه، مگر دا څو کاله ما دنژدې نه ده ليدلې، ښه دئ، زه به ئې يو ځل بيا هم ووينم.

لونگ خوشحاله او زړه ئې باغ، باغ سو. د خپلې غيرتي مورجاني لاسونه ئې ورمچ کړل، له هغې ئې رخصت راواخيستی او بيا د قوماندان ځای ته په خوشحالي او هوس ولاړئ. د شپې د ډوډۍ پر وخت ئې په کوتره ځان وليدئ، خو د خبرو موقع نه وه. د ماخستن

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

تر لمانځه وروسته ئې تلوار و، چې د خوب په پلمه له مجلسه ولاړ سي.

لونگ ته مځکه ځای نه ورکوي، په زړه کې ئې اور بل و، غوښتل ئې چې ژر د کوتري سره وگوري، څو دغه خپله خوشحالي د هغې سره نیمه کړي او ورته ووائې، چې مور ئې ورسره منلي ده او هغه به مرسته را سره کوي.

کله چې دا نور ټوپکوال ځوانان پرېوتل، لونگ د قومندان کور ته تیر سو. په زړه ئې نویو الله خبر و، خو د کوتري سره مینې ئې بیرې او وهم له مغزو تښتولی وو.

کوتري هم دننه په کور کې خپلې دوی سترگې د خپل زړه وړونکې لونگ د راتلو په انتظار د سرای د دروازې د غلام گرد پر لوري پیره دارانې کړې وې. په خپله خونه کې دننه د پردې تر شا په تیاره کې د بت په شان ولاړه وه.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دا شپه نو د دوو یو پر بل گرانو له هر څه محرومو
ځوانانو له پاره د امیدونو او خوبونو د رښتیا کیدو یوه د
خوښیو ډکه پیلامه وه، خو خورا گرانه پیلامه.

کله چې لونگ مازي تر دا غلام گرد د سرای غولي ته
ور تیر سو، کوتره د سترگو په رپ کې لکه لمبه پر را
تاو سوه او لونگ ته ئې پر ځیگر، ځیگر په خپلو نرمو او
پستو لاسونو سوکان ورکړل او بیا ئې لونگ په خپله
نرمه او گرمه غیږه کې داسې ټینګ ونيوئ.

لمړی ځل دی چې کوتره او لونگ سره غاړه او غړی
سول. لونگ د کوتري د زړه درزا په خپلو غوږو اورېدل.
کله چې ئې د کوتري ومخ ته وکتل، وئې لیدل، چې د
کوتري تر سترگو اوښکې پر نازکو، سپینو او سرو
بارخوگانو داسې رنۍ رنۍ را بهیدلې.

لونگ هم د دې په نرمه غیږه کې خپل حواس بایلي
وه.

کوتري لونگ ته وویل :

- څونه وځنډېږې؟ تا خو ویل ژر راځم!

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ گنگوره سو په ځان نه پوهيدئ.

کوټري بيا پوښتنه ځيني و کړل! تاخو وويل:

ژر راحم ځونه وځندي دي؟

بيا نو لونگ وويل:

- يوازي يوه شپه نه وم.

کوټري وويل:

- ما چي ويل کال تير سو.

لونگ وويل:

- راسه، چي زېري درباندي وکړم!

- ښه، ژر سه را ته وايه!

لونگ وويل:

- ولاړم، خپل زړه مي راغونډ کئ، خپلي مورجاني ته

کښينستم ټوله کيسه سپينه او صفا ورته وکړه.

پوهيري؟... هغي راسره خوښه کړه، چي زه به له تا سره

واده وکم.

کوټري وويل:

- ښه، مور دي نور څه ويل؟

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- مور مې راځي او ستا سره خبرې کوي.

د لونگ او کوتري شپه پدې ډول سوالونو او ځوابونو کې دا لته په ولاړې داسې خوره او لنډه تیره سوه، چې د وی یو د بل په لیدو او کیسو لا ماړه نه وه، درنگ ملا د سهار اذان وکړ. ډېرو لږو ځوانانو به په خپل ژوند کې د اسې یوه شپه تیره کړې وي.

د بلي ورځې په سهار لونگ بې خوبه و. سم کار ئې نه سو کولای، مگر نسبت نورو ورځو ته زیات خوښ و. په اتاق کې راټول جنگیالي، قوماندانان، عربان او پاکستانیان ټول د لونگ رفتار، بې خوبی او خوشحالی ته د شک په سترګه کتل.

هلته د لونگ مور هم چورتونه وهل. هغې د ځانه سره فکر کاوه، که د قوماندان لور ته په مرکه ورسم، باور ئې نه راتلئ، چې خیر دي وويني. ځکه پوهیدله په دې چې دا او زوی ئې غریبان دي. دې په خپله هم د هغوی د کور مزدوري کړې ده او لونگ هم د دوی مزدور او د مزدوري زوی دی.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دا زما ورتگ او مرکه به قوماندان بده وگڼي. هغه به دا د ځان سپکاوی وبولي. له امکانه ليري نه ده چې زوی مې په يوه تور را تومتي کړي. هغه به بندي او حتا د مرگ خطر ئې هم سته. پيسې نه لرو، چې د جگ ولور او لوی واده خبره ور سره وکړم.

د لونگ مور په چرتونو کي د خپل ميرمه او ورور وژنه او د قوماندان نا پاکه کړه وړه هم په زړه کي ورتير سوه، او نوره هم په فکر کي ډوبه سوه، چې په راتلونکي کي به د هغه سره څه ډول دوستي پالي؟!... هغی چې هر څومره فکر وکړ، نو دا دوستي هيڅ ممکنه نه وه!

د لونگ مور د ځانه سره وويل:

- يوازي دا يوه لاره را ته پاته ده، خير دی د لونگ په خاطر به قسم مات کم، د قوماندان کور ته به وروسته له ډېره وخته يو ځلي ورسم، خپله به مخامخ د کوتري سره له نژدې وگورم.

د لونگ مور بله ورځ د قوماندان کور ته ورغله. د قوماندان بڼځو د لونگ د مور په ورتگ زياتي خوشحاله

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

او هم حیراني سوي. بنځو بیا هم د لونگ د مور عزت وکړي. ځکه د لونگ مور وروسته له زیات وخت تیرېدو څخه د دوی کور ته بیا ورغلي وه.

کوتره چې د لونگ د مور د ورتلو په مقصد پوهیدله، د هغې په لیدو زیاته خوښه وه. د لونگ مور هڅه کوله، چې د خپل ورتګ سبب یوازې وکوټی ته و وائي او د هغې د خولي خبرې واورې. د ماښین د لمانځه پر وخت، کوټی د لونگ مور ته د اودس تازه کولو ګډوډه له اوبو ډکه کړه او ور ته وني ويل:

- خاله، د اوداسه اوبه دغه دي، لمونځ به زما په خونه کي وکړي.

د لونگ مور خوشحاله سوه، تر اودس تازه کولو وروسته، د کوټی خوني ته ولاړه. کوټی د لمانځه مسله ورپسې ور وړل. د لونگ مور د لمانځه تر ادا کولو مخ کي کوټی ته د خپل ورتګ سبب ووايه، چې ما ته لونگ خبره کړې ده، غواړم ستا له خولي ئې هم وارم.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- زويه! مور خو ډېر غريب خلگ يو، زه او لونگ خو هيڅ شى کور، ځاى او پيسې نه لرو، ته څنگه زما د زوى سره واده کول غواړي؟

کوټرى په ډېر جرات سره د لونگ مور ته وويل:

- موري! په هر څه خبره او پوهيږم، ډېري پيسې زما پلار لري. دغسې ډېري مایني هم لري... په خداى باور وکه، چي يوه ورځ مو د خوشحالي گوله نه ده خوړلي؛ ټوله ورځ په کور کي وهل، ډبول، جنگونه او دعوي وي. بي له لونگه نور ټول نارېنه وما ته وروڼه دي.

کوټره د دې خبرې په کولو سره په ژړا سوه، او د لونگ د مور پر لاسونو ور پرېوتله او په ژړا کي ئې ورته وويل، بي له لونگه ژوند نه غواړم، ته مي مور سه، زه به دي لور سم. هر څه چي را ته وائي، هغسې کوم.

د لونگ مور د کوټري اوښکي ورپاکي کړې او وعده

ئې ور سره وکړه. هغې ته ئې وويل:

- زويه! زه لاره جوړوم، ته بيغمه اوسه.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کوټري چي د لونگ د مور مهرباني او ډاډگيرنه
واورېدلې، نو ئې د هغې لاسونه ورمچ کړل، او ورته
وئې ويل:

- موری! زه دي بل زوی سوم.

د لونگ مور هم کوټره پر تندي مچ کړه.
د لونگ مور د لمانځه تر ادا کولو وروسته، کوټري ته
ووئېل:

- زويه! بيا به لونگ ته نوري خبرې وکړم. اوس به
زه ولاړه سم، چي دا مندي دي اشتباه و نه کړي چي ډېر
وخت مي ستا په خونه کي تير کي.

د لونگ مور د خوني را ووتله، د قوماندان له بنځو
څخه ئې هم دکورته تلو رخصت واخيست او د هغوی له
کوره راووته.

په لاره کي ئې لونگ وليد او پوهه ئې کړ، چي خبره
سمه ده. بيا بله ورځ يو ځلي کور ته راسه.

*** **

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ماښام چې کوتري او لونگ بيا سره وليدل، کوتري ژر
لونگ وپوښتی:

- مور دي نورڅه وويل؟

لونگ ور ته وويل:

- مور مي ستا څخه خوشحاله وه، ما ته ئې وويل، يو
ځل بيا کور ته راسه.

کوتري لونگ ته وويل:

- نو څه ته گوري، ژر ورسه، چې مور دي خامخا
څه درته وائي.

لونگ کوتري ته وويل:

- اوس شپه ده، سبا به ستا له پلاره اجازه واخلم، کور
ته به د مور ليدو ته ورسم.

خو کوتره نا ارامه وه، نه پوهيدله چې د لونگ مور به
کومه لاره پيدا کړي، چې زما او د لونگ واده وسي. پدې
خبرو خبرو کي بيا پر دوی سهار سو.

بله ورځ چې لونگ د مور ليدو ته راغی، مور ئې
هغه ته وويل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- زويه! د پنجشنبې په شپه به کوتره له کوره را وتښتوي، ما به هم خپل يو څه ضروري شئ مې سره تړلي وي، درې سره به دا کلي هم لکه خپل د پيداښت ټاټوبي چي مو پرېښود، پرېږدو. هو دا ځل نو موږ مجبور يو، چي د دې بلاو (مجاهدو) څخه د ځان خوندي کولو په خاطر ليري هغه د کفري حکومت په لاس کي نژدې ښار ته ننوځو چي پته مو د دوی څخه ورکه سي.

د لونگ مور له لږ چوپټيا وروسته زياته کړه:

- که څه چي ما خو ښار ليدلې نه دئ، زويه! اما خدای بخښلي پلار به دي کيسه کوله، چي ښار يو غټ ځای دئ، هلته خلک ډېر دي؛ هلته به ژوند او گوداره کوو. خلک وائي تر کلي په ښار کي کارونه زيات دي. يوازي د پټيدو ښه ځای هم ښار دئ. هلته په ډېرو خلگو کي موږ خلک څه پيژني. تر هغو به هلته ژوند کوو تر څو چي دا ټوپکوال خدای ج ورکوي.

د لونگ هم د خپلي مور خبره خوښه سوه. هغه چي شپه په خپل کور کي د مور سره تيره کړه، سهار ئي

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هوس و، چې ژر ولاړسي. ځکه غوښتل چې کومه خبره کړي، څو هغه هم تیاری ونیسي.

په دغو وختونو کې لا ټول کلي یو مخ تور (خالې) سوي نه و، څه کورنۍ لا پر خپلو کورونو پاتې وې. تر لنډ ځنډ وروسته، لونگ بیرته د قوماندان ځای ته را ورسیدئ.

لونگ ولیدل چې په دا یوه شپه کې وضعه بدله سوي ده. د قوماندان په کور کې د یوې لوی میلمستیا له پاره تیاری نیول کیدئ. د کور په مخ کې څو سړیو لرګي ماتول، څو تنو نورو په سراج کې د دیګدانو په جوړولو او څو تنه نور د مځکې په اوارولو او سمولو سره بوخت وو.

سره له دې چې نیم کلي تور ولاړ دئ، بیا هم په کلي کې پاته خلک را جمع سوي دي. په همدې وخت کې لونگ را ورسیدئ. قوماندان چې لونگ ولید، هغه ته ئې وویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- لونگه! ته چيري غيب وي؟ د کار پر وخت ورک سي. څه، دلته څه کوي چي ولاړ ئي، کور ته دننه ورسه، د بنځوسره کومک وکړه.

لونگ د وضعي په ليدو په چورتونو کي غرق سو. دى نه پوهيدى چي اصلي کيسه څه ده؟ کله چي کور ته دننه سو، گوري چي په کور کي بنځي پورته او کښته کيږي. بنځو چي لونگ وليدئ اوس نو هر کار په لونگ کوي. هغه هم د بنځو سره په کار لگيا سو. هڅه ئي دا وه چي ځان پوه کړي.

د نورو ورځو او ميلمستيا وخلاف نن خپله مينه کوتره نه سي ليدلاى. کوتره د خپلي خوني نه راوړى؛ ټولو بنځو بڼه کالي اغوستى وو، هري يوې پسولونه په ځانو ځړولي وو، د ټولو لاسونه سره وو، هري بنځي د ناوې په شان ځان جوړ کړئ و. د لونگ دا اوله ورځ وه، چي دا سي ډېري سينگار کړي او جوړي کړي بنځي ويني. اوس خو لونگ چټ ځوان و؛ په هر څه بڼه پوهيدئ، مگر دا چي خپله کوتره نه سي ليدلاى، يا هغه له خوني نه

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

را وځي، نو سخت غمگين و. تر ماښام پوري لونگ د
بنځو سره کار وکړ، مگر کوتره ئې و نه ليدله.

شپه سوه، لونگ راغی، د نورو جنگياليو په مجلس کي
کښيناست، خو فکر ئې ډېر خراب و. لونگ همدلته د
نورو توپکيانو د خولي خبر سو، چي سبا سهار د
قوماندان سرکښ له کوره سړي او ښځي راځي، د
قوماندان د لور کوترې شيرپنې او دستمال وړي.

د دې خبر په اورېدو سره نه يوازي د لونگ پر سر
بلکي په سينه کي اور بل سو، مخکه سره سوه، د ده پر
شپه سوه؛ نه پوهيدئ، څه وکړي.

يوې خوا ته قوماندان ډېر خوښ و، او وېل به ئې چي
د يوه لوړ کور سره ئې د دوستۍ خبره سوې ده. لونگ
له مجلسه ولاړ سو، او ولاړي؛ په خپله چريکي بستره
ننوت، له ځانه سره ئې د غم په دنيا کي دخلاصون لاره
لټوله.

قوماندان راغی، شا و خوا ئې وکتل او په مغرورانه
ډول ئې وويل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- هلکو، پام مو ونیسئ، چې سهارزما د میلنو بڼه
عزت وکړئ، دغه مي مشره لور ده، زوی نه لرم؛ دا
زوم به مي زوی هم سي. په خپله کور ناخبره.
لونگ غمجن پروت دی، هر څه پر خپل زړه تیروي
او لار لتوي.

دکوزدې شپه د کوتري تېښته

دا هغه شپه وه، چې توپکمار د خپلي لور کوتري د ورکړې خوشحالي کوله. خپلو سړو ته ئې د سبا ورځې د میلنو دعزت کولو او کارونو د وېش امرونه کول. ده خپلي خبرې نوې پوره کړي، چې یو پیره دار راغی او هغه ته ئې د اسي ویل:

- قوماندان صاحب، نن بندي ته چاهيڅ پوډی را نه

وره!

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

قوماندان د نورو ټوپکوالو په شان چې د خپلو بادارانو (ISI) څخه ئې زده کړې وه، د هغوی د پلانو او غوښتنو برابر ئې هر مکتب لوستی او هر حکومتي مامور، سرتیري او افسر چې نیوی هغه ئې ژوندی نه پرېښود. دوی به اسیران مسله کول، په دار ځړول، سنگسار کول او په فجیع توګه به ئې وژل. هغه څوک چې د پیسو په مقابل کې به ئې د تبادلې او خوشي کیدو امکان و هغه به ئې په پیسو تبادله کول. او که به ئې پیسې ورنه کړې، هغه ئې وژل.

ټوپکیانو د بندي د ساتلو هیڅ عادت نه لاره مناسب ځایونه او تدبیرونه، نه لرل. اول ځل و چې قوماندان خپل ځس ژوندی بندي ساتلي و، د دې خبر په اورېدو چې کړی ورځ ئې بندي ځس ورې پروت دی، خدای سته، له ځانه سره څه خر سو. ځکه قوماندان او ټول ټوپکوال پوهیدل، چې بندي د ده ځس او د هغې کوتري نیکه دی، چې سبا ئې بل ته دی کوزده کوي. قوماندان پر لونګ یرغ وکئ:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- هلکه لونگه! پورته سه، کور ته ولاړسه، وگوره،
که د خوړو څه وه، بندي ته ئې راوړه.

لونگ چي په يو عالم غمونو او فکرونوکي ډوب
پروت و، تر دغه وخته پدې هم نه پوهيدئ، چي دغه
بندي د قوماندان خُسر او پر ده د مينې کوټري نیکه دئ.
لونگ ځکه په ډېره مينه له ځايه ولاړ سو، او د قوماندان
کور ته ولاړ، چي که وکولای سي، کوټره له نژدې
وگوري او ځان پدې پوه کړي، چي دکوټري اراده څه ده
او څه کوي؟

لونگ چي د قوماندان کور ته ورغی، د قوماندان د
هري بنځي د خوني دروازه ئې جلا جلا ور وټکوله، د
څه خوړو د تيارېدو غوښتنه به ئې ځيني وکړه، خو د ده
بيوزله په خبره هيڅ يوې هم غوړ و نه گراو. ځکه د
قوماندان بنځي پوهيدې، چي بندي خو د کوټري نیکه او د
دوی د بني پلار دئ.

لونگ ته خدای ور کړه، دغه ئې پلمه وگڼله او راغی
د کوټري د خوني دروازی ته. د کوټري د خوني د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دروازی ځنځیر ئې وشرنگاوه، او په کښته اواز ئې ور
برغ کړل، ور ته وې ویل:

- لونگ یم، لونگ!

کوټري چې تیره شپه لونگ نه و لیدلې، ډېره غمجنه او
د ځان سره ئې زیات ژړلې و. ځکه پلار ئې د هغې له
خوښۍ خلاف، اراده درلوده، چې سبا ئې بل چاته
کوزده کړي. هغې د لونگ سره ژبه کړې وه او د لونگ
سره ئې مینه وه. نو له ډېره گرومه او خواشینی څخه ئې
زړه پرسیدلې و؛ نه پوهیدله چې څه وکي.

څه وخت چې ئې د لونگ اواز واورېدئ، لکه د
اسمانه چې یوه غیبی ناره پر وسي، ژر ئې دروازه
خلاصه کړه او لونگ ئې په خپله غیږه کې ټینگ ونيو،
خپري ئې په ولگولې. لونگ ور ته د خپل کار او
فعالیت خبرې لندې وکړې، او د ټیښتي پلان ئې ورسره
شریک کړ. بیا ئې ور ته وویل:

- پلار دي را استولی یم، د هغه بندي د پاره ډوډۍ را
کړه چې ور ئې وړم.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کوټره د دې خبرې په اورېدو شکمنه سوه، ځکه دا نه پوهیدله چې بندي به د دې نیکه وي. باور ئې نه راتلئ، چې د هغې نیکه دي د دې پلار تر دا اوسه ژوندی ساتلی وي. بیا هم هغې ژر، ژر خپل له خونې را ووته، څه د خوړو شیان ئې سره جوړکړل او لونگ ته ئې ورکړل.

کوټري لونگ ته وویل:

- دا معلومه که، چې بندي څوک دی؟ نه چې زما نیکه وي.

کوټري لونگ ته وویل:

- زه پر خپل نیکه زیاته گرانه وم، که هغه و او کولای دي سواى، زما او ستا د مینې او تښتې بیان ورته وکړه، که مو په وسه وه، نیکه به هم د ځان سره وتښتوو، د لاري ملگری به مو وي.

لونگ په یوه کاسه کې خواړه را واخیسته او کوټري ته ئې د تښتې د تیاري نیولو وخت ورکړئ.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ خواړه را وورل؛ پیره دار لونگ ته اجازه ور
کړه، چې په خپله د بندي کوتي ته ډوډۍ ور وړي. لونگ
له بندي څخه وپوښتل، چې څوک يې؟ هغه ور ته وويل،
زه د قوماندان خُسر یم.
لونگ خوشحاله سو، په يوه شيبه کي ئې هغه په خبره
پوه کئ.

مؤظف پیره دار، فکر کاوه چې لونگ خو تر ټولو
پیره دارانو زورور حتا د مقاماتو سړی او د قوماندان د
کور سړی دی، له بندي سره د لونگ تماس ئې يوه
معمولی خبره ولله.

لونگ چې د بندي سره خبره پخه کړه، هغه لوبښی چې
خواړه ئې پکښی را وړي و، هغه ئې د بندي سره
پرېښود. خپله بيا د قوماندان کور ته ولاړ، خپلي میني ته
ئې حال ووايه. کوتري وختي لا خپله غوټه تړلي وه.
کوتره له کوره را ووته، د مؤظف پیره دار سره ئې
په خبرو ځان اخته کړ. په دغه وخت کي چې کوتري د

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پیره دار سره خبرې کولی، لونگ راغی، پیره دار ته ئې وویل:

- هغه د ډوډۍ لوبښی مې د بندي سره هیر سوی دی،
کلی را کړه، چې زه لوبښی را واخلم، تاسې خپلې
خبرې کوئ.

ځوان، مجرد او له هر څه محرومه پیره دار، په خپل
ژوند کې دیوې ځوانې نجلۍ په نرم او پاسته ږغ کې
خبرې نه وي اورېدلي، و نجلۍ ته ئې مخامخ سم
کتلای نه سواى؛ هغې پر خبرو ئې داسې خوند اخیستی،
چې له خوښۍ ئې بدن خوله خوله سوی و. په ځان او دې
جهان نه پوهیدئ. ده خو د عربو او پاکستانی جاسوسانو
څخه د جنت او هورو بیا نونه اورېدلي وه، فکر ئې کاوه
چې دهوري سره مخامخ سوم. د بندي د کوتي کلی ئې
لونگ ته ورکړه.

لونگ لوبښی هلته پرېښود، بندي ئې خوشي کئ. بندي
په بیرې دباندي ووتی. لونگ خالي کوټه قفل کړه، بیرته
راغی، کلي ئې پیره دار ته ورکړه. کوټره او لونگ

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دواړه هم راووتل وه. لونگ، کوتره او د کوترې نیکه درې سره یو ځای سول.

اوس نو کوتره په داسې شپه د کوره د لونگ سره تېښتې چې سبائې د ورکړې ورځ وه. هلته په بل کلي کې د لونگ مور خوهم سبا شپې ته چې د جمعې وه د لونگ او کوترې راتلو ته انتظار کاوه. دا څه خبره وه چې حالات بل شان سوي وه.

د لونگ مور به لا سبا خپله تیاري نیول، چې دا دی یوه شپه مخکې لونگ، کوتره او د کوترې نیکه ورته راورسیدل.

د لونگ مور لکه څنګ چې لونگ ته به ئې ویل: "زویه! زه له دې وروسته، ښځه نه یم؛ بلکې د نرمیره په شان به ستا تر شا ولاړه یم"، په رښتیا چې هغه په دغه شپه د دوی د راتګ تود هرکلی وکړ. وروسته ئې خپل د خواری څه چې لرل، ټول ځای پر ځای پرېښول؛ په تیاره کې څلور سره د لونگ د مور له خوني هم ووتل.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د هغوی پرېکړه داسې وه، چې داسې ځای ته به ځانونه ورسوي، چې د قوماندان له ظلمه څخه ئې ژوند مصئون سي. دوی د حکومت تر کنترول لاندې لوی ښار وړ او مناسب ځای بلې. هغوی څلور واړو د شپې په تیاره کي خپل مزل کاوه او تر لوی ښاره ئې ځانونه رسول. هر یو پر لاره د ځان سره فکر کاوه، چې چیري څو؟

نیکه فکر کوي، څنگه به خپله نوره کورنۍ پیدا کوم؟ که د قوماندان سړو پیدا او ونيولو، څه به را سره وکي؟ د لونگ څخه هم خوشحالي هیږه وه. خو د هغه مور به ټولو ته ډاډگیرنه ورکوله چې خدای مهربانه دئ، هرڅه به الله تعالی سم کړي.

کوټري د لونگ سره د مینې په خاطر کور پرېښود. لونگ د کوټري سره د مینې لرلو له امله د یوه زورور قوماندان بدې او دښمني پر سر واخیستل. د لونگ مور د خپل زوی د هیلو د پوره کولو له پاره ډول ډول خوارۍ پر ځان منلې دي. کوټره د لونگ په تشوېش پوهیدله، د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

خپل لونگ پر اوږه ئې لاس ورکښینود او داسې ئې ورته وویل:

- زما لونگه! فکر مه کوه، یو ځای به ژوند کوو، که ژوند نه و، دواړه به یو ځای مرو.
لونگ جواب ورکړی:

- تا چي لاس کښینود پر ما زه نو ولي سر کښینېدمه پر تا دوی د کلي څخه د لوی ښار پر خوا نژدې اووه ساعته په تیاره کي منزل کړی و، چي ورباندي سهار سو. سخت سترې وو، ښار هم نور لیري نه وو. دا دې تر لمرختومخکي یوه د خاورو ډکه لاری (ټرک) ورته ودرېدل. دوی هم ور پورته سول.

پر هغه لنده خاوره کښینستل. لمر څرک موټر حکومتې تلاشې ته تم سو. تلاشي والو لونگ له موټر څخه کښته کئ. لونگ د جلب او احضار د گروپ په لاس کښیووت.

*** **

سهار د قوماندان په کور کي

سهار وختي د ټوپکوال قوماندان په کور کي ټول نر او
ښځي بيا په خپلو کارونو بوخت سوه. دلونگ پوښتنه هره
ښځه کوي چي د هغوی سره پکارو کي مرسته
وکړي، لونگ نه پيدا کيدئ. د کوتري د خوني دروازه
ټينگه تړلی وه. ټولو ښځو فکر کاوه، چي کوتره
شرميري، ځکه نو د خوني څخه د باندې نه را وځي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ځانېست سو، ښځو په خپلو منځو کې یوې بلې ته سره وویل:

- کوتره که بیده وي، باید چې اوس ئې را وېښه کړو. که شرمیري هم ئې له خونې را وباسئ، چې څه ئې جوړه کړو، اوس به مرکه والي ښځې را ورسیري، دا به لا بیده وي.

یوه میره ئې ورغله، د کوترې د خونې دروازه ئې ور وډوله. بیا هغې هغه بلې ښې ته ور ږغ کړل، چې راسه، ته دروازه ور وټکوه، گونډې ستا په ږغ به دروازه خلاصه کړي. هغې هم خپله وسه وکړه او نارې ئې کړې:

- کوترې، کوترې!

خو کوترې ځواب ور نه کړ. نو هغه دریمې میرې ئې وویل، چې لونگ ته ور ږغ کړئ، چې هغه د کوترې پلار خبر کړي، هغه به راسې، زموږ په خوله دا نجلۍ له خونې د ادې نه را وځي. دوی په لونگ پسې هم ډېر احوالونه وکړل، لونگ هم پیدا نه سو.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په دې وخت کې ږغ وسو، چې هغه دى د کلي سر ته
مرکه وال را ورسيدل. د کوتري يوي ميرې جرات وکړ،
له خپله کوره را ووتله او قوماندان ته ئې د يوه توپکۍ پر
لاس احوال ورکړ، چې قوماندان ته ووائې يو ځل کور ته
راسه. قوماندان چې خبر سو، بنځه ئې را وتلې، نو په
زړه کې بنځي ته وخبميدى، دغسي قهرجن او چوپه
خوله کور ته راغى،

بنځو ئې ورته وويل:

- سړيه! له يوې خوا، مرکه والي بنځي هغه دي را
رسيري، له بلې خوا دي دا لورکوټره له خوني نه را
وځي.

قوماندان په ډېر قهر ورغلى او د کوتري د خوني
دروازه ئې په لغته ووهله، دروازه پاشنه سوه، مگر، له
هغه لوري ئې کوم غبرگون ونه ليد. قوماندان څه
بنکنځل منځل وکړل او خپلو بنځو ته وويل:

- ورسى، اوس ئې نو په زوره را وباسى.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ښځې چې خوني ته ورننوتې، خونه ئې هر څه وپلټله، په خونه کې کوتره نه وه.

ښځو بیا قوماندان ته احوال ورکړ، چې کور ته راسه. قوماندان بیا خښمیدلی کور ته راغی. ښځو خبر کړ چې کوتره خو په خونه کې نسته. قوماندان فکر کاوه، په کور کې به چیرې بل ځای پته وي. هغه بیا وویل:

- وگورئ، هر چیرې چې وي، پیدا ئې کړئ. ښځو کور او باغچه ټوله وپلټل؛ د دوی ټولې هڅې بې نتیجې شوې. خبره لڅه سوه، چې کوتره نه سته. د قوماندان لونگ په کار سو. هغه وپوښتل، دا لونگ چیرې دی؟

په لونگ پسې چې ئې سړي واستول. لږ شیبه وروسته، دا خبر هم ورته راغی، چې لونگ هم نه سته. قوماندان امر وکړ، ولاړ سئ، د لونگ کور ته، هغه را ولی، هلته ئې بندي کړئ، دی ولي بې له خبرتیا په داسې مهمه ورځ چې د کار ورځ ده، کور ته تللی دی.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په دغه وخت کې مرکه وال نر او ښځې د نجلۍ د ور کولو او دستمال وړلو په نیت را ورسیدل. ښځې ئې کور ته ننوتې او نارینه په سراچه کې ځای پر ځای سول. چای تیاري وې خلک کار کوي. د ورجو او غوښو تر دیگو لاندې اورونه بل دي او دیگونه په مستې کې اېشي. میلمانه د قوماندان سره ناست وو، خو قوماندان سخت نا ارامه معلومیدئ. هر څوک له ورايه په پوهیدئ، چې کومه خبره سته.

قوماندان ته پرله پسې څوک راځي اوځي ده ته په غوږ کې یوه خبره کوي. د هر استازي تر خبرې وروسته، د قوماندان وضعه نوره هم خرابیدله.

دا خبر هم ورته راغئ، چې بندي هم د شپې تېښتیدلې دئ. قوماندان اوس پدې خبره یقیني سو، چې فساد ئې په لور کې دئ او هغه هم تېښتیدلې ده. لږ وروسته، دا خبر هم ورته را وړل سو، چې لونگ هم نه سته؛ حتا د لونگ مور هم له خپله کوره کډه سوې ده او څوک نه پوهیږي، چې چیرې به تللي وي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د قوماندان وضعه تر پخوا هم نوره خرابه سوه. مرکه وال چي هر څه ورته وائي، دی په مجلس نه سي ور گډېدلای؛ قو ماندان لکه د ډېرو اوبو ژرنده چي اوبو پر سر اخیستي وي، دی هم خپلو چورتونو او غمونو داسي پر سر اخیستی و.

د غرمي د ډوډۍ وخت را ورسیدئ. په همدې وخت کي څوک راغئ، له قوماندانه ئې وپوښتل، چي ډوډۍ وکارو؟ قوماندان د تائید په توگه خپل سر وښور او. کله چي د لاس پرېمینځلو گډوې او دوشۍ گانۍ راوړل سوې، مرکه والو د لاسونو له مینځلو څخه ډډه وکړه.

هغو غوښتنه وکړه، چي قوماندان صاحب اول زموږ کار راخلاص کړه، چي زړه مو بیغمه سي، بیا به د خیره سره لاسونه ومینځو او ډوډۍ به په خوند وخورو.

قوماندان غوښتل ځان تیر کړي. هغه نه پوهیدئ څه وکړي. ځکه ده ته غم ور پېښ دئ. په کورنۍ او دوستانو کي خو هغه داسي څوک نه و پرې اېښي، چي دی ور سره مشوره وکړي. مهمه او خطر ناکه خبره ئې لا دا

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

وه چې مرکه وال هم تر ده کمزوری نه وو، چې دی ئې
د نورو په شان په خپلو توپکوالو وبیروي.

قوماندان د پان او پیرانګ ترمنځ ولاړ و، هرڅه ئې
هیر سول. د مرکه والو مشر وویل:

- تر څو زموږ شیرېنی او دستمال را نه کړې،
موږ ډوډۍ نه خورو.

قوماندان د مرکه والو مشر سپین ږبرئ له مجلسه را
ولاړ کئ. کله چې ئې د ناستو خلکو څخه جلا کئ، بیا ئې
ورته وویل، چې د شیرېنی ورکولو ته اوس چمتو نه دئ،
بیا به وروسته گورو.

مگرد مرکه والو مشر د قوماندان خبره و نه منله او
فکر ئې وکئ، چې امکان لري. قوماندان به د ډېرو پیسو
غوښتونکی وي. نو ئې ورته وویل:

- گوره، دوستي د سلو کلونو لاره ده، ما ترکور، کلي
قوم او سیالانوپوري مه شرموه، کنجوسه! هر څه چې
غواړې، ووايه.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

قوماندان د عادت خلاف، چې هيڅ وخت ئې داسې نه
کول، مرکه وال ته وويل:
- يوه شيبه صبر وکړه.
قوماندان خپل کور ته راغی، خپلو درو سره بنځو ته
ئې وويل:
- اوس څه وکړم؟
بنځو ئې ورته وويل:
- دلته په کور کې هم راغلي بنځي غوښتنه کوي چې
يو ځل نجلۍ وگوري.
قوماندان خپلو بنځو ته وويل:
- شيرېنۍ به ورکړو. اول خو به کوتره پيدا کړو، او
که هغه پيدا نه سوه، نو بيا به زرکه ورته ور واده کړو.
د دې خبرې په اورېدو ئې گراني بنځي دونه بد
يووړل، چې مه ئې کوه خبرې. لومړۍ ئې په قهر ميره
ته مخ راواړاوه، او بيا ئې ورته وويل:
- ماينه (دکوټري مور) دې خورا ښه پيدا کړه، چې
پاته د هغې لور سوه. پام چې دا کار و نه کړې؛ او

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

گوره! زه خپله لور (زرکه) د کونړي په عوض کې چا ته نه ورکوم.

قوماندان بې نتيځې بېرته میلنو ته راغی مرکه والو له ډوډۍ خوړلو ډډه وکړه او ولاړ سول. د خلکو سپکاوی خو وسو، اوس نو د هغو غبرگون ته قوماندان ځان چمتو کاوه. د مایني ورکه، د لور ورکه، د خسر تیښته د ده له چنگاله، دلته د خلکو سپکاوی اوس نو قوماندان د ځان د ساتلو په ویر اخته سو.

لونگ سرتیری سو

هلته چې د حکومتی تلاشۍ پر پوسته باندي لونگ د جلب او احضار سړو له موټر کښته کړ، نو د لونگ مور، کونړه او د هغې نیکه هم له موټره ورسره کښته سول. دوی هم درې سره هلته د تلاشۍ د پوستي څنگ ته په

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

انتظار کښیستل. د کونړي او د لونگ د مور تر سترگو
اوبښکي بهیدي. گوري چي څه به پيښ سي. نژدې غرمي
ته د جلب او احضار سرو لونگ او دوه درې نور هلکان
کوم چي عمرونه ئې و جلب ته برابر وو، د موټرونو را
کښته کړي وو، ټول ئې يوځای ښار ته وړل.

څه وخت چي عسکري موټر د ښار پرخوا حرکت
کاوه، نو د لونگ مور، کونړه او د کونړي نيکه هم دغه
موټر ته ورپورته سول. که څه چي سرتيرو ئې مخالفت
کاوه، خو د دوی زاری او د لونگ د مور ژړا وه، چي د
لوی افسر پر زړه خدای د رحم اوبه تيري کړي، اجازه
ئې ورکړل چي دوی موټر ته پورته سي. مشر افسر
سرتيرو ته وويل:

- ښځي ورسره دي، تر ښاره به ئې په موټر کي
ورسوو.

لوی عسکري موټر ښار ته د رسيدو سره سم د جلب
او احضار د کميساری مخ ته ودرېدی. لونگ او نور
هلکان ئې د موټره کښته او د کميساری افسرانو ته ئې

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

وسپارل. د کمیساری سرو د خپلو اصولو برابر لونگ او نورو جلبیانو ته فورمې واچولې. یوه افسر د لونگ څخه د تذکرې غوښتنه وکړه. لونگ تذکره نه لرله. د لونگ مور چې د لیرې خپل لونگ ته کتل او دعاګانې ئې کولې، ژر افسر ته ورنژدې سوه. افسر ته ئې و ژړل، چې وروره، دغه یو زوی لرم، کونډه یم، رحم راباندي وکړئ، دا زوی مې را خوشي کړئ. د دې زاریو ګټه نه کوله.

نو د لونگ مور و افسر ته وویل:

- وروره! زوی خو مې تذکره نه لري. اما دغه د پلار تذکره ئې را سره ده، واخه. یوه سرتیري د لونگ د مور څخه تذکره واخیستل؛ د مکلفیت افسر لعل محمد خان ته ئې ورکړه.

د مکلفیت افسر یو پخوانی ښوونکی لعل محمد خان و، چې ټولو لعل باله. هغه د لونگ د پلار تذکره واخیستله. کله چې ئې افسر تذکره پرانستل، په تذکره کې ئې د اکبر خان پر عکس باندي سترګې و لګیدې. لعل د اکبر د

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

عکس په لیدو سخت غمگین سو، او بې اختیاره ئې تر سترگو اوښکې راغلې .

ټولو ناستو افسرانو ولیدل، چې د تقوا لرونکې لعل محمد خان سترگی له اوښکو ډکې سوي. دا پدې چې د لونگ د پلار د تذکرې په لیدلو سره لعل محمد خان ته د اکبر او نیک محمد معلم د بې گناه وژلو کیسه ور په یاد سول. دا غمجنه کیسه په کلي کې هر چا اورېدلې وه. اما افسر لعل محمد خو اکبر او معلم نیک محمد دواړه له نژدې هم پیژندل.

افسر لعل محمد خپل قلم پر میز کېښود او کار ئې بس کړ. یوه اوږده د خفګانه ډکه سا ئې و اېستل، بیاني نورو افسرانو ته وویل:

- دغه هلک به سبا څیره کړو.

افسر لعل محمد دخپله ځایه را ولاړ سو راغی او د لونگ د مور په خوا کې پر محکه کښیناست او د لونگ مور ته ئې ویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- خوري! ما وبخښه، ما تاسې و نه پيژندلاست، د اکبر کاکو د عکس په ليدو اوس پوهه سوم چې ته خو زموږ د کلي د اکبر کاکو ماینه ئې.

د لونگ مور حیرانه پاته سول، چې په ښار کې دا لوی افسر ما څه پيژنی؟ او بیا د لوی افسر تر سترگو اوښکې را بهیري. باور ئې راغی چې حتمي دې مې پيژني، نو اړتیا نسته چې ځان پټ کړم. افسر لعل محمد ته ئې وویل:

- هو، وروره؛ زه د شهید اکبر ښځه یم.

افسر لعل محمد د لونگ مور ته وویل:

- خوري، پر خدای گرانه ئې، چې زه نن دلته یم، که نه اوس به خدای خبر لونگ په کوم لیري ولایت کې سرتیری وای.

لعل محمد چې پخوا یوازي په لعل معلم مشهور و، اوس لوی افسر دی. هغه د لونگ مور او نیکه ته ځان ور وپیژندی. وئې ویل:

- زه ستاسې د کلي معلم لعل یم.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هغه دوی ته بلنه ورکړل، چې راضي، زما سره کور ته ولاړ سي.

د لونگ مور د معلم لعل نوم د خپله وروره معلم نیک محمد څخه ډېر اورېدلی و، چې ښه سپری دی. هغې د معلم لعل وړاندېز ومانه. لعل هم دوی ټول خپل کور ته بوتلل.

تر ډوډۍ او چایو ورکولو وروسته ئې لومړی د لونگ مور ته خپله خواخوږی او ډاډ گیرنه څرگنده کړه او وروسته ئې د لونگ د مور څخه پوښتنه وکړه:

- خوري! پدې خبره مي پوه کړه، تاسي څنگه او د څه دپاره ښار ته راغلاست؟

د لونگ مور معلم صاحب لعل ته وویل:

- وروره، ستا څخه به ئې څه پټوم. ښار ته مور یوه مجبوریت راوستو. که څه چې هلته په کلیو کې ملا صاحبانو مور ته ویل، ښار ته سره کفار راغلي دي. د ښار خلک هم ورسره کافر سوی دي. د مسجدو څخه ئې

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سينماگانې جوړې کړې دي، اذان نسته او نور داسې
څه....

هغې زياته کړه:

- اه وروره! اوس نو ته راته ووايه، چې د دې سرو
کفارو په څنگ کې به ايا موږ ژوند وکولای سو؟ که
رښتيا داسې وي، لکه هغوی چې هلته موږ ته ويل، نو
اوس لا سړي وخت دی، وروره؛ موږ به پر بله ولاړ
سو، چې خدای مه کړه، دلته مي دا لونگ زوی څوک را
کافر نه کړي.

معلم لعل د لونگ مور ته په خندا وويل:

- خوري، موږ ته وگوره چې کافران سوي يو که نه؟
د لونگ مور وويل:

- نه وروره، خدای دي خوله نه را کوي، په تاسې
کې خو والله که هيڅ بدلون راغلی وي.
معلم لعل د لونگ مور ته وويل:

- خوري! هغه چې کافر وو، هغه هلته هم کافر وو، او
دلته هم کافر دي. هر هر چيري چې ولاړ سي کافر دي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

خوري، هر څوک يو مجبوريت لري. موږ دا سره او سپين مخي کافران نه دي را بللي، او نه مو راوستلي دي. دوی په خپله راغلي او په خپله به ځي.

- خوري! څه وکړو، چيري ولاړ سو؟ تا خو په کلي او پاکستان کي هر څه د سر په سترگو وليدل، ايا اکبر کاکو کافر و، که ستا ورور معلم نیک محمد کافر و؟ د کوتري نیکه چي تازه ئي د مازېگر او مابنام لمونځونه د کور دباندې په مسجد کي کړي وو، ملا، مسجد او په جمعه د زيات شمير خلکو لمونځ ئي ليدلي و، خبره ونيول؛ د لونگ مور ته ئي وويل:

- خوري! ټولي خبري درواغ دي، زه دا اوس د ماجت (مسجد) څخه راغلم.

دوی دغه خبري کولي چي د ماخستن اذان ئي واورېدی.

د کوتري نیکه زياته کړه:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- ما خو دغسې ډېر خلک یو ځای په ملا پسې ولاړ بل
ځای نه وو لیدلی. د اودس تازه کولو سم ځای او هر څه
برابر؛ ټولو خلکو خپل لمونځونه وکړل.
د لونگ مور وویل:

- وروره، د خپل ورور او میره په باب څه ووايم.
ورور خو مې څه کوي، چي خپله ملا و، د اکبره سره مې
زیات تر پنځه ویشټو کلونو گډ ژوند تیر کړ. قسم په خدای
که هغه یوه ورځ هم لمونځ قضا کړی وي او یا ئې د بل
حق خوړلی وي.

- ښه، نوخوري؛ چي خبره داسې ده، اوس نو ته خپله
راته ووايه، د هغو په نوم مجاهدو او د هغوی د
قوماندانانو کړنې اسلامي وي؟ هيڅکله نه. اوس د
پاکستان نوکران موږ ته اسلام رابښي. زموږ افغانان پاک
او سپڅلي خلک دي. د پاکستان او نورو پرديو هیوادونو
په اصلي مقصد نه پوهیږي.

د لونگ مور په جرات سره ورته وویل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- وروره! قسم په خدای ج درته یادوم، درواغ هم نه وایم، د درواغجن دي مخ تور سي. د هغو توپکیانو یو کار هم مسلمانانو ته نه پاته کیدی. داسي عملونه ئې کول، چي ته باور وکړه، په ویلو او یادولو ئې زه چي یوه افغانه ښځه یم، و لچي (والله چي) شرمیرم.

معلم لعل محمد چي اوس په ښار کي لوی پوځي افسر و، داسي وویل:

- ښه خوري، اوس به نوزه درته ووايم: که چيري تاسي غواړئ په دې ښار کي ژوند وکړئ، نو په ښار کي هغه ځوانان چي عمرونه ئې عسکری ته برابر وي، هغه باید په جبري توګه دوه کاله د مکلفیت عسکری او بیا د احتیاط دوره عسکري خدمت وکړي. او که نه په ښار کي پر دغه سڼ برابر هلکان نه خواري کولای سي او نه هم ګرځېدلای سي.

که ستا خوښه وي، اوس لا زه کولای سم، لونګ د ځان سره سرتیرئ کړم، د شپي به پر کور وي، یو څه تنخوا به هم لري.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د دې خبرې په اورېدو چې لونگ به "د شپې پر کور وي او معاش به هم لري"، د لونگ مور څه چې کوتره هم زیاته خوشحاله سوه. په تنخوا خو د لونگ مور پوهیدله، چې اکبر به کور ته راوړله. لعل معلم صاحب دوی ته دا هم وویل:

- که د خدای رضا وه، تا ته به هم ستا د میره او ورور د شهادت وثیقي در جوړي کړم، د دوی دواړو تنخواوي به هم درکول کيږي، کوپون به لري. او ارام به دلي (دلته) خپل ژوند کوي.

تر ډېرو خبرو او دلایلو ویلو وروسته، د لونگ مور ومعلم لعل ته وویل:

- ستا خوښه ده، ته مې په دین او دنیا ورورئې، ته په پوهیږې، په څه کي چې زموږ خیر گڼې، هغه به کوو. بله ورځ لونگ د معلم لعل په مرسته سرتیرئ سو. د لونگ په عسکري کي لږ وخت تیر نه و، چې معلم صاحب لعل نوره مرسته ور سره وکړه. د لونگ د پلار اکبر او ماما ملا نیک محمد د شهادت وثیقي ئې ورته

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

جوړي کړې. د لونگ مور اوس د هغو د شهادت حقوق په لاس راوړل. او پدې کار سره ئې په ژوند کي پوره بدلون راغلی. هغو د ځان له پاره جلا کور په کرایه ونيو او د معلم لعل د کوره ووتل.

څه وخت وروسته چي د لونگ د مور زړه د میره او ورور د شهادت د حقوقو په لاس راوړلو، د هغوی د کوپونونو د اجرا او د لونگ د عسکری د تنخوا د را چالانه کولو د خوا څخه را بي غمه سوه، نو ئې یوه شپه په سره سینه سره د کوټري نیکه ته دا خبره وریاده کړل:

- کاکا جان! که ستا خوښه وي، ستا لمسی (کوټره بي بي) به زما زوی لونگ جان ته نور په نکاح کړو؟
د کوټري نیکه بي له ځنډه پر را غبرگه کړل:
- ښه خبره ده، کوټره څه وائي؟ رښتیا د لونگ غوندي ځوان بیا چا ته رسیږي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د لونگ مور، د کوتري نیکه، معلم صاحب لعل او د هغه کورنۍ د مسجد ملا راوستی. د لونگ او کوتري د نکاح او د واده مراسم ئې په لنډ ډول پر ځای کړل. د کوتري او لونگ تر واده وروسته نو د کوتري نیکه هڅې پیل کړې، چې د خپلې بڼې او اولادو پټه پدې لوی ښار کې معلومه کړي. د کوتري نیکه خو څو ځله پخوا هم دې ښار ته راغلی و، نو ځکه دی په ښار کې لږ بلد و.

د کوتري د مور د ورکې خو زیات کلونه تیر سوي و. دوی فکر نه کوي چې هغه دي ژوندی وي. له بلې خوا، نه پوهیدل چې هغې به پر کومه خوا مخه کړې وي. شاید بل میره ئې کړی وي، او نور... نور فکرونه ئې په سر کې ګرځیدل.

نور لونگ یو کلیوال هلک نه دی. هغه په ښار کې ژوند کول زده کړل. هغه اوس یو سرتیری دی، په عسکري قشله کې و اوسیدی. د لیک او لوست د زده کړې په کورسونو کې درس هم وائی. مور او بڼې ته

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ئې هم کور ته د لیک او لوست د زده کړو ښوونکی ورځي او هغو ته هم لیک او لوست ور زده کوي.

بل اړخ ته، د درو تنو معاشونه ئې هم کور ته راځي او درې کوپونونه هم لري. د کوټري نیکه سپین ږېري دي. مسجد ته ځي او کور ته راځي. هغه ضمناً د خپلي ښځې او اولادونو د پیدا کیدو پوښتنې او هڅه هم کوي.

د لونگ د مور ژوند د اقتصاد له پلوه اوس ښه و. شپږ میاشتي وروسته لونگ د زده کړو له کورسونو څخه په ښه نومره بريالی سو. د هغه خو لیکل او لوستل له پخوا څخه هم زده و. نو معلم صاحب لعل ورسره بیا هم مرسته وکړه، لونگ ئې له سرتیرۍ څخه د برېښمن رتبې ته ور پورته او افسر کړ.

لونگ ته خدای ښه ځواني، قد، اندام او استعداد ورکړی و. هر څه ئې ژر زده کول. د خپل کار، فعالیت، او جنګي مهارتونو له کبله ئې د څو لنډو کلونو په بهیر کې فوق العاده ترفیع ګانې وکړې، لوی افسر سو او د یوې عسکرۍ لوا تر قوماندانۍ پورې ئې ځان ورساوه.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ اوس د ښار د خلگو او حکومتي چارواکو خولو ته ولوېدئ. په هر ځای او هر مجلس کې د قوماندان لونگ نوم د نمونې په ډول یادېدئ. هغه په صداقت، جرات، میرانه، ښایست، او زړور قوماندان سره مشهور سو.

د کوتري مور او د ټوپکوال قوماندان ښځه چې ډېر کلونه پخوا کله چې د هغې میره غوښتل، هغه بیګناه ووژني، خو هغه په توره شپه کې له کوره وتښتیده، هغه هم دغه ښار ته راغله او د ښار په لوی روغتون کې ئې د اجیرې په توګه ځان ته کار پیدا کړ، د خپل میره څخه چې ئې کم کوچنی لاره، هغه کوچنی (سمندر) نو اوس ځوان سوی و.

په روغتون کې د کوتري مور د سمندر د مور په نوم بلل کیده. سمندر په ښوونځی کې و. څه وخت چې د کوتري مور د خپل کار پر وخت په روغتون کې د ناروغو او زخمی سرتیرو له خولې څخه د قوماندان لونگ د ځوانۍ او غیرت خبرې اوریدلې، نو په فکر کې

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

به ئې ورگرځيدل، چي دا لونگ به څوک وي؟ ځکه بڼه
رنگ او بڼه اخلاقي هلک خو هغه زموږ د مزدورۍ خاله
زوی لونگ و. بيا به ئې د ځانه سره ويل: نه، هغه به نه
وي. هغه گوره، دا ځای او دونه لوړ منصب؟؟؟

*** ** *

شپې ورځې تيرېدلې. يوه ورځ ئې په روغتون کي له
ډاکټرانو څخه واورېدل، چي نن قوماندان لونگ د خپلو
ناروغو سرتيرو ليدو ته روغتون ته راځي. د کوټري
مور او نور کارکونکي وگمارل سول، چي ژر ژر
صفایي وکړي. د کوټري مور خپل کار پای ته ورساوه.
غرمي ته نژدې دا دئ هغه بڼایسته جگ ځوان افسر په
پوځي درېشي کي روغتون ته راغی.

د کوټري مور چي په واقعيت کي د قوماندان لونگ
سکه خوابښي هم وه، په غور غور لونگ ته وکتل، کټ مټ
هغه د دوی د مزدوري د خاله زوی ته ورته و. زړه ئې

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

څو ځله راغونډ کړ، چې خبرې ورسره وکړي، خو جرات ئې ونه کړ. د ځانه سره ئې بيا وويل:

- نه چې کوم بل څوک وي، او که هغه وي چې زما له خوا د هغه پيژندگلوي پر ځان بده ونه گڼي.

بله ورځ ئې له ناروغو او زخمي سرتيرو څخه د قوماندان لونگ د کلي او کور پوښتني پيل کړې. د هر ناروغ او زخمي څخه ئې په داسي حال کي پوښتني کولې، چې بيرېله هم، که يو ځل چا وويل چې د څه له پاره پوښتنه کوي؟

نو هغې په ډېر احتياط سره پوښتنه کوله:

- دا ستاسي قوماندان لونگ ډېر ښه سړی دی، دی څوک او د کوم ځای دی؟

لکه څنگه چې دې خپل ځان وځلگو ته سم نه سواي ورپيژندلای، لونگ بيا تر دې هم په ژوند کي زياتي ستونزې درلودلې. د هغه خپل سرتيري هم د ده په اصل او نسب نه وه خبر.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د کوتري مور چې د شپې خپل کور ته ولاړه، له
ډېرې خوشحالي ئې خپلې مور، خور او ورور ته چې
هغو ئې پخوا لا په روغتون کې د کار کولو پر وخت پيدا
کړی وو، او اوس يو ځای سره اوسيدل، فکر ئې نه و،
چې د خپل زوی ومخته ئې دا سي يوه خبره ياده کړه:

- مورجانې! خدای مې دې غاړې نه بندوي، والله دغه
د لوا قوماندان لونگ چې هر ځای ئې خلک خبري کوي،
نن په روغتون کې ما ډېر د نژدې وليدی؛ کټ مټ هغه
زموږ د مزدوري خاله زوی و.

د کوتري مور پدې خبرې يادولو سره ځان ته بله
ستونزه را وزېږوله. هغې چې ټول وختونه له خپل زوی
څخه دا خبره پټه ساتله، نه ئې غوښتل، چې زوی ئې
خبرسي چې دوی څوک دي. مگر اوس ئې خبره تر
خوله ووتله. سمندر زوی ئې اوس زلمی دی، لا هم نه
پوهيږي، چې دی پلار لري او پلار ئې ژوندی او يو
ټوپکوال قوماندان دی.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مور خپل زوی له واقعیته نه و خبر کړی. سمندر چې د مور له خولي څخه دا خبره واورېدل، چې د دوی د مزدوري زوی؛ په فکر کې ډوب سو. هغه خپله مور ټینگه ونيوله:

- مور! ستاسې د مزدوري زوی؟ یعنې تاسې مزدوران لرل؟ ما ته خو دي دا خبره تر اوسه نه وه کړې. اوس رښتیا را ته ووايه، ته د چا لور او زما پلار څوک دی؟ چیرې دی؟ څه سول؟ مړه دی او که ژوندی؟ د سمندر مور حیرانه پاته سوه او پر خپله خبره پښیمانه وه. هغه راز چې دې څه کم شل کاله پټ ساتلي و، اوس مجبوره سوه، چې وئې وایې. مگر، د خپلې خبرې د اثبات له پاره چې د دې زوی سمندر د ټوپکوال قوماندان زوی دی، دا خواره په لاس کې کم سند نه لري. او که ئې زوی قوماندان ته ور هم سي، هغه ئې کله مني، چې دا دده زوی دی.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د دې پېښې يوازني شاهدان خو يو خداى او بله د كلي
د لونگ مور وه، چې دلته نسته او بس. نونه ئې سواى
كولاى، زوى ته قناعت وركړي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سمندر سرتیری سو

هغه وخت د زوی او مور تر منځ خبره خرابه او پیچلې سوه، چې زوی د خپلې مور څخه وغوښتل، ده ته ووائې، د ده پلار څوک و؟ د سمندر مور یوازي د سمندر د پلار نوم یادوي، خو دا خبره نه سي کولای، چې میره ئې مړ، ژوندی، د کوم کلي او اوس چیرې دی. ځکه که د میره یا سمندر د پلار سم معلومات زوی ته ورکړي، بیا نو باید دا خبره هم وکړي، چې دا ولي او په څه سبب د میره د کوره راوتلې وه؟

که د سمندر مور وسمندر ته د ده د پلار د کوره څخه د خپلې تیښتي بیان هم وکړي، د خپلې خبرې د درستوالي او سموالي هیڅ سند او شاهد نه لري. خو دا ثابتې کړي، چې سمندر زوی ئې د خپل میره څخه دی. میره ئې ژوندی او توپکوال دی او دا د هغه د ظلمه را تښتیدلې وه.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سمندر هم اوس ځوان دی، ملامت نه دی، باید پوه سي، چي دی څوک دی؟ مور ئې نه سي کولای، خپل زوی ته قناعت ورکړي او که د سمندر مور دا خبره وسمندر ته وکړي، چي ته د ټوپکوال قوماندان زوی ئې، څنگه به سمندر دا ومني چي دی دهغه زوی دی. په نتیجه کي خبره د زوی او مور تر منځ په بي باوري او بد نيتۍ واوښتله. سمندر له کوره ووتی او له موره مرور ولاړی.

په ټول هیواد کي وضعه او شرایط دښمنانو داسي را جوړکړي وو، چي ځوانان او زاړه هر یو چي به له کوره وتی، د ژوند کولو بله لاره نه وه، بي له دې چي سیده به ځي د دولت د پلویانو او یا د هغه د مخالفو په جال کي به بندیري.

هر د کوره وتلی او خفه ځوان به سرتیرۍ کیدئ یا به ټوپکوال کیدئ. ډوډۍ د ټوپک دخولي سره تړل سوې وه. د سمندر د مور وکور ته په نژدې سیمه کي د قوماندان لونگ لوا پرته وه. په دغه ولایت کي هم د نورو ولایاتو

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

په شان هر د مور او پلاره مرور او خواری نه لرونکی
ځوان به د قوماندان لونگ تر پوځي قرارگاه ځان ور
رساوه او هلته په خپله خوښه سرتیری کیدی.

سمندر ته هم یوازي دغه لاره معلومه وه؛ کله چي د
موره مرور سو، نو سیده هلته ورغلی. په خپله خوښه ئي
ځان عسکر کئ. کله چي د لوا قوماندان مخ ته د نوو
څیره سوو سرتیرو د نومونو، شهرت او څیره خطونه
کښیښودل سوه، هغه د څیره خطونو په لړ کي د نوي په
خپله خوښه راغلي ښایسته کشر ځوان عکس سمندر تر
سترگو سو.

قوماندان نوی داوطلب سرتیری ځان ته ور وغوښته،
څه معلومات او پوښتنې ئي ځیني وکړي. تر خبرو اترو
وروسته ئي نوی سرتیری (سمندر) ته چي لا اومه خوله
هلک او په رنگ ښایسته و، د هغه دعزت د خوندیتوب له
پاره د قطعي قوماندان ته امر وکړ، چي دغه ځوان
(سمندر) د محاربوي قطعاتو څخه را وگرځوي او دلته
ئې د لوا په قرارگاه کي وساتي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د سمندر چې د درس ویلوسره مینه نه وه پرې سوي،
د لوا د قوماندان لونگ نوره هم ورسره مینه پیدا سوه. د
سمندر په لیدو به د لوا قوماندان لونگ ته خپل د ژوند
داستان ور یاد سو. نو ئې د سمندر سره مرسته کول، چې
د سرتیرۍ د وظیفې په څنگ کې خپلو زده کړو ته ادامه
ورکړای سي .

ځکه سرتیرۍ سمندر د لوا قوماندان لونگ ته ویلي و،
چې دی پلار نه لري، د یوې کونډې بڼځي زوی دی. د
یتیمولۍ او بې پلارولۍ په اور د لوا قوماندان لونگ تر
سمندر مخکې سوځول سوی و.

د سمندر په وړاندې د لوا د قوماندان د پیرزوينی او
بڼه نظر لرلو له امله، په قطعه کې څوک د سرتیري
سمندر سره ډېر سر نه گرځوي. هغه د شپې کور ته نه
تلئ؛ ځکه د مور سره مرور و. د لوا قوماندان وخت نا
وخته چې په خپل کور کې کوم کار درلود، د هغه کار د
سر ته رسولو له پاره ئې سرتیري سمندر ته وظیفه
ورکوله.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هيڅ يو د دوى څخه نه پوهيدل، پدې چې سرتيري
سمندر څوك دى؟ نه د لوا قوماندان لونگ، نه د قوماندان
بنځه كوتره، نه د كوتري نيكه او نه د لوا د قوماندان
مور. په واقعيت كې سرتيري سمندر د كوتري سكونى
ورور دى.

هلته د سمندر مور په خپل كور كې چې د ځانه سره
هر څه وژړل، او هر څونه انتظار چې ئې وويست، د
خپل زوى احوال ورته معلوم نه سو. د سمندر مور په
كور كې د خپلې مور، خور او ورور تر منتونو لاندې
هم راغله. ټولو ورته وويل، چې ستا د بې پر وائې له
لاسه و، چې يو ځل د ميرې له كوره وتبښتيدې، مور دې
ټوله و زورولو، بيا دې زوى پيدا كړ،
اوس دې زوى درڅخه وتبښتيد.

پلار مو ستا له لاسه ورك سو، كور، كلي او جايداد
هم ستا له لاسه را څخه پاته سو. ته اوس څه بلا ئې،
كوره چې دغه هلک سمندر دې لا د چا زېږولى دى او

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

که دي د روغتون څخه د بل ارمونۍ اخیستۍ او لوی
کړۍ و؟

د سمندر مور تر سخت فشار لاندې ژوند تیراوه. سره
له دې چې نژدې شل کاله د دې د سرگردانیو له شروع
څخه تیر سوي و، بیا هم خپله مور، خور او ورور ئې لا
ملامته بولي، نور خلک خو هلته پرېږده. د ټولو فشارونو
سره سره بیا هم هغې په روغتون کې خپله دنده نه
خوښي کول او له دې لارې ئې خپل ژوند کاوه.

د خدای کارونه دي. یوه ورځ بیا په روغتون کې
ډاکټران پورته کښته کیدل. ویل کیدل، چې د قومندان
لونگ بڼځه د اولاد د پیدا کیدو په خاطر و روغتون ته
راوړي.

د کوتري د مور علاقه زیاته سوه، چې حتمي به د
قوماندان بڼځه له نژدې په خپلو سترگو وويني. د قوماندان
لونگ بڼځه ډاکټرانو په ځانگړی واک کې بستر کړه. د
قوماندان د بڼځې خدمت ته د روغتون هر بڼځینه او
نارینه کارکوونکي نه پرېښودل کیدل.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

یوازی ځانگړي او ټاکلي ډاکټران ورتلل، او هغوی لیدله. د لونگ اصلي خواښې يعني د کوتري مور چي کلونه کلونه په دغه روغتون کي کارگړه وه، او زیات اعتبار ئې په روغتون کي درلود، بیا ئې هم د لوی قوماندان ښځه نه سواى لیدلای.

بله ورځ ئې کتل، چي د لوی قوماندان د ښځي لیدلو ته هغه د دوی پخوانی مزدوره د لونگ مور په لور سر راغله او د روغتون ټول پرسونل ورسره په ادب پورته او کښته کيږي.

اوس دا د یوه لوی قوماندان مور ده؛ هر څوک ئې په یرغ تیارسی ولاړ وي. د لونگ خواښې د کوتري مور چي د هغې د ادبېه ولیده، ځان ئې تیر کړ، وئې نه غوښتل د لونگ مور ئې وپیژني. خو تر ډېره برېده په زړه کي خوشحاله سوه؛ پدې چي د لونگ مور خو د دې د اولاد د په نس کولو په ټول جریان خبره ده. او بل د دې سره هغه وخت ښه جوړه وه. د ځانه سره ئې پرېکړه وکړه، چي یوه ورځ به د خپلي مور سره یو ځای د قوماندان لونگ

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کور ته ورځي، چي هغه د دې د اولاد د په نس کیدو
کیسه د دې مور ته وکړی، او پدې ډول ئې د غمونو پیتی
یو څه سپک سي.

د کوتري مور لا د خپلي مور سره د لونگ وکور ته د
ورتلو خبره پخه کړې نه وه. په ښار کي اواز ه خبره سوه،
چي خدای دي خیر پېښ کړي. د لونگ لوا د کومو
عملیاتو تیاری نیسي. ټول خلک په ډار کي وه او نه
پوهیدل، چي کمي خوا ته به ئې مخه سي.

د قوماندان لونگ ښځه (کوتره) په روغتون کي وه،
قوماندان لونگ ته دنده ورکړل سوه، چي په ولسوالیو کي
تلاشي او تصفیوي عملیات وکړي. د لونگ تر مشرۍ
لاندي لوا په ټوله سیمه کي د یوې سر سختي منظمې
جنگی لوا په توگه د دښمن په لیکو کي هم وېره خپره
کړې وه.

تبلیغات داسي و، چي د ښاره څخه مخ پر ختیځ
عملیات کیږي. دښمن له دغه پوځي لوا څخه سخت په
وېره کي و، نو ځکه له سیمي څخه وتلي وه.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

قوماندان لونگ سخت انضباط لرونکې افسر و. هغه ته ورکړل سوې پلان د له ځانه سره تر هغو پټ ساتی، چي د پیاوړه کولو وخت به ئې رارسیدئ. همدا سبب و، چي د عملیاتو په ټاکلي ورځ قوماندان لونگ د مخکنیو تبلیغاتو خلاف قوماندو ورکړه، مخ پر ختیځ نه، بلکي مخ پر لوېدیځ ئې پوځي او تصفیوی عملیات د دښمن په بې خبري کي پیل کړل.

د عملیاتو پر وخت سخت جنگونه را منځ ته سول، دواړو غاړو تلفات ورکړل، ډېري ککړۍ تر خاورو لاندې سوې، زیات خلک زخمیان او یو شمیر جگړه مار د حکومتي سرتیرو په لاس کي ژوندي کښیوتل. بل لور ته، یو شمیر سرتیري د حکومت د مخالفینو په لاس هم اسیر سول. د دولت مخالفینو یا د ای، اس ای نوکرانو چي اسیران نیول، هغوی به ئې ټول وژل. مگر، حکومتي لوری زخمیان روغتون ته وړل او اسیران ئې د وخت څارنوالیو ته د تحقیق دپاره سپارل.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دا ځل د زخمیانو په منځ کې کلیوال ظالم قوماندان د کوټري پلار د لونگ خسر هم اسیر سوی و. د لوا سرتیرو او نورو افسرانو هغه نه پیژندئ. کله چې زخمیان روغتون ته راوړل سول، لونگ خپل خسر دروغتون له عمومي وټ څخه را جلا اوځانگړي وټ ته یووړئ.

اوس نو د کوټري مور او پلار دواړه یو په بل ناخبره په یوه روغتون کې دي. د کوټري مور کارگره او پلار ئې اسیر او زخمي بستري دی. د دې کلونو په موده کې د کوټري مور د سواد د زده کړو د کورسونو په برکت سم لیک او لوست کولای سي، د کار کولو پر وخت د هر زخمي شهرت لولي.

قوماندان لونگ چې د کوټري مور نه پیژني او خبر هم نه دی چې هغه هم دلته په روغتون کې کارگره ده. نو د خپل زخمي او اسیر سوي خسر د ساتني له پاره د خپل باور وړ سرتیري سمندر راوغوښتئ، چې په اصل کې د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

همدغه زخمي اسير قوماندان زوی و، هغه ئې هلته
وظیفه دار کي.

د لوا قوماندان پوهیدئ، چي زخمي د مجاهدو
قوماندان د ده خُسر دئ. خو پدې بیا نه پوهیدئ، چي
سرتیرئ سمندر بیا د همدغه زخمي زوی او د ده اخښی
دئ. هغه پدې هم نه و خبر، چي خوابښي ئې هم په دغه
روغتون کي کار کوي. اما سرتیرئ سمندر پوهیدئ چي
مور ئې په دغه روغتون کي کار کوي، خو ده له هغې
څخه ځان پټاوه.

په هیواد کي شرایط دغسې راغلی و، چي دیوی
کورنۍ غړي: پلار، مور، زوی، زوم په یوه روغتون کي
وو. پلار زخمي، مور کارگره، زوی سرتیرئ یا پیره
دار، او زوم بیا د لوا قوماندان و. کوتره د لونگ ښځه د
زخمي جنگسالار لور، د روغتون د کارگری لور د
سرتیري سمندر خور، یو د بله نه سره پیژندل؛ حتا یو د
بل دښمنان وو.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سرتیرئ سمندر یوازي پوهیدئ، چي مور لري او دلته په هم دي روغتون کي کار کوي. ټوپکوال قوماندان هیڅ فکر نه کوي چي دی زوی لري؛ ځکه دی خو بي زويه و. کوتره هم نه وه خبره چي ورور لري. مور ئې هم نه وه خبره چي لور، زوی او میړه ئې ټول په دغه روغتون کي دي.

په هغو شپو کي چي قوماندان لونگ په عملیاتو کي بوخت و، په دغه روغتون کي د کوترې زوی (زمری) پیدا سو. قوماندان لونگ چي له وظیفې څخه سترې راغي، د خپلي مور د لیدو له پاره کور ته ولاړئ. مور او د کوترې نیکه پر هغه زېږی وکی، چي زوی دی پیدا سوی دئ. شکر دی کوتره هم جوړه ده. ټول خوشحاله وو، او مبارکي وویل سوه.

قوماندان لونگ په خپل کور کي تر لږ ناستي وروسته د خپلي مور او د کوترې د نیکه سره یو ځای هغه روغتون ته ورغلل، چي کوتره پکښې بستر وه. قوماندان لونگ د کوترې او خپل زوی تر لیدو وروسته، غوښتل له

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

روغتون څخه ټول یو ځای کور ته ولاړ سي. د درملنې
ډاکټر ور ته وویل:

- ضروري دوا او د کوچني له پاره په کار څه درمل
به درته را وړم، بیا به رخصت سي.

ډاکټر ولاړ، لازم او اړین څه ئې په یوه کارتن کې
واچول، د کوتري مور چې هلته کارگره وه، هغې ته ئې
په لاس ورکړل، چې د ډاکټر سره دغه صندوق د ناروغ
تر کوتي ورسوي. د کوتري مور خو نو د لونگ د مور
په لیدو سره اوس شک نه لري. چې قوماندان لونگ دي د
هغې د مزدوري خاله زوی نه وي. او دا چې غوړېدلې
(خبره ئې اورېدلې) وه، د ټوپکوال قوماندان لور د خپل
مزدور سره تېنټیدلې ده، مگر باوري نه ده، چې کوتره به
د دغه لونگ سره را تېنټیدلې وي، که د بل سره؟

هغې علاقه درلوده چې ژر د قوماندان لونگ بڼه
وويني. کله چې د ناروغ کوتي ته ورسیدله، ډاکټر ته
اجازه ورکړه سوه، چې کوتي ته دننه سي، مگر د کوتري
مور ته د ننوتلو اجازه نه وه.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د کوتري مور سخته خفه او نا امیده سوه. کوتره او نور چې کله کور ته تلل، د کوتري مخ په چادری کې پټ و. مور ئې مخ ونه لیدى چې خپله لور وپيژني. خیر، پدې ورځ دوى کور ته په خیر سره ولاړل.

قوماندان لونگ چې دوى کور ته ورسول، په دا سبا ئې زړه راغونډ کى، خپلي مور، کوتري او د کوتري نیکه ته ئې وویل، د کوتري پلار او ستا زوم مې زخمي نیولی دى. کوتري او د کوتري نیکه دواړو وویل:

- کشکى دي دا ظالم وژلى وای.

د لونگ د مور زړه هم ورته پرسیدلى و، خو دا چې کوتره ډېره پر گرانه وه، نو ئې زوى ته وویل:-

- زویه، ښه دى چې ژوندى دي نیولی دى. ته باید په زړه کې رحم ولرې، ستا او د دوى (توپکسالارو) تر منځ باید دا توپیر وي؛ تا ته به خداى د خپلو ښو بدله حتمی درکړي.

لونگ وړاندیز وکړ، چې سبا سهار به مو روغتون ته ور ولم، له هغه سره به وگورئ. اوس هغه بندي او

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

زخمي دي. كه څه چي زخمنونه ئي ډېر سخت نه دي، خو هغه د غرور او تكبر وخت ئي نه دي. اوس يوعاجزه او بيوزله سړي دي. ما ځان نه دي وربښولي او ده هم نه يم پيژندلي.

په سبا چي دوى ټول روغتون ته ورغلل. د روغتون په منځ كي د مخه تر دې چي ناروغ ته ورسيري، د كوتري مور په مخه ورغله. د كوتري مور خپل پلار چي نژدې شل كاله ئي نه وليدلي، وپيژندئ چي د قوماندان لونگ په څنگ كي را روان و. دهغه په ليدو سره د ښځي د توانه ووتل، يو دم ئي يوه لويه چغه وكړل، د خوشحالي څخه په ژړا سوه، ځكه هغي هيڅ فكر نه كاوه، چي د دې پلار دي ژوندى وي.

ور ئي ځغستل، د پلار په پښو كي ئي ځان ور واچوه. پلار چي وليدل يوه سپين سړى ښځه ئي پښي مچوي، سره له هغه چي دى هم د چوغي كيدو نه و، بيا هم ورچوغي سو، ښځه ئي را پورته كړه، د ښځي سترگو ته ئي وكتل، د هغي تر سترگو د اوښكو لارونه

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

را وتل. ده وپيژندله، چې دا ئې هغه ورکه لور ده. پلار هم باور نه کاوه، چې د هغه لور دي ژوندی وي.

پلار ئې چې په ځواني کې زیات زور و، خپل کنټرول له لاسه ورکړ، د خلکو په مخکې ئې خپله لور په غیر کې ټینګه ونيوله، پر دا سر او مخ ئې مچوله اوورسره ژړل یې. پدې وخت کې کوتري هم خپله مور وپيژندله؛ دې هم د چادرۍ روى بند پورته کې، د مور سره غاړه تر غاړه سوه. اوس نو پلار، لور، مور، لور او نیکه ټول په ژړا او لاس تر غاړه سول.

قوماندان لونګ چې اوس لوی افسر و، ټول ډاکټران او د روغتون کارکوونکي او مراجعین گوري، حیرانۍ واخیسته، چې پر دا سپین میدان د خلکو مخ ته څه نارې، ژړاګانې او ماتم جوړ سو. هغه ډېر ژر دوی ټول یوې کوتي ته دننه کړل. هلته پلار، لور او لمسی بڼه په ژړا ځانونه سره ستخ کړل.

بیا د کوتري مور او د لونګ مور یو د بله سره مچ کړل. اوس د کوتري مور هغسې بیوزله سوې ده، لکه یو

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

وخت چي د قوماندان لونگ مور د دوی مزدوره وه په
دې منځ کي د کوتري پلار له مشري لور څخه پوښتنه
وکره، چي په مور، خور او ورور دي څه احوال سته که
نه؟ هغه مړه دي، ژوندي دي، چيري به وي؟

لور ئې ور ته وويل:

- پلاره، هغوی شکر ژوندي دي؛ هم دلته په دغه
روغتون کي څو کاله مخکي ما هغوی پیدا کړل. اوس مي
دا دئ تاسي پیدا کړلاست.

د کوتري مور وليدل چي د کوتري په غېږه کي
کوچنی دئ، ژر ئې له کوتري څخه پوښتنه وکره:
- لوري، واده سوې ئې؟ چا ته ئې ورکړی ئې؟
کوتري خپلي مور ته وويل:

- هو، موري؛ ورکړې ئې يم. د لاس په گوته ئې
نيکه ته اشاره وکره، چي يعني ده ورکړم.
مور ئې بيا خبره ور غبرگه کړه، چا ته؟
کوتري د لاس د گوټی په اشاره:
- ده (قوماندان لونگ) ته.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د لونگ هم د خپلي خواښي رنگ څه، څه ور په ياد
سو. د لونگ مور چې زياته هوښياره وه، كوتره او د هغې
نيكه ئې پوه كړل، چې د ناروغ پوښتنه به بيا بله ورځ
وكړو. ځكه ټول پدې پوهيدل، چې د كوترې د پلار په
وړاندې خو تر هر چا زيات د كوترې مور دهغه څخه
ډېره كركه او نفرت لري، نه چې د هغه په ليدو سره،
نوري ستونزې او رسوائې را منځ ته نه سي. هغه د
كوترې مور ته وويل:

- درځى، ښه به دا وي چې ستاسې كور ته ولاړ سو.
نيكه به خپل بچيان وگورې، كوتره به خپله مور، انا،
خاله او ماما وويني.

د لونگ هم د خپلي مور خبره خوښه سوه. دوى ټول د
كوترې د مور كور ته ولاړل. په كلونو كلونو سره جلا
سو او وركو سره پيدا كړل.

قوماندان لونگ او مور ئې دوى ټول هلته سره
پرېښوول او دوى خپل كور ته ولاړل. كوترې ته ئې
وويل چې سبا به دوى ټول خپل كور ته راولي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په سبا ورځ چي کوتره او مور سره يوازي سول، د کوترې مور و کوترې ته وويل:

- لوري! د پلار او ستا د ليدو په خوشحالي نه پوهيرم، زما سر د خواريو دى. پدې نه پوهيرم چي ولي مي خداى زوکلوي. دا دى څه کم يو کال کيږى چي ورور دى له کوره وتلى دى، کور ته نه راځي.

د کوترې دا لومړى ځل و، چي اورى "ورور!" . حيرانه سوه. مور ته ئې په تعجب حنا د کرکي او نفرت په سترگه وکتل او وئې پوښتل:

- ورور مي؟ موري زما ورور د څه و؟ ما خو ورور نه درلود...!!! موري! بل ميره دي کړى دى؟ مور ئې خپلي لور ته بيا په ژړا سوه او په ژړا، ژړا ئې خپلي لور ته وويل:

- نه، نه، لوري؛ قسم په خداى که مي بل ميره کړى وي. دغه ئې وخت دى چي زه تا ته د اولاد د په نس کيدو، له کوره څخه د تينيتي او ستا غوندي لور د پرېښولو او خپلو سرگردانيو ټوله کيسه وکړم: خداى دي

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

د چا د سر پر دښمن هم داسي خوارۍ نه تيروي.
لورجانۍ! اصلی کیسه داسي وه.... اوس د شکر خای دی
چي خاله د لونگ مور ژوندۍ او دلي ده؛ هغي ته هر
څه معلوم او خبره ده.

هغي ټول داستان او لیدلي خوارۍ ټکی په ټکی لور ته
بیان کړي او ور زیاته ئې کړه، چي ستا خوابني د دي
داستان ژوندۍ شاهده ده.

کوټری چي د خپلي مور پر تيري کړل سوو
خوارپوڅخه خبره سول، دي هم ډېر وژل او د خپلي مور
لاسونه او پښي ئې ور مچ کړي. بیا ئې مور ته وویل:
- موری! ما فکر کوي چي یوازي به د لونگ پر مور
خوارۍ تيري سوې وي، خو ستا خوارۍ او دیدني هم تر
هغي په کمه نه دي.

بیا نو کوټري هم مور ته د خپلي تیښتي او د لونگ
سره د واده کولو کیسه وکړه. د لونگ د مور د زړورتیا
او د دي سره د مرستي کولو او د نیکه د راوستلو ټول
بیانونه..... ورته وکړل.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د کونړي مور لور ته وويل:

- زما هغه وخت دغه ستا د ميرمه نوم خوښ و، مگر
ستا پر ورور مي د لونگ نوم ځکه کښيښود، چي د لونگ
د مور بېچارې ژوند ډېر سرگردانه و، نو مي د سمندر
نوم خوښ سو. هغه اوس شکر ځوان دى، هغه غواړي
وپوهيږي، د چا زوى دي؟ ما دغسې چي تا ته مي د زړه
حال ووايه، ده ته خومي له شرمه ويلای نه سواي. زما
څخه پر همدغه خبره مرور سو او له کوره ووت، بيا کور
ته نه دى راغلى.

کوټره د خپلي مور د ژوند په غم لرلي داستان ډېره
خفه سوه او په چورتونو کي ډوبه سوه. تر څه ځنډه
وروسته، ئي و خپلي مور ته وويل:

- موري! د سمندر په نوم يو هلک خو زما د ميرمه
سره سرتيرى دى.

د کونړي مور ډېره خوشحاله سوه، او وي ويل:

- شکر دى، زوى سمندر جان مي هم پيدا سو.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اوس نو ټول په خوشحالي سره د کوتري کور ته روان
سول.

څه وخت چې کوتره د خپلي مور، نیکه، انا، خاله او
ماما سره یو ځای خپل کور ته راوړسیدل، گوري چې په
کور کې ئې خوابې یوازي ده. د میلنو له پاره هم کوم
ځانگړی ترتیب نسته، له خوابې ئې وپوښتل:

- لونگ تر اوسه پوري کم شی مې د پخیدو له پاره نه
دي را وړي؟

خوابې ئې په کراره ور ته وویل:

- نه زویه، سهار وختي له کوره ووت، ماته ئې
وويل، زه ژر سودا راوړم؛ دا دئ تر اوسه نه دئ راغلي؛
خدای دې ئې په خیر راولي.

- اوس به زه او ته د غرمی غم وخورو، دی به هم را
ورسيزی.

لږ شپه وروسته، د سرای دروازه پرانیستل سوه او
لونگ د سودا سره په سرای را ننووت. مور ئې شکر
ووېست، چې زوی ئې په خیر کور ته راغی، دهغې د

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ د نا وخته راتلو خبره هیره سوه او پوښتنه ئې
ځینې و نه کړه. مگر کوتره ورته په قهر وه. څو چي
کوترې ځان و گیلې او جگړې ته جوړاوه، لونگ د خپلې
مور، خوابښې او د کوترې له نیکه څخه په بڅښه ویلو
سره اجازه واخیستله چي زه باید کار ته ولاړ سم، یو
ضروری کار پیدا سوی دی.

قوماندان لونگ له دوی څخه خبره پته کړه. د لونگ په
بیرته کار ته تللوسره د کوترې مور، انا او نیکه یو لږ
شان مریجن غوندي هم سول.

د شپې کله چي لونگ ناوخته کور ته راغلی، ټولو ته
ئې کیسه وکړل، چي ځسړ مي له روغتون څخه تښتیدلی
دی او سمندر هم ورسره تللي دی. د لته کوترې مور چي
مخکې ئې یوازي کوترې ته د خپلو خواریو بیان کړی
و، اوس ئې د خپلې مور، پلار او لونگ په مخکې د
سمندر د په نس کیدو ټوله کیسه وکړه.

د دې داستان په اورېدو سره ټول حیران سول. د
لونگ پر خپلې خوابښې ډېر زړه وسو. خو د سمندر د

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

تېښتي په سبب نه پوهیږي، چې څنگه سمندر د قوماندان سره وتښتیدی. ایا سمندر خبر سوی و، چې قوماندان ئې پلار دی؟ ایا قوماندان پوهیدی چې سمندر ئې زوی دی، که څنگه؟

دا پوښتنه بې ځوابه پاته وه. مطلب قوماندان لونگ دوی ټول ښه ساتل او د هغه مور هم دوی نازول.

زخمی پیره دار وټنټاوه

قوماندان لونگ چې سهار له کوره ووت، اراده ئې درلوده چې لومړی خپل کور ته څه سودا راوړي. لا ئې سودا کړی نه وه، چې داسې خبر ور ته راوړسیدې:

- قوماندان صاحب، تیره شپه د روغتون څخه یو زخمی اسیر د توظیف سوی پیره دار سمندر سره یو ځای د روغتونه وتلی او ټنټیدلی دی.

قوماندان لونگ ته چې دا خبر ورسیدې، نو د سودا رانیول ئې پرېښول، روغتون ته ورغلی، خپل معلومات ئې په لاس راوړل، او بیا خپلې عسکری قطعې ته ولاړ، چې د پېښې د پلټنې چارې تنظیم کړي. همداسې ئې وکړل. د پلټنو کار ئې راپیل کړ.

د ښار امنیتي او کمربندي پوستو ته ئې خبر واستاوه او نوري هڅې ئې هم جاری وساتلې. د قوماندان لونگ سره هغه سوالونه بې ځوابه پاته وه، چې سمندر او زخمی

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

څنگه سره جوړ راغلل؟ ایا سمندر خپل پلار وپیژندی؟
اوکه پلار خپل زوی؟

قوماندان ځان ته د دې سوالونو د حل په نیت یوه د
کشف همکار ته وظیفه ورکړه، چې ولاړ سي، په کلي او
پاکستان کې دا خبره ځان ته معلومه کړي، چې سمندر د
خپل پلار سره دی او که پر بله تللی دی. دقوماندان
لخوا استولي سړي ته پته ولگیده چې سمندر د هغه
تبیتدلي سره یو ځای په کور کې دی.

دا معلومات ئې قوماندان لونگ ته راوړل او هم دا
معلومات ورته و سو، چې تر اوسه پوري سمندر دهغه
سره اوسي. مگر هلته داسې اواز خپره وه، چې د اشرارو
قوماندان سره چې سرتیرۍ سمندر مرسته کړې وه،
قوماندان د هغه سره دا منلې وه، چې دی به امریکا او یا
اروپا ته استوي.

سرتیرۍ چې ځوان او یتیم هلک و، وبهر ملک ته د
تللو هیله ئې لرله. مگر د اشرارو په اصطلاح د مجاهدو
قوماندان اوس غواړي هغه عسکر ته چې د ده سره ئې

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مرسته کړې وه، د مرستې په بدل کې خپل لور ور واده کړې.

د لوا قوماندان لونگ ته د دې خبر رارسیدل سخت تمام سول. اوس خو قوماندان لونگ بڼه پوهیږي، چې سمندر ئې د بڼځي ورور دی. هغه مجبور سو، د خپلې مور، بڼځي، خواښي او نورو دوستانو سره دا خبره شریکه کړې.

د کورنۍ ټول غړي د دې خبر په اورېدو هیښ پېښ پاته سول. د سمندر د ژوند د احوال په رارسیدو د دې پر ځای چې خوښي وکړي، خفه سول. ځکه هر یوه ته دا خبره سخته وه، چې که خدای مه کړه "سمندر د خپلې خور سره واده وکړ" دا شرم به بیا څنگه وړو؟

قوماندان لونگ یو ځل بیا د ژوند په یوه سخته جنجالي معامله کې راگیر سو. ټوله کورنۍ په چورتونو کې ډوب سول. هغه پدې چې لونگ په کابل کې لوړ افسر دی. هغه اوس پدې پوهیږي چې د اشرارو قوماندان ئې خسر دی،

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مگر خسر ئې نه پوهیږی چې قوماندان لونگ د ده زوم دی.

قوماندان لونگ کولای سي، چې پاکستان ته څوک واستوي؛ مگر نه سي کولای، خپل دغه کورنۍ راز د بل چا سره شریک کړي. وروسته مجبور سو، د کورنۍ په مشوره دکورنۍ دغو څخه یو څوک تیار کي چې خپل خسر ته ئې واستوی، او هغه پدې پوه کړي، چې سمندر د هغه زوی دی؛ د سمندر او زرکي (خوراو ورور) واده نه سي کیدای.

اوس سوال دا دی چې کله به ئې د خسر دا خبره زړه ته تیره سي، چې سمندر د ده زوی دی. ځکه ده خو زوی نه لاره. پردو خلکو ته څنگه دا ټوله کیسه وکړی، چې سمندر څنگه د مور په نس او وزېږېدی؟ او څوک بیا کولای سي، دغه کیسه د اشرارو د قوماندان تر غوره ورسوي؟

د ده د خسر د بدو عملونو له لاسه د کورنۍ هیڅ غړی ئې دی ته تیار نه دی، چې ولاړ سي او د لونگ خسر ته

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ټول حال وواښي. نه د کوتري نیکه او نه هم د کوتري انا
دې ته زړه ښه کوي چې ولاړ سي او خپل زوم د حاله
خبر کړي. د کوتري د مور خو د سمندر د پلار خپل میره
څخه بیخي کرکه کیږي. کوتره هم نه غواړي د ظالم پلار
مخ بیا وگوري.

پاته سول د لونگ مور؛ هغه بیوزله سره د دې چې
نوره سپین سړي سوې ده، د سفر کولو توانایي هم نه لري
او په رښتیا زړه ئې د اشرارو په تیره بیا د زوی د خُسر
څخه بد او تور دی. خو د خپل زوی لونگ او کورنۍ د
عزت د خوندیتوب په خاطر ئې زوی لونگ ته وویل:

- زویه! ما ستا سره ژمنه کړې وه، چې زه به تر
مرگه ستا سره مرسته کوم. مور دي تر تا جارسې؛ ستا د
فکر د سموالي په خاطر تر تا خان قربانه وم. زه به د یوه
لاری بلد سړی سره تر پاکستانه ولاړه سم. ته مه غمنجن
کیږه.

لونگ چې د مور غیرتي خبرې واورېدي، د مور
لاسونه ئې ور مچ کړل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- موری! ستا تر غیرت جار سم، خدای دي هر چا ته دغسې غیرتي مور ورکړي؛ تا خو زما سره ټول عمر مرسته کړې ده، هیڅ وخت دي په غم کې یوازي نه یم پرې ایښی. ستا پر ما حق دی، چې د ژوند تر وروستۍ گړي پوري ستا خدمت وکړم. زه پر تا باندي نور حق نه لرم چې د کوم کار ووايم. تا تر حق زیات څه ما ته راکړې دي.

- نه زویه! زه پوهیږم چې د سمندر او زرکي یا د ورور او خور واده تر گناه زیات د راتلونکي ژوند دپاره د خلکو په منځ کې د ټولي کورنۍ پر لمن یو تور داغ پاتېږي. زموږ د کورنۍ پر لمن د دغه تور داغ د لگولو څخه د مخنیوي په خاطر به یو ځل ولاړه سم او خسر به دي د حاله خبر کړم.

د ټوپکوال قوماندان پاته کورنۍ ډېر کلونه مخکې هغه وخت چې کوتره لور ئې د کوره وتښتیدله، له هغه نه وروسته، قوماندان خپله پاته کورنۍ د کلي څخه د کوپټۍ بڼار ته یوړه او هلته ئې ځای پر ځای کړې وه. مگر تر

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لوی جنگ وروسته، د قوماندان کورنۍ او میراثخواه
تربرونه خبر سول، ټوپکوال قوماندان په جنگ کې ورک
سو. د مړۍ او ژوندي احوال ئې تر کوره رانه غلۍ. ټول
خوشحال وو، فکر ئې کاوه چې نوموړۍ به وژل سوي
وي، او کورته به بیا رانه سي.

تربرونه د ده تر ورکې وروسته، خوښ وو. د
قوماندانۍ چارې ئې هم مربوط تنظیم یوه بل تربره ته
وسپارلې. د کور او جایداد، حساب ئې هر تربور جلا
جلا کاوه. خو د مرگ سم خبر ئې تر کوره نه و
راسیدلې. یوه میاشت لا تیره نه وه، چې بي خبره
قوماندان ناجوره خو ژوندی خپل کور ته راغلې.

د قوماندان په بیا لیدو او ژوندي پاته کیدو ئې یوازنی
لور زرکه خوشحاله سوه، چې پلار ئې پیدا سو. تربرونه
په خاصه هغه چې د ده و جایداد او قوماندانۍ ته غله وو،
هغوی ئې په بیرته راتلو ټول خفه سول. د قوماندان لیدلو
ته نور ټوپکوال تلل او را تلل. ده به هر چا ته د ځان د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

زخمي کیدو بیا را ټینځني کیسه کوله او د سمندر له خوا د ورسره مرستې یادونه ئې کوله.

قوماندان به هر چا ته سمندر ورپیژندئ، چي دغه ځوان و، چي راسره مرسته ئې وکړه. سمندر تر ټولو ښه ځواني لرله، مکتب ئې لوستی و، په حکومت کي ئې عسکری نظام لیدلی و. کله چي په پاکستان کي د افغاني ټوپکوالو ژوند، وپاکستاني مامورېنو ته د دوی غوره مالی او سپیتاني ولیدلي، نو پر خپلو راتلوبيه وپاکستان ته پښیمان سو، ځکه سمندر ته په کابل کي ژوند، ښوونځی، د خلکو اداب، په پوځي قطعه کي نظم، د افسرانو او سربازانو پاک نفسي، غرور او میراني به ئې سترگو ته جگي ودرېدلي. هغه ولیدل چي په پاکستان کي د غرور او میراني ځای سپیتاني ډک کړی وو. ای،اس،ای په افغاني ټوپکوالو کي غرور وژلی و، او دوی ته ئې د سرو په حیثیت نه کتل.

د ټوپکوالو قوماندان سمندر تنظیمي او پاکستاني دفتر ته د ځان سره وړئ. سمندر ته د هر دفتر شکل او په

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دفترو کي د ناستو خلگو ناستي او کړه وړه ليدل ورته درس او پند و. هر چيري به توپکيانو و قوماندان ته ويل، چي د دې هلک رنگ خو بيخي تا ته سوي دي، لکه تا چي زيزولي وي.

قوماندان ته د سمندر کړو خوند ورکاوه؟ هغه به وخنډل او وبه ئي ويل:

- که رښتيا در ته ووايم، د هغي اولي ورځي څخه چي مي دغه هلک ليدلي دي ما ته هم هغه خپله خواني را په ياد سوه. داسي ښه مسلمان او پر لمانځه ټينگ هلک دي. زما سره ئي ډېره ميرانه وکړه. د سرو کفارو د منځ ئي را خلاص کړم.

سمندر ته د توپکوالو ساده خبرو، ناسته، ولاړه او شوده ژوند خوند نه ورکاوه. حتا د خپلي لوا قوماندان لونگ د هغه پاک نفسي، نظم، ډسپلين او پر ده باندي مهرباني به ورپه ياد سول، د ځانه سره به ئي خپل ځان ملامت باله. هغه به د ځانه سره وويل:

- په خپل لاس دي په ځان څه وکړل؟

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اما د ټوپکوال په زړه کې سمندر ځای نیولی و. ټوپکوال د خپلو خپلوانو او بنځو سره مشوره کوله چې که د دوی خوښه وي، خپله لور زرکه دغه ځوان سمندر ته د ده د مرستې په بدل کې وبخښي.

په دوستانو کې او په تیره بیا په تربرو کې د هیچا دا دوستۍ خوښه نه وه. یو او بل به ورته ویل، چې د دې هلک نه موږ معلومه ده او نه ئې پلار؛ ته څنگه لور ور کوي؟ بل به وویل، چې دا خو حکومتي، حزبي او کافر دی، ته څنگه دا کار کوي؟ مگر، ټوپکوال قوماندان به ویل:

- نه، دغه هلک تل لمونځ کاوه. یو یتیم هلک دی، بیغمه او بې بدو سړی دی. دلته به په کور کې را سره وي، زه هم زوی نه لرم، زه ئې له مرگه ژغورلی یم. مگر تربرو لیدل، چې ټوپکوال قوماندان ناروغه دی. هغوی فکر کاوه چې دی به ژر مړسي. تیار میراث دی. نژدې میراثخورو یې دغه دوستي نه خوښول.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د ټوپکوال چي د زخمونو څخه سم روغ سوی نه و، ورځ تر بلې ئې ناروغي سختیدله، نو ئې دا ښه و گڼل چي د سمندر حق ور ادا کړي. بله ورځ ئې سمندر ته دا خبره وکړه، چي تا زما سره ډېره مرسته کړې ده، ستا د دې مرستي په بدل کي زه غواړم چي خپله لور زرکه تا ته درکړم، خو ته به دلته زما سره اوسي، او زما زوی به ئې، ځکه زه زوی نه لرم.

کله چي د واده او د لور د ورکړي خبره وځوان سمندر ته یاده سول، وخارج ته د استولو خبره ئې په دغه گړي کي بیخي د یاده ووتل، چي ټوپکوال ته و وائي تا خو زما سره ژمنه کړې وه، چي کم بهر ملک ته دي استوم.

سمندر نوی ځوان وو، د واده سره ئې د هر ځوان په شان مینه وه. خو د ټوپکوالو سره ژوند کول ئې نه خوښیدل. بل خوا ته ئې خپله مور هم د زړه څخه نه وتله. هغه قوماندان ته وویل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- ما خو تا ته ويلي و، چي زه بل څوک نه لرم بي له
يوې مور څخه. مور مي دلته نسته، زه څنگه واده وکړم؟
بلي خواته سمندر پدې شپو کي څو ځله د قوماندان لور
زرکه ليدلې وه. زرکه بنايسته پيغله وه، سمندر نوی
خوان. اما دا چي هغه بنوونځی لوستي و، په بنار کي ئې
ژوند کړی و، زرکه يوه کورنۍ نجلۍ وه. دهغي سره واده
کول زړه نازړه کړی و. سمندر په يوازي سر پرېکړه نه
سي کولای. په عمر، د شلو کلونو په شا و خوا کي دی.
تر ډېره حده خپل راتلونکي سنجوي.
بيا ور په ياد سول، چي ټوپکوال خو زما سره دا ژمنه
هم کړې وه، چي اروپا يا امريکا ته به دي استوم. تر دغه
وخته پوري خو سمندر داسي ارزول چي کوم بهرملک
ته به ولاړ سي، بيا به خپله مور هم بوځي. هغه و اروپا
او امريکا ته د تللو په هوس د قوماندان سره را تښتيد لئ
و.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سمندر نژدې یو کال د قوماندان سره تیر کړ. په اخر کې ئې خپل زړه راغونډ کړ، او ټوپکوال قوماندان ته ئې وویل:

- ستا خبره هم پر مخکې نه اچوم، د زرکي سره هغه وخت واده کوم، چې وبهر ته زموږ د تللو کار اول را جوړ کې، زرکه به هم د ځان سره بهر ته بوځم. ټوپکوال د خپلې بڼې (د زرکي د مور) سره د سمندر غوښتنه شریکه کړه. د بڼې ئې هم سمندر خوښ و. زرکي هم نه داچې مخالفت نه لاره. بلکې دوه چنده خوښه سوه وروسته نو قوماندان د سمندر غوښتنه ومنله. هغه یوه قاچاقبر ته نیمې پیسې مخکې له مخکې ورکړې، او ور سره د سمندر او زرکي عکسونه ئې هم ورکړل. قاچاقبر په درو میاشتو کې د هغوی د تللو د کار د سمیدو ژمنه وکړه. ټوپکوال مخکې تر دې چې دغه درې میاشتي پوره سي، سمندر او زرکه بهر ته سره ولاړ سي، غوښتل چې د سمندر او زرکي واده وسي. سمندر یو بل وړاندیز وکړ، چې که ده ته اجازه ورکړي چې دی یو

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ځل خپله مور وويني، که هغه ورسره راتله، هغه به هم راولي، دلته به زما او د زرکي په واده کي برخه واخلي. او که چيري ئې مور نه را تلله، د هغې څخه خو به يوه د خدای په امانې راواخلي، بيرته به ژر ان شالله ځان راوړسوي.

توپکوال سمندر ته د تللو اجازه ورنه کړه. ځکه هغه له دې بيرېدئ، چي سم دم سړی به مي دلاسه ووځي. هلته به ئې مور پښیمانه کړي. نو ولي په لوی لاس سم سړی چي د لور او بنځي مي هم خوښ دی، دلاسه ورکړم. هغه سمندر ته وويل:

- کله چي ستا او زرکي واده وسو، زما به هم زړه بيغمه سي. تر واده وروسته که وخت و، ولاړ به سي، مور به دي وويني.

سمندر په داسي يوه حالت کي راگير و، چي نه سي کولای، پر خپل سر بيرته مور ته ولاړ سي، د توپکوال خبره ئې ومنل. قوماندان ژر ملا راوستی. د سمندر او زرکي نکاح ئې ور وتړله. نور سمندر د قوماندان د کور

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سړی او زوم سو. هغه د زرکي سره یو ځای او په مینه
اخته دی.

سمندر او زرکه د یوې خوا یو د بل خور او ورور
دي، بلي خوا وینه او مینه ئې سره ګډه سوه.
هلته قوماندان اوښځي ئې د سمندر او زرکي دښه لوی
واده دپاره ترتیبات نیول پیل کړل.

د سمندر او زرکي د واده خبر ښار ته هم ورسیدئ.
کله چي د سمندر مور، خور او قوماندان لونګ د کیسې
خبر سول، قوماندان لونګ د خپلي مور، خواښی او ښځي
په مشوره سره دا ښه تره وګڼل، چي د دې لوی شرم مخه
ونيسي. لونګ د کورنۍ غړوته قناعت ورکئ، وې ویل:

دا شرم سبا مور ته پاتیري. هغه خلګ خوچي د
پاکستاني چارواکو په لاس کښیوتې دي، د هغو څخه
چارواکو داسي سړی جوړکړي دي، چي هغوی اوس د
خپلي مور (وطن) په کیسه کي نه دي.

پاکستان غیرت، شرم او همت ئې په دوی کي وژلی
دی. په خفګان چي نوم د نامه نه پرې کیږي. زموږ نوم

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اوس ورسره تړل سوی دی. نوبته خبره داده چې موردا
ځل بیا په تکلیف کم او تر پاکستانه ئې ولیرم. بڼه پوهیرم
چې دا به مور ته ډېره سخته وي.

د لونگ مور وویل:

- زویه! ستا او د کورنۍ د عزت د خوندیتوب دپاره به
ځان اور ته هم واچوم.

د قوماندان لونگ مور وپاکستان ته د ورتلو تیاري
نیول. تر لږ ځنډ وروسته، د لونگ مور د یوه اشنا او بلدی
سړی سره اراده وکړه، چې د کویتی ښار ته ولاړه سي.
په لاره کې ستونزی وې. دوی یو څه په ځنډ سره تر
پاکستانه ورسیدل.

پوښتنه پر پوښتنه ئې د ټوپکوال کور پیدا کړی دا هغه
شپه ده، چې د ټوپکوال په کور کې د سمندر او زرګي د
واده د مراسمو د نیولو په کار نر او ښځي بوخت دي. د
لونگ مور د ټوپکوال کور ته ننوتله. زیات کلونه تیر دي؛
د ټوپکوال ښځو د لونگ مور اول و نه پیژنده. ځکه سره
له دې چې عمر تیر سوئ، کوچنیان لویان سوي او

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

دخوانانو څيرو هم توپير كړی دی، د لونگ مور چي اوس د يوه زبردست قوماندان "لونگ" "مور ده، د هغې په جامو، سر او وضعه كي د پخوا په پرتله ډېر توپير ليدل كيدی، نو په دغه سبب د ټوپكوال بنځو دا اول ونه پيژندله.

كله چي بنځو وليدل، كور ته ئي يو معمره او معتبره سپين سري بنځه راغله، هره يوه ئي روغبر ته راغله. د روغبر پر وخت د خبرو څخه د لونگ مور وپيژندله. ټولي بنځي په تعجب كي ولوېدې، پدې چي اول د لونگ مور ځونه په بڼه بڼه سوي ده او بل دا چي څنگه له ډېرو كلونو تيرېدو وروسته د دوی كور ته راغله؟

هر ډول چي و، د لونگ د مورتود هر كلي ئي وكی او ټوپكوال ئي د لونگ د مور په راتللو خبر كی. ټوپكوال هم په فكر كي ډوب سو، ځكه د هغې زوی لونگ خو كلونه مخكي د ده لور (كوتړه) د كوزدې په شپه د ده د كوره تښتولی وه. د هغه ځسړ ئي د هغه له

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بنده څخه خوشي کړی و، او خپله د لونگ مور هم د هغوی سره یوځای د کلي تللې وه.

دی هم نه پوهیدى، چې د لونگ مور به اوس څنگه او د څه دپاره راغلي وي؟ بیا په داسې نازک وخت کې چې مور ټول د زرکي د واده په کار و بار سره بوخت یوو. ټولو ته تشویش پیدا وو. ټوپکوال خپلو ښځو ته وویل:

- تاسې د لونگ د مور سره خبرې وکړئ؛ ژر دا معلومه کړئ چې دا ښځه څنگه او د کومه راغلي ده؟ زه خو فکر نه کوم چې دا ښځه دې داسې تصادفې را پېښه سوې وي.

د ټوپکوال ښځو د لونگ د مور څخه په خبرو خبرو کې دا پوښتنې کولې چې دا دونه کلونه چیرې وى؟ لونگ زوی چیرې دى؟ کوتره مړه ده که ژوندی؟ ته احوال په لرې که یا؟

د لونگ مور دوى ته وویل:

- ټول شکر دى ژوندي او جوړ دي. مور په ښار کې اوسوو. هلته په ښار کې اواز ه گډه وه، چې قوماندان خپله

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لور ودوي. زړه مې تاكت (طاقت) و نه كى. ما ويل، ښه دى، چې يو واري تاسې وگورم، او د ښادى مباركې به تاسې اوپه خپل قوماندان صاحب ته هم ووايم. كه ستاسې خوښه وي زه غواړم چې تاسې ټولې ناستې ياست، قوماندان صاحب يو ځل ووينم؛ څو خبرې لرم چې ستاسې سره ئې شريكې كړم.

ښځو وويل:

- ولي نه، موږ به احوال ورکړو هغه رابه سي. قوماندان اوس سپين ږيرى او ناروغ سړى دى. هغه هيله لري خپله لور زرکه په خپل لاس واده كي.

د لونگ مور پوښتنه وکړه:

- د چا سره مو دوستي کړېده.

د زرکې مور ورته وويل:

- د زرکې پلار غواړى، زرکه هغه هلک ته واده کړي، چې د ده سره ئې د ده په تينسته كي مرسته کړې ده. هغه يو ښارى هلک دى، خو ښه هلک معلوميرى. نور ئې موږ هم مور او پلار نه پيژنو. سمندر نوميرې.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په دې وخت کې توپکوال کور ته راغی. د لونگ مور دافغانی دود او رسم د هغه مخ ته ولاړه سوه. توپکوال ته ئې سلام واچوی، او بیرته پر ځای کښیښتله. توپکوال او د هغه ښځې درې سره کښیښتلي. د لونگ مور وروسته له ډېرو کلونو تیرېدو څخه د دوی کور ته د خپلو ورتلو سبب داسې بیان کړی:

- قوماندانه وروره! ښه غوړ راته ونیسه، نه مې غوښتل، چې ستا کور ته راسم. خو کله ناکله په ژوند کې داسې سخت او ژور مجبوریتونه پېښ سي، چې یو په زړه کې سخت خفه سوی انسان هم اړ باسي، ټولې تیرې ترڅې تر شا وغورځوي.

نن ورځ زه، زوی لونگ، نرور (د زوی ښځه اوسنلور) کوتره د کوترې مور، ستا ښځه، ستا خسراو خواښې ټول داسې مجبور سو، چې زه د دوی ټولو په خوښه ستاسو کور ته د څو خبرو د یادولو دپاره راغلم. زما راتگ هم داسې یو مجبوریت وگڼه. زه د ښاره په ډېرو مشکلاتو سره تر دې ځایه یوازي ستاسې د لیدو

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دپاره نه يمه راغلي. بلکي دا ټول مشکلات او ستړيا مي
د دې دپاره پر ځان ومنلي چي مساله د اسلامي شريعت د
پايماله کيدو دمخنيوی، د خپلي کورنۍ د عزت خوندیتوب
خبره وه چي زه ئې مجبوره کړم، يو ځل بيا ستاسي پر
کمبله کښينم.

هغی زیاته کړه:

- په دې دوو سببونو زه خپله راغلمه. يو، نه مي
غوښتل، چي پردي سړي د دې راز ه څخه خبرکړم او بل
سبب ستا د خطا شاهد زه وم؛ بايد په خپله مخامخ زه
درته ووايم. دا پدې چي ستاسي د کورنۍ سره زما د زوی
لونگ چي ستا له رضا پرته ستا زوم سوی دی، د هغه د
عزت سره تړل سوی خبره ده.

دلته د عزت د ساتلو مساله ده، کله چي موږ په ښار
کي خبر سو، تاسي غواړی خپله لور (زرکه) وسمندر ته
واده کړئ، نو ما، لونگ، کوترۍ، د کوترې مور، د
کوترې نيکه او انا پرېکړه وکړه، چي تا خپلو غلطيو ته
متوجی کړو، چي بله لويه غلطې و نه کړی.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

زه هغه هلک پیژنم، ښه هلک دی. خو سمندر مور لري. سمندر پلار لري. سمندر خور لري. لنډه ئې دا چې سمندر هر څه لري. توپکوال د لونگ مور ته وویل:

- پدې خبره خو مي سر خلاص سو، چې ستا زوی لونگ د کوتري میړه زما زوم او د کوتري مور، نیکه او انا د لونگ سره اوسې او ژوندي دي. اما د زرکي په ورکړه کي کمه نیمګړتیا سته؟ دا خو لا نوره ښه خبره سول، چې ته سمندر پیژني. هغه مور، پلار او هر څه لري. او ښه هلک هم دی، نو غلطې په کم ځای کي ده؟ د لونگ مور توپکوال ته وویل:

- غلطې ډېر کلونه مخکي تا کړېده، ستا هغه دمیلستیا شپه په یاد ده، چې زه ستاسي په کورکي وم. د قوماندان خودهغي شپي خوند هیڅ دمغزه نه و وتلی. وبیرېدی، فکر ئې وکړ چی سمندر لکه چې زما اودې دهغي شپي زوی دی.

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

خو دلونگ مورکیسه شروع کړه: ستا ښه په یاد دي
چي ته د شپې د خوني راووتی او د اور دالانچي ته
ورغلي، سمندر ستا د هغي شپې زوی دی.
توپکوال د خپلو ښځو په مخکي وشرمیدئ. لا هم
هغسي فکر کوي، چي سمندر د ده زوی دی، د لونگ د
مور څخه. د لونگ مور خبره نوره هم روښانه کړه، هغي
وویل:

- په هغه شپه د اور په دالانچه کي د کوتري مورستا
خپله ښځه پرته وه او زه د سرای په منځ کي د کوچنیانو
سره وښه وم، ته مي لیدي. سمندر ستا د هغي شپې غلطي
ده، یعنی ستا زوی، د کوتري او زرکي هم ورور دی.
د دې خبرو په اورېدو سره د زرکي مور او ټولو
ښځو د لونگ د مور څخه خوښي سوي، او قوماندان
وشرمیدئ. ټولو په یوه خوله وویل:
- شکر چي د زرکي واده د خپل ورور سمندر سره و
نه سو.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

قوماندان چې دغه ټولي خبرې واورېدې، د ځان سره پر خپلو کړو باندي سخت پښیمانه سو. اوس نو ستونزه دا ده، چې څنگه خپل تربرو ته او نورو کلیوالو ته ووايي، چې سمندر د ده زوی دی؟ هغه چې خلگ خبر و، قوماندان خپله لور (زرکه) سمندر ته ودوي، هغو ته څه ووايي؟ د خور "زرکی" او ورور "سمندر" واده خو ممکن نه دی.

نو د کورنۍ، سمندر او د لونگ د مور په خوښه ئې دا تر ټولو ښه وگڼل چې، له دغه ځایه کډه وکړی. هغو په هماغه شپه کډه را وکړه. افغانستان بیا ښار ته د لونگ کور ته ټول راغلل.

قوماندان لونگ سره له دې چې کوتره، د کوترې مور، د کوترې نیکه د کوترې د پلار قوماندان په راتلو د دوی کور ته خوښ نه و، خو هغه په هغه لیاقت او ښایستگي چې لرل ئې، د خپل خسر راتلو ته ئې ښه راغلاست ووايه.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کوټري، د کوټري مور او نیکه ته ئې پدې قناعت ورکړی، چې زما او د کوټري د پلار تر منځ باید فرق وي، ما مکتب لوستی دی، زه په یوه نظام، قانون او نظم کې رالوی سوي یم. مگردغه بښیځنې په هغوکې چې د کوټري پلار ورته کار او فعالیت کاوه (ای، اس، ای) کې، دغه بښیځنې نه سته.

کله چې د کوټري پلار د خپل زوم قوماندان لونگ له خوا د ده د بډیو سره بیا هم داسې نه ښول چې د ده څخه دي خوا بدئ وي. نو ئې یوه ورځ لونگ ته وویل:

- زه پر خپلو ټولو کړو پښیمانه یم او ستاسې څخه بڅښنه غواړم. دوی.... به راته ویل، او ما هم فکر کاوه چې د اسلام د ساتنې دپاره کارکوم، خبر نه وم چې خپل کور خرابوم او اخیرت ته به مختوری ځم.

پای

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دوهم ټوک

دوهمه کیسه

بڼګ

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دیوه کلیوال ژوند:

زموږ په کلي کې هم د نورو کلیو په شان د مني په وروستیو شپو کې، کله چې پروړونه له ډاگونو څخه ټول او ذخیره سي، د ممیز ځایو څخه ممیز (کشمش خانو څخه کشمش) له باغونو او باغچو څخه انار یوړل سي، دا مانا چې هوا سره سوله. د هوا د سپړېدو سره جوخت کار او خواری کمه یا ورکه سي. د مني سړې سیلۍ را والوزی، د ونو او بوټو پانی ورژوي. ډېر وختونه اسمان شین او صاف وي.

کله نا کله پاس په اسمان کې نرۍ ورځي بې له اورېدو د کلیو دپاسه داسې په ځغاسته تیرېږي، چې لم ئې په خاشه کې نه بندېږي. د کښې ساره بادونه پسي را والوزی، د هر سړۍ په غوړونو کې سور باد شپیلکی وهي او شنه ډکي د مخکي پر مخ ورک سي.

چو غکۍ چې کری ورځ د خپل نس د ډکیدو دپاره پر لاینوباغونو، فصلونو او ورشوگانو ګرځیدلي وي، هر مازېګر د خپلي شپې د تیرېدو دپاره په سیلونو سیلونو د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

باغونو، لڅو ونو او ورشوگانو څخه را الوزی او په ډله
بیزه توگه مخ د خندق پر خوا ځی، هلته چي نلونه او
لوخي ولاړي وي، دوی تر لمر لوېدو مخ ته هلته ځانونه
رسوي. تر گونگو ماښام پوري په خپل منځ کي په خپله
ژبه سره گډي وي، او تر هغه وروسته بیدېږی. سهار ئې
بیا د خپل نس غم وي. الوزي خورو ورو ورشوگانو ته
ځي او د ځانو دپاره خواړه پیدا کوي.

د هوا په بدلون او سړېدو سره زیات کلیوالي
ماشومان، لویان او زارې نر او ښځي رېزش او زکام سي،
پژې ئې را ایله وي. د غریبو کورنیو ژوند خو په پسرلي
او دوبي کي هم ښادمن ژوند نه ویني، خو د مني او ژمی
سره هوا، ورباندي یو بل غم ایضافي سي.

وسمني کورنی یا هغه کورنی چي د ژمی لپاره لږ
خووری ولري، د سړو شپو د ښه تیږولو لپاره د مني په
لمړیو ورځو کي خپل لاندي حلال کړي. دمنی په اخیر
او دژمي په اولو شپو کي د لاندي څخه لغړ پخوي او په
ژمي کي خپلي کترې خوري.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د غريبو ژوند خو په هوکه او سوکه تيرېږي. زيات وختونه سورسک او اوربشینه په اونۍ کې يوه شپه ئې غلمينه وي. سپوره ډوډۍ خوبه يو بختور لري.

د غريبو هره هغه ورځ ښه وي، چې اسمان صاف يا د اسمان مخ له وريځو خالي وي. کله چې سهار ژر او کمواکه لمر د غره له سره څخه خپل سره ټکی مخ رابښکاره او پر پراخه ورشو باندي خپله لمن خوره کړي، ټول کليوال ورته هوسيری.

په هره هغه ورځ چې سهار لمر يوه نيزه را پورته سي، نو د مخکي مخ لږ د ناستي او گوډارې سي. لاس هم د تخرکه دباندې راخيژي. هر څوک د بيابانه څخه د ډوډۍ پخولو دپاره څه خاشي کور ته راوړي. تر هغه وروسته، ماشومان، ځوانان او زاړه، د خپلوکورونو څه د کلي په منځ کې ميداني ته راووځي. نجوني هم د خپلو همزولو سره په ناوکیو بازی کوي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ټول هلته د میدانې په هغه کونجک کې، هلته چې د سهارنۍ لمر وړانګې ورته سیده رالویږي، او د باده څخه ئې غوړونه څه پناه وي، پیتاوي ته سره کښیږي.

د هر کلي په میدانې کې مشرانو دمشرانو، ځوانان د ځوانانو او هلکان د هلکانوسره د ناستې او بازیو ځایونه معلوم وي. هر کلیوال د هرې کورنۍ څخه چې وي دې میدانې ته راوځي، د دوی په کالیو او څپلیو کې ډېر د پام وړ توپیر نه لیدل کیږي. پدې چې ټول نژدې یو شان غریبانې ژوند لري. په دغه میدانې کې تر غرمې پورې، هلکان د هلکانو سره، ځوانانو به د ځوانانو سره او پدې شان به سپین ږېرو له سپین ږېرو سره د زړه خواله، خبرې اترې او لوبې کوي. هرې ډلې یو د بله سره په یو څه نه یو څه ځانونه بوخت کړي وي. بجليوال د بجلو لوبې، مردکیوال د مردکو لوبې کوي.

ځینې مشرانو بیا کتار، شپاړس گاتۍ، درگاتۍ، غولبندي سره ایښی وي. پاته نورسیلېږن پر راتول وي. ځینې زړو به ودغو ناستو او راتولو ته د خپلې ځوانۍ یوه

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

نیمه کیسه، د خپلي عسکری د دورې کیسې او څرگندونې کولې.

مثلاً یوه به ویل: کله چې مې پچه را وختل، حکومتی ته ورغلم، دستي ئې څیره کړم، د دوو جوړو کالو او درو شلو افغانیو سره د کوره ووتم. دوه کلنه نوکري مې هم دوه کاله او څلور میاشتي سوه؛ پدې چې عوضي نه و، را رسیدلی ترخیص مې بند وه. ما ویل چې ترخیص وانه خلم، کور ته نه ځم. همداسې مې وکړل.

د دوو کالو د عسکری کولوبیانونه نو دونه زیات کیدل، چې مه کوه خبري. کله چې به د یوه څخه بل تر هغه مشر ته د خبرو وار ورسیدی، هغه بیا د امان الله خان د پاچهۍ، د سقاوی دورې کیسې او څه چې ئې لیدلي وي، هغه بیانولې.

د هر یوه هڅه هلته دا وي، ځان داسې وېښي، چې پر ده دا عمر خوشي نه دی تیر سوئ، تر پېښو او لیدنو زیات څه وائي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سليم کاکو، چي په ناستو کي تر ټولو مشر دى،
د عمر زياته برخه ئې په سختيو، خواريو او سرگردانيو
کي تيره کړې ده. هغه د ژوند ډېري تجربې لري.

ډېر څه د سليم کاکو په مخکي تيرسوې دي. کله چي
هر يو له دوى څخه خپل بيان خلاص کړي، نو د
خپلو خبرو او کيسو د رښتياوالي او سيکه کيدو په موخه،
خپل مخ وسليم کاکو ته را وړوي، او په لوړ اواز ووايي:
- سليم کاکو همداسي نه وه؟

سليم کاکو په خپل کار باندي بوخت وي، سر ئې
کښته اچولي وي، پورته چندان نه گوري؛ يوازي د تائيد
په توگه سر وښوروي.

هلته نو خبري کوونکى ډېر خوشحاله پدې سي، چي
بيان ته ئې سليم کاکو هم د هوکي سر وښوروى.
که به پخپلو خبرو کي کم چا څه زياتى هم کړى و، سليم
کاکو غوړ کون اچاوه. څوک ئې د ځانه نه مرور کاوه.
سليم کاکو نو خپله يو کليوال پوخ نجار دى. دروازي، د
يوي رختونه، جغونه، مالي، چوغ لنډى، بگيرکي،

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بنيچويونه، د يامه لاستی، تکه کي او هر هغه څه چي
د کليوالو اړتيا وه، د سليم کاکو سر ور سره خلاص دی.
هغه ئي په ښه توگه سرته رسولای سواي.

که څه چي اوس نو د سليم کاکو لاسونه رېږدي، پر
سترگو ئي هم پردې پيدا سوي دي، د پخوا په شان ښه
نه ويني، مگر غوړونه ئي ښه اوري، خو د ده غټ
اندامونه، قوي بدننه، چي لا کړوپه سوي نه
ده، د لاسونو پنځي ئي غښتلي دي.

*** **

نن هم سليم کاکو د هري بلي ورځي په
ډول سهار د کوره د خپلې تيشي،
رندې، برمي، اري، د ميخونو د جابي او يو دوو تختو
سره ميداني ته راوتی دی. بنگ زوی ئي چلم او د تنباکو
جابه ورته هره ورځ راوړي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بنگ د خپل پلار سره مرسته کوي او کله نا کله ئې پلار اسانه او لږ کار ده ته هم سپارئ.

سلیم کاکو درې زامن لري. د مشر زوی نوم ئې عطا محمد، د دوهم زوی نوم ئې بنگ او د کشر زوی نوم ئې هرڅه چي و، خو ټولو کلیوالو (کولی) باله.

عطا محمد ئې پوخ نجار سوئ و. د واده خاوند و، د کلي څخه ښار ته کډه سوئ. هلته په ښکارپور بازار کي ئې د نجارئ دوکان کاوه. بنگ او کولی د پلاره سره په کلي کي اوسیدل. پدې کلونو کي د سلیم کاکو ښځه وفات سوه. سلیم کاکو د خپلو دوو زامنو سره په پردیو دوو زړو خونو کي اوسیدل.

د غریبو کلیوال په ناست ځایونو او بانډارو کي هیڅکله د شرابو، کبابو، مستیو، نشو، د جامونو د تشولو او ډکولو خبري نسته. ځکه دا شیان زموږ د ولسی ټولنیز ژوند په منځ کي څوک نه پیژني.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سليم كاكو د تنباكو د چلم څكولو پوخ (عملي) سوي
و. د عمر د پخوالي او زيات چلم څكولو له امله د هغه په
سینه كې خړه هاری هر چا اورېدی.

سليم كاكو خپل شخصي كور او جايداد نه لري. پدې
كلي كې ئې نا معلومه خورا زيات كلونه د يوه ښه
گاونډی په توگه ژوند كړی دی.

په ټول كلي كې هيڅوك نه پوهیږي، چي سليم
كاكو په اصل كې د كوم ولايت، كوم كلي او
په نسب څوك دی. خو دا دی اوس د شاه دولا لالا
د غويو د سرای تر څنگ د كلي د میدانې سره جوخت د
خپلو بچو سره ئې گوزاره ده.

خلگ ئې د جت سليم په نوم یادوي. هغه په رنگ
ښایسته، په قد جگ، په خبرو پوه، د خبرو او لهجې څخه
ئې په واضح توگه سړی پوهيدا سي، چي رښتیا هم د دې
سيمي د كليو اصلي اوسیدونكي به نه وي. يو عمر ئې
د دې كليو د خلگو په چوپړ كې تیر كړی دی. غوړونه ئې
جوړدي، د ټولو ناستو خلگو خبري اوري، او د ځان سره

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

نې ارزوي. خپله لږ په خبرو او مجلس ورگډيږي. دا چې دى به څه چورتونه وهي؟ يوازي خدای پوهيږي. يوازي يتيم اکا د نورو كليوالو خلکو په نسبت سليم کاکو ډېر پېژنى. يتيم اکا او سليم کاکو سره همزولي دي. سليم کاکو او يتيم محمد اکبر يو بل ښه سره پالي هم، يعنې يو له بله تگ او راتگ سره لري.

په دې کلي کې د مخکو تر اصلي مالکينو نور خوار و غريب، بې کوره، جلا وطنه يا "اوپره" کورنۍ زياتي اوسي. نو د ميدانۍ په مجلسونو کې هم د "اوپره" هلکانو او سړو شمير زيات وي.

يوه ورځ تر څو چې دوى يو او بل ته د خپلو زړونو غوتې سره خلاصولي او راسپنلې، چې د سليم کاکو زوى "بنگ" په وارخطايي سره ږغ وکړئ:

- هغه دئ، هغه دئ سردار صاحب، سردار صاحب پر دې خوا را روان دئ. په ميداني کې راټول سړي، واده او زاره، د يوه مخه داسې يو دم چوپ سول، لکه پر مرغانو چې باز، څرخک ووهى او يا شاهين را ښکاره سي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

خير، سردار صاحب كرار كرار د ميداني پر لور
رانژدې كيدئ. دلته ټولو ناستو لويو او وړو خپل نفسونه
په غاښ نيولي وه. كله چي سردار صاحب ميداني ته
رانژدې سو، نو په ميداني كي ناست ټول واړه او زاړه
ورته ولاړ سول، سلامونه ئي وړ واچول. سليم كاكوهم
خپل زور وواهه چي ولاړ سي. خو وئي نه سواي كولاى.
سردار صاحب پر زړو او سپين ږېرو خلكو باندي هم
خپل د مړي خيتي ټوكي وكړي. پر خپله كوندۍ ږېره او
په ږېره كي تاو بريټو ئي لاس راتير كړ؛ لكه جهان چي
ده فتحه كړى وي. بيا ئي سليم كاكو ته داسي وويل:

- سليمه! زه نن بازار ته روان يم....

هغه لا خپله خبره پوره كړى نه وه، چي سليم كاكو
ورته وويل:

- په خير ولاړ سي!

سردار بيا خپله پر راغبرگه كړه او خپله خبره ئي
تكرار كړه:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- سلیمه! ته به کور ته ورسې، د درشتې د اړې لاستې
او د یوې خونې د دروازي لڅک دواړه سست سوي وو،
هغه به وگوري او جوړ به ئې کړي.
- سلیم کاکو په کمینې سره وویل:
- ښه دئ سردار صاحب، بنگ به دستي ورولیږم، ان
شاالله جوړ به ئې کي.
سردار صاحب بیا پر را درسته کړه:
- سلیمه! که ته خپله ورسې، ښه به وي، ما په کور کي
ورته ویلي دي.
سردار صاحب په کور کي له خپلو څلورو ښځو څخه
څو لوني، یو نازولی خو په سر پک او بي بند و باره
زوی لاره.
سردار بیا سلیم کاکو ته وویل:
- دا خبره مي پدې درته وکړل، چي دا د نن زمانې
هلکان دومره د باور وړ نه دي. ته زما زوی ته وگوره،
فکر کوم، دا ستا زوی بنگ هم ما ته یو ډول بل ډول
هلک رامنځته کړي. هغه بل ورځ مي واورېدل، چي بنگ

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اوس په چینه کې په صابون خان پرېولي، که دا رښتیا وي، نو د ده سره احتیاط په کار دی.

سردار ځکه دا خبره وکړه چې زموږ په کلیو کې صابون لږو مړو کورنیو یوازې د کالو منځلو دپاره کاراوه. دغه بازاری صابونونه چا نه پېژندل. بیا چې پیدا سول، یوازې مړو کورنیو او د هغو اولادو کاراوه، غریبو ته ئې کارول، عیب او شرم و.

سردار صاحب به لا څه نور تومتونه په بنگ پوري تړل، چې پدې وخت کې شاتر تاجو راښکاره سو، ږغ ئې وکړ:

- سردار صاحب، اس تیار دی.

سردار صاحب هغه ته جواب ورکړ:

- ښه، ښه دی، د رځم.

هلته مهتر لالو ماما د سردار صاحب د اس قیضه

نیولې، میداني ته راووتی.

*** **

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مهنر لالو چې کوسه وزمه سړی دی، نری څو تاره
 رېږه ئې پر زنه شنه وه، خپلې زړی رېږی خپلې ئې په
 خپل پتو کې تر ملا او اوږی ټینګې تړلی وي، دی ته
 اماده و، چې د سردار صاحب د سپرلۍ د اس تر مخ
 به ځغلي. ځکه دا د مهنرۍ وظیفه د لالو په برخه وه. د
 کوڅې په خوله کې د لالو دوه بنایسته بچیان سپیره
 چاودلی مخونه چې پرتوگونه ئې نه لرل، د سړی هواله
 امله ریردېدل؛ لاسونه ئې تر لنډو کمیسونو لاندې په
 تخرګو کې نیولي ولاړ وو، ګوري چې پلار ئې د سردار
 صاحب د اس تر مخ څنګه ځغلي.

بنځه ئې هم د خپلو بچو تر شا ولاړه ده. د اوبو
 ډکه کونجی ئې په لاس کې ده، انتظار باسي، چې کله به
 سردار پر اس سپور او روان سي. د دې د اولادو پلار
 لالو خو د اس تر مخه ځغلي او دا به اوبه ورپسي پاشي.
 د لالو دغه لمړۍ ورځ ده، چې د سردار صاحب نوکر
 سوی دی. لالو تیره شپه خپلې بنځې ته ویلی و، ښه سو،
 چې خوارۍ راته پیدا سول، اما تر دا اوسه مي دونه زیات

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ځغستلي نه دي، تر بازاره خو په پياده تلو د يوې پوره ورځې مزل دی، چې وبه کولای سم که يه. ته دعاوي راته کوه چې وکولای سم.

تاجو "شاتر" هم د اس دپاره څه شپېشتی په خپلو پټو کې په شا پوري تړلي اماده ولاړ دي. د تاجو سا پخه ده، ډېر کلونه ئې د سردار صاحب د اس تر شا ځغستلي دي، پښې ئې په ډېرو ځغاستو، شگلنو مخکو، ډېرېنو لارو، تروو او بڼگلنو مخکو، خاشو او اغزو کې پخې سوي وې، ستنه ئې په پښه په مشکل ننوتل.

د اس قيضه مهتر ونيوله او شاتر ريكاب ونيو، سردار صاب راغلی پر خپل اس ئې پښه واړوله، سمدستي ئې اس پونده کي.

د لالو کوروداني (ميرمن) تر شا اوبه پسي وشنډلي، دعاگاني ئې وکړې. خپل بچي ئې تر لاس ونيول، خپلي خوني ته بيرته وگرځيدله.

لالو د اس مخ ته او تاجو تر اس شا ته په يوه چارناله د ولسوالۍ د بازار پر لور ولاړل. د سردار صاحب تر

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

تگ وروسته، د کلي د سپین ږبرو او په عمر پخو خلکو
یو بل ته سره وکتل. هیچا جرات و نه کى، چې خبرې
وکړي، مگر مسکي مسکي سول.

دلته حاضر و ځوانانو ته یو ډول بل ډول فکرونه پیدا
سول. پدې چې دا ولي د سردار صاحب تر تلو وروسته،
مشران مسکي مسکي سول؟

څومعلم مرجان دا چیتیا ماته کړل و ئې وویل:

- لالو ته دي خدای خیر ور پيښ کي، ځکه یو د
ځغاستي سره نا بلد دئ، سا به ئې ژر وسوځي او بل
پښې ئې هم پخی نه دي، په لاره کي ډبري، شگي، خاشي
او ځوزان به ئې گوډ کي.

بیابنگ د خپل پلا ره په کراره وپوښتل:

- پلا ره! دا سردار صاحب خو تر تا ډېر کشر دئ،
دی هم په کوچنیوالي لکه خپل زوی (زلمی)
دغسي..... و؟

سلیم کاکو خپل زوی بنگ وترئ ورتنه و ئې ویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- چوپ سه، خدای وهلي، نه ئې وینې، چي ملک
سلطان هلته ولاړ دی، خبره به دي واورې، دستي ئې تر
سرداره رسوي. هغه خود سردار مخبر دی زویه!
دا ټول یو شان وه، بدې د دوی په خټه اخښل سوېده، ته
سر مه په گرځوه، خپله شپه تیره وه. موږ مجبور یو
گودازه کوو، غریب خلک یو، چي ته او کولی د خیره
سره لویان سی، بیا خپله به په هر څه پوه سی. اوس ته
د دغه خپل معلم صاب خبرو ته غوږ نیسه، خپل سبق
وايه، د نورو په کار، کار مه لره.

سلیم کاکو له لږدمي کولو وروسته زوی ته وویل:

- اه ښه سو، چي رایاد سول زویه! ته یو ځل د سردار
صاحب کور ته ورسه، وگوره، چي د دوی د دروازي
لڅک څه کار غواړي او د اړې په لاستی ئې څه سوي
دي؟ که ئې ډېر کار غوښتی، چي ماښین زه او کولی
ورسو، او که ئې کار کم و، هلته ئې ژر ور جوړ که،
وروسته به نو د خیره سره ښوونځی ته دي ولاړ سي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بنگ پلار ته بڼه کړل. څه سامان ئې د ځانه سره واخیستی، د سر دار صاب کور ته ور روان سو. دلته نو اومکې غرمه ده؛ د ډوډۍ خوړلو وخت هم رانژدې دی. د هر کور د پاسه دودونه پورته سول، تبخي باندي او اورونه بل سول. یو شمیر کورنۍ پر تبخی او څوک پر تناره خپل لاندې کړي اوږه اچوي، او ډوډۍ پخوي. د خدای او هست خبره ده، چا د جوارو، چا د اوربشو او چا د غنمو اوږه لاندې کړي وي.

گوروان لنګي غواوي، چوپانانو لنګي میږي او بزې کلي ته راوستې او طالب هم د ټوک او جیرې د راټولولو دپاره د کلیوالو د کورونو پر خوا ور رهي سو. یوه ډله کوچنیان د بڼوونځۍ را رخصت سوي دي.

د سلیم کاکو کوچنی زوی کولی هم د بڼوونځۍ څخه کور ته راځي او نور هلکان بڼوونځۍ ته روان دي. بنگ هم باید بڼوونځۍ ته ولاړ سي. هغه د درس او لیک لوست سره زیاته مینه لري. ملا سیف الدین هم لکړه په لاس د مسجد په خوا کي ولاړ دی.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دا دئ امير خان اکا د هري ورځي په ډول چي
نا وخت به مجلس ته راتلئ، نن هم بيخي غرمه راغی.
سلام ئي واچوئ، ټولو ئي سلام ته وعلیکم دي سلام
ووایه، خو بډي اکا و اميرخان ته د سلام جواب داسي
ورکړئ.

- امير خانه، والله چي به تا کي هم کوم فساد سته، ټوله
ورځ ورک ئي، يو دم لکه مادوزمی (پیری) پیدا سي، بيا
بیر ته لکه مرغری ورک سي. یوه کیسه شروع کړي،
هغه پر نیماني خوشي کي، ولاړ سي. په څه بوخت سوی
ئې، خدای دي ئې خیر کړي. هغه بله ورځ دي
هم د زرین ډهل زن (ډهل وهونکی) نقل دغسي پر نیمه
پرېښود، ولاړي.

امير خان د بډی کاکو په ځواب کي وویل:

- خدای دی موږ او تاسي ژوندی لري. د زرین ډهل
زن کیسه خو څه کوي، ډېري نوري کیسي به درته
وکړم، درځی، درځی؛ اوس غرمه ده، کورو ته به
ولاړسو، گوله موله به تر ستوني تیره کړو، د ماښین

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د لمانځه تر ادا کولو وروسته به، که د خدای
رضا وه، باران نه و، لمر به هم ښه تود وي، بیا به د خیره
سره کیسي کوو.

مومن اکا ئې خبره ونيوله، وئې ویل:

- په یو شرط!

مومن کاکو لا خپل شرط ویلی نه و، چي بډی اکا ئې
خبره غوڅه کړل:

- شرط مرط ئې په کونه پوري مه ورته .

امیرخان وویل:

- مومن اکا ښه وایی، بډی کاکو خو زما په مرض
پوهیږي، که د ماښین په مجلس کي معلم صاحب و،
نو بیا زه خبري نه سم کولای. ځکه د یوې خوا مي معلم
صاحب مشر د کاکا زوی دی. بل د هغه ژبه ډېره تیزه
ده. هغه ورځ سردار صاحب او ملا صاحب لا ویل، چي
مرجان ډېر ژبور دی. پدې وروستیو کي چي هرځای
کښیني د خانانو او ملایانو غیبتونه کوي. معلم مرجان
هیڅوک غور نه پرېږدی....

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سليم كاكو چي لږ په مجلسوكي ئې خبري كولې اما دا
ځل ئې وويل:

-هلکو! معلم صاحب تر مور او تاسي په هر څه
پوهيږي، هغه مکتب ئې ويلي دي، ښار ئې ليدلی دی، د
پوهو خلگو سره کښينستلی دی، مور او تاسي په څه خبر
يو؟ ناست خلک ټول چپ سول.

*** *** ***

بنگ چي کله د سردار صاحب د کور دروازی ته ور
ورسیدئ، د سرای په دروازه کي ئې پښه ونيول ودرېدی
او په لوړ اواز ئې ور ږغ کړل:
- زه بنگ یم، پلار را استولی یم، چي دروازه او اړه
در جوړه کم.
په کور کي د سردار صاحب ښځو او لونیو د بنگ اواز
وپېژندئ. د بي بي صدفې مور بنگ ته وويل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- رايه، کورته راسه؛ بڼيلې (؟) ستا څخه بيا څوک
مخ پتوي، ته مور ته هغه کوچنی بنگ ئې چي وي، دلوی
سړي چمونه مه کوه.
بنگ کور ته ور ننوتی د سردار صاحب بڼو ته ئې
سلام ور واچوی، او پوښتنه ئې ځيني وکړه، چي د
کومی دروازي لڅک خراب سوی دی؟
د صدفې مور و صدفې ته وويل :
- زويه، ورسه؛ بنگ ته دروازه ور وښيه او اړه هم
ورته را واخله.
چي بنگ ئې جوړه کي صدفه تر مخه، بنگ ور په
پسي، هغې خوني ته ورسيدل، چي د دروازي لڅک ئې
ختا سوی و. بنگ دروازي ته کښيښتی، چي لڅک ئې
ور جوړ کړي.
صدفه ورته ودرېدله، خپلي دوی سترگی ئې په بنگ
کي ښخي کړي وي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بنگ په خپل نازک تور بخون پوست کې زیات ښایسته
دی، غټې توري سترګې، جگه پزه، سپین غاښونه او
برابر اندامونه نه خدای ورکړي وه.

بنگ تر یوه وخت پوري سترګې کښته اچولې وې؛ خپل
کار ئې کاوه، کله کله به ئې سترګې صدفې ته ور
واوښتې، چې وبه ئې لیدل، صدفه ده ته ګوري، د ده هم
بدن وتڅنیدې، مغزی ئې ورکوړ کئ؛ کله چې دواړه
سترګو په سترګو سول، عقل او فکر ئې هلته بند سو.

بنگ په تېشه خپلې ګوتې داسې سختې ووېلې، چې تر
ګوتو ئې وینې را جاري سوې. لادې خپل ځان ته متوجه
نه دی. په خوړ پوه نه سو. صدفه هم څرکه په چُرْت کې
تللې ده؛ وچه ولاړه ده، د بنگ دوسترګو ته ګوري.

په دې وخت کې د صدفې مور راغله، ګوري چې
مخکه په وېنو سره ده. د بنگ تر ګوتو وینې بهیرې او
لور ئې ورته ولاړه ده، سیل ئې کوي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د صدفې مور پر خپلې لور ږغ وکړ، چې ورسه، ژر
څه رښکې او توکر را واخله، د بنگ گوتي ور وتړه، او
خپله ئې هم بنگ ته وويل:
- زويه، نور کار بس که، بيا به دي پلار راسي،
دروازه به جوړه کي.

د صدفې د مور پر بنگ باندي زړه وسو؛ ولاړه چې
بنگ ته څه خواړه راوړي. هغې يوه کاسه پکه د خوړو
راوړه. گوري چې صدفې لا د بنگ گوتي نه وي
ورتړلي. د بنگ تر گوتو هماغسي ويني څڅيدې. د صدفې
دواړي خپري هم د بنگ په وېنو سري دي. يوبل ته
گوري.

*** **

له هغه وخته چې صدفې د بنگ لاس په خپلو دوو
لاسونو کي ونيو، څو خوړ سوي گوتي ئې ور وتړي،
د بنگ او صدفې دواړو لاسونه او بدنونه خوله خوله

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سول. د دواړو بدنونه رېږديدل؛ لاسونو او پښو ئې کار نه کاوه، عقل ئې د سره تللي و.

د صدفې د بنگ خور سوی گوتی هیري سوي،
یوازي دوی دواړو یو بل ته سره کتل. په خونه کې
چوپه چوپتیاډه، د صدفې مور چې دوهم ځل خونې ته
ورغله، پر صدفې ئې منت وکړ.

- تر اوسه دي د مسلمان گوتې نه دي ور تړلي؟ ته
ایسته سه، چې زه ئې ور وترم، ته لکه چې د وېنو څخه
بیرېږي.

صدفې دخپلې مور خبرې نه اورېدې څو مور ئې دا
لږ پرې وهل کله چې صدفه د خپله ځایه څخه وڅیکده، د
صدفې مور د بنگ لاس په خپل لاس کې ونيوئ، گوري
چې د بنگ تر گوتو تودی وینی او د لاس تر خپره ئې
یخي، یخي خولې څاڅي.

د صدفې مور حیرانه سوه، ژر ئې خپلې لور ته
وکتل، گوري چې د هغې په مخ کې یو څاڅکی وینه
نسته؛ داسې سپینه اوښتې ده، او په خولو کې لنډه خشته

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ده. د صدفې مور وپوهیدله، چې دا د دوو زړونو تر منځ
د مینې رشته او خوله ده.

د صدفې مور ژر ژر د بنگ گوتې ور وتړلې. بنگ
ته ئې د ډوډۍ کاسه کښيښول خوبنگ دغسې ډکه
پرېښوله. ډوډۍ ئې ونه خوړل د سردار صاحب د کوره
شوم را ووتئ، مگر خپل زړه ئې هلته پرېښود او د
صدفې زړه ئې د ځان سره را واخیست او را رهي سو.
بنگ چې خپل کور ته راغئ، پلار ئې ورته وویل:
- بنگ زویه، ډېر عمر دي وکئ، دروازه لکه چې ډېره
خرابه وه .

بنگ پلار ته وویل :

- هوبابا، جوړه مې نه کړه.

سلیم کاکو ورته وویل:

- خیر، ستا بلا دي واخلي زویه، زه او کولی به
ورسوو، جوړه به ئې کړو. ته خپل ښوونځی ته ولاړ

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سه، درباندي ناوخته نه سي، ډوډۍ دي په بغل ځولۍ كي
كولۍ زوى در اچولې ده، پر لاره به ئې وخوري.
بنگ خپلي زخمي گوتۍ د پلاره څخه پټي كړې. كشر
ورور ئې ژر ژر ډوډۍ او بغل ځولۍ ورته را واخيستل.
كله چي بنگ د كولۍ څخه خپله بغل ځولۍ اخستله، كولۍ
ئې تړلي گوتي وليدې. بنگ خپل ورور پوه كړ چي پلار
ته څه مه وايه، او پخپله تړلي گوتي د كوره ووتۍ او و
بښوونځۍ ته ولاړ.

سليم كاكو و خپل كشر زوى كولۍ ته وويل:

- زويه، يو څه سامان در واخله، چي ورسو، د سردار
صاحب دوى كور ته، دروازه او د اري لاستۍ به ور
جوړ كو.

كولۍ همداسي وكړل. زوى او پلار دواړه د سردار
صاحب كور ته ورغلل. د سردار صاحب بڼځو چندانۍ
ستر نه كاوه. د سليم كاكو سره خو بيخي كوچنۍ لوى
سوي وې. سليم كاكو دروازه سمه او د اري پر لاستي ئې

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

يو دوه ميخونه وو هل. د کار تر تمامیدو وروسته، د سردار د کوره را ووتل، او مسجد ته راغلل. د جمعي لمونځ تیر سوی و. ملا صاحب سلیم کاکو ته وویل:

- سلیم اکا، سړی چي سپین ږبری کيږي، دینداره کيږي، مگر ته په دینداري کي سست سوی ئې، د جمعي لمانځه ته ځان نه را رسوي. زر لمونځه د کور، یو لمونځ د ماجت (مسجد)، زر لمونځه یوازي، یو لمونځ د جمعي سره برابر نه دي.

سلیم کاکو خپل سر وښور او، او ملا ته ئې هيڅ جواب ور نه کي، خپل لمونځ ئې ادا کي.

د ماښام د لمانځه تر ادا کولو وروسته، کلیوال بیا ومیدانی ته سره را ووتل. د تل په شان د میدانی دا بل دیوال ته چیري چي مازېگر د لمر وړانګي ور لوېږي، هلته سره پنډ سول.

امیرخان، بډی کاکا او یتیم اکا، ټول سره راغلل. هلته ئې په خپلو پټوانو کي ځانونه پېچلي په خاورو کي

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

څنگونه وو هل. دا دئ معلم صاحب مرجان هم لکه چې
گوله تر ستونۍ تیره کړی وه او مجلس ته راوړسیدئ.

ملا صاحب هم د کوچنیانو د سبقونو څخه ځان را
بیغمه کړئ و، راغلی و سلیم اکا ته نژدې پر دوو تلو
کښنستی، داسې کښنستی چې خلکو ته وښيي، چې زه
بیرته ژر ولاړېږم.

د ملا صاحب د راتلو څخه مقصد او وظیفه دا و، چې
معلم مرجان د خلکو په مخکې څه سره کوچنی کي. هغه د
معلم مرجان سره آخیستې وه. هر چیرې چې معلم صاحب
د خلکو سره کښیني، ملا صاحب بې له ځنډه ځان هلته
باید ور رسوي او د هغه د خبرو په خلاف خبرې کړي.
په دې ورځ ملا صاحب بېله ځنډه معلم صاحب
مخاطب کي، په قهر ئې ور ته وویل:

- معلمه، ته ولي د ماښین لمانځه و جمعۍ ته نه
راځی؟

معلم مرجان ملا ته وویل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- ملا صاحب، دماښين د لمانځه پر وخت، زه د مکتبه را وځم، تر کوره او ماجته (مسجد) پوري پوره يو ساعت لار ده. خدای ته خو معلومه ده، چي زه د عيال په نفقه او د دې وطن و اولادو ته د څو تورو د ور زده کولو په کار بوخت یم، نو لمونځ هلته په مکتب کي يا په لاره کي ادا کوم.

د يو څه لنډ ځنډ وروسته، بيا معلم صاحب ملا ته وويل:

- ملا صاحب، پدې شپو او ورځو کي خورا تر له وتلی معلوميری. خدای دي ئې خير کي، چي بيا به دا خلک کومي کومي کندي ته ور واچوي؟
د دې خبري سره، سليم کاکو هم وويل:

- معلم صاحب ښه وايی. ملا صاحب پدې شپو کي بيخي د (ووله) وتی دی.
نور ملا چا خبرو ته پرې نه ښود. بدي اکاملا ته وويل:

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

- ملا صاحب، یو گړی مو دلته ارام پرېږده، ماجت ته درځو، هلته دي نصیحتونه را ته کوه. لمونځ کوو، نور نو ته داسي وچ زموږ...هره گړی لکه چپه لاس مه درېږه. بډی اکا خو بیا په کلي کي مشر سخي، چرسي او شوخ سړی دی، په خبره ئې چندان څوک نه خفه کیدی. بل بډي اکا ته دمعلم مرجان خبري خوند ورکوي. بیا ئې مخ پر امیر خان را وړاوه:

- ښه امیرخانه، ته وایه، وا مي وربدل، چي ښار ته تللی وي؟ په خیر راغلي اوس نو وایه څه دي راوري دي؟ کومه ماته، گوډه او ړنده پېښه سوي ده که یه؟ خلگ خو وائي چي په ښار کي ډېري خبري سته. امیرخان دوه درې ځل بډی اکا ته اشاره وکړه، مانا دا چي معلم مرجان ناست دی، زه خبري نه کوم. خو بډی اکا امیر خان مجبور کي چي خبري وکړي. امیر خان وویل:

- بډی اکا! په اوس زمانه کي والله که داسي څه سړی واورې، چي د زړه د راپورته کیدو دي وي. که رښتیا در

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ته ووايم، زما نو دا څووم وار دئ، چي ښار ته ځم او
راځم. څه وكم خيښي ده. هره پلا چي ولاړ سم، دوي
درې شپي هلته تيروم.

هغه زياته كړه:

- ليري ځای دئ، اوس مي كولمي هلته گرو دي، اولاد
دئ، نه ځيني رغول كيږي، مجبور يم، ورسم. حيا دي وي
ډېره ډېره د هلكو مور هم را ته وايي، ته ولاړه سه، د
لور احوال را ته راوړه. هغه بيوزله خو د بل په كور كي
ده، نوزه مجبور يم، ورسم، احوال ئي واخلم.
بډی اكا پر را درسته كړه:

- ته خپل غمونه دي پرېږده. دا د ښاري خلگو د ژوند
كيسه وكه. دوی څه كوي، څه شی خوري.....؟
اميرخان يو سوراسويلی تر خوله راوايست، وئې
ويل:

- ياره بډی اكا، څه به درته ووايم، زما خو ئي په
خپله ښاری ژوند والله كه خوښ سوي وي. ښاری خلگ
سر و كال، ستري او هلاك وي. يوازي ناوخته ماښام

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پر کور وي. سهار په تیاره کي لکه زموږ کارگر، بزگر،
چوپان، باغوان چي په پسرلي او دوبي کي پر سپیدو د
کوره وځي.

امیر خان زیاته کړه:

- ښاريان کال دولس میاشتي دغسي سترې ژوند لري.
میلمه ئې سهار د خولي د پرېکړي څوک نه سي پیدا
کولای. سهار به یوازي وي. چای به کومه کوچنۍ نجلۍ
یا یوه زړه ښځه درته راوړي، چي پوښتنه ځيني وکي،
پلانی څه سو؟ دا یوه خبره اوړي، خپلي خواری ته
ولاړئ.

په کلي کي بي له بدۍ اکا، سلیم اکا او معلم صاب
څخه نورو کلیوالو چندانې ښار نه دی لیدلی. د امیر خان
خبري ورته د بلي د نیا خبري او خورا په زړه پوري
وي. بیا یوه وپوښتل:

- دوی پدې سړو شپو کي څه کار کوی؟

امیر خان وویل:

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

- هلته سړی او گرمی شپې معلومي نه دي. کار، کار؛
توله ورځ کار. چا دوکان لاره، چا د سړک پر غاړه شيان
خرڅول، چا د اسونو بگۍ لرلي، هغه ئې ځغلولي. چا
ډوډۍ پخولي، چا سړکونه او پاشي کول، چا جارو کول،
چا د کوڅو انبارونه پر خرو مخکو ته رسول. څوک د
ختو په مزدوريو اخته وو. چا د خلکو سرونه او ږيري
ور خړيلي. خورا ډېري خواري وي په ښارکي. ټول
خلک د خپل سر په وېښتانو را ځوړند وو. په ښار کي
هره ورځ تياره د قيامت ورځ وي.

د لږ سا اخيستو وروسته امير خان وويل:

- که څه په ښار کي هم لږ خلک ارام او ماړه وو،
نوري ټولي کورنۍ يوازي دونه څه د ورځي گټي، چي
ماښام ئې خټي، بس دا به وايو چي خدای دي زموږ او
ستاسي ال او اولاد د دوی د حاله په خپل قوت سره
وساتی. والله که هلته هيڅ سړی د خپلي کونۍ لگيدو ته
وخت لري. د خلکو ئې حرص زيات سوی دی، قناعت

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

نسته. هره ورځ په ښار کې لکه د محشر ورځ چې وي،
نر او ښځې گډوډ تر له جاروزی، مخ پوتی نسته.
ناستو زړو خلکو خپله یوه یوه د لاس گوته په خاورو
کې کش کړل او دغه په خاورو لړلی گوته ئې پر خپلو
پزو باندې را کش کړې، په لوړ اواز به ئې وویل:
- توبه، توبه!

دلته نو ملا سيف الدين اکا چې لا په ولاړی ولاړ دی،
بیا بهانه په لاس ورغله، ژر ئې یو ایت ولوستی، وئې
ویل:

- په کتابونو کې ئې راوړي دي: چې "په اخیره زمانه
کې به د نرو او ښځو تر منځ پرده نه وي، ټول به سره گډ
سي". دغه دئ هغه حالت، قیامت را نژدې سوی دی،
خپل طاعت او عبادت کوئ. د خلکو پر خبرو غور مه
نیسی، ځان مه خبروی، پر خپلو غورو لاسونه ونیسی،
هر څه چې بې خبره یاست، هغو نه ښه یاست. قیامت تور
وي، که سپین؟ چې ښځې مخ نه پټوي، او په بازارو کې د
نارېنه و سره تاویری او را تاویری، نور به لاڅه اورو؟

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

معلم مرجان د ملا څخه خبره ونيوله، او وئې پوښتل:

- تا ښار ليدلې دئ؟

- ملا صاحب وويل: نه، خدای دي نه را باندي ويني،

نوري گناه مي کمي دي چي ښار هم ووينم.

- معلم بيا وپوښتل! ملا صاحب (لمده) ډوډۍ ښه

خوند درکوي، که وچه؟

- لنده چي وي، وچه دي ځان وخورۍ....

ملا صاحب پر معلم مرجان ور ږغ کړل:

- معلمه، خبري مه اوږدوه، تاسي معلمان والله که

په خبرو کي د چا پلار ملامت کي. ستاسي ژبی مار ختلي

دي. مطلب دي څه دئ؟

معلم مرجان وويل:

- گوري خلگو، ما په ښار کي څو کاله مکتب ويلي

دئ، اميرخان دوي درې شپي د لور کور ته تللي دئ. د

ښار د خلگو ژوند زموږ تر ژوند ډېر اسوده دئ. په ښار

کي دوا او ډاکټر پيدا کيږي، د ښار د خلگو کالي پاک

وي. هغه لږ خواږه چي خوري، زموږ تر خورو ښه وي

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

او د ژوند نوري اسانتياوي سته. په ښار کي څه ښځي هم
د نورو په ډول په حکومتی ادارو کي کار کوي،
ډاکتراني، معلمي او په نورو کارو مصروفې دي. چي دا
ټولي ښي خبرې دي.

ملا صاحب ئې بيا خبره ونيوله:

- والله هوله.....! ښځي د نورو سره يو ځای کارکوي؟
توبه توبه ما خو وويل، چي ستا ژبه مار څټلې ده. ته د
کلي خلک گمراه کوي؛ خپله خو گمراه سوي ئې. وينم دي
اوس کله کله بي لنگوتي پر لمانځه درېږي. هغه بله ورځ
دي حتا ويل چي په لڅ سر هم لمونځ روا دی. گوره چي
سبا به لا څه ووائي.

امير خان هم د ملا پله ونيوله:

- ملا صاحب، رښتيا دي ورته وويل.

تر څو چي معلم مرجان خان د ملا او امير خان د
خبرو جواب ته ځان جوړاوه، بدي اکا بيا ملا مخاطب
کي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- ملا صاحب، ولي مو يو گړئ ارام نه پرېږدي؟ دا
خأى د مسالو او فيصلو نه دى. بيا چي ماجت ته درغلو،
هلته دي خبري كوه، موږ به درته ناست يو.

ملا صاحب چوپ سو. خو معلم مرجان په حوصله
سره اميرخان ته وويل:

- امير خانه، دا ستا ژوند خو لكه د يوه حيوان ژوند؛
خپل باغ ته لا انبار په شا وړي. پيسې په مخكه كي
بنځوي، چي د زړه خوږى څخه دي اولادونه مړه سي،
يوه كټوه غوښي كور ته نه را وړي. كه دي دا اوس هم د
سر و ږبري سپړي دا ناست خلگ وشميري تر شپيته به
زياتي وي كمې نه.

ناستو خلگو وخنډل. يو تن وويل:

- والله چي معلم صاحب رښتيا دي وويل، سم دي ورته
وويل.

سليم هم د معلم صاحب خبره درسته وبلل، ورته وئي
ويل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- یار معلم صاحب پر خوله دي برکت سه، امیر خان دغسي کنجوس او سود خور سپری دی. دا وطن تا غوندي ځوانانو ته اړتیا لري. موږ کلیوال دی تر شا ولاړ یو. خدای سته خبري دي زموږ خوښیږی؛ هر وخت خپلو زامنو او د کلي کشرانو ته نصیحت کوم، چي د معلم صاب خبرو ته غوږ نیسی، یو څه ځیني زده کړی. دناستو خلکو د سلیم کاکو خبري خوښي سوي.. امیر خان او ملا صاحب مریجن غوندي دمجلسه ولاړ سول. د مازېگر د اذان وخت سو. ټول سره ولتیدل. کله چي د مازېگر لمونځ وسو، خلک د ماجته ووتل. ملا صاحب او امیرخان سره دوه په دوه پاته سول. ملا صاحب امیرخان ته وویل:

- امیر خانه د دي معلم مرجان یوه چاره په کارده، که ئې مخه و نه نیول سي، والله که یو دوه کاله وروسته د کلي د مکتبیانو څخه بیا څوک په دغه مسجد کي لا خبري وکي. لکه دغه نن د معلم خبري پرخلگواو هلکانو

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

تاثیر کوي. والله که بیا پیاز زموږ په خوله څوک سپین هم کړي. د شیطان مرسته ورسره ده.

امیر خان وویل:

- زه ئې په چاره نه پوهیږم، خو په کار ده چې د سردار صاحب سره هم مشوره وکړو. د سردار صاحب لاسونه اوږده دي.

ملا صاحب امیر خان ته وویل:

- ته ښه وایی، د کلي مشر خو سردار دی، اما دا خبره دي ستا په خوله کې امانت وي، خبره خو دلته خرابه ده، چې دا سردار خپله هم په دینداري کې مزه نسته. کله چې مشر خراب سي، نو د کشرانو څه کيله کیدای سي. سردار پر هېڅ حساب دی. بیا کاشکی یوازي په لمانځه کې سست وای؛ خلک وائي زوی مری په نورو بد بختیو اخته دی، څوک ورته ویلای سي.

امیر خان پر را درسته کړه:

- هو، ملا صاحب، ته رښتیا وایی. خبره ترخبري پوري راغله زما خو ئې د پلاره سره هم گوډاره وه. هغه

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اوس مړ دئ او زموږ ورپسې لاره ده، چې غيبت ئې و نه سي، خدای دي ښه ورسره وکي، بيخي د ده په شان و. ملا صاحب وويل:

- توبه ئې د بترو څخه، امير خانه، ته خو دهغه سره ډېر نژدې ئې، خلک دا هم وائي چې سردار په دا مردارو اوبو(شرابو) خوړلو هم روږدئ دا خبره رښتيا ده؟

- ملا صاحب، زما په خوله دې ئې خدای نه کوي، يو ډول اوبه خوري بد بوی ئې ځي. نو که و دغه به وي، موږ ته وايي، دا دوا ده. د دغو اوبو تر چښلو وروسته، داسي ليونۍ ليونۍ کيږي. ملا صاحب وويل:

- هو، امير خانه، په کتابو کي ئې را وړي دي، وايي: هر څوک چې شراب و خوري، هغه لکه اوبښ داسي مست کيږي، تر خوله ئې ځگونه بهيږي.

- څه وکو، اوس دغه شی خدای زموږ په برخه کړی دئ. ته گوره، کله چې دی پر کور سی او بي حاله نه

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

وي، دواړه به ورسو؛ د معلم په باره کي به خبري په گډه ورته وکو. نور د ماښام د لمانځه وخت دی. اوس دا خبره د ځان سره وساته، څوک موک ماجت ته راځي؛ بيا به گورو.

د ماښام د لمانځه تر ادا کولو وروسته، سليم کاکو د خپل کشر زوی کولی سره يو ځای د خپل کور پر خوا روان سو. د زوی څخه ئې وپوښتل:

- زويه، دا بنگ نن و نه ځنډېدئ ځکه په سترگه مي نه سو؟

کولی ورته وويل:

- يه، بابا؛ موږ په ماجت کي و، ما وليدئ، بنگ رالی (راغی).

کله چي سليم کاکو او کولی کور ته راغلل، گوري چي بنگ بیده دی. د سليم کاکو څه فکر خراب سو، چي بنگ خو هيڅکله دا وخت نه بيدېدئ، دا نن څنگه داسي بي وخته بیده سوي دی. کولی ته ئې وويل:

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

- زویه، ته څه اور بل که، چي لږ رونا سي، زه به بنگ ووينم.

کولی چي څه دلرگو تراشني په ديگدان کي کښينولي، اور لگيت ئي ورته وواهه، تر دود وروسته د تراشنو څخه د اور لمبه پورته سوه. سليم کاکو وليدل، چي د بنگ د لاس گوتي تړلي دي کولی ته ئي وويل:

- زویه، بنگ لکه چي د چا سره کوم جنگ کړی دی؛ ځکه د لاس گوتي ئي تړلي دي. کولی په کراره پلار ته وويل:

- يه، بابا؛ جنگ ئي نه دی کړی، نن چي د سردار صاحب د کوره راغی او مکتب ته تلی، ما ئي لاس وليدی چي گوتي ئي تړلي وي.

بنگ چي زړه ئي د کوټلو وېنو ډک و، پر ځای پروت و، بیده نه و، د پلار او ورور خبري ئي اورېدلي. سر ئي راپورته کړ. سلام ئي واچوی، پلار ته ئي وويل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- بابا، کله چې مي د سردار صاحب په کور کي دروازه جوړوله، خپلي گوتی مي په تیشه ووځلي؛ ځکه مي دروازه جوړه نه کړه، جنگ مي نه دی کړی.

- خیر دی، زویه؛ اوس کښینه، کولی جان به ښه چای پخې کي، د یوه گیلان خورو چایو سره به ږوی وخورو، سهار به ئې په رڼا زه وگورم، اوس تیاره ده.

بنگ پلار ته وویل:

- بابا، ږوی مي خوا ته نه کيږي.

پلار ئې ورته وویل:

- نو حتمي به دي تبه وي، که ږوی نه خوري، خیر دی، یو گیلان تودی خوري چای ښي دي، بدن به دي څه تود سي.

کولی چای جوشه پر اور کښینوله، ژر په دود لړلی توره خونه، له دوده ډکه سوه. د خوني هوا څه توده سوه. بنگ یو گیلان گرمي او خوري چای غوړپ کړی. کولی یو زور، خو ښه دروند تلک پر وچاوه.

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

سردار چي کله ماښين د بازاره څخه بيرته وځپل کلي ته راتلی، يو من بوره، يو چاريک توري چای او يو چاريک شني چای، نيمنی پلميت، يوه غوټه ټوکران او څه نوره ميده ريزه سودا ئي هم کړې وه. چای، بوره او پلميت ئي و لالوته ور په شا کړل. د ټوکرانو او ميده سودا غوټه ئي تاجو ته ورکړل. خپله ئي پر اس پښه واوروله او خپل اس ئي پونده کاوه.

لالو ماما چي هيڅ وخت ئي نه و ځغستلي، دسهار دځغاستي څخه ئي لا پنډيو درد کاوه، سا ئي پخه نه وه، اوس چي سردار صاحب دوه منه پيټي هم ور په شا کي، ده ته خورا مشکله وه، چي د دونه د رانه پيټي سره د اس تر مخه وځغستلای سي. مجبور و ښه ډېره لاره بيوزله د زړه په دوک وځغستل. په نمايي دلاري کي ئي نوره ځغستا په وسه نه وه؛ څو ځل لالو بيچاره په لاره کي ولوبدی؛ نږدی به و، چي د سردار د اس تر پښو لاندي سي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بيا به سردار مينت پر وکې؛ ژر به پورته سو. سردار
به ورته ويل:

- چابک سه، چابک سه؛ شپه راباندي راغله. په تياره
کي ليوان، غله او غدوی راباندي پيښ نه سي، څه تيز
سه.

لالو بيوزله زيات نه سواي ځغستلای. تر څه لاره
منډو وهلو وروسته، دا ځل ډېر سخت پر خوله ولوبدئ.
سردار چي څو نارې او منتونه پر وکړل، لالو بيا سر را
پورته نه کئ. سردار هم تاجو ته وويل:

- دا غوټه، چای، بوره او پلميت ځيني را واخله، ما ته
ئې را که. درځه چي زه او ته ځو، دی دا لته پرېږده
چي ليوان ئې وخورئ. د ده دي ملا ماته سي دبي غيړته.
هغوی لالو پر بټي بيابان پرېښود. سردار او تاجو
گونگو مابښام کلي ته ځانونه را ورسول. سردار
خپل کور ته ننوتئ. تاجو بيا اس تر جلو ونيوه، دورې
هورې ئې په کوڅو کي وگرځاوه، چي د اس نفس ساز
او خوله ئې وچه سي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هلته د لالو بڼځه او ماشومان وېښ ناست او د خپل پلار د راتلو په انتظار وو. کله چې ئې په تیاره کي د اس د پښو درزی واورېدی، خوښ او خوشحال سول، چې دا خو د سردار صاحب د اس د پښو دربی دی؛ شکر چې پلار مو په خیر سره را رسیدلی دی. سترگی ئې دروازی ته نیولې وي، چې پلار به ئې راسي. مگر لالو بیا کورته را نه غی.

د لالو بڼځي د خپلو اولادو سره کړی شپه په انتظار تیره کړه. سهار وختي ئې خپل کوچني اولادونه تر لاس ونيول، د تاجو کور ته ورغله. د تاجو د بڼځي څخه ئې پوښتنه وکړه:

- تاجو ماما کور ته راغلی دی؟

د تاجو بڼځي ورته جواب ورکړی:

- هو، د شپي نا وخته راغی، اوس بیده دی. ولي،

خیر خو به وي، چې پدې وختي راغلي؟

د لالو ماما بڼځي ور ته وویل:

- زما سړی خو تر دا اوسه نه دی راغلی.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د تاجو بڼه ولاړه، د تاجو څخه ئې وپوښتل. هغه ور ته وويل:

- راځي، پر لاره دئ.

غرمه چې تاجو د سردار سراچې ته ورغې، اس ته ئې اوبه، وابنه او دانه وركوله، چې سردار هم د كوره را ووتی.

تاجو سردار ته وويل:

- لالو لا تر اوسه كور ته نه دی راغلی.

سردار جواب وركئ:

- پرېږده ئې؛ هغه دي چندانې سړی نه و پيدا كړئ. تا و نه ليدئ، تيره ورځ ئې په قصدي غوښتل، چې پر لاره راباندي نا وخت كي او په غلو مي لځ او يا ووژني؛ را به سي. ما ته لالو يو ټگمار سړی معلوم سو. د ده دی ملا ماته سي، دوه منه بار ئې وړلای نه سواى، چې را هم سي، جواب وركه، په يو بل سم سړی پسى كوره؛ مزدوران خو كم نه دي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په سباغرمي ته نو ټول کلیوال خبر سول، چې لالو کور ته نه دی راغلی. د خپلي تجربې له مخې سلیم کاکو پوه سو؛ خلکو ته ئې وویل:

- خدای دي فضل کوي، فکر کوم چې لالو ته به یو څه ورپیښه وي، ځکه شپه خو ډېره سړه تیره سوه. که چیرې لالو پر بیابان پاته سوی وي، اول خو به یخ وژلی وي، که یخ نه وي وژلی، نو لیوانو به خوړلی وي. که دونه لاره خونه ده چې تر اوسه به پرلاره وي.

د ماښین لمانځه ته د بل کلي یو مسافر پر ماری اوبښ سپور د هغه لوري را روان کلي ته را ورسیدئ.

سلیم کاکو مسافر ودراره: پوښتنه ئې ځینې وکړل:

- سړیه د کومه (کومه) راغلي او چیرې ځي؟

مسافر وویل:

- د بازاره راغلم، خپل کلي ته ځم.

سلیم کاکو وپوښتی:

- په لاره کې دي بل مسافر و نه لیدئ؟ نه مسافر خو مې په سترګه نه سو. هو ولچي هلته ستاسې کلي ته

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

نژدې د سورکۍ غونډۍ په شيله کي پر يوه مرداره باندي
څو کارگران او دوی گيدړی را ټولي وی. کله چي زه
ورته را ورسيدم، و مي ليدل، چي کالي او خپلۍ ئي د کم
(کوم) مسافر وو، چي د شپې مردار خورو او ليوانوبه
خورلی و. د کوتکه او کوسي نښي او علايم نه وو، نو د
مسافر سره چي په دغسي سره شپه کي کوسي او کوتک
نه وي، پر دغه لاره، د دغو غرو لمن ليوان لري. او يا
ممکن خپلو ملګرو وژلۍ او هلته غورځولۍ وي. خدای
خبر، کم (کوم) بيوزله به و.

سليم کاکو او نور کليوال خفه او حيران سول. مسافر
هم د دوی په ليدو خفه سو؛ پر خپلو خبرو پښيمانه سو،
چي کاشکي مي دا حال نه وای ويلی. په دغه وخت کي
چي مسافر کليوالو ته نکل کاوه، تاجو هم را رسيدلی و.
سليم کاکو ته ئي کرار وويل:

- مسافر رښتيا وايی. لالو پر دغه ځای زموږ څخه
پرون مازېګر پاته سو.

سليم کاکو پر کليوالو خلکو ږغ وکړ:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- همدغه لالو ماما دئ؛ درځی چې پسي ورسو، پاته هیډونه ئې راوړو. ښه دئ د کونډې او اولادونو زړونه به ئې صبر سي.

امیر خان چې دا خبره واورېدله، د خلکو د منځه را ووتی، په منډه منډه ولاړی، سردار ئې د کیسې خبر کئ. د دې خبرې په اورېدلو په اول کي سردار هیڅ پروا و نه کړه، مگر کله چې امیر خان ورته وویل، هغه مسافر د کلیوالو په مخ کي وویل، چې دا سړی به چا وژلی او هلته پرې اېښی وي، د سردار یو څه فکر خراب سو. امیر خان ته ئې وویل:

- ملا صاحب چیري و؟

امیر خان وویل:

- هغه هم کلیوالو د ځانه سره بوتی، چې د لالو هیډونه راوړي.

سردار توبه، توبه وکړه، امیر خان ته وویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- ته ژر پسي ورسه، ملا پوهه كړه، چي د دغي خبري لږ غم و خوري، كه نه بيا كليوال او معلم مرجان د دي نا چيزه خبري څخه يوه خبره جوړوي.

اميرخان ډېر تيز په كليوالو پسي منډي ووېلي. كليوال لا د لالو د هډو ځای ته نه وه رسيدلي، چي دی ورسره يو ځای سو. كله چي كليوالو د لالو ماما بي غوښو هډونه، د سر كوپړه، څپلی په وېنو لړلي د كالو ټوټې هري خوا ته تيت او پرک وليدل، سخت په غوسه سول.

د يوې خوا ئي دغه پاشلي هډونه او ټوټې را ټولولي، د بلي خوا ئي د دي پر ځای چي لالو ماما ته دعاگانې وكړي، تر خولو ئي سردار ته بد الفاظ راوتل.

اميرخان ملا صاحب ته ځان ور نژدې كئ، كرار ئي ورته ويل، چي سردار صاحب ويل، ملا صاحب ته ووايه، دغه دي د كمال ښكاره كولو ورځ ده، د خلكو په منځ كي دي خپل كار وكه، خلك ارام كه. ملا صاحب اميرخان ته وويل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- بنه دى، زه پوهيږم چې څه وكم (وكړم)، دا ئې
خاى نه دى. اوس كه څه وايم، خبره نوره خرابيږي، چې
كلي ته ورسيدو، زه به قران مجيد هم را واخلم، بيا به ئې
گوري، ته بيغمه اوسه.

كله چې قهرېدلو كليوالو د لالو ماما هډونه كلي ته را
ورسول، د يوې خوا شپه او تياره وه، او د بل لوري د
لالو د بنځي او يتيمانو ژړاوو، سر شكونو او نارو كلي
پر سر واخيستى. د كليوالو بنځي او كوچنيان هم راغلل.
ټول كلي ژړل.

په كلي كي د ژړاوو، او بنراوو يو محشر جوړ كړى
و، چې د سر دار صاحب خوب ئې هم نا ارامه وړ نا
ارامه كئ.

ملا صاب او امير خان دواړه د سردار كورته ولاړل،
چې سردار ته كيسه وكړي. سردار دوى ومنل. ږوډى ورته
راوړل سوه. دوى دواړو د لالو د پاته هډونو د راوړلو او
د كليوالو د احساساتو د پارېدلو بيان سردار ته وكئ په
ضمن كي ملا صاحب و سردار ته وويل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- دغه معلم به اخير موږ او تاسې په يوه لوی غم اخته کي.

سردار امير خان ته وويل:

- ته خو يو ځل کور ته ور ږغ کړه، چي څه چای راوړی.

کله چي امير خان ولاړ سو، سردار و ملا ته وويل:

- ما به وختي د معلم يوه چاره ور کړي وايی. ته خبر ئې چي معلم مرجان د امير خان سکه د کاکا زوی دی.

امير خان بېرته راغلی، سردار خبره واپروله:

- ملا صاحب، ستا خو لږ کلونه کيږي، چي زموږ کلي ته راغلي یی؛ ما او امير خان ته دا معلومه ده چي معلم څوک دی او څنگه معلم سو؟

سردار زیاته کړه:

- معلم د امير خان مشر د کاکا زوی دی. زه او مرجان سره همزولي وو. هغه وخت چي مکتب نوی زموږ په کلي کي شروع کیدئ، نو سرکار زما د پلاره څخه وغوښتل، چي اول به ته خپل زوی مکتب ته ورکي،

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

چې وروسته نور خلک هم خپل زامن مکتب ته ورکي. پلار مې نه غوښتل ما مکتب ته ورکي. هغه مجبور سو، د مرجان د پلاره څخه ئې وغوښتل، چې دا ستا زوی به زما د زوی پر ځای مکتب ته ورکړو؛ زه به تا ته هرکال نغدې پنځوس افغانۍ درکوم. هغه و، چې زما پر ځای مرجان مکتب ته ولاړ، اوس هغه مرجان نه یوازې ما ته، بلکې ټول کلي ته دا دۍ غم سو.

ملا صاحب او امیر خان ورته وویل:

- دا غم نو ستا پلار کرلی دۍ؛ خیر، اوس هم سړی وخت دۍ.

سردار ملا صاحب ته وویل:

- اوس ئې چاره او مخنیوی په تا کيږي. ستاڅه ملا ماته، حکومت، خان، ملک، مسجد او قران ټول ستا پلاس کي دي. امیر خان به د سره وي، څه چې اړتیا وي، زه مو تر شا ولاړ یم. ملا صاحب ډاډه سو.

*** **

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سهار چي كليوالو د لالو د قبر او کفن په کار لاس پوري کاوه، ملا صاحب راغی، قران شریف ئې په څنگ کي را اخیستی و. د نرو او بشو په منځ کي کښینستی، قران مجید ئې خلاص کی، یوښه اوږده سوره ئې تلاوت کړه؛ بیا ئې نو د نصیب، قسمت، وخت او وعدی د پوره کیدو په هکله اوږدې خبرې وکړی؛ گورئ څه چي د چا په نصیب وي، هغه ویني، څه چي د چا په برخه وي، هغه ورکول کيږي. وعده چي د چا پوره سي، څوک ئې نه سي زیا تولای، دا د اذل وېش دی.

ملا صاحب په خبرو کي کرار کرار دغسي تر جنته ولاړی. هغه زیاته کړه:

- د لالو ماما په قسمت کي دغه شان مرگ لیکل سوی و. بیا دي هم هغه د خدایه ارمان نه کوي، نن شپه د جمعي ده، بختوره شپه ئې په نصیب سوه. د جمعي په شپه د جنت دروازي خلاصي ولاړي وي، او د دوزخ دروازي قلف وي. هر څه د خدای د طرفه دي، نا ارامی کول، ژړل د خدای تعالی د احکامو مخالف کار دی. د ده

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پر مور ټولو دا حق دی، چې تر خاورو ئې ورسوو،
دمري ژر بنځول سنت کاردی. دعاوي ورته وکړی، چې
خدای ئې وبخښي.

د ملا صاحب تر خبرو وروسته، امیرخان وویل:
- د مری ډېر پرېښول په کور کې ښه کار نه دی، در
وائې خلې، چې خاورو ته ئې ژر وسپاروو.
سلیم اکا پر را ږغ کړل:

- امیرخانه، کښینه؛ هلکان سهار وختي د قبر کیندني
دپاره تللي دي، تر اوسه ئې احوال نسته، د باندې هوا
سړه ده، تر څو چې دوی احوال را نه کی، چې قبر تیار
دی، د دې ځایه ئې مه ښوروی.

نور ملا صاحب او امیرخان جرات ونه کی، چې
خبري وکړي. معلم صاحب ناستو کلیوالو نرو او ښځو ته
ویل:

- عزیزانو، خویندو او ځوانانو!
- دا یوازي لالو نه دی، چې په ډېره ظلمانه توګه
ووژل سو. ستاسي به یاد وي، چې دوه کاله مخکي سلام

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

جان دغسي مړ سو. بې له شکه چې موږ او تاسي د
خدای پیدا یو، او خدای به مو پنا کوي. اما، په قران
شریف کي دا هم راغلي دي، چې کوچنی، صغیر او
مومن ته تر څو چې بالغ سوی نه وي، څوک جزا نه سي
ورکولای. ملا صاحب همداسی نه ده؟

ملا صاحب د معلم صاب خبره ومنله. بیا معلم صاب
وویل:

- په قران شریف کي ئې راوړي دي، چې د پلار په
جرم زوی، لور، بنځي او نورو دوستانو ته ئې جزا نه
ورکول کیږی.

بیا ئې ملا ته مخ را واورئ:

- ملا صاحب همداسی نه ده؟

ملا بیا د معلم خبره درسته وبلله.

وروسته، معلم صاب د لالو یو ماشوم زوی تر لاس
ونیوی او وئې پوښتل:

- دغه ماشوم څوک ژړوي؟ دا بنځه څوک ژړوي؟

کمه (کومه) گناه ئې کړی وه؟

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کلیوالو وویل:

- نه، هیڅ گناه ئې نه ده کړی.

معلم صاحب زیاته کړه:

- پس دا نو خدای تعالی نه دی، چې دغه ماشومان،

بښي، مور او تاسې ټول ژړوي، دا بل څوک دی، چې

دا ظلم کوي، ټول ولس ژړوي.

ملا صاحب او ټول کلیوال وپوهیدل، چې معلم صاحب

کم (کوم) ظالم یادوي؟ تر څو چې ملا صاحب خبره

جوړوله، نفر راغی، وئې ویل چې قبر تیار دی.

د معلم خبرې د خلکو په مغزونو ننوتې او ملا صاحب

ته موقع په لاس ورنه غله. ټولو د هدېرې پر خوا جنازه

واخیستله او روان سول.

پر لاره باندي د خلکو تر منځ پېسې ډېرسو. چا و چا

به ویل:

- دا معلم صاحب خو والله چې په قران هم ښه خبر

دی. ملا ئې هره خبره منله.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

چا به لا دا ويل، چې دا بل ظالم نو څوك دى، چې دى
وائې؟

اميرخان بيا د ملا صاحب پر غوړ وړ پرېوتى، چې
تا ولي د معلم خبرې درستي وبللي؟ د دې خبرو څخه د
هغه مقصد دا و چې لالو خداى نه دى وژلى. نو چا وژلى
دى؟ د دې خبرې مانا خودا سول چې خداى ناكړده لالو
سردار صاحب وژلى دى. كه څه چې وژلى ئې هم وي،
څوك څه ورته ويلای سي، خو بيا هم ښه نه ده، چې پسي
شاپه سردار صاحب پسي هر خوار او غريب خبري
وكي.

*** **

هلته د ليري سردار صاحب معلوم سو، چې دى هم د
هدېرې خوا ته راځي؛ را نژدې سوي لا نه و، چې امير
خان او دوه درې نور غوره مالان ئې مخ ته ورغلل. تر
څو سردار را رسيدى، خلگو لالو په قبر كي اېښى او
خوري ئې ورباندي را اړولي. كار چې خلاص سو، ملا

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

صاحب لاسونه پورته کړل او دعا ئې وکړه. وروسته بیا معلم صاحب خبرې پیل کړې:

- لالو، زموږ او ستاسې ورور او غریب سړی و، هیڅ بد عمل ئې نه لاره، پنځه وخت لمونځ ئې کاوه، مگر غریبې دې ځان وڅوري؛ زموږ په وطن کې د اولاد نفقه پیدا کول، څه اسانه کار نه دی، دا ماږه خلک هم باید د خدایه لږ وبیرېږي، په مزدورانو باندې دونه درانه کارونه و نه کی، چي په وس کې ئې نه وي، او تر لاندې مړ سي.

معلم صاحب زیاته کړه:

- نور نو لالو زموږ او ستاسې په منځ کې نسته، دلته د قبر پرسر لاسونه پورته کئ او درې واړه قل هو الله احد ووايست، ثوابونه ئې ده ته وبخښی؛ دغه ئې فاتحه ده، نوره فاتحه ئې نسته.

*** **

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

د لالو د مرگ کیسه د خلکو تر منځ سره تاوېدل
راتاوېدل. د معلم صاحب خبرو پر کلیوالو ډېر اثر کړی و.
هر یو به ویل، چې د لالو بیوزله سره ظلم وسو. ځینو به
لا دا ویل چې گوره بیوزله به ئې څنگه مړ کړی وي، او
څنگه به لیوانو خوړلی وي

معلم مرجان خو د دغه کلي اوسیدونکی دی. سربیره
پر معلمی څه خپله مخکه هم لري. د ژوند څرخ ئې سم
څرخي؛ چا ته اړ نه دی. کلیوالو ته ئې خیر رسیږي، د
کلیوالو په منځ کي ورځ تر بلي د ښه اعتبار خاوند کیدی.
د دغه کلیوالي ښوونځی څخه د معلم مرجان د تبدیلیدو
دپاره خویو ځل ملا صاحب او امیرخان دواړه د
سردار صاحب سره ملگری حتا تر ښاره ولاړل، که ئې د
تبدیلی یوه چاره په معارف کي وکړي. په معارف کي د
دوی غوښتنه د معلم مرجان د تبدیلی په باب و نه منل
سوه. ځکه د معارف د چارو مشر دوی ته وویل:

- تاسي ما ته بل معلم را کئ، چې هغه ستا سی د کلي
په معلمی کولو خوښ وي او هلته در سي؛ ځکه په کلي

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کي د معلم د اوسیدو ځای نسته، بازار ته ئې د تلو راتلو امکان، ترانسپورت او ترانسپورتي لاره نسته. سر دارصاحب ته ئې وویل ته معلم ته په خپله سراچه کي د اوسیدو ځای ورکوي؟ معلومه ده چي جواب دي منفي دی. نومعلم مرجان د هغه کلي سړی دی؛ زما مفتشین ئې د کاره راضی دی.

نو ځکه، دوی درې واړه په پټه خوله ناکام بیرته کلي ته راغله.

*** **

کله چي سلیم کاکو د لالو د بنخولو څخه خفه زړه کور ته راغی، کولی زوی ئې ورته وویل:

- د لالا (بنگ) د لاس گوتی تکی شني اوښتي او پرسیدلي دي. پودی ئې هم دا دوی ورځي نه ده خوړلي، پروت دی.

سلیم اکا ورغی، پر بنگ ئې ږغ وکړ، د بنگ لاس ئې وکتی، بیا ئې کولی ته وویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- زويه، اور بل که، څه پياز را ته راکړه د چړۍ سره.

خپله ئې څه غوړۍ ديگ ته واچول او پر اور ئې کښيښودل، چي غوړۍ گرم سول، پياز ئې پکښی واره کړل. کله چي پياز په غوړو کي سره سول، اوبه ئې پکښي توی کړې، مالگه او څه د کټوي دارو ئې ور واچول؛ درې هگۍ هم ور واچولې، ښه گرمه شکنه ئې پخه کړه. بيا يي کولی ته وويل:

- زويه، په کاشنه کي ږوډۍ وړه که، را ئې وړه. سليم اکا بنگ په زور د ځايه راولاړ کۍ، څه ږوډۍ ئې په خوړله؛ بيا ئې يو ټوټه کراست لنډه کړل، څه مالگه يي پر وپاشله؛ د بنگ لاس ئې پکښی ور وتاړه. ويي وويل:

- ان شاالله سهار ته به ئې پارسوب يو څه کم سي. هغه، بنگ او کولی ته نصيحت وکړئ، چي زما د تجربی له مخي که خدای مه که هر وخت هر څه در پيښ سي، ږوډۍ خوړل به نه پرېږدئ، ولي چي لوړه ژر

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سړی د پښو اچوي. سبا سهار به کولی په کلي وگرځي، هر چا چې د خرڅیدو هڅی لرلي، ځیني را به ئې نیسي، کور ته به ئې راوړي، دوی درې شپې به ښه غوره بوډی درباندي وخورم، داسي گل غوندي به جوړ سي.

بله ورځ معلم مرجان خبر سو، چې بنگ ناروغ دی او مکتب ته هم نه و راغلی. هغه پوهیدئ چې بنگ خو هیڅکله غیر حاضري نه کوله. نو راغی، د سلیم کاکو څخه ئې پوښتنه وکړه:

- سلیم کاکو دا بنگ چیري دی؟ مکتب ته نه و راغلی؛ بي له بنگه، مکتب را ته تور معلوم سو. خدای دي ئې نه خوړوي، څه په سوی دي؟
سلیم اکا معلم مرجان ته وویل:

- نه، شکر دی، نن ښه و. دی د لالو تر مرگ یوه ورځ مخکي ما د سردار صاحب کور ته واستاوه، چې د خوني د دروازی لڅک ور جوړ کی؛ هلته ئې خپلي

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

گوټی په تیشه وهلي وې. نو خدای ته هیله سته، چې سبا
ته به جوړ سي.

معلم مرجان وویل:

- شکر دی چې بل څه نه دي په سوي.

*** **

دا دی سبا ته په کلي کي چک چیکه سول، کلیوال
خبر سول، چې د سردار صاحب لور، صدفه، دا څو
ورځي کیږی، چې هیڅ نه خوري او نه خبري کوي.
داسي لوی تبي نیولي، پرته ده؛ خدای خبر چې بیا به
روغه سي، که یا. سردار صاحب د شا و خوا کلیو ملایان
او پیران راوغوښتل، چې هغوی دم او چوپړ وکړي،
ګوندي جوړه سي. ټول ورته راغلل، خپلي هڅي ئي
وکړې، خو صدفه لا جوړه نه سوه.

بله ورځ سهار د وخته، سردار تاجو ته خپل د سپرلی
اس ورکړ، چې ژر د ولسوالۍ مرکز ته ولاړسي، خلک
وائي چې هلته ډاکټر سته، هغه تر دې ځایه راوله. تاجو

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پر اس پښه واړوله، ماښين ته ئې په داسې وخت کې ډاکټر را وستی، چې سردار صاحب د کلیو څخه د راغلیو ملایانو او څوپیرانو سره ناست و.

تاجو مجلس ته ورغی او سردار ته ئې د ډاکټر د راوستلو خبر ورکړ. سردار پوهیدى، چې د ملایانو او پیرانو د ډاکټر د نامه سره لا جوړه نه ده، نو ئې تاجو ته په کراره وویل:

- د صدفې مور خبره که، چې صدفه ډاکټر ته ور وښئې؛ زما سره دلته دا میلانه ناست دي.

په رښتیا سره د ډاکټرانو سره د ملایانو او پیرانو ډېره جوړه نه وي. تاجو د سردار د وینا سره سم ډاکټر د صدفې مور ته ور وستی.

ډاکټر د ماشومتوب دوره په دغه کلي کې تیره کړې وه، او لومړۍ ښوونځۍ یې هم دلته لوستلې و. د ډاکټر پلار هم محکه او جایداد نه لاره. هغه د یوه کلي به بل کلي ته په خواری، بزگرۍ او باغوانۍ پیدا کیدو پسې کډه کیدى. نو ډاکټر ډېر کلونه دغه کلي ته بیا نه و راغلى.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ډاکټر چې کله د صدفې د ناجورۍ د درملنې دپاره دې کلي ته راتلې، خوښ و. په کور کې ئې لا خپلې کورنۍ ته ویلې و، چې د سردار کلي ته ځم. ښه دې هلته به دخپل همصنفي د معلم صاحب مرجان مور، اولادونه او خپله به هغه هم ووينم. معلم مرجان مې د مکتب د دورۍ همزولۍ و، او څه ليرې خپلوي مو هم ورسره لرله.

اوس ډاکټر يو تجربه لرونکو ډاکټر دۍ. هغه چې صدفه وکتله، ژر د صدفې په ناجورې پوهه سو. د نجلی په بدن کې د ناجورۍ لڅي او ښکاره نښانې نه معلوميدې. ډاکټر د صدفې د مور څخه څو پوښتنې وکړې:

- نجلی مو چا ته ورکړی ده که نه؟

- دا ناجورې کله ورته پيدا سوي ده؟

د صدفې مور ډاکټر ته وويل:

- الله ستا قربان سم ډاکټر صاحب ستا څخه به ئې ولي

پټوم، روغه رمتېه نجلی وه. په هغه ورځ چې د سليم اکا

زوی بنگ د دروازی د لڅک جوړېدو ته راغلي و، بنگ

کار کاوه، صدفه ورته ولاړه وه. بنگ په تېشه باندي خپلې

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

گوتې ووهلې؛ کله چې د بنگ تر گوتو وینې جاري سوې
او دې هغه ولیدې، لور مې لکچې وبیرېدلې، تر هغه
وروسته مې دا لور دغسې پرېوته. فکر کوم چې لور مې
هیڅ وخت وینه نه وه لیدلې. اوس به کوي خدای، سبب
به ئې ته یی.

د صدفي مور زیاته کړه:

خپل کونښن وکه، دا لور مې را جوړه کړه. ښځې
وايي، چې پر وېنو دستي پیرانان راځي، خدای دي وکي،
چې پیرانان نه وي پر کښینستلي.
ډاکټر د صدفي مور ته وویل:

- خیر دئ خوري، دا یوه کلیوالي عامه ناجوړي ده.
په تعویذ او دوا دواړو نه جوړېږی. لور دي ستا په
مرسته جوړېدای سي. ما اورېدلی و، چې د سردار دریمې
ښځې مکتب لوستی دئ؛ ستا د خبرو څخه وپوهیدم چې
هغه به ته یی. نو ځکه دا خبره تا ته کوم، چې ما شالله
لور دي غټه ده، او ستاسې هم شکر دئ ژوند ښه دئ، پر
لور باندي ولور مه اخلی، پیسو ته اړ نه یاست، د خپلي

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لور خوښې په پام کې ونیسئ، په خپله خوښه ئې واده کړی. اوس به زه څو ګولۍ ورکړم، چې لږ ئې خوب سم سي؛ اما د جوړېدو چاره ئې د مور او پلار په لاس کې ده؛ ځونه چې زیاتې شپې پر تیرېږي، هغونه ئې روغتیا ډېره خرابیږي. که بیا هم پدې ګوليو ښه نه سوه، نو به ئې هلته بازار ته را ولې؛ ځکه دلته زما سره زیاتې دواوې نسته.

د صدفي مور ډاکټر ته په کراره وویل:

- تر خولې مو چار سم، ته زما په دین او دنیا ورور یی؛ سردار صاحب ته دا خبره وکه، چې نجلۍ بازار ته را وله، ښه دئ، هلته مو دوستان سته؛ مور به هم په بازار کې یو څو شپې تیري کړو. ګوندي خدای وکې د صدفي فکر سم سي. ستا په کوښښ به مې پاک خدای دا لور را ښه کي.

ډاکټر د صدفي د مور غوښتنه په پام کې ونیوله. راغی سردار ته ئې ډاډ ور کړ، چې لور دي ډېره ناروغه نه ده؛ اما څو ستنو وهلو ته اړتیا سته، چې هغه نو دلته په

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کلي کي نه کيږي، هر کله چي دي وخت و، هلته
(بازار) به ئې راولي.

ډاکټر شپه د سردار صاحب په میلمستون کي تیره
کړه، سهار ئې د سردار صاحب څخه رخصت غوښتې،
چي ولاړ سي. او په دغه کلی کي یو بله شپه د معلم
مرجان سره تیره کي. سردار ته ئې وویل، اوس عجب
راغلی یم، معلم صاحب مرجان مې هم دا ډېر وخت نه
دی لیدلې، ښه دئ هغه او کورنۍ به هم ووينم. بله ورځ
به د خیره سره تاجو ما ورسوي.

ډاکټر د معلم مرجان کور ته ورغی؛ معلم صاحب پر
کور نه و، خو د معلم صاحب مور د ډاکټر صاحب
ډېر عزت وکړ، څو چي معلم صاحب د مکتبه کور ته را
ورسیدئ، کله چي معلم مرجان کور ته راغی د ډاکټر په
لیدو زیات خوښ سو، ځکه ډېر کلونه ئې نه و سره
لیدلي.

په ښه مجلس ئې شپه سره تیره کړه. سهار وختي
تاجو اس راوستی. ډاکټر رخصت واخیست او خپل کور

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

ته ولاړ. ډاکټر د معلم د خولې د لالو بیوزله د مرگ په کیسه سم خبر سو. په زړه کې ئې د سردار څخه بد راغلل، خو په خوله ئې څه نه ویل.

سردار صاحب چې د شپې کور ته تللی و، د صدفې مور تر فشار لاندې نیولې و، هرڅونه چې ژر کیدای سي، دا خپله لور بازار ته بیایم، او دواوې په کوم. د سردار هم د ډاکټر مشوره خوښه سوه.

اوس د کلیوالوپه مجلسونو کې د لالو پر مرگ د تبصرو ځای د سردار صاحب د لور صدفې د ناجورۍ خبرې ونيوئ. امیر خان او ملا صاحب د سردار په کور وځی او ننوځی. د سردار د لور د ناجورۍ اواز ژر تر شا و خوا کلیو ورسیدله.

څوک څوک لا دا خبره کوي، چې دا به د لالو غریب ازار وي، چې خدای ئې لور ور لیونۍ کړه. هلته کله چې بنگ د صدفې پدې شان ناجورۍ باندې خبر سو، پر سر ئې اور بل سو، توده تبه پر راغله، داسې سره اېښیدۍ؛ مگر بنگ ډېر هوښیار هلک و.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هغه د ځانه سره ئې فکر کاوه، چې زما تر وښه تیره خبره ده، هیڅ ډول ممکنه نه ده، چې که ځان هم مړ کم د سردار لور ما ته څوک نه راکوي. خپل ځان ته ئې خپله قناعت ورکړې و؛ نو ئې نه غوښتل پلار یا بل څوک پر ځان شکمن کی.

سلیم اکا چې د بنگ لوره تبه ولیدله، وارخطا سو؛ کولی ته وویل:

- ته ولاړ سه، معلم مرجان، بدی کاکا او یتیم اکا ته ووايه، چې پلار مي ويل، یو ځل راسی. کولی ولاری، درې واړه ئې خبر کړل؛ دوی هم راغلل. سلیم کاکو دوی ته وویل:

- دا بنگ داسې معلومیږی، چې لوی تبي نیولی وي. زه به بنگ تر ښاره ورسوم، ښه دی، عطا محمد او اولادونه به ئې هم ووينم، بیا هغسې ژمی راځي، لاري ختي کيږي، تگ نه سي کيدای. تر څو چې موږ بیرته را گرځو، دا خپل سامان او کالي اول پر خدای بیا پر تاسې سپارم.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کلیوالو د سلیم کاکو سره خوښه کړل، معلم ورته

وویل:

- سلیم اکا، داسې نه سې، چې د ښار ژوند دې خوښ
سې، بیا کلي ته را نه سې. په کلي کې زموږ ټولو په تا
باندي زړونه تکیه دي.

سلیم اکا پر را درسته کړه:

- نه، ان شا الله راحم.

سبا په خړه، سلیم اکا خپلو دوو زامنو بنگ او کولی ته

وویل:

- یو، یو تلک به واخلو، پر لاري ساړه دي.

درو سرو خپل تلکان په شا کړل؛ د کلي څخه د
بازار پر لور روان سول. شپه ئې د ولسوالۍ مرکز ته
ور سوله. په یو سماوار کې ئې شپه تیره کړه؛ سهار د
ښار موټر ته ولوېدل. ايله چې مازېگر ښار ته ورسیدل. د
خپل مشر زوی عطا محمد کور ته ورغلل. زوی، مېرور
او لمسیان ئې خوشحال سول. د بنگ هم د مشر ورور او
ورپرونو په لیدو څه پام غلط سو.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سليم اکا خپل مشر زوی عطا محمد ته د بنگ د گوتو د خوړکيدو او بيا لوړی تبي خبره وکړه. عطا محمد د بنگ د لاس گوتی وکتلی، پر بنگ ئې څه ټوکئ موکي وکړي. وئې ويل:

- سهار به ئې زه روغتون ته بوخم، هلته به ئې گوتی سمی ور پرېولي او بيا به ئې ور وتړي، د درد گولی به ورکړي، جوړېزي.

بيا ئې پلار ته وويل:

- که د بنگ گوتي نه وائي خوړ سوي، ته خو نه راتلي، په کال کي لا يو ځل نه راغلی. زه خو دلته يو وزری يم؛ سهار کار ته خم، ماښام تياره کور ته راخم. دا لمسيانو به دي هره ورځ يادولي. ما دوکان نه سواي پرېښولای، چي دوی مي دروستلي وائي؛ څه، اوس هم ښه دي، چي په خير راغلاست؛ نور به دلي گډه گوزاره کوو. بنگ او کولی به دلته په ښار کي مکتب ته واچو، زه او ته به په دوکان کي اخته يو. د شپي به ټول پر يوه کاسه سره راټول يو؛ يوه وچه او لنده به سره خورو.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سليم اكا زوى ته وويل:

- زويه، په كلي كي مي ډېر كلونه ژوند كړى دئ، څو
بنه خواره د مجلس خلك سته. بل د كلي دا ورشو يو څه
خلاصه ده، دلته خو پدې تنگو او بويناكو كوڅو كي به
مي زاره وچوي. زه والله چي تا ته لا حيران يم، زويه،
چي تا څنگه دلي ځان ورته ټينگ كړى دئ.

سليم اكا زياته كړه:

- زويه، اوس چي مي دا خپل لمسيان وليدل، نامي خدا
غټوكي سوي دي، ټوله ورځ مي د غيروي نه ايسته كيږي.
د دې په ايسته، كه كلي ته ولاړم، هم سم زړه به مي
ستاسو سره وي. مخكي به مي تنها ته او ستا بڼه يادېدل،
دا ځل به مي تر تاسي زيات دا لمسيان تر سترگو دوري
دوري كيږي. نه پوهيږم څه وكم، ما ته دا بڼارې ژوند
خوند نه راكوي.

عطا محمد وويل:

- بابا، ته وا ما ته به دا ځاى (بڼار) ډېر خوند راكوى؟
وايي، "مجبوره ته مه وايه چي غښتلي يى". د ژوندانه

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مجبوریت دی. خوار خلگ هر ځای خوار دي. خو دلته دا یو شی سته چې په ښار کې یو څه کار پیدا کېږي، د کشرانو د پاره مکتب سته، یو روغتون سته؛ دغه شیان دي چې سړی اړباسي په دغه تنگو او د بویونو ډکو کوڅو کې ژوند وکړي. دلته به مې دغه ورونه څه سم سبق ووانې. گوندي خدای وي، یو منصب په سرکار کې په لاس ورسې، پر ما خو ژوند دغسې تیر سو.

سلیم اکا د خپل زوی عطا محمد پخې خبرې واورېدې؛ وپوهیدئ چې دغه ښاری ژوند عطا محمد تر پخوا هوښیار کړی دی. نو ئې د خپل زوی خبره ومنله؛ ورته وئې ویل:

- ښه دی زوی، چې ته وائي در سره پاته به سم. سهار عطا محمد خپل ورور بنگ حکومتی روغتون ته ور وستی. یوه نرس ئې د لاس زخم ور ومینځی، څه پوږ ئې پر وښندل او بیرته ئې ور وتاړه، را رخصت ئې کي. کله چې عطا محمد بنگ د کور پر خوا راوستی، پر لاره ئې په لیلای کې یو پطلون بنگ او بل کولی ته

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

رانيول. ماښين ئې نژدې مکتب ته ور وستل، او هلته ئې شامل کړل. نور نو بنگ او کولی مکتب ته روان سول. ښار د کلي په شان نه دی چې یوازي به څه هلکان مکتب ته تلل؛ دلته په ښار کې پر هلکانو سر بیره نجوني او ښځې هم مکتب ته ځي. په ښار کې د بنگ د مکتب په لاره کې سهار او غرمه ډېرې مکتبې ښایسته نجوني وي. ده فکر کاوه، چې یوازي د سردار لور صدفه ښایسته او ښه کالي اغوندي. بیا هم یو مخ ئې زړه د خپل کلي او صدفې څخه نه صبر کیدی.

یو دوی هفتی وروسته، سلیم اکا عطا محمد ته وویل:
- ما ته به دی اجازه راکړي وای، چې یو ځل تر کلي تللی وائی. ژمی را روان دی، هغه خپل دوه درې پاته زاړه تلټکه، یوه کمبله او هغه خپل سامان به مې راوړی وای. که بارانونه شروع سول، بیا نو تگ نه کیږی، او دا بنگ به مې هم د ځان سره بیولای وای، چې د سامان په راوړلو کې ئې مرسته راسره کړی وای.
عطا محمد و خپل پلار ته وویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- بابا، بنگ او کولی مې تازه په مکتب کې شامل کړي دي، دستي ئې د مکتبه را اېستل بڼه نه دي. ستا تلل وکلي ته یوازي بڼه کار نه دی، ځکه تر کلي پوري د پښو ډېره لاره ده. هوا سړه ده، او بل د کلي څخه به څنگه د کور کالي او سامان تر موټره راوړي؟ بڼه دا دی چې دا ژمی دلي سره تیرکو. په دوبي د خیره سره چې مکتبونه رخصت سي، بنگ او کولی به هم د ښار، مکتب او کار سره بلد سوي وي. بیا به زه دوکان دوی ته پرېږدم. ما او تا به یو ځای د کالو او سامان په راوړلو پسي ولاړ سو.

*** **

په کلي کې د ډاکټر تر تللو وروسته، سردار صاحب ماښام خپل شاتر تاجو ته وویل:

- سهار وختي به د کوره څخه یوه نالیچکه درسره واخلي، یابو راوباسه. کله چې دي ځل پر واچوی، د هغه پر سر به نالي واچوي، بڼه ټینګه ئې وټړه. صدفه او

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مور به ئې بازار ته نژدې د شیر اغا تر کوره ورسوي. ته هم هلته د شیر اغا په سراچه کې شپه تیره که. هوبښ کوه چې د هغې خوا ناوخت را رهي نه سي، چې په لاره کې درباندي شپه نه سي. بله ورځ، وختي حرکت را وکه، چې په رڼا تر کلي ځان را ورسوي.

تاجو د سردار صاحب څخه پوښتنه وکړل:

- بي بي او صدفه هلته پرېږدم؟

سردار وختدل هو هلته ئې پرېږده.

- هو، دوی هلته څو شپې تیروي.

تاجو نو اوس ځان د سردار د کورنۍ محرم سړی

ګڼي؛ سردار ته ئې وویل:

- صاحبه، چې ته هم راسره تللي وای، ځونه به ښه

وای. یو خو دا لاره ډېره اوږده، سپیره او بټۍ بیابان دی،

هیڅ پناه ځای نسته. نه ویل کیږي یو ضرورت پیدا سي.

بل، دوی ښځینه دي، هلته بازار دی، بیا ډاکټر ته ځي،

صدفه ناجوړه ده، شئ مې به ئې په کار سي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پوهيږم چې شیر اغا خپل سړی دی، خو هغه بیوزله د
دې نه دی، چې د دوی سره وځلي. بې بی او صدفه به
چا ته وایی، چې مرسته را سره وکړه.

سردار تاجو ته وویل:

- لیونیه، پر لاره ته ورسره ئې، هلته پیسې ورسره
دي، هر څوک مرسته ور سره کوي.

تاجو سر وښوراوه، یعنې چې سردار مې په مطلب نه
پوهيږي، نو ئې وویل:

- که چیرې نه پسي راځي، نو بیا زه دوی یوازي نه
پرېږدم، هر څونه، وخت چې ئې تیراوه، زه ورسره هلته
پاته کیږم.

سردار ته د تاجو دغه ښه نیت لرل، ښه خوند ورکې .
هغه تاجو ته هم د سلو روپو یو سور نوټ ورکې، او
زیاته ئې کړه:

- سمه ده، هلته ورسره اوسه.

سهار وختي چې تاجو اس سره برابر کی، بې بی او
صدفي ته ورغی، خبر ئې ور کړی، چې اس تیار دی. د

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

صدفې مور یوه غوټه د کالیو او څه شیانو تاجو ته ورکړل، چې ته دغه در واخله، مور در وځو.

تر لږ ځنډ وروسته، د سردار صاحب درې واړه بڼې او اولادونه د صدفې او د هغې د مور مخه بڼې ته را ووتل. بې بی او صدفې د ټولو څخه د خدای په امانې واخیستل. سردار خپلې بڼې او لور ته وویل:

- دلته لږ د جهاندارۍ کارونه دي، دغه به یو ډول د چا په غاړه کې ور واچوم، زه هم ان شا الله یوازي دوی ورځي وروسته پسي درځم. تاجو زموږ خپل سړی دی، هغه در سره دی. شیر اغا دوی ته مې سلامونه کوی، ځې، نور مو په مخه بڼه سه، چې لاره اوږده ده، درباندي ناوخته کیږي.

په هر ډول چې و، تاجو بې بی او لور ئې صدفه پر اس سپرې کړې او حرکت ئې وکړ، په لاره کې څو ځله بڼې او خپله تاجو د رفع حاجت د پاره تم سول. نژدې مازدیگر ته د شیر اغا تر کوره ځانونه را ورسول.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ښځې کورته ننوتلې. د شیراغا د کور ښځو چې
بې بی او صدفه ولیدل، حیراني سوې، یو یو ئې جوړ
کې چې تاسې او دا ځای، خدای مو راوله. ښځو ئې د
سرو څخه بوغړې (چادری) واخیستې، د ناستې د پاره
ئې لوی دالان ته بوتلې. د صدفې مور، چې دوی هم
بې بی بلله، پخه ښځه وه. د شیراغا د ښځو پدې شان
کړو خفه سول. خیر، کښینسل؛ دستې ئې څه ونه ویل.
صدفه د خپلې مور په مزاج پوهه سوه. کرار ئې د موره
وپوښتل:

- مور، ولې داسې بل ډول سوې؟ لږ سمه سه، د رنگ
دې هرڅوک پوهیږي چې په قهر ئې.
بی بی خپلې لورته سر وړ نږدې کی، ورته وئې
ویل:

- زویه، ولې ورته په قهر نه سم؛ پس له ډېرو کلونو،
نن د دوی کور ته راغلم؛ دوی دباندې کښینولم. دوی پدر
لعنتی هر وخت ما ته په هغه سترګه نه ګوری، لکه زما
بنو ته چې ګوري. ځکه زه د بله کوره په دوی واده سوې

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

یم؛ پدې ئې دباندي کښینولم. د یوې همسایه او پردی په سترگه ئې را ته وکتل. خوني ئې خیرنیري چي ما او تا ئې خوني ته بیولي وای. ما دي ماښام پلار ته وویل: چي په بازار کي څو شپې به زه او لور مي د خپل خوري ننگو کره تیري کړو. خیر دئ، چي خوری مي غریب دئ. هغه زموږ په ورتلو خوشحاله کیري.

د صدفي مور زیاته کړه:

خوری (د خورزوی)، د هغه ښځه او اولادونه زموږ په عزت پوهیږي. دا ستا خپلوان شیر اغا وي که هر بل یو، زموږ قدر نه لري. زویه، و دی لیدل چي هغه زما خبره سوه. خیر دئ، اوس راغلي یو، یو دوی شپې به تیري کړو، تر هغو به دي پلار هم راسي.

*** **

تاجو چي ښځي د سرای په د روازه کي کښته کړي، نو ئې اس تر جلو ونيوئ، د شیراغا دوی د غویي و سرای ته ئې ور وستی. اس ئې هلته پر یوه اخور

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

وتړئ. د وېشو خوني ته ورغی، څه شپېشتی ئې په بغل
کې را واخیستی او اس ته ئې په اخور کې واچولې.
د شیر اغا د غویو مزدور راغی، وئې لیدل، چې تاجو
د خپل اس اخور د شنو شپېشتو ډک کړی دی؛ خوا ئې
بده سوه. ورغی سمې نیمې ئې بیرته ځینې راټولی کړې؛
بد بد ئې تاجو ته وکتل.

تاجو ته دې کار خوند ورنه کی، راغی، د شیر اغا
سراچې ته، هیڅ د یوې پیالې چایو ست هم چا ورته و نه
کی. دغسې سترې هلته د سراچې په یو څنډه کې یو
ساعت کښینستی او بیا ولاړی.

تاجو د شیر اغا د سراچې څخه را ووتی هلته لنډ
بازار ته ورغی، پر یوه سماوار ئې یوه چاینکه خوری
چای د دوو وچو ډوډیو سره ځانته را وغوښتل؛ هغه ئې
ځای پر ځای نوش جان کړې. تاجو ډېر سترې و؛ هلته
پر هغه ځای خوب یوړئ او بیده سو. شپه پر راغله
سماوارچې ورته وویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- مسافره وروره زه سماوار بندوم، که څوک په کلي
کې پیژني، هلته ورسه او که څوک نه پیژني، نو رځه
زموږ په ماجت (مسجد) کې به شپه تیره کې؛ مسجد
دشپې تود دی؛ دلته دي د شپې یخ وژني.
تاجو سماوار چې ته وویل:

- نه، وروره؛ دشپې د تیر یوځای لرم، کور دي
ودان، چې راوبښ دي کړم.

تاجو بیا د شیر اغا سراچې ته راغی. کله چې تاجوپه
سراچه کې ناستو خلکو او شیر اغا ته سلام
واچو، بیچاره ورغی د شیر اغا لاسونه ئې ور مچ کړل.
بیا هلته ارام کښینیستی؛ نور هیچا وتاجو ته سترې مه سی
ونه ویل. لږ وروسته پوډۍ را وړل سوه، وخورل سوه،
لمونځونه چا وکړل، چا و نه کړل، او بیا ټول پرېوتل بیده
سول.

په سبا سهار څه ناوخته تاجو د صدفې مور ولیدله.
هغې ته ئې وویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- بې بې، دلته خو والله که ماته هیڅ چا د سړۍ په سترګه کتلي وي؛ چای او ډوډۍ مې پرون په بازار کې وخورل، اوس د اس د خوړو دپاره هیڅ واښه په خونه کې نسته. که ستا کار نه وي، زه به ولاړ سم د اس دپاره به څه واښه را نیسم؛ دلته خو بازار دی، هرڅه په پیسو دي.

تاجو بیا زیاته کړه:

- تیر ماښام مې د شیر اغا دغویو په سرای کې د دوی د وښو څخه څه واښه اس ته واچول، نفر ئې راغی، بیرته ئې واښه د اس د مخه را ټول کړل. حیوان دی، وړی دی؛ که ستا اجازه وي، زه څه واښه ورته را وړم، اس مروم. نور زه دلته نه پاته کیږم؛ کلي ته ځم، سردار صاحب به سبا د خیره راسیي.

د صدفي مور و تاجو ته وویل:

- ښه، تاجو؛ ته یوازې نه سي تلای، ورسه اس دي مور که؛ بیا راسه، زه او صدغه هم در سره ځو.

تاجو وویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- دا څه وائي بې بي؟ زما دي خوله ماته سي، چي
دا خبره مي وکړه. صدفه ناجوره ده، چي ډاکټر ئې ونه
گوري، دوا ور نه کي او خپله ډاکټر د تلو اجازه ونه کي،
ته څنگ ځي؛ زه نه ځم، دلي در سره يم.

د صدفې مور وويل:

- نه، تاجو؛ کلي ته نه ځو، د شيراغا د کوره ځو؛ زما
د خورنې کور ته.

تاجو د صدفې مور ته وويل:

- سردار صاحب به څه وايي؟

د صدفې مور وويل:

- هغه ما ته پرېږده؛ ته ورسه، يو ځل دي اس موږ
که، ژر راسه.

تاجو اس مخکو ته بوتی، هلته ئې څه شپېشتي په خپلو
پيسو ورته را نيولي؛ اس ئې بڼه موږ کي، اوبه ئې کي؛
بيا د اس سره د شيراغا د کور دروازی ته راغی. احوال
ئې د صدفې مور ته واستاوه، چي تاجو راغلی دی. د
صدفې مور د بڼځو د منځه را ولاړه سوه، رخصت

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اخيستی، د شیراغا د کور بڼې ټوله حیرانۍ او وارخطا
سوې. د صدفې مور ته ئې خورا ډېر وویل، بس د دې
یوې شپې دپاره راغلي وي؟ ته خو به چي کله مخکي
راغلي، لس پنځلس شپې به دي تیرولې؛ دا اوس څه پېښه
ده؟ څنگه په یوه شپه ځي، لکه چي زموږ څخه خفه
سوې؟

د صدفې مور دوی ته حال ونه وایه، یوازي ئې
وویل:

- تاسي مي ولیدلاست، تاجو کارونه لري. دا چي دی
ولاړ سي، او بیا راځي، دا لوی تکلیف دی بیا د خیره
سره په بې غمي راځم، ښه ډېري شپې به د سره وکم.
د شیراغا بڼځو ورته وویل:

- بیا خو دي خدای راوله، هرکله راسي اوس تیاره
راغلي ئې، څو شپې پاته سه خوري؛ تر اوسه خو دي
شیراغا لانه دی لیدلی، دا چي ته ولاړه سي، هغه به موږ
ته څه وائي، چي څنگه در څخه ولاړه؟ ستا دي د ښادی
کار سي، په دا یوه شپه را تلو.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په هر صورت، د صدفې مور د شیر اغا د بنځو څخه رخصت واخیست، دا او لور ئې بیا پر اس سپرې سوي، تاجو اس تر جلو ونيوئ او د شیر اغا د کور څخه راووتل. د صدفې د مور د خوري (ننگو) کور ليري نه و، یو گری پس، د هغه کور ته ور رسیدل.

ننگو د دوی په لیدو ډېر خوشحاله سو. په یوه خونه کې ئې تاجو او بله خونه کې ئې بنځي کښینولې؛ چای ئې ورکړې، غرمې ته ئې ډوډۍ ورکړه. اس ئې د کور څنګه ته د شنو شپښتو په مامته کې وتړی.

د صدفې مور، صدفې او هم تاجو درو سرو بڼه ارامه شپه د ننگو په کور کې تیره کړه. د ننگو او بنځي ئې هیڅ باور نه را تلئ، چې خاله (د صدفې مور) دي د دوی کور ته راسي. ځکه چې هغه لوی کور ته ور واده سوه. لویان خو د غریبو سره په تلو راتلو شرمیدل.

ننگو او ماینه ئې ډول ډول فکر کوي، بیا هم د خپلي خاله، د خاله د لور حتا د شاتر تاجو عزت کوي. د ننگو د خاله لور صدفې سره خبرې شروع کړې، ژر ننگو

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

وپوهیدئ، چې د خاله لور ئې خفه ده. د خپلې خاله څخه
ئې وپوښتل:

- دا صدفه خو ناجوره نه ده؟

خاله ئې ننګو ته وویل:

- هو، زویه؛ صدفه لږ ناجوره ده. ته به راسره ولاړ

سې؟ ډاکټر ته به ئې ورولو.

ننګو وویل:

- ولي نه؟ ډاکټر صاحب خو زما اشنای دی؛ هغه ډېر

ښه سړی دی. هلته د ورتلو ضرورت نسته؛ زه به

ورسم، ورته وبه وایم، چې ماښام کور ته راسې. د ډاکټر

صاحب کور زما د کور د څنګه دی، دلي به ډوډی هم را

سره وځوري، صدفه به هم وګوري.

خاله ئې وویل:

- خیر یوسي زویه، خدای دي خیر درکي.

خاله په ضمن کي و تاجو ته و ګوري، چې داسې ښه

خوړی لرم.

ننګو ولاړی، ډاکټر ته ئې وویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- ډاکټر صاحب، خاله او د خاله لور مې پس له ډېرو کلونو د کلي څخه راغلي دي. لور ئې ناجوره ده؛ ماښام چي د کاره خلاص سي، ډوډۍ به زمور کره سره وخورو؛ بيا به مې د خاله لور هم وگوري. ماښام، ډاکټر راغلی؛ ډوډۍ وخورل سوه. ننکو د چايو خورلو پر وخت ډاکټر ته وويل:

- ډاکټر صاحب، يو ځل به صدفه وگوري، بيا به چای په ارامه سره وخورو. ډاکټر چي د صدفې نوم واورېدی، ور ياده سول، چي دا هغه د سردار لور ده. ننکو ته ئې وويل:

- ننکو، زه خبر نه وم، چي صدفه ستا د خاله لور ده. ننکو فکر يو وړئ، چي د ډاکټر د صدفې نوم څنگه زده و؟ د ډاکټره ئې پوښتنه وکړه:

- ته هغه پيژني؟

ډاکټر وويل:

- هو، ننکو؛ دري ورځي مخکي زه سردار صاحب کلي ته ورغوبښتی وم. ما صدفه وليده. دا چي صدفه ستا

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د خاله لور ده، دا خو بيخي ښه کار وسو. اوس به ته هم
زما ملگری سي ما خو د صدفې مور او د هغې پلار ته
وویل: چي خپلي لور ته د هغې د ناجورې دوا ورکي.
ډاکټر بيا زياته کړه:

- دوا ئې د دوی سره ده. که ما او تاپه دواړو
وکولای سو، چي هم د صدفې او هم ئې د مور او پلار
ژوند وساتو، دا به مو ښه کار کړی وي.

ننگو حيران سو، چي ډاکټر صاحب څه وائي؟ د
صدفې مور خبره سوه، چي ډاکټر صاحب راغلی دی، د
میلمنو خوني ته ور غله. د ډاکټر صاحب سره ئې پوښتنه
وکړه. ډاکټر د ننگو مخ ته دا ځل د صدفې مور ته روکه
(سپينه) خبره وکړه:

- خوري، ستا د لور په ناجوري هلته هم پوه سوم، تا
ته مي يو څه وویل. د صدفې ناجوري تر دې هم
زياتيري؛ بيا ئې جوړېدل ډېره مشکل، حتا ناممکنه
کيري؛ سر له اوسه ئې چاره وکړی. چاره ئې ته او ستا

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

میره کولای سئ. زه او نور ډاکټران هېڅ نه سو کولای؛
که د لور ژوند غواړئ، د دې په خوښه ئې واده کي.
د صدفې مور چې د ډاکټر خبرې ئې مخکې هم
اورېدلې وې، سر ئې نه و په خلاص سوې. دا ځل ئې
وویل:

- یو، یو؛ دا څه وائي، ډاکټر صاحب؟ خدای دي مرګ
را کي، دا څه خبرې اورم، زه به دغه پیغور څنگه وړم
او څنگه به ئې خپل سړی ته یادوم، چې لورمې میره
غواړي. زموږ په غم لږلې کورنۍ کي چې نجلۍ ۳۰ کلنه
سوې نه وې، ترهغو ئې نه ودوي او نه تر دا اوسه
څوک واده سوې دي. دا خو تر اوسه شلو کلو ته نه ده
رسیدلې. تر دې مشرانې نجونې لرو هغوی ناستي دي. او
بیا چې ودوي ئې هم، پردو ته خو خپله ښځه نه
ورکوي، وای خدایه، اوس څه وکم؟
ډاکټر د صدفې مور ته وویل:

- خوری، تا خوڅه مکتب لوستی دی، په خبره دي سر
خلاصیږي؛ ته ورسه، خپله د صدفې سره خبرې وکه،

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هیچا ته تر مور نژدې بل دوست نسته. ته د خپلې لور
څخه پوښتنه وکړه، د لور باور پر ځان پیدا که چې دا خپل
درد در سره شریک کي.

- وروره، زه پوهیږم، ما هم مکتب ویلی و، پلار د څو
خشمرو روپو په خاطر د دوو بنو پر سر و سردار ته
ورکړم. یوازي دوه کاله زما تر ودولو وروسته، سر دار
څلرم واده وکړ؛ یعنې څلور بني په کور کي یو. خدای دي
زما د سر دښمن زموږ د حاله وساتي.

د صدفې مور د خوني ووتله او صدفې ته ورغله.
هغې صدفې ته وویل:

- زویه، ډاکټر راغلی دی. ما خو ویل، تا به وگوري،
دوا به درکي، خدای به دي روغه کي لیکن ډاکټر وائي:
ستالور په دوا او ډاکټر نه جوړیږي. هغه وائي چې
ستالور په ورکولو او واده کولو جوړیږي. ایا دا ډاکټر
رښتیا وائي زویه؟

صدفې مور ته په جرات وویل:

- مور جاني، هغه ډاکټر دی.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

صدفی ته مور وویل:

- زویه، ولي دي دا خبره ما ته نه کول؟

صدفي وویل:

- موري، ما خو ډاکټر ته هم نه دي ويلي. موري، رښتيا در ته وایم: هيڅ مي واده او ميره په فکر کي هم نه و، په هغه ورځ چي بنگ زمور کور ته راغلی و، او تا را ته وويل، ورسه؛ دروازه ور وښيه. دروازه مي ور وښول، بنگ خپل کار کاوه؛ پورته ئي نه کتل. ما د ده ځوانی، کار او غریبی ته کتل. په فکر کي ورته ډوبه تللي وم. يو ځل بنگ غریب متوجه سو، چي زه ده ته گورم. هغه و، چي هغه خپل د لاس کوتی ووهلي کله چي ئي تر کوتو وینی جاري سوې، بیا ئي ما ته په عاجزانه توگه سترگی را واړولي؛ د ده کتو زه لیونی کړم.

صدفي له لږ سکوت وروسته بیا وویل:

- موري، پر ما د بنگ اخيري کتلو دونه تاثیر وکئ، چي نور په ځان نه پوهیږم، تر اوسه مي د بنگ سترگي او ويني په فکر کي را گرځي. دا چي بنگ به زما په باب

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

څه فکر کړئ وي، پدې هم نه پوهیږم. اوس نو چي ته،
پلار او نور دوستان څه فکر کوي، دا ستاسي خوښه ده،
او څه را سره کوي، بیا هم ستاسي خوښه ده. خدای ښه
پوهیږي، زما په زړه کي بدې نسته. ستاسي او د خپلي
کورنۍ عزت را باندې گران دی، دا مي په واک نه ده.
صدفه بیا یو څه غلي سوه او وروسته یي په غلي اواز
وویل:

- زه تاسي ته نه وایم چي ما بنگ ته ورکي او نه ما د
بنگ سره خبري کړي دي. زه تر مرگ ستاسي نوم ساتم،
تر څو چي مړه کیږم، در سره ناسته به یم؛ اما په خپل
زړه مي زور نه رسیږي.
د صدفې مور چي د لور د پک زړه خبري واورېدې،
بیرته راغله، ډاکټر ته ئې وویل:

- ډاکټر صاحب؛ گوره، دا خور یی ننګو مي هم ناست
دی، خدای به کوي او ته به کوي، زما سره مرسته وکه،
دا لور مي ډېره را باندې گرانه ده؛ بیا هر امر چي را
باندې کوي منم یی.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ډاکټر وویل:

- خوري، زه نوره مرسته نه سم کولای، دا ستاسې کورنۍ مساله ده. زه نه پکښې ځایېږم، زما کومک دغه و، چې ناحق دواوې مې درباندي خرڅي نه کړې، پیسې مې درڅه وانه خيستي، ته مې د لور د ناجورۍ په سبب پوهه کړې.

د صدفې مور وویل:

- کور دي ودان ډاکټر صاحب، دا مرسته هم را سره وکه، سبا شپه د صدفې پلار را رسيږي؛ دا خبرې به هغه ته هم وکې.

ډاکټر وویل:

- زه خو به ورته ووايم، فکر نه کوم، چې زما خبرې دي پر هغه اغيزه ولري. ستا په روی به ورته ووايم. خو بیرېږم، د کلونو کلونو اشنای مې دۍ، د دې خبرې په ور یادولو راڅخه خفه نه سي.

- ېه، وروره؛ زه پوهیږم، د یوازني سړي څخه چې هغه نه خفه کیږي، هغه ته ئې. هغه ما ته ئې څو ځل ستا

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

صفتونه کړي دي. ته پوهیږي چې میره کله ښځې ته د بل نارینه صفتونه کوي.

ډاکټر پر را درسته کړل:

- لکه ښځې چې د میره په مخکې د بلې ښځې صفت نه کوی.

*** **

بله ورځ چې سردار پر اس سپور بازار ته راغلی، نو سیده ورغی، د شیراغا د کور په دروازه کې دخپله اسه را کښته سو. د شیراغا د کور کوچنیان پر را ټول سول؛ یو او نیم وځستل کور ته، شیراغا ئې خبر کړی، چې سردار صاحب راغی. شیراغا ږغ وکړ:

- هلکو، ژر ورسئ، د سردار صاحب څخه اس ونسئ، او دی کور ته را ولئ، زه هم در وځم.

شیراغا انډې پر انډې سو، لکړه ئې را واخیستله، د کلا د دروازی پر خوا را روان سو. دلیري ئې سترگی پر سر دار صاحب ومبنتي او ورته وئې ویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- راجه، راجه؛ ولي دی پښه نيولي ده، دستر څوک
خو نسته او نه دا پردی کوردی.

روغبرونه دي چي کيږي، د شیر اغا د کور بنځي
راغلي، د سردار صاحب لاسونه ټولو مچ کړل. د شیر
اغا د کور د ټولو بنځو بني الوتي دي او خپله شیر اغا هم
په فکر کي سو. يو دا چي سردار صاحب هيڅ کله هم بي
له مخکنی خبرتيا د دوی کره نه راتلی. بل دا چي دوی
ورځي مخکي ئي بنځه او لور داسي بي خبره راغلي او
دغسي په تلوار بیرته د دوی د کوره ولاړي.

دستي چای راغلي، د ږوږی وخت سو، د لاسو اوبه
را وړل سوي، سردار په فکر کي سو، چي بنځه او لور
ئې ولي نه معلوميري، پوښتنه هم نه کوي؛ خو فکر ئي
بند سو. بيا ئي فکر کوي چي ډاکټر ته به تللي وي، را
وبه رسيږي. اما دا چي شیر اغا او د هغه د کور بنځي
هيڅ د هغوی نوم نه يادوي، ږوږی ئي هم د هغو را تلو ته
و نه ځنډوله، نو اشتباهي سو، چي حتمي څه پيښه ده.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

څنگه چې د سردار تشویش ډېرېږي، بڼه ئې هم تغیر
خوري، خبرې هم یو ډول بل ډول ځینې سي. هلته د
شیر اغا او بنځو هم فکرونه گډوډېږي.
څو شیر اغا و سردار ته وریاده کړه:
- بې بې او صدفه په خیر کور ته در ورسیدل؟ هغوی
راغلل او یوه شپه ئې تیره کړه بیرته داسې په عجله
ولارل؛ زه هیڅ پوهه نه سوم.
د سردار نور هم فکر خراب سو، و شیر اغا ته ئې
داسې سم جواب ور نه کړی.

*** **

د خپل خوري دکوره څخه د صدفې مور تاجو
واستاوه، چې د شیر اغا کور ته ورسې، وگوري، چې
سردار را رسیدلی دی که نه. که را رسیدلی وي، خبر
ئې کي چې موږ د ننګو په کور کي یوو.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

تاجو چې د شیر اغا کور ته را نژدې سو، اول د
چوبند خوا ته ورغلی، چې وگوری که سردار راغلی
وي، نو حتمي به ئې اس په چوبند کي ترلی وي. تاجو
چي د سردار صاحب اس ولیدئ، نو راغی، د سرای په
د روزه کي ئې نفر ته وویل: چي سردار صاحب خبر
کي، تاجو راغلی دئ، وائی:

د سردار صاحب سره مي کار دئ.

د تاجو په راتگ شیر اغا او د هغه د کورنۍ ټولي ښځي
حیراني سوې. اوس ئې نوعقیده پخه سوه، چي حتمي څه
پېښه سوې ده. خپله سردار داسي وانگیرل چي ښځي ئې
لکه چي نه غوښتل، خپل د لور په ناجوړی دوی خبر
کړي، نو د دې کوره تللي ده.

شیر اغا خپله زړه نه کاوه، چي د سردار صاحب څخه
پوښتنه وکي، چي څنگه ئې دوي ورځي مخکي ښځه او
لور راغلل. څنگه بیا ته دا سي په عاجله پسي راغلي،
چوپ ناست دئ.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د شیر اغا مشره بڼه ده (سردار صاحب) سکه د اکالور ده. هغې دا جرات وکړ، د سردار صاحب څخه ئې وپوښتل:

- سردار اغا، خدای دي ئې خیر کي، څه خو به پېښه نه وي، چي هغه ورځ صدفه او مور ئې راغلې او داسي ژر ولاړې، او نن ته پسي راغلې؛ فکر دي هم سم نه راملومیري، اوس بیا تاجو درپسي راغی. مور او شیراغا هم خبر کړ، خو دا دي هم ورور دی. مور او تاسي خو یو کور یو. زموږ داسي مو گروم سو.

- نه شا بېو، داسي څه خبره نسته؛ بیا ژمی راتلی، صدفه او مور ئې راغلل، څه سودا به ئې په کار وه، او زما هم د سرکار سره لږ کار و، بیا په ژمي نه سواي راتلای؛ راغلم، دلاري را وگرځیدم ما ویل، بڼه دی لالا، تاسي اوټول به هم ووينم.

- څه، شکر چي څه نسته.

سردار تاجو ځان ته را وغوښتی؛ تاجو راغی، سردار ته ئې وویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- مور د صدفې د مور د خورۍ ننگو په کور کې یو؛
صدفې ته مو ډاکټر صاحب د ننگو کور ته راوغوښتی او
صدفې ته ولیدله. د صدفې مور ویل، که ته خپله هم یو
وار د ډاکټر سره وويني، ښه به وي.
تاجو زیاته کړه:

- د ډاکټر سره ستاسې تر لیدو وروسته به د خیره سره
خپل کور ته ځو. ځکه ډاکټر دا هم و ویل، صدفې کور ته
بوځئ؛ نوره دوا ورته په کار نه ده.
سر دار تاجو ته وویل:

- ښه، مازېگر درځم، ډاکټر به وگورم، اوس سترې
یم.

تاجو رخصت سو، مازېگر چې سردار د ډاکټر ولیدو
ته ورغلی، ډاکټر هغه خبرې چې د صدفې مور ته ئې
کړې وې، سردار ته هم وکړې. سردار ډېر وغوړېدی، په
قهر سو، تر خوله یې چټیات ووتل. بیا یې وویل:
- زه به ور سره گورم، دې (صدفې) څنگه دا خبره
کړې ده.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ډاکټر ورته وویل:

- سردار صاحب، هغې دا خبره نه ده کړې؛ زه یو
ډاکټر یم، زه دا خبره درته کوم.

سردار وویل:

- که مې د ډېر وخت اشنای نه وای، تا هم والله که د
ژوند څکه راڅخه کړې وای.

بیا ئې په قهر تاجو ته وویل:

- دوی در رهي که.

تاجو وویل:

- صاحب، اوس شپه ده، سهار وختي به حرکت وکوو.
په هر ډول چي و، بله ورځ کور ته ټول ولاړل.
سردار هم لنډ په دوی پسي ور ورسیدئ. لاهغسی
غوریزې. لور ئې چي د ده په نسبت هوښیاره او ارامه
نجلۍ وه، اوس نو پوهه هم سوه، چي مور ئې پر خوا ده.
په کراره ئې خپل پلار ته وویل:

- پلاره، زه ناجوره یم. ما دا خبره چي واده
غواړم، هیچا ته نه ده کړې. دا چي ډاکټر د خپلو تجربو د

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مخې څه وایی، زما گناه څه ده؟ زه ستاسې څخه هیڅ نه غواړم؛ یوازې دونه وکې چې خپلې ناجورۍ ته پرېږدی. پلار که ډېر راباندې په قهرئې په خونه کې مې قفل کې، چې هیڅ راونه وځم. دا چې ستا نوم په ما بدېږي، ما مړه کې چې نوم دي ښه سي.

د صدفې تر دې خبرو وروسته د صدفې پلار او مور څه نرم سول بیا ئې نو د څه وخت دپاره کوښښ کاوه، چې کور ته ښځینه میلمنې راولی، ښه ډوډۍ گاني پخې کړي. یا به د صدفې مور صدفه د خپلوانو او نورو شناخته گانو کورونو ته بیوله، که ئې په دې کړوسره د لور فکر څه سم سي.

د صدفې مور او پلار په گډه هر څه کوښښونه چې وکړل، گټه ئې نه کوله. لور ئې ورځ تر بلې کمزورې کیدله، ډوډۍ به ئې نه خوړله، د چا سره ئې مجلس نه کاوه؛ هلته به لیري د ښځو څخه داسې په چورت کې ډوبه ناسته او یا پرته وه.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ډېر وخت تیر نه سو، چې صدفې ته ټوخی هم پیدا سو. ټوله ورځ به ئې ټوخل او کله توده او کله به ئې سره تبه کیدله. پلار ئې بیا ډاکټر ورته راوغوښتی. دا ځل چې ډاکټر راغلی، د صدفې پلار ته ئې وویل:

- لور دي په لوی لاس سل (توبرکلوز) کړه. ما خو درته وویل، چې دوا گټه نه ورته کوي؛ نور ئې د قبر او هدېرې غم وخوره.

په دې ډول، ډاکټر یوازي خپل نظر ورته ووايه او بیرته ولاړ.

سردار چې د ډاکټر خبره واورېدله، حیرانی واخیستی، چې اوس څه وکي؟ د ښځې سره ئې خبرې وکړی. ښځې ئې ورته وویل:

- ما خو درته وویل، چې داسې ناروغي بل علاج نه لري. زما خبره دي نه منله، د خپلې سردارۍ او سرداري کورنۍ په نشه مست وي. اوس یې نو خدای ته پرېږده. سردار خپلې ښځې ته وویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- دا یو کار به لا وکم؛ هغه دا چې خبر سوم، سلیم د خپلو زامنو سره یو ځای ښار ته تللي دي. د هغې ورځې څخه ورک دي. دا مانا چې دی هم په دې خبره خبر سوې دی، چې د کلي تللی دی. زه به ښار ته په بنگ پسې ولاړ سم؛ مجبور یم چا ته څه پیسې ورکم، چې بنگ مې کي کله چې د بنگ په مرگ صدفه خبره سي، زړه به ئې ځیني پرې او صبر سي. وروسته به ئې وځپل وراره ته ورکم او ژر به ئې ور واده کړم. ستا سره مې سلا کوله.

ښځې ئې ورته وویل:

- سړیه! د سلیم اکا د زوی بنگ بیچاره په دې کي څه گناه ده، چې وژنی ئې؟ دغه دلاس گوتي خوړ سوې، ناجوره سو پلار بیوزله ئې ښارته بوتی، او که په بنگ پوهه سوې وي، هغه د کلي ئې پرېښوی. ته که د لور ژوند غواړی، زما خو خوبنه ده، چې بنگ پیدا که، صدفه ورکړه؛ لور به دې جوړه سي د بنگ د قتل د گناه به هم خلاص سي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سردار خپلي بڼې ته و خښمیدئ، بیا یې په قهر وویل:

- دا یوازې زما خبره نه ده؛ دلته د ټولې سرداري کورنۍ د عزت خبره ده، تا ته خوځکه زموږ د کورنۍ نوم څه اهمیت نه لري. چي په خټه زموږ نه ئې، ته د پردې تېره را واده سوې ئې. زه څنگه یوه خوار، غریب هلک ته لور ورکړم، چي بیا به زما تر مرگ وروسته حق غواړي. د سرداري کورنۍ په جایداد به شریکيږي. لور راباندې گرانه ده، خو نه دونه چي په مخکو او میراث کي مي پردي را گډ سي.

بیا یې زیاته کړه:

- ته وا، موږ چي دا جایدادونه په مفتۍ ساتلي دي. د غریب مرگ څه دی او غم ئې څه؟؟؟ یو څو پیسې به مي مصرف سي، بلا په پیسو، ولاړي دي سي.

*** **

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

سردار پر خپله خبره ټینگ و درېدئ. بله ورځ د کلي څخه ښار ته ولاړئ. اوس نو سردار ښار ته د سلیم د زوی بنگ په وژلو پسې د کلي راغلی دی. په ښار کې ئې د خپلو باوري خپلوانو او پخوانیو اړیکو په مرسته ژر د پیسو په زور، دوه سړی وژونکی را پیدا کړل.

د سړو سره ئې د بنگ د وژلو بیه هم خلاصه کړه او نیمایي قیمت ئې وژونکو ته هم ورکې. تر هغه وروسته، د سلیم اکا د زوی عطا محمد د دکان په پیدا کولو پسې سو. دوی ورځي لا تیري نه وي، چي د عطا محمد دکان ئې هم پیدا کي. د سلیم اکا مشر زوی عطا محمد د نجاری دکان په بازار کې و.

سردار بله ورځ هغه د بنگ د وژلو دپاره سړی وژونکی د ځانه سره رهي کړل؛ ځکه د دوی تر منځ قرارداد داسې و، چي سردار به نیمې پیسې مخکې ورته سپاري او پاته د بنگ تر وژلو وروسته ورکول کیږي. بل شرط دا و، چي سردار به بنگ دوی ته وربښی چي وي پیژني.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دوی چې درې سره د عطا محمد دکان ته نژدې سول،
سردار هغوی ته وویل:

- تاسې لږ لري ودریزئ؛ زه دکان ته ورځم. تاسې
راته گورئ، زه بنگ درېښم. نور تاسې پوه سه او کار
مو، چې څنگه ئې وژنئ.

سردار دکان ته ورغی، گوري چې سلیم اکا هلته په
دکان کې یوازي کار کوي. سردار د عطا محمد د دکان
په خوله کې ودرېدئ؛ سلام یې ور واچوئ. سلیم اکا
سردار پر ږغ وپیژندئ؛ خپل د کار د ځایه ورته را ولاړ
سو، د سردار ئې ډېر عزت وکړ او د ناستي بلنه ئې
ورکړه.

سردار چې مقصد ئې د بنگ لیدل او خلکو ته وربښول
و، او اوس په دکان کې هغه نسته، نو د سلیم اکا غوښتنه
ئې ومنله او کښیښتئ.

سلیم اکا ژر چای ورته راوغوښتلې. په اول کې سلیم
اکا فکر کوی، سردار صاحب به نو حتمي دلته په دې
راغلي وي، چې دروازه یا کم (کوم) بل شی به ئې په

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کار وي. هغه بیوزله ژر ژر د کلیوالو او خپلو ملګرو په باب پوښتني ځینې کولې. مګر، سردار داسې نا ارامه و. سلیم اکا اشتباهي سو. بیا هم څه نه وائي، هغه لکه خوب چې ویني. د سردار راتلل، بیا څنگه د ده سره کښینستی او چای خوري. دا بیخي عجایب او نابله خبره وه. هر څه ئې هیر سول. په دې وخت کې عطا محمد هم دکان ته راغی.

د عطا محمد چې سترګې پر سردار ومښتې، فکر یووری، چې سردار څنگه زموږ غریبانو دکان ته راغلی دی؟؟؟ په هرصورت، سلام ئې واچوئ. د سردار سره ئې روغبړ وکړي، هلته گوښه په خپل کار بوخت سو. غوږ ئې نیولی دی، چې سردار به ئې پلار ته څه وائي؟ سردار د سلیم اکا څخه وپوښتل:

- ډېر وخت دي دلته په ښار کې تیر کی. ما ته داسې ښکاری چې کلي ته دي د راتلونکې نېټې نسته. که زما خبره مني، ستا دپاره خو به په ښار کې ژوند ښه وي؛ مګر، د هلکانو دپاره ښار ښه ځای نه دی. دلته په ښار کې هلکان

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ژر سپين سترگي کيږي. اول بد کار ئې دا دئ چي د مور

او پلار په خبره نه وي.

وروسته ئې وويل:

- بنگ او کولی چيري دي، نه معلوميږي، درڅخه

تللي خو به نه وي؟

سليم اکا وويل:

- ښه سو، چي را په ياد دي کړل؛ زما هم په بنگ

تشويش و، ستا سره په خبرو اخته سوم، هغه مي هير سو.

سليم اکا ور پسي زياته کړه:

- د بنگ پوښتنه دي وکړه، ته وده؛ سهار عطا محمد د

بنگ سره تللي و.

هغه ته ئې ور ږغ کړل؛ عطا محمد ورته را نږدې

سو:

- زويه، د بنگ کار څنگه سو؟

عطا محمد وويل:

- بابا، د شکر ځای دئ، بنگ په خير سره ولاړئ.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کله چې عطا محمد وویل، بنگ په خیر ولاړی، ناڅاپه
د سردار د لاسه د چایو پیاله ولوبډله او بي اختیاره یې تر
خوله راووتل، چیرې؟

عطا محمد پر را درسته کړل:

- بنگ سرکار کابل ته بوتی، چې هلته سبق ووايي.

سردار خو د اوله سره څخه هم داسې امانت ناست و؛
کله چې ئې د بنگ د تلو او بیا دا چې هغه سرکار بیولی
دی، واورېدل؛ ژر د ځایه ولاړ سو، او بي له خدای په
اماني څخه روان سو. سلیم اکا او عطا محمد لکه څنګ
چې د سردار په راتلو سره په فکر کې و، اوس په بي
پر وائي ولاړیدلو شکمن کړل.

زوی او پلار څو څو ځله دا خبره سره کوله: څنګه
راغی او څنګه ولاړی؟ د را تلومطلب ئې څه و، او د
ولاړیدو سبب ئې څه و؟ دواړه نه پوهیدل.

سردار چې د عطا محمد د دکانه څخه څه لیرې سو،
ورسره هغو سړو ته چې ده پیسې ورکړي وي او غوښتل
ئې چې هغوی به بنگ ورته وژني؛ اوس چې بنگ نسته،

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سردار د دوی څخه د خپلو پیسو بیرته د ورکولو مطالبه لرله، او سړو نه دا چي هغه پیسي نه ورکولې، د پاته پیسو غوښتنه کوله.

سړي هم د سردار په اصلي مطلب نه دي خبر. هغوی سردار ته وویل:

ښه، چي بنگ نسته، پلار به ئې در ته ووژنو، یا به ئې دا بل زوی درته مړ کړو، پر تائي بیا څه فرق دی؟ مطلب زموږ پاته پیسي به راکوي.

د سردار ټینگار زیات سو؛ خبره تهدید او بدو ویلو ته سره ورسیدله. سردار هغوی ته وویل:

- د حکومت په زور خپلي پیسي در څخه اخلم، بندیان کولای مو سم.

رښتیا هم د سردار خبره حکومت اورېدله. د بنگ د قتل دپاره کرایه کړو جنایتکارانو فکر وکړ، چي سردار حتمي دوی ته مشکلات جوړوي او پیسي هم را څخه اخلي. نودوی دا ښه لاره وگڼله، پر موږ ئې څه فرق دی راځه چي خپله سردار مړکو. هغوی همداسي وکړل.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سردار ئې پر سر په هغو گوليو وويشتئ، چي سردار
دوى ته د بنگ د وژلو دپاره ورکړي وې.

سمدستي په ټول ښار کي اواز ه خپره سوه، چي د
لوى کلي سردار نن په ښار کي دناملوم سړو لخوا وژل
سوى دئ. ټولو حکومتي سړيو، يوى خوا او بلې خوا ته
سره ځغستل. مازېگر چي کولى د مکتبه دکان ته راغى،
پلار ته ئې دا خبره وکړه، چي نن هغه زموږ د کلي
سردار په ښار کي چا وژلى دئ.

سليم اکا او عطا محمد دواړه حيران سول، يو بل ته ئې
وکتل. سليم اکا و کولى ته وويل:

- زويه، هلته مي څه غوښتي راوړي دي، هغه واخله،
کور ته ځه؛ موږ هم پسي درځو.

کله چي کولى د دکانه ووتى، سليم اکا عطا محمد ته
وويل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- زويه، پر خوله لاس نيسه، هېچا ته دي تر خوله ونه وځي، چي سردار زموږ دكان ته راغلي و، او يا موږ وليدي.

*** **

سبا ته حكومت د سردار د وژل كيدو په تور ډېر بي گناه خلگ ونيول او په خورا درنو مراسمو ئي د سردار مړي تر كلي ورساوه.
كله چي د سردار جنازه كلي ته وړل كيده، سليم اكاعطا محمد ته وويل:

- زويه، زه به د سردار د مړي سره كلي ته ولاړ سم؛ يوې خوا ته به مي په جنازه كي برخه اخيستي وي، بلې خوا ته به هغه كليوال ووينم، بنه يي لا دا چي د هغي خوا به خپل كالي او سامان د يو چا په موټر كي واچوم او را به ئي وړم.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د عطا محمد هم دا خبره خوښه سوه. سلیم اکا په جنازه پسې د خلکو سره یوه موټر ته پورته سو. جنازه کلي ته ورسیدل، سردار ئې خاورته وسپاره.

کلیوالو د سلیم اکا سره ډېر په مینه روغبرونه کول. معلم مرجان سلیم اکا خپل کور ته بوتئ د سلیم اکا تلوار و، چې د ښاره د راغلو خلکو سره بیرته د هغوی په موټرونو کې ځان او خپل لږ کالي او سامان ورسوي. خو کلیوالو سلیم اکا پرې نه ښود، چې په هغه ورځ دي بیرته ولاړسي.

هلته د سردار په کور کې صدفه او د صدفې مور خبرې سوي، چې سلیم اکا هم هدېرې ته راغلی دی. دواړې دونه خوشحاله سوي، چې د سردار مرگ ئې هیر سو. تاجو ته ئې وویل:

- سلیم اکا پیدا که، د نورو خلکو پټ ورته ووايه، چې د صدفې د مور په کار یی.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

تاجو راغی، سلیم اکا د معلم مرجان په کور کې و.
خپله خبره ئې سلیم اکا ته په کراره وکړه. سلیم اکا په
چورت کې سو؛ د ځانه سره ئې وویل:

- یا خدایه، ته فضل وکړي!

سلیم اکا نه پوهیږي، چې د سردار بنځه به ده ته د
ویلو څه لري. هغه تاجو ته وویل:

- بڼه، اوس خو شپه ده، سهار به ئې سلام ته ورسم،
فاتحه به هم ورکړم.

سلیم اکا ټوله شپه خوب و نه کړی. ډول ډول فکرونه
ورته پیدا کیدل. سهار یې معلم صاحب مرجان ته وویل:

- زه به یو ځل د سردار صاحب کور ته ورسم؛ بڼه دي
دا بنځو ته به ئې فاتحه ورکړم؛ ډېر کلونه مو سره تیر
کړي دي. بیا به نو زه د خیره رخصت واخلم، او ځم به.
معلم صاحب سلیم اکا ته وویل:

نن شپه لا تیره که، ډېر خلک د ښاره څخه سبا فاتحي
ته راځي؛ سبا سهار به دي د هغو سره په موټر کې
واستوم. سامان به دي هم درسره ورسوي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سليم اكا وويل:

- ياره معلم صاحب، تا دي خدای ژوندی لري، هر وخت دي زما خدمت کړی دی؛ زما سره خو څه نسته، په هر لمانځه کي دعاوی درته کوم؛ سمه خبره ده، زه به پاته سم.

*** **

سبا ته کله چي سليم اكا د سردار کور ته ور ننوتی، د سردار ټول کهول پر را تاو سو. سليم اكا يوه دعا وکړه، او وئې ويل:

- سردار صاحب ښه سړی و، خدای دي ئې وبخښي؛ تاسي دی خدای د نورو غمونو څخه په امان لري. د صدفې مور د سليم اكا څخه پوښتنه وکړه:

- سليم اكا ښار ته گډه کيږی؟

سليم اكا جواب ورکى:

- هو، بي بی. هلته هلکان عطا محمد مکتب ته واچول، بنگ خو سرکار د نور زیات سبق ویلو دپاره

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کابل ته بوتی، ما او کولی ته دلته یوازې ژوند سخت و،
هلته د عطا محمد سره اوسیرم.

د صدفې مور وپوښتی:

- بنگ جوړ و؟

سلیم اکا وویل:

- هو، شکر دی جوړ و. هغه گوتې چې ئې خوږ سوي
وي، څو ورځې داسې ورسره زهیر و؛ مگر، د خدای
فضل و، ښه سو، چې حکومت کابل ته واستاوه؛ ان شا الله
هلته به نور هم ښه سي، درې څلور کاله وروسته به په
حکومت کې یوه ښه وظیفه پیدا کي.

د صدفې مور د سلیم اکا څخه د عطا محمد د دکان پته
واخیستله، او سلیم اکا ته یې وویل:

- زه څو ورځې وروسته ښار ته درځم، بیا څه خبري
درسره لرم.

د سلیم اکا نژدې و، چې تر خوله ووځی، چې سردار
صاحب هم د مرگ په ورځ دکان ته یوځل راغلی و. هغه
د صدفې مورته وویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- خدای دي هرکله راوله.

نور سلیم اکا د سردار د کورنۍ څخه رخصت
واخیستی.

بله ورځ سلیم اکا د معلم صاحب، بدي اکا او یتیم محمد
اکبر په مرسته خپل پاته کالي او لږ سامان د ښاره راغلیو
سړیو په موټر کې سره واچول. هغه د ټولو کلیوالو څخه
رخصت را واخستی او د خپل کور پر خوا را روان سو.
مگر، بیا هم ډېر نا ارامه و. ټوله لاره ئې په سوچونو او
چرتونو تیره کړه. یوه ورځ د عطا محمد د دکان مخ ته
یو موټر ودرېدی.

سلیم اکا ځینې راکښته سو. عطا محمد او کولی ورته
راغلل. سامان ئې د موټره کښته کی. هغوی خوشحاله
سول، چي پاته کالي او سامان ئې پلار را ورسول.
سلیم اکا د خپل مشر زوی سره دا خبره شریکه کړه،
چي د خدای بڅښلي سردار ښځي را ته وویل:
- زه ښار ته درځم، هلته څه خبري درسره کوم. زویه،
خدای دی ئې خیر کی، چي څه به راته وائي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

عطا محمد پلار ته وویل:

- فکر کوم چې د سردار د وژل کیدو په باب به کم چا څه ورته ویلي وي، یا به سردار چې زموږ دکان ته راغلی و، چا لیدلي وي؛ دغې ښځې ته به چا ویلي وي. سلیم اکا او عطا محمد هره ورځ جلا جلا فکرونه کول.

په دې منځ کې ښه ډېر وختونه تیر سول. دا دې یوه ورځ ډاگې د عطا محمد دکان ته یو خط راوړی. کولی چې خط ولیدی، پر پلار او ورور ئې زېږی وکړ، چې شکر دی د لالا (بنگ) مې خط راغی.

سلیم اکا او عطا محمد کښینستل؛ کولی د بنگ خط خلاص کړ، سربیره پر خط بنگ خپل یو عکس هم ورته راستولي و. اول د بنگ عکس ټولو وکوت، سلیم اکا وویل:

- ماشا الله دا خودا دی ښایسته ضابط ځینې جوړ سوی دی. ځکه عکس په نظامی یونیفورم کې اخیستل سوی و. وروسته کولی د خط په لوستلو پیل وکړ.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بنگ په بڼه او واضح خط سره تر ټولو مخکې خپل
پلار ته لیکلی و:

- پلار جان، لاسونه دي در مچوم؛ ستا سیوری دي
زما د سره څخه پاک خدای نه ليري کوي
بيا ئې په ترتيب: عطا محمد، وربنداری، کولی او
ورېرو هریوته د محبته ډکې جملې لیکلي وي. په خاصه
ئې د کولی څخه غوښتي و، چي ډېرېر خپلو سبقو زور
واچوي.

د بنگ په روغتیا، خط او هوښیارو خبرو ټول
خوشحاله سول؛ بيا ئې عکس هر یو جلا جلا وکتی، خو
سلیم اکا تر ټولو زیات. هغه عطا محمد ته ویل:
- ولچی (والله چي) په دي اول کال کي دا مکتب او
مسافری مي زوی را هوښیار کړی دی. زړه مي را
ژوندی سو، خدای دي ئې د بدې ورځي راوساتي. څونه
پخي خبري ئې کښلي وي. دا عکس او خط ئې نو نور ما
ته را کی، زه ئې ساتم، ستاسي څخه ورک نه سي. سلیم
اکا د بنگ عکس او خط په خپل جیب کي وساتل.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

*** **

دا دی یوه ورځ دکان ته دوی بڼځي په چادريو کي ورننوتې. سلیم اکا او عطا محمد ته ئې سلام واچوی. یوې بڼځي خپل مخ لڅ کی. سلیم اکا ولیدل، چي د صدفي موده. بڼه روغېر ئې ورسره وکئ. بڼځي ورته وویل:

- کور مو چیري دی؟ شپه در سره تیروو!

سلیم اکا ورسره د دکانه راووتئ. بڼځي ئې خپل کور ته بوتلې. د سلیم اکا مېرور(اینگور) د بڼځو هر کلي وکئ. عطا محمد او کولی هم کور ته ورپه سي راغلل. د شپې غریبانه ږوږی ئې سره وخوړل. وروسته، د سردار بڼځي او د صدفي مور خپل د ورتللو سبب سلیم اکا او عطا محمد ته داسي بیان کی:

- زه پدې راغلي چي دا نن ټوله کیسه تاسي ته وکړم، چي څنگه صدفه په بڼگ پسي ناجوره سوه سردار بڼار ته په څه پسي راغلی و؟

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

او خدای څه ور پېښه کړل.....کله چې د صدفي
د مور خبرې خلاصې سوي. سليم اکا او عطا محمد څه
چې د هغې خپله لور صدفه هم داسې په چورتو کې ډوبه
ولارل. ځکه صدفه هم د خپل پلار پدې نیت نه وه خبره،
چې هغه د بنگ د وژلو پلان لاره.

د صدفي مور بیا وویل:

- د دې ټولو خبرو څخه مې مطلب دا دی، چې غواړم
خپله لور ستا زوی بنگ ته ورکړم.
سليم اکا او عطا محمد هکې اريان سول. چې دوی څه
ووايي، تر څه فکر کولو وروسته ورته سليم اکا په کراره
ورته وویل:

- خوری، ستا ئې کور ودان؛ خو ته دا زموږ بې
کوری او غریبی ته وگوره؛ تاسې خو شکر الحمدالله د
مخکو، باغو او پیسو خاوندان یاست. دا چې ته وائي
صدفه بې له بنگ ژوند نه سي کولای، نو ما ته هم لږ
وخت راکه؛ د بنگ د رخصتي ورځې را نږدې دي. هغه
به په خیر په رخصتي کور ته راسي، یوه پوښتنه ښه ده

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

هغه به هم وپوښتو. دغه دئ تازه ئې خط راغلی دئ او
عکس ئې هم راستولی دئ.

د صدفې مور د سلیم اکا څخه د بنگ خط واخیسته،
وئې لوستی، بیایې د بنگ عکس وکوت. ژر ئې صدفې
ته ور یرغ کړل؛ د بنگ عکس او خط ئې هغې ته
ورکړل. صدفې هم د بنگ خط ولوستی او عکس خوئې د
ځان سره واخیستی. صدفه په زړه کي خوشحاله سوه،
ځکه بنگ نور هم بنایسته سوی و.

صدفې او د صدفې مور په هغه شپه خطونه ولیکل او
د بنگ په ادرس ئې هغه ته ور واستول.

سلیم اکا د صدفې د مور سره وعده وکړه، کله چي
بنگ په رخصتي د خیره سره کور ته راسي، د هغه په
خوبنه به دغه کار کوو.

سهار چي د صدفې مور او صدفه د سلیم اکا د کوره
په خوشحالی ووتلي، تر وتلو مخکي ئې کولی ته څه
پیښي ورکړې، چي د مکتب دپاره شیان په داخله. هغې

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د سليم اکا مېرور او د عطا محمد ټولو اولادو ته يو څه پيسې اېښې وې. د صدفې مور د تللو په وخت کې وويل:

- مور د خيره سره ژر راځو.

صدفه د بنگ په خط او د هغه د عکس په ليدو ډېره خوشحاله وه. هغې د بنگ عکس هر ځل کول.

د صدفې مور څو شپې د خپلو نورو دوستانو په کورونو کې تيري کړې، او د سردار هغه کور چې په ښار کې و، او څوک په کرايه پکښې اوسيدل، د هغه د ورځالي کيدو خبره ئې هم وکړل. بيا نو مور او لور دواړه کلي ته ولاړل.

کله چې دوی کلي ته ورسيدل، اول د سردار د کورنۍ ښځې او بيا کليوالو چې صدفه وليدله، ټول حيران سول، چې صدفه په ښار کې څنگه ښه جوړه سوې ده. هر چا به د صدفې د موره پوښتل، چې کم ډاکټر ته دي ور وستله؟ کم ښه پير ته دي وروستله؟ چې دا سې ښه سم ئې جوړه کړه.

د صدفې مور حال نه وايه. هغې به دا يوه خبره کوله:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- په ښار کې ئې د دوستانو په لیدو سره فکر سم سو،
شکر جوړه سوه.

*** **

دلته د سردار په کور کې د سردار نازولي په سر پک
زوی مشر سو، چې نه په کورنۍ ژوند پوهه و، او نه د
کلیوالو سره په تیر او بیر پوهیدئ.
د صدفې او مور ئې هم په دغه دښو پک کور کې
گوداره ورځ تر بلې سختیدله، نو ئې د بن زى او بنو
څخه د خپل حق د جلاوالي خبره را پورته کړه. دښې زى
ئې خپله پلرگنۍ ټوله را وغوښتل. د خپلې میرى او
میرى زى خور غوښتنه ئې د دوى په منځ کې واچول.
د سردار وروڼو د سردار پک زوى ته مشوره ورکړه،
چې د صدفې مور خامخا حق غواړي او درڅخه جلا
کيږي، دا غلطې دي پلار کړې ده، چې له پردو (بل قوم)
څخه ئې ځان ته ښځه وکړه. اوس موږ ته را پېښه ده؛

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

نوم د نامه نه پرې کيږي، حق به ئې ورکړو. خو په جايداد، مخکو او باغونو او اوبو کي ئې نه سو را سره شريکولای، چي دا او يا د دې خپلوان به زموږ د مخکو په منځ کي تناب کش کړي.

د هري ورځي تر زوکليدو، او هميشني غم څخه ښه دا ده چي لاس ئې د غاړې وباسو. د هري خوا چي ئې کوو، په نغدو به ئې غاړه وباسو. موږ پوهيږو، بي له هغه هم دا زموږ سره نه کښيني، ښار ته ځي، او که خپلي پلرگنې ته ځان نږدې کوي. بس همدا مو فيصله ده. د شير اغا خبره ټولو ومنله. د صدفې او مور د حق حساب ئې وکئ.

کله چي ئې د دوی دوو د مخکو او باغونو قيمت په خپل زړه وټاکئ، بيا هم ډېري پيسي کيدلې. د سردار پک زوی وويل:

- اول خو زه دا دونه پيسي نه لرم؛ دوهم دونه پيسي نه ورکوم.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

صدفی او مور ئې په خبرو او مجلس کي برخه نه لرله.

بیا شیر اغا وویل:

- خیر دی، نیم قیمت به ئې ورکړو.

وروسته د سردار زوی د شیر اغا خبره ومنله، او پر زیاته یې کړه، چې نیمه پیسې اوس او نیمه نوري پر کال چي حاصل واخلم.

پک، غوښتل چي یوه بله لانجه جوړه کي هغه وویل:
- د صدفی مور ته به خپل حق ورکړو، اما صدفه نه پرېږدم، چي حق واخلي. هغه خو زموږ وینه ده. هغه به دلي د شیر اغا زوی ته ورکړو. د شیر اغاخو دا خبره د اوله سره خوښه وه. وئې ویل دا خو ډېره ښه خبره ده ښه دی چي زما په ژوندونې په خپل لاس خپله وریره را واده کم.

د صدفی میری زی ورور وویل:

- شیر اغا! ته ښه وایی، خو زه فکر نه کوم، چي صدفه دي د مور ه را جلا سی. هغه هم خپلي مور ته

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سوي ده. که زما خبره مني، هيڅ خپل د خولي خوند مه بده وه، مه ئې ور يادوه. که دي وړيا ده کړه او وئې نه منله، خلک را خبر سول، بيا به ئې نويا ودوو يا به ئې وژنو.

د ټولي کورنۍ ئې پر دې سلا سول، چي ميري او خور ته د حق په نوم څه ورکړي. صدفې او مور ئې هم قناعت وکړ. هغو د خپل حق د نيمو پيسو د اخيستلو پر وخت د ښار د کور غوښتلو خبره وکړه.

د ښار پر سرای باندي ئې بن زى څه ټينگار وکړ؛ خو شير اغا فيصله وکړه، چي کور به درکړو، خو د پيسو برخه دى څه کموم. د صدفې مور د شير اغا خبره ومنله.

*** **

صدفه او مور ئې ښار ته راغلي. خوشي ئې د خپلي پلرگنۍ سره تيري کړې، چي کور ئې ورته خالي

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سو. پدې شپو کې بنگ هم د کابل په رخصتي کورته راغلی.

سلیم اکا بنگ ته د صدفې د ورغونښتو خبره وریاده کړه.

بنگ ته خو هر څه روښانه و. ځکه صدفې او د هغې مور څو خطونه وراستولي وو. بیا ئې هم پلار ته وویل: - هرډول چې بابا جانته ستا او د لالا (عطا محمد) خوښه وي.

سلیم اکا د خپل زوی بنگ پدې مودبانه جواب زیات خوشحاله سو.

*** **

سبا، په ډاډه زړه باندي سلیم اکا، عطا محمد او څو سړی سره را ټول او د صدفې دوی کور ته ورغلل. د صدفې مور هم د خپلو دوستانو رضایت حاصل کړی و. هغه ئې را غوښتی وو. خو د صدفې میره زی ورور او نور سرداران خوښ نه وو. ځکه د صدفې د شیرېنې د

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ورکړی په مراسمو کې ئې برخه وانه خيستل دوي دا
خان او خپلي کورنۍ ته يو توهين وباله، چې څنگه ديوه
سرداري کورنۍ نجلۍ ديوه غريب او (اُپره) سره واده
کوي..

په هر ډول چې و، د صدفې د مور له خوا دوستانو،
وسليم کاکو او ورسره راغلو خلکو ته د صدفې شيربنۍ
ورکړه.

د صدفې مور او صدفه پوهيدل، چې بنگ او پلار ئې
خپل کور نه لري. نو له پخوا څخه ئې فيصله دا وه، چې
په بنار کې به د خپل غټ کور يوه برخه د صدفې په نوم
کوي، چې بنگ، پلار او وروڼه ئې پکښې ژوند وکړي.
د صدفې د شيربنۍ د ورکړې سره سم، د صدفې مور
د سليم کاکو څخه غوښتنه وکړه، چې د خيره سره تيارې
ونيسۍ، دغه زموږ کور ته به را کډه سي. بڼه دئ لور او
زوم به مې په څنگ کې اوسيدري. زه بل داسې تيرونۍ
دوست بې له دغه لور څخه نه لرم، او ته به هم د خپل
زوی او مېرور څخه ليري به نه ئې.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سليم اکا په خبرو کي داسي پښه ونيوله، فکر ئې وکړی، چي د صدفې مور غواړي، يوازي زه او بنگ د دوی کور ته را کډه سو. هغه وويل:

- خوري، زه عطا محمد، اولادونه او کولی زوی مي يوازي نه سم پرېښولای.

د صدفې مور بڅښنه وغوښتله، او بيا ئې خپل خبره پوره کړه:

-زما مطلب داسي نه و، چي يوازي ته او بنگ به دلته اوسيدی، بلکي تاسي ټول به دلته يو ځای را سره اوسيدی. زما او صدفې دواړو هيله دا ده چي صدفه د خپل ځس او ليورو سره يو ځای وي، ځکه ښځه په خپله ځسگنی کي ښه وي. ان شا الله چي تاسي را کډه سئ، ژر به د بنگ او صدفې د واده سربښته وکړو. غريبي دي ځان وخورئ. سليم اکا د صدفې مور ته وويل:

- خوري، خبري به لځی کوو. ستاسي ئې کور اباد، چي خپله لور مو زما زوی ته مفته بي له ولوره راکړه. د واده کولو دپاره څه وخت را کړه، چي زه او عطا محمد

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

يو څو پيسې سره برابرې كړو. واده خو څه لگښت
غواړي.

د صدفې مور سليم كاكو ته اطمینان وركړی، چې
صدفه غواړي، د خپل واده ټول لگښت په خپله وكړي؛
هر څه ئې را نيولی دي؛ ته بيغمه اوسه.
سليم اكا او عطا محمد ډېر خوشحاله سول؛ رخصت
ئې واخيستی او خپل كور ته راغلل. دظلمه په امان ژوند
ولري.

پای

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

يوه ضمني خبرتيا:

انجمن دوستي افغانستان

محبت ؛ گاهنامه"

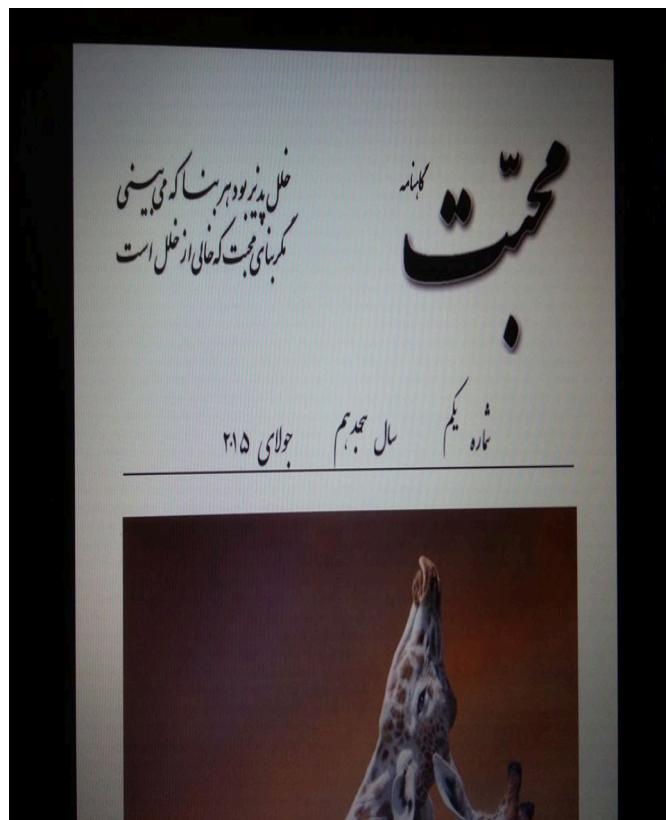
"mahabbat
Anoneperiodical
newsletter

published by ADS

(Afghan Dosty Society) UK

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

شماره یکم سال هجدهم جولای
۱۰۱۵م

"محبت، گاهنامه" دهغي نوم وتي
افغاني مجلې نوم دئ چي د
ليکوال، سياستوال بڼاغي محمد همايون
"تاچ" په سر پرستي نژدې شل کاله په
انگليستان کي په پښتو او دري ژبو
باندي نشرات لري. يوه غيري
وابسط، مجله ده، افغاني پاڅه ليکوال،
اديبان، شاعران، کيسه ليکونکي او
دهر پند ماهرېن هلته خپل مضامين د
نشر لپاره ورکوي. دهغي مجلې په (۶۰
او ۶۱) صفحو کي تردي سرليک لاندي
"د يوه نوي کتاب معرفي او خبرتيا" د
بڼاغي "انځورگر" صاحب په قلم
ليکنه نشر سوي ده.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

همدا ډول د بنـاغلي
"انځورگر" صاحب ليکنه "

ديونوي کتاب معرفي او خبرتيا"
دکندهار غښتلي يا ناميان. په جرمني کي د
(کاخ سخن) kakhe sokhan ارگان

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

نشراتي کانون فرهنگي افغانان مقيم ايالت
بايون. يا "دباين دولایت دافغانانو د کولتوري
اوفرهنگي مرکز" لخوا په خپل نشراتي
ارگان (مجلې): در شماره (۳۳/۳۴)، سال
دوازد هم تابستان و خزان ۱۳۹۴
خورشیدی، (نوامبر ۲۰۱۵) م په
۲۹/۳۰ صفحه کي نشر کړي ده.

زه د ښاغلي انځورگر صاحب د محبت د مجلې د محترم
مسول همایون "تاچ" او همکارانو اوپه جرمني کي د "کاخ
سخن" د مسول مدیر، و ویراستار: دوستدار او د ټولني
د ټولو غړو څخه یو جهان مننه کوم. اود انځورگر صاحب
لیکنه د لته ستاسي د لوستو دپاره کټ مټ رانقل کوم.

کوم چي زما پر کتاب د "کندهار غښتلي"
باندې یې لیکلي ده.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دیوه نوی کتاب معرفي او خبر تیا!

انځورگر: 60 صفحه.

دکندهار غښتلي "نامیان" پدې وروستیو کې یو نوی کتاب «دکندهار غښتلي "نامیان"» په نامه په ښکلي صحافت د چاپه راوتلی دی. د کتاب لیکوال ښاغلي عبدالقیوم دی. دغه اثر چې په "۱۲۱" مخونو کې کښل سوی دی. د لیکوال د کلتوري زیارونو، ټولنیزو د ردونو، احساساتو او هیلو یو نوی ابتکاري او د اهمیت وړ څیرنه گڼل کېدای شي. په دې لیکنه کې ډېرې خبرې شته. خو تر هر څه وړاندې. د دغه څیړنې ټول محتویات او مطالب، د سیمې د نامیانو، ټینگانو، میرنیو، غښتلو پیژندگلوی ته وقف دی. لیکوال د دغو غښتلو. با استعداد او انرژي لرونکي ځوان قشر، چې د استبداد او ظلم په وړاندې د مقاومت کولو په گناه او یا دا چې پر دوی باندي د کوم ټپل شوي جرم په مقابل کې په پټه خوله په کلکه د رېډلي دي او ظالم او توطیه کونکي ئې د ماتې سره مخامخ کړي دي، نو دوی ئې بیا و زندانونو ته تیل

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

وهلي دي. او هلته بيا د د سيسو او توطيو قربانيان شوي دي، پرده پورته کوي.

همدارنگه. ليکوال بيا د دغو ټينګانو ټولنيز، اخلاقي خوښه او د ټينګوالي د علتونو ځانګړتياوي د بيلابيلو شخصيتونو په وجود کې په ژوندۍ توګه بيانوي. مينه وال کوالې شي پورتنۍ خبرې د کتاب په متن کې ولولي. ليکوال د کتاب د سيريزي په لومړي مخ کې ليکي: ځينې ليکوال. ليکني د تفسير لپاره کوي او څوک ئې بيا د تغير لپاره ليکي. خو زه ئې د تغير او تفسير د وړو لپاره ليکم". د تفسير څخه مي مطلب دا دئ چې تر وښه د مسلي ښه وضاحت وسي. خلګ آگاه او خبر کړم. د تغير څخه مي مطلب د هغه منفي ذهنيت سمون دی چې د کندهار د غښتلو "پاي لوچو" په باب سرکاري سرو، پردو او پردو پرستو د کلونو کلونو را په ايسته د دوی د منفي تبليغ په وجه، زموږ د يو شمير وطندارانو، په خاصه د ښاري روشنکرو په فکرونو کې ئې منفي ځاي نيولي د ی"

دغه څيرنه، په لومړۍ سر کې ځکه د پام لرنې وړ ده، چې ليکوال، له يوې خوا شخصاً په حوادثو او پېښو کې حضور لري اوله بلي خوا. ليکوال په کلک هوډ سره د اولس په موضع کې ولاړ دی. د ليکوال دغه ټولنيز د ريځ د کتاب اهميت او کيفيت ته ئې نوي په زړه پوري او د منلو وړ ګرځولی دئ.

په دې اساس که ليکوال له يوې خوا خلګ په پېښو او حوادثو خبروي او له بلي خوا وائی: "دا پرځان باندي د غښتلو حق بولم چې زه د دوی پيژندګلوي د خپل شناخت

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په پیمانې وځلگو ته په رښتني توگه وکړم او هم مسؤلیت لرم هغه څه ولیکم چي لیدلي مي دي. " باید څرگنده شي چي د ښاغلي عبدالقیوم د دغه حاضر کتاب څخه وړاندې نورو لیکوالو او پوهانو هم کار کړی دی او اثارې لیکلي دي او پخپله لیکونکي هم د یو شمیر نورو لیکوالو نومونه په خپل دغه اثر کي ذکر کړي دي.

همدارنگه ښاغلي نوزادي هم په تقریظ کي د یو شمیر پوهانو اولیکوالانو نومونه ئي یادکړي دي. خو اصلي خبره په دې کي ده چي یادشوي پوهان اولیکوالان چي په دې اړوند ئي هرڅه لیکلي دي. د بیلا بیلو منا بعبو، نقل قولونو، خاطراتو، روایاتو او په کتابونو کي ئي منډلي دي. خو پدې اړوند ښاغلي عبدالقیوم ځکه مستحق دی چي د ی پخپله شخصاً د ذکر سوو شخصیتونو سره یوځای، په وارو وارو سره د زندان په سلولونو کي، په کلي والي ژوند کي، په نورو ولاړو او ناستو کي په بیخ او ریښه کي حضور او شناخت لري او خبري ئي د سند پر بنا رښتني، معتبره او د منلو دي.

ښاغلي عبدالقیوم د کتاب په شلم مخ کي ودغي موضوع ته د اسي ایشاره کوي: " د تیرو پنځو سو کلونو په جریان کي، هغه د خپل وخت غښتلي چي ما لیدلي وه او ما ورسره ناسته لرل او بیا مي تر اوسه هغه څه چي زموږ د وستانو د غښتلو "پاي لوچو" په هکله لیکلي دي او لوستي مي دي، د غښتلو د کړونو، عاداتو او صفاتو سره مخکه تر آسمانه تفاوت لري.

د ټولو تیرو تاریخ لیکونکو او لیکوالو د معلوماتو منبع یا ماخذ یو دی چي نورو نقل کړی دی. " د کتاب

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بل اهمیت په دې کې چې لیکوال، ښاغلي عبدالقیوم د یو ټولنیز شخصیت په حیث د ټولنې په منځ او موضع کې ولاړ دی. د ده په باور د ولسونو د تاریخ د څرخ حرکت د طبقاتي مبارزې پر بنا ټاکل کېږي. نه د نورو لاپو. شاپو او کاغذ بازو پر بنا! لیکوال وایی: که ولسونه مو نا لوستي نه وای او په خپل رسالت پوهه وای او خپل سیاسي، اقتصادي او ټولنیز تشکیلات ئې لرلای بیا نو حاکمیتونو د دوی پر برخلیک باندې لوبي نشوای کولای. د کتاب بل د یادولو وړ اهمیت په دې کې چې لیکوال په دې اړوند ډېر ټولنیز مسائل مطرح کوي او هدف ئې دا دی چې لوستونکي ته د مسئولیت احساس ور کړي او لارښونه کوي چې خپل د ژوند وچارو او تاریخ ته له سره نوې کتنه وکړي. لیکوال وایی: دا ځکه زموږ تاریخ یا زموږ د ولس تیر ژوند هغو کسانو لیکلی دی چې دوی د حاکمیتونو او جبارانو د فشار او استبداد په وجه کولای نشو چې حقائق او تاریخي پېښې بې طرفانه وڅیړي او منفي خواوې ئې د جزئیاتو او علتونو سره روښانه کړي.

د مثال په ډول. لیکوال د کتاب په ۱۱ مخ کې لیکي: په خفگان سره د اسي یادونه کوي چې ډېره زیاته برخه د تاریخ مو همداسې جوړسو... په پای کې د خبرو لنډیز او نتیجه دا ده. چې دغه کتاب د هغو محققینو او څیړونکو لپاره چې غواړي په خاصه د دغه قشر "نامیانو" مړینې، ټینګان یا غښتلي وپېژني او د دوی په ردونو، محرومیتونو، په علتونو پوه شي او په دې اړوند په سیمه کې د کورني ژوند څخه نیولي بیا تر

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مکتب، بازار، محبس، ماموریت، باغونو، سماوارونو او د کوڅو بندارونو او لوبځایونو او کلتوري ژوند باندې، څیړنه وکړي یو غني او د لومړي لاس د ماخذ په توګه پوره ګټه ترې اخیستلای شي.

پاته دي نه وي چي لیکوال د کتاب په وروستی مخ کې خپل غوښتن لیک د اسي وړاندې کوي " : یو غوښتنه ! راځی د خپلو غښتلو نوم ژوندی وساتو. د د وستانو او لوستونکو څخه هبله لرم چي د د غوڅو جملو تر لوستلو وروسته. د دي لیکنې د غښتوب او بشپړ توب د پاره خپل انتقادات او معلومات راسره شریک کړی. ځکه د کندهار غښتلي زموږ او ستاسي غښتلي دي. ستاسي په مرسته به په د وهم ځل چاپ کي کمبودی پوره او ستاسي معلومات ستاسي په نوم پکښي زیات کړو. که چیري د پخوانیو یا اوسنیو غښتلو کیسې، خاطري او عکسونه ولري راته را ایمل کړي انشا الله په امانت د اری به ئې چاپ کړم. ډېر د وستان به تر ما زیات او د قیق شناخت ولري. د غښتلو سره به خپلوئ او دوستی لري. که هر دوست خپل معلومات را سره شریک کول غواړي. ایمل :

Aqayum7@gmail.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library